

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SAİT FAİK ABASIYANIK'IN HİKÂYELERİNİN
CÜMLE ÖGELERİ VE CÜMLE YAPILARI
BAKIMINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANSTEZİ

Danışman **Hazırlayan**
Prof. Dr. Özlem DEMİRELDÖNMEZ **Bahar MUTAF**

MALATYA, 2023

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**SAİT FAİK ABASIYANIK'IN HİKÂYELERİNİN
CÜMLE ÖGELERİ VE CÜMLE YAPILARI
BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bahar MUTAF

**Danışman
Prof. Dr. Özlem DEMİRELDÖNMEZ**

MALATYA, 2023

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Özlem DEMİREL DÖNMEZ danışmanlığında Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Sait Faik Abasıyanık’ın Hikâyeleri Üzerine Bir Söz Dizimi İncelemesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımda yazıldığını ve yararlandığım tüm eserlerin hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilen eserlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

.../ .../2023
Bahar MUTAF

ÖNSÖZ

Dil milletleri bir arada tutan, var eden, insanlar arasında etkileşimi ve iletişimi sağlayan en önemli unsurdur. Tarih boyunca dilini olumsuz etkenlerden korumaya çalışmış milletler her daim güçlü duruşunu sergileyebilen devletler olmuştur. Türk dili, tarihsel süreç içerisinde oldukça etkin ve önemli bir yapıya sahip olmuş diller arasındadır. Bu nedenle bir dilin ayakta kalabilmesi ve kendini geliştirebilmesi, o dil etrafında oluşturulan edebi değere sahip eserlerle mümkün olmaktadır.

Eski Türk yazıtlarından günümüze kadar yapılan çalışmalar incelendiğinde, Türk dili gücünü ve içinde barındırdığı estetiği çok eskilere dayandırmaktadır. Bu bağlamda bir dilin önemi, ne kadar eski olduğu ile değil; o dilin ortaya koyduğu eserlerle açıklanabilmektedir. Türk dili tarihsel süreç içerisinde eşsiz eserler ortaya koymuş ve yaşayan diller arasında önemini daima muhafaza etmiştir.

Edebi eserler, dil araştırmacılarının en değerli çalışma alanlarından biridir. Bu alanda elde edilen her sonuç, o dil üzerine yapılan yeni tespitleri ve söylemleri ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle her eserin farklı açılardan incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Son yıllarda eserler üzerinde yapılan söz dizimi çalışmaları hız kazanmıştır. Söz dizimi çalışmaları Türkiye Türkçesinin önemli inceleme alanlarından biri haline gelmiş ve Türk dilinin zenginliğini ortaya koymakta önemli bir rol üstlenmiştir. Bu nedenle Türk edebiyatında iz bırakan yeni ve eski eserlerin dil bilimsel açıdan tekrar incelenmesi, söz dizimi adına fazlaca önem arz etmektedir.

Sait Faik Abasıyanık, Türk diline, Türk kültürüne ve Türk sanatına farklı “tespit alanları” sunan eserler ortaya koyarak, Türk hikâyeciliğinin önemli isimlerinden biri olmuştur. Sait Faik’in eserleri çok kez söz dizimsel açıdan incelemeye değer görülmüş ve Türk diline önemli katkılar sunmuştur. Bu doğrultuda çalışmada Sait Faik Abasıyanık’ın farklı eserleri içinden seçilmiş hikâyelerinin söz dizimsel açıdan incelenmesi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada Sait Faik Abasıyanık’ın eserlerinden seçilen hikâyeler, cümle türleri başlığı altında, yapılarına göre cümle çeşitleri ve cümlenin öğeleri bakımından incelenmiş; söz konusu öğeler, cümle yapıları içinden tespit edilerek örneklerle

pekiştirilmiştir. Netice olarak bu çalışma ile elde edilen veriler, Türk dili çalışmalarına katkı sunacak nitelikte görülmektedir.

Tez çalışma sürecimde beni yönlendiren, katkılarıyla ve sabrıyla benden desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Özlem Demirel Dönmez'e şükranlarımı sunar, teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda hayatımın her döneminde ve bu sürecin her aşamasında bana desteğini esirgemeyen kıymetli eşim ve çocuklarıma da teşekkür ederim. Saygılarımla.

ÖZET

Dil, ait olduğu toplumun maddi ve manevi unsurlarını geleceğe aktarırken toplumun tüm özelliklerini yansıtır, değiştirir ve zamanla toplumun gelişimine katkı sağlar. Fakat dilin içerisinde yer alan söz dizimsel kuralların değişmesi, unsurlar ve fonetik değişmeye göre daha zordur. Bu nedenle, söz dizimi üzerine yapılan çalışmalar birbirinden farklı değerlendirmelere ve görüş ayrılıklarına sebep olmuştur. Dilin kurallarının en güzel ifade edildiği alan kuşkusuz edebi metinlerdir. Edebi metinlerde yer alan söz dizimi unsurlarının incelenmesi neticesinde Türkçenin cümle yapısının rastgele oluşmadığı, aksine belirli kurallar çerçevesinde meydana geldiği görülmektedir.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Sait Faik Abasıyanık'ın eserlerinden seçilmiş bazı hikâyeleri, cümlenin öğeleri ve yapısına göre cümle çeşitleri içerisinde incelenerek veri elde etmektir. Çalışmada Leyla Karahan'ın cümle türleri üzerine yapmış olduğu tasnif esas alınmıştır. Aynı zamanda söz dizimi alanındaki diğer kaynaklarda incelenmiştir. Hikâyelerde yer alan söz dizimi kuralları kaynak tarama yöntemiyle tespit edilmiştir.

Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmanın giriş kısmında, Sait Faik Abasıyanık'ın eserlerinden seçilmiş bazı hikâyelerin cümle çeşitleri içinde incelenmesiyle elde edilen verilerin amacı ve kapsamı, yazarın hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Birinci ve ikinci bölümde cümle, cümlenin öğeleri ve yapılarına göre cümle çeşitleri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde Sait Faik'in hikâyelerinden seçilen cümleler, yapısına göre cümle çeşitleri başlığı altında sınıflandırılarak cümlenin öğelerine ayrılmıştır. Sonuç ve değerlendirme kısmında elde edilen veriler tablolar ve grafikler üzerinde gösterilmiş, ulaşılan bütün veriler değerlendirilerek Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerinde Türk dilini etkin şekilde kullandığı ve kendine has bir üslup geliştirdiği anlaşılmıştır.

Tespiti yapılan söz dizimi özellikleri, incelenen örnekler ve elde edilen sayısal veriler, Türkçenin söz dizimi üzerine yapılan çalışmalara katkı sağlamak amacıyla incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sait Faik Abasıyanık, Cümle, Cümlenin Öğeleri, Yapı Bakımından Cümle Çeşitleri.

ABSTRACT

While transferring the material and spiritual elements of the society to which it belongs, language reflects and changes all the characteristics of the society and contributes to the development of the society over time. However, it is more difficult to change the syntactic rules in the language than to change the elements and phonetics. For this reason, studies on syntax have led to different evaluations and differences of opinion. The field in which the rules of language are most beautifully expressed is undoubtedly literary texts. As a result of the examination of the syntax elements in literary texts, it is seen that the sentence structure of Turkish does not occur randomly, but on the contrary, it occurs within the framework of certain rules.

In this direction, the aim of the study is to obtain data by examining some stories selected from the works of Sait Faik Abasıyanık in sentence types according to the elements and structure of the sentence. In the study, Leyla Karahan's classification on sentence types was taken as basis. It has also been studied in other sources in the field of syntax. The syntax rules in the stories were determined by the source scanning method.

The study consists of an introduction and three parts. In the introduction part of this study, the purpose and scope of the data obtained by examining some stories selected from the works of Sait Faik Abasıyanık in sentence types, the author's life, literary personality and works were given information. In the first and second part, information is given about the sentence, the elements of the sentence and the types of sentences according to their structure. In the third part, the sentences selected from Sait Faik's stories are classified under the heading of sentence types according to their structure and divided into the elements of the sentence. The data obtained in the conclusion and evaluation part were shown on tables and graphs, and all the data obtained were evaluated and it was understood that Sait Faik Abasıyanık used the Turkish language effectively in his stories and developed a unique style.

The syntax features identified, the samples examined and the numerical data obtained were examined in order to contribute to the studies on the syntax of Turkish.

Keywords: Sait Faik Abasıyanık, Sentence, Elements of the Sentence, Types of Sentences in terms of Structure.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	2
Çalışmanın Yöntemi.....	3
Çalışmanın Sınırlılıkları.....	3
Sait Faik ABASIYANIK'ın Hayatı ve Eserleri Hakkında.....	4
Hayatı.....	4
Edebi Kişiliği.....	5
Eserleri.....	7
BİRİNCİ BÖLÜM	9
CÜMLE VE CÜMLENİN ÖGELERİ	9
1.1. Cümle.....	9
1.2. Cümle Ögelerinin İncelenmesi.....	11
1.3. Cümlenin Temel Ögeleri.....	12
1.3.1. Yüklem.....	12
1.3.2. Özne.....	15
1.4. Cümlenin Yardımcı Ögeleri.....	18
1.4.1. Nesne.....	18
1.4.1.1. Belirtili Nesne.....	19
1.4.1.2. Belirtisiz Nesne.....	19
1.4.2. Yer Tamlayıcısı (Dolaylı Tümleç).....	20
1.4.3. Zarf Tümleci.....	22
1.4.4. Cümle Dışı Unsur.....	23
İKİNCİ BÖLÜM	25
CÜMLE ÇEŞİTLERİ	25
2.1. Cümlelerin Yapılarına Göre Sınıflandırılması.....	26
2.1.1. Basit Cümle.....	28

2.1.2. Birleşik Cümle	29
2.1.2.1. İç İçe Birleşik Cümle	32
2.1.3. Bağlı Cümle	34
2.1.3.1. Ki' li Bağlı Cümle.....	35
2.1.3.2. Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümleler	36
2.1.4. Sıralı Cümleler	36
2.1.4.1. Bağımlı Sıralı Cümle	37
2.1.4.2. Bağımsız Sıralı Cümle	38
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	39
SAİT FAİK ABASIYANIK'IN HİKÂYELERİNİN CÜMLE ÖGELERİ VE CÜMLE YAPILARI BAKIMINDAN İNCELENMESİ	39
3.1. Basit Cümle.....	40
3.1.1. Basit Cümle Yapısındaki Cümlelerin Ögelerinin İncelenmesi.....	40
3.2. Birleşik Cümle	205
3.2.1. İç İçe Birleşik Cümle Yapısındaki Cümlelerin Ögelerinin İncelenmesi	205
3.3. Bağlı Cümle	233
3.3.1. Ki' li Bağlı Cümle Yapısındaki Cümlelerin Ögelerinin İncelenmesi	233
3.3.2. Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümle Yapısındaki Cümlelerin Ögelerinin İncelenmesi	239
3.4. Sıralı Cümle	252
3.4.1. Bağımlı Sıralı Cümle Yapısındaki Cümlelerin Ögelerinin İncelenmesi	252
3.4.2. Bağımsız Sıralı Cümle Yapısındaki Cümlelerin Ögelerinin İncelenmesi ..	267
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	304
Tablolar ve Grafikler	304
Tablo. 1 : Basit Cümle Yapısında Cümlenin Ögeleri	304
Tablo. 2 : İç İçe Birleşik Cümle Yapısında Cümlenin Ögeleri.....	317
Tablo. 3 : Ki' li Bağlı Cümle Yapısında Cümlenin Ögeleri	320
Tablo. 4 : Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümle Yapısında Cümlenin Ögeleri	321
Tablo. 5 : Bağımlı Sıralı Cümle Yapısında Cümlenin Ögeleri.....	324
Tablo. 6 : Bağımsız Sıralı Cümle Yapısında Cümlenin Ögeleri.....	326
Grafik. 1 : Yapısına Göre Cümleler	331
KAYNAKÇA.....	344

KISALTMALAR

1NBEAK	: 1 Nisan'da Bir Erik Ağacı İle Konuştum
B'li N	: Belirtili Nesne
B'siz N	: Belirtisiz Nesne
BK	: Bir Kadın
BV	: Bir Vapur
C.D.U	: Cümle Dışı Unsur
D.T	: Dolaylı Tümleç
G	: Güğüm
K	: Kıskançlık
KBE	:Kınalıada'da Bir Ev
LÇH	: Louvre'dan Çaldığım Heykel
M	: Mektup
N	: Nesne
Ö	: Özne
R	: Robenson
S	: Sonbahar
SÇ	: Simitle Çay
SÇK	: Serseri Çocukla Köpek
SK	: Sevmek Korkusu
Ş	:Şehrayin
ŞSAB	: Şehrin Sabahları ve Adamlarından Biri
ŞU	: Şehri Unutan Adam
TDK	: Türk Dil Kurumu
Y	: Yüklem
YYB	: Yüze Yakın Basamak
Z.T	: Zarf Tümleci

GİRİŞ

Dil, bir milletin geçmişten günümüze taşıdığı en önemli kültür mirasıdır. Dilin kültürel öneminin yanında, milli birlik ve beraberliği sağlayıcı değerler taşıması dilin toplumdaki değerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla dilin korunması, gelişmesi ve gelecek nesillere aktarılmasında dilin kendine özgü kurallarının anlaşılır, doğru ve net olması dilin öğrenilmesinde önem arz etmektedir. Bu sebepten dil bilim alanında yapılan gramer çalışmaları oldukça değerlidir.

Türk Dil Kurumu dili, “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” tanımıyla açıklamıştır (TDK, 2005: 526). Bu alan üzerine çalışmalar yapmış dil bilim uzmanları da dilin tanımını; dilin insanlar arasında bir anlaşma aracı olduğunu, bu anlaşmanın çeşitli kelime ve işaretler yoluyla sağlandığını açıklamışlardır.

Dilin oluşum şekli açısından kendine ait özellikleri vardır. Bu özellikler zamanla farklılıklar gösterebilmektedir. Dil sürekli gelişim ve değişim içinde olan canlı bir varlıktır. Bu değişim dilin kuralları çerçevesinde olmaktadır. Kuşkusuz yeni eserlerin ortaya çıkışı ve yazarların denenmemiş denemeleri, eserlerinde kullandıkları farklı cümle yapıları ve kelimeleri farklı anlamlara gelecek şekilde ifade etmeleri, dilin gelişimine ve zenginleşmesine katkı sağlamaktadır.

Dilin zenginliği, dili doğru ve özenle kullanan yazar ve şairlerin eserleri incelendikçe somut bir hal alarak ortaya çıkmaktadır. Böylece dilin kuralları doğru ve anlaşılır biçimde ifade edilecektir. Çalışmamızın konusu, Türk edebiyatının önemli değerlerinden Sait Faik Abasıyanık’ın hikâyeleri etrafında, yapı bakımından cümle çeşitleri ve cümlenin öğeleri üzerine şekillenecektir.

Sait Faik; dil, üslup ve konu bakımından hikâye türüne yeni kapılar aralamış önemli bir yazardır. Çalışmada hikâye türünün seçilmesi anlatım özellikleriyle ilgilidir. Hikâye, kısa ve yoğun bir anlatım özelliğine sahiptir. Bu türün kısa ve yoğun anlatıma sahip oluşu, bize farklı yapılarla cümlelerle karşılaşma olanağı sağlayacaktır.

Sait Faik, modern hikâye türünün önde gelen isimlerdendir. Hikâyelerinde kendine has konuları ifade ediş biçimiyle edebiyatımızda dikkatleri üzerine çekmiştir.

Sait Faik, klasik anlayışın dışında kendine has bir yol çizmiş, bu da onu Türk hikâyeciliğinde zirveye taşıyan unsurlardan biri olmuştur. Sait Faik için yazı yazmak artık bir meslek olmuştur. Hatta onun için “yazı makinesi” denmiştir. Sait Faik konuşma dilini öykülerine çok iyi yansıtmıştır. “Dedi” fiilini cümlenin tam ortasında kullanmış, deyimleri oluşturan kelimeleri farklı farklı yerlerde kullanmıştır. Bu özellikleri de onun konuşma dilini kullanmadaki ustalığını göstermektedir. Ayrıca bu çalışma bize Sait Faik’in dili, üslubu ve Türkçeyi kullanmadaki gücü gibi çeşitli özelliklerini daha iyi anlamak için de yol gösterici olacaktır.

Sait Faik, kendi yaşamından bazı kesitleri, duygularını ve çevresinde gözlemlediklerini hikâyelerine başarıyla aktarabilmiş önemli hikâyecilerdendir. Bu yüzden, hikâyelerin incelemesine geçmeden önce Sait Faik’ in hikâyeciliğinden ve en önemlisi de diline etki eden hayat hikâyesinden söz edilmiştir. Sonrasında cümle, cümlenin ögeleri ve yapısına göre cümle türleri ile ilgili dil bilimcilerin görüşlerine yer verdik. Ayrıca ögelerin cümle yapısı içerisinde nasıl oluştuğunu örnekler vererek açıkladık. Çalışmada Leyla Karahan’ın “Türkçede Söz Dizimi” adlı eseri temel alınmıştır (Karahan 1999). Cümlenin ögeleri, yapı bakımından cümle çeşitleri içerisinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmada akademik yayınlar esas alınarak cümle, cümlenin ögeleri ve yapısına göre cümle çeşitleri incelenmiştir. Cümlenin ögeleri ve yapısına göre cümle çeşitleri konusunda dil bilimcilerin görüşleri, yapılan değerlendirmelerle birlikte incelenerek üzerinde anlaşılabilir ve anlaşılabilir görüşler tespit edilmeye çalışılmıştır. Cümlenin ögeleri değerlendirilirken cümlenin yapısı da dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda Sait Faik Abasıyanık’ın farklı hikâyeleri cümlenin ögelerine ayrılarak yapısına göre cümle çeşitleri içerisinde betimsel bir yöntemle taranmıştır. Yapılan çalışma tablolar halinde gösterilmiş ve veriler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu tezin amacı, Sait Faik’in farklı eserlerinden seçilen hikâyelerinin söz diziminin önemli bir bölümünü teşkil eden cümle, cümlenin ögeleri ve yapısına göre cümle çeşitleri içerisinde dil bilimcilerin görüşlerine de yer vererek incelemektir. Ayrıca, tablo ve grafikler kullanılarak elde edilen veriler, örnek çalışmalar olarak daha önce yapılmış veya yapılacak olan çalışmalara katkı sağlamak amacıyla sunulmuştur. Cumhuriyet

Dönemi Türk Edebiyatının önemli hikâyecilerinden Sait Faik Abasıyanık'ın kullanmış olduğu dildeki Türkçenin özelliklerini açıklamak ve dilin gelişimine katkı sağlamak amacı da hedeflenmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma, metin çözümlemesi açısından söz dizimi yapısının gramatikal özelliklerine odaklanmaktadır. Çözümlemede Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerinde cümlenin öğeleri, yapısına göre cümle türleri içerisinde tahlil edilmiştir. Bu tahliller yapılırken söz dizimi üzerine genel kabul görmüş araştırmacıların görüşlerine yer verilmiş ve yaşanan görüş ayrılıklarına dikkat çekilmiştir.

Genel çerçeveyi şekillendirirken yapısına göre cümle türleri de incelenmiştir. Burada basit cümle ve birleşik cümle yapısı tanımlanırken yaşanan görüş farklılıkları dikkate alınmış, bu çerçevede bir yol haritası çizilmiştir. Hikâyelerdeki cümleler, betimsel yöntem kullanılarak kısaltılmış ve numaralandırılmıştır. Yapısına göre cümle çeşitleri başlığı altında öğelerine ayrılmıştır. Daha sonra ulaşılan veriler ışığında cümlelerin öge dizilişleri, geçiş sıklığına göre çoktan aza doğru sıralanarak tablolar oluşturulmuş, ulaşılan veriler analiz edilerek bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Türk dili grameri üzerine yapılan çalışmalarda dil bilimciler söz diziminin bazı alanlarında görüş birliği sağlayamamışlardır. Dolayısıyla yapısına göre cümle çeşitleri de çokça tartışılan konulardan biri olmuştur. Bu konuda benzer ve farklı görüşlerle karşılaşmak mümkündür. Çalışmada öncelikle tek bir dil bilimciye bağlı kalınmamış, konu hakkında farklı makale, tez ve kitaplar taranmıştır. Aynı zamanda araştırmacıların aynı başlık üzerine zamanla değişen görüşleri de dikkate alınmıştır. Diğer bir husus da yapısına göre cümle çeşitleri sınıflandırılırken cümle çeşitleri üzerine farklı sınıflandırmaların da yapılmış olmasıdır. Tüm bu incelemeler neticesinde çalışmada Leyla Karahan'ın yapısına göre cümle çeşitleri sınıflandırması ve bu kapsamdaki görüşleri esas alınmıştır.

Sait Faik ABASIYANIK'ın Hayatı ve Eserleri Hakkında

Hayatı

Sait Faik Abasıyanık, Türk edebiyatının önemli hikâye yazarlarından biridir. Abasıyanık, birçok farklı meslekte çalışarak hayatını kazanmıştır. İlk hikâyesi “Havada Bulut” 1928'de Servet-i Fünun'da yayımlanmıştır. Eserlerinde sade bir dil ve İstanbul'un sıradan insanların hayatından kesitler sunan Abasıyanık, özellikle “Lüzumsuz Adam”, “Havada Bulut”, “Semaver”, “Mahalle Kahvesi” gibi hikâyeleriyle tanınmıştır (Teis, 2023).

Sait Faik Abasıyanık, 23 Kasım 1907 yılında Adapazarı'nda hayata merhaba demiştir. Asıl adı Mehmet Sait'tir. Babası Mehmet Faik Abasıyanık, Adapazarı'nın ileri gelenlerindedir. Aynı zamanda tüccarlık yapmaktadır. Annesi Makbule Abasıyanık'tır. Annesi Adapazarı ileri gelenlerinden Hacı Rıza Bey'in kızıdır. Sait Faik'in dedesi Seyit Ağa'dır. Seyit Ağa Adapazarı'nda bir kahvehane işletmektedir. Adapazarı'ndaki bu kahvehane aydın kişilerin toplanma merkezidir. Bu kahvehanenin Sait Faik için önemli bir yeri vardır. Sait Faik zaman zaman hikâyelerinde; sapa bir yerdeki küçük, salaş bir kahvehaneden bahsetmektedir (Alangu, 1965:103).

Sait Faik'in çocukluğu Adapazarı'nda geçmiştir. İlköğrenimini 1921 senesinde “Rehber-Terakki” adlı özel okulda tamamlamıştır. Öğrenimine iki yıl Adapazarı İdadisinde, sonra da İstanbul Erkek Lisesi'nde devam etmiştir. Çeşitli sebeplerden orta öğrenimini 1926 senesinde Bursa Erkek Lisesi'nde tamamlayabilmiştir (Alangu, 1965:103).

Çocukluğunu Adapazarı'nda geçiren Sait Faik'in ailesi, Yunanlıların Adapazarı'nı işgali üzerine Bolu'ya göç etmiştir. Şehrin geri alınmasından sonra babası Mehmet Faik, Belediye ve Müdafaa-i Hukuk Başkanlığı yapmıştır. Daha sonra babasının işlerini İstanbul'a taşınmasıyla İstanbul'a yerleşmişlerdir (Oktay, 1971: 155).

Sait Faik, ailesinin de İstanbul'a yerleşmesiyle birlikte İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ne girmiş, buradaki eğitimini sadece iki yıl kadar sürdürebilmiştir. Devamında eğitimini tamamlamak için Fransa'nın Grenoble kentine gitmiştir. Burada da üç yıl edebiyat eğitimi alarak öğrenimini tamamlamıştır. Fransa'da içine girdiği

bohem hayat Sait Faik'in kişiliğinde ve sanat hayatında önemli bir rol teşkil etmiştir (Oktay, 1971:155).

Abasıyanık, edebi çalışmalarına öğrencilik yıllarında başlamıştır. Farklı dergilerde yazılar yayımlayan yazar, ilk hikâyesini 1928 yılında Servet-i Fünûn dergisinde yayımlamıştır. Bu dönemde toplumsal sorunları, hayatın sıradan insanlarına dair kesitleri ele alan eserler kaleme almıştır. Daha sonra yazdığı eserlerinde, özellikle İstanbul'un semtlerinde yaşayan insanların hayatından kesitler sunarak, sade bir dille anlatımı tercih etmiştir (Teis, 2023).

1933 senesinde babasının isteğiyle İstanbul'a dönen Sait Faik, çeşitli iş deneyimlerinde bulunmuş fakat hiçbirini devam ettirememiştir. Sait Faik, 1939 senesinde babasının ölümüyle birlikte kendini sadece yazmaya vermiş, keyfince bir hayat sürmeye başlamıştır. Burgaz Ada'ya yerleşerek çok sevdiği balıkçıların ve kendi deyimiyle gündelik hayatın peşinden koşan küçük insanların arasında yaşamaya başlamıştır (Oktay, 1971: 156).

Sait Faik, 1946 senesinde siroz hastalığına yakalanmış, doktorların tavsiyesiyle bir dönem içkiyi bıraksa da 1953'ten sonra yaşadığı bohem hayatın etkisiyle tekrar içkiye başlamıştır. Sait Faik, 5 Mayıs 1954'te tekrar rahatsızlanarak hastaneye kaldırılmış, fakat tüm çabalara rağmen 11 Mayıs 1954 senesinde yaşamını yitirmiştir. Naaşı Zincirlikuyu Mezarlığına defnedilmiştir. Sait Faik'in ölümü üzerine annesi Makbule Hanım, her yıl "Sait Faik Hikâye Ödülü"nü verilmesini sağlamıştır. Günümüzde de hâlâ bu ödül verilmeye devam etmektedir (Oktay, 1971:156).

Abasıyanık'ın hikâyeleri, Türk edebiyatında modernizemin ilk örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Hikâyelerinde toplumsal sorunları işleyen yazar, Türk edebiyatında sıradan insanların hayatından kesitler sunan öykü türünün de öncülerinden kabul edilmektedir (Biyografya, 2023).

Edebi Kişiliği

Sait Faik'in sanata olan ilgisi ilk lise yıllarında başlamıştır. İlk şiirlerini "Meşale" dergisinde yayımlamak istemiştir. Sait Faik tüm çabalarına rağmen bu konuda başarılı olamamıştır. Bu şiirler Sait Faik'in ölümünden sonra Yaşar Nabi tarafından ortaya çıkarılarak, yayımlanabilmiştir; fakat Sait Faik şiirlerini yayımlayamasa da pes

etmemiş, 1939 senesinde tekrar şiir denemelerinde bulunmuştur. Her ne kadar şiir denemelerinde bulunsa da o her daim iyi bir hikâyeci olarak hayatını devam ettirmiştir (Alangu, 1965:106).

Sait Faik, ilk hikâye denemelerine Bursa Lisesi'nde başlamıştır. Hikâyeciliğinin devamını ise Fransa dönüşünde İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde tanıştığı Kenan Hulusi'nin desteğiyle devam ettirmiş ve ilk eserlerini "Milliyet" gazetesinde "Uçurtma" ve "Yağma" adlarıyla yayımlamıştır. Devamında ilk hikâyesini "İpekli Mendil" adıyla Varlık Dergisinde yayımlamış ve Sait Faik'in ünü giderek yayılmaya başlamıştır. Bunun üzerine farklı dergi ve gazetelerde hikâyelerini yayımlamaya devam etmiş, gazetelere röportajlar vermiştir. Böylece sanat hayatında yaşadığı en verimli dönemleri bu zamanlar olmuştur. Sait Faik ölümünün son günlerine kadar hikâye yazmayı bırakmamıştır (Alangu, 1965: 107).

Sait Faik, olay, karakterler, entrika, başlangıç ve sonucu içeren geleneksel hikâye anlayışının sınırlarını aşmış ve daha çok durumun anlatıldığı bir hikâye yazma yaklaşımını benimsemiştir (Oktay, 1971: 168).

Sait Faik, büyük şehrin insana ve doğaya dair coğrafyasının sınırlarını genişleterek, öykünün daha önce dokunmadığı sosyal sınıf ve kesimlere erişmiştir. Kendisinin geliştirdiği insancıl dil, onu takip eden öykü yazarlarını büyük oranda etkilemiştir (Oktay, 1971: 169).

Sait Faik, düşünsel olanı değil daha çok duyguların etkileşimini anlatmıştır. Hikâyelerini olaylardan ziyade doğrudan deneyimlerden elde etmiştir. Hikâyelerinin zenginliği, onun yaşananları derinlemesine anlamasından kaynaklanmaktadır (Oktay, 1971:169).

Sait Faik'in dili, o dönemin edebi dilinin aksine halkın gündelik dili olmuştur. O, küçük insanın hikâyesini yazmış, halkın arasına karışmış, kimi zaman İstanbullu bir genç, kimi zaman balıkçı, kimi zaman kahvehanede oturan sıradan bir insan olmuştur. Onu yaşanan olaylar değil içinde bulunduğu durum etkilemiştir. Abasıyanık'ın edebi kişiliği, eserlerinde İstanbul'un semtlerinde yaşayan sıradan insanların hayatını konu alması ve sade bir anlatım tarzı kullanmasıyla öne çıkmaktadır. Yazarın eserlerindeki temel konular arasında aşk, yalnızlık, hayal kırıklığı ve umutsuzluk yer almaktadır (Biyografya, 2023).

Genel bir değerlendirme gerçekleştirildiğinde Sait Faik Abasıyanık, Türk edebiyatının modern öykücülüğünün öncülerinden biri olarak kabul edilir ve geleneksel hikâye anlayışının sınırlarını aşarak, daha çok durumun anlatıldığı bir yaklaşım benimsemiştir. O, olaylar yerine doğrudan deneyimlerden elde ettiği duyguların etkileşimini anlatmış ve hikâyelerinin zenginliği, yaşananları derinlemesine anlamasından kaynaklanmıştır.

Sait Faik'in edebi kişiliği, İstanbul'un semtlerinde yaşayan sıradan insanların hayatını konu alması ve sade bir anlatım tarzı kullanmasıyla öne çıkmaktadır. Onun eserleri, büyük şehrin insanına ve doğasına dair coğrafyasının sınırlarını genişleterek, öykünün daha önce dokunmadığı sosyal sınıf ve kesimlere erişmiştir. Kendisinin geliştirdiği insancıl dil, birçok takipçi öykü yazarını etkilemiştir.

Sait Faik'in dili, o dönemin edebi dilinin aksine halkın gündelik dili olmuştur. Bu dil, küçük insanın hikâyesini yazmasına yardımcı olmuş ve halkın arasına karışarak, sıradan bir insan gibi yaşamasına olanak sağlamıştır. Temel konuları arasında aşk, yalnızlık, hayal kırıklığı ve umutsuzluk bulunan Sait Faik'in eserleri, Türk edebiyatında modernizemin etkilerini taşıyan eserler arasında yer almaktadır.

Sait Faik'in eserleri, edebiyat tarihinde önemli bir yere sahiptir ve hala okunmaya devam etmektedir. Onun edebi mirası, Türk edebiyatında modern öykücülük alanında bir kilometre taşıdır. Bugün birçok edebiyat öğrencisi ve okuru tarafından hayranlıkla okunmaktadır.

Eserleri

Öyküleri:

Semaver (1936), Sarnıç (1939), Şahmerdan (1940), Lüzumsuz Adam(1948), Mahalle Kahvesi (1950), Havada Bulut (1951), Kumpanya (1951), Havuz Başı (1952), Son Kuşlar (1952), Alemdağ'da Var Bir Yılan (1954), Az Şekerli (Ölümünden sonra, 1954).

Romanları:

Medar-ı Maişet Motoru (1944), Kayıp Aranıyor (1953)

Şiir:

Şimdi Sevişme Vakti (1953)

Röportajları:

Tüneldeki Çocuk (Ölümünden sonra, 1955)

Mahkeme Kapısı (Ölümünden sonra, 1956)

Çevirileri:

George Simenon – Yaşamak Hırsı (Ölümünden sonra, 1954)

Diğer Eserleri:

Balıkçının Ölümü – Yaşasın Edebiyat (Ölümünden sonra, 1977)

Açık Hava Oteli (Ölümünden sonra, 1980)

Sevgiliye Mektup (Ölümünden sonra, 1987)

Müthiş Bir Tren (Ölümünden sonra, 1981)

BİRİNCİ BÖLÜM

CÜMLE VE CÜMLENİN ÖGELERİ

1.1. Cümle

Cümle, çeşitli duygu ve düşüncelerin bir yargı bildirecek şekilde belli kaidelere bağlı kalarak bir araya gelmesiyle oluşan kelimeler birliğidir. Gramer çalışmalarının en önemli alanlarından. Cümleyi kelimelerden ayıran fark cümlenin yargı bildirmesidir.

Cümle, insanın duygu ve düşüncelerini verilen mesaj kalıplarına dönüştüren söz birlikleridir. Bu nedenle dilde cümlelerin yapısı, anlamı büyük önem arz etmektedir.

Genel olarak bir değerlendirme gerçekleştirildiğinde, literatürde cümle kavramı için farklı tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Bu farklı tanımlamalara rağmen genel olarak ortak bir noktada buluşulduğu da tespit edilmiştir. Söz konusu bu ortak nokta şu şekilde ifade edilmektedir: *“cümlenin bir yargı bildirmesi, çekimli eylemle kullanılan sözcük öbeğinden meydana gelmesi, bir duygu, düşünce ve hüküm ifade etmesi ya da ek fiil almış isim soylu kelimelerden oluşabilmesidir.”*

Akademik çalışmaların bazılarında cümle ile ilgili görüş ve tanımlar şu şekildedir:

Cümle; düşünce, his, durum veya olayları yargısal bir şekilde aktaran bir kelime veya kelime topluluğudur (Karahana, 1999: 44).

Cümle; bir yargıyı ifade eden, tek başına kullanılan çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille birlikte kullanılan kelime grubudur (Hatipoğlu'na, 1982: 99).

Cümle; düşünce ve duyguyu, fikri, eylemi ve olayları tamamen bir yargı biçiminde anlatan bir kelime topluluğudur (Korkmaz, 1992: 20).

Hareketi, fikri, duyguyu, düşünceyi ve olayları tamamen bir hüküm şeklinde ifade eden bir kelime grubudur (Ergin, 2009: 398).

Bir yargı kendi başına bir tümce olarak kabul edilir. Yani, bir tümce bağımsız bir yargıdır (Banguoğlu, 2015:522).

Gencan, 1976 yılındaki çalışmasında bir cümleyi; bir isteği, duyguyu, yargıyı, düşünceyi ve olayı anlatan kelime dizisi olarak tanımlar (Gencan, 1979: 76).

Cümle, tek bir yargıyı veya yeterli derecede yan yargıyı barındıran bir kelime grubudur (Ediskun, 1999: 323).

Cümle, hüküm bildiren çekimli bir fiilin ya da çekimli bir fiil ile kullanılan kelime dizisidir (Gülensoy, 1995: 203).

Cümle bir hüküm birimidir. His veya düşüncelerin ifade edildiği bir yapı oluşturur (Dizdaroğlu, 1976: 187).

Eker, bir cümlenin, sözcük topluluğundan bağımsız bir dilbilgisi dizgesi olduğunu belirtir. Türkçede özne-tümleç-yüklem sırasının yaygın olduğunu, ancak dünya dillerinde fiil-nesne-özne veya özne-yüklem-nesne sırasının daha yaygın olduğunu vurgular (Eker, 2006: 437).

Karaağaç, insanın bilgi ve algılarının varoluş ve değişimlerden kaynaklandığını belirtir. Varoluştaki dönüşüm, olma ve yapma biçimlerinde gerçekleşir. Bu iki varoluş şekli, zaman kavramına dayanır ve dönüşüm süreçleri zaman ifadesinin temelini oluşturur. Tümceler, olma ve yapmayı tanımlayan dil dizgeleri olarak tanımlanır. Tümceler, varlığın adı olan kelimeler ve kelime grupları yanında, gerçekleşen dönüşümün adını da ifade eder (Karaağaç, 2013: 498).

Tümce, düşünceleri ve duyguları ifade eden ve bir yargıyı içeren kelime dizisidir (Hengirmen, 2006: 323).

Cümle, istekleri, hareketleri, düşünceleri, olayları, duyguları ve hükümleri açıklayan sözcük ya da sözcük gruplarıdır. Tümce, kelime dinlenirken ve söylenirken soruya yer bırakmayacak şekilde, haber veya istek şeklinde hüküm bildiren sözcük grubudur (Özkan ve Sevinçli, 2009: 99).

Tümce, hükmü dinleyen kişide soruya yer vermeyecek şekilde dilek, haber, oluş ya da bildirme gibi anlamları ifade eden sözcük veya sözcük gruplarıdır. Tümceler, çekimli fiil ya da sonuna eklenen isimle oluşturulan eylemler kullanılarak oluşturulur (Delice, 2003: 133).

Çalışmada farklı dil bilimcilerin görüşlerine yer verilmiştir. Yapılan tanımlar neticesinde dil bilimcilerin cümle üzerine ortak bir görüş birliği sağladıklarını; cümlenin oluşabilmesi için yargı bildiren çekimli bir fiile ya da ek fiille çekimlenmiş bir ismin yeterli olabileceği görüşüne ulaşılmaktadır.

1.2. Cümle Ögelerinin İncelenmesi

Cümlenin yargı bildirmesi noktasında anlaşılan dil bilimciler, cümlenin ögelerinin neler olduğu ve nasıl belirlenmesi gerektiği üzerine farklı görüşler bildirmişlerdir. Dil bilimcilerin çoğunluğu cümlenin temel ve yardımcı ögelerden oluştuğunu ifade etmiştir.

Genel hatlarıyla cümleyi ögelerine ayırırken dikkat edilmesi gereken en önemli husus, ögeleri hangi sıra ile belirlememiz gerektiği olmuştur. Cümlede ilk olarak cümlenin temel unsurları; yüklem ve özne bulunur. Sonrasında yardımcı unsurlar; nesne, dolaylı tümleç (yer tamlayıcısı) ve zarf tümleci ögeleri bulunur.

Cümleyi, ögelerine ayırırken dikkat edilmesi gerekenleri Delice şu şekilde açıklamıştır:

“Temel ögeyi cümle kurucusu yahut cümlede mutlaka bulunması gereken öge şekliyle iki değişik kavramsal alanın karşılığı olarak düşünebiliriz. Eğer, “temel öge, cümlenin kurucusu olan ögesidir.” şekliyle düşünülürse, “Cümlenin yüklem olmak üzere tek temel ögesi vardır.”Fikrinde olan dilciler haklı görünür. Yok, eğer “Temel öge, cümlede mutlaka bulunması gereken ögedir.” diye düşünülürse, “Yüklem ile özne temel ögelerini; nesne, dolaylı tümleç ve zarf tümleci, cümlenin yardımcı ögelerini oluşturur.” diye düşünen dilciler, haklı görünür; ama bu yaklaşım cümlede mutlaka bulunması gereken ögelerin tamamını kapsadığı için de, kendi içinde tutarsızlık sergiler. Cümlenin ögelerini temel ve yardımcı adı ile ikiye ayırarak bu konuyu sağlam temellere oturtacak ölçüt ise -kanımca- “temel öge” teriminin tanımı, konuyu çelişkilerden uzaklaştırabilecek mantıksal temellere dayalı olarak belirlemek olacaktır”(Delice, 2003: 127).

Delice'nin yukarıda yaptığı açıklamalarla, aynı görüşte olan dil bilimciler olduğu gibi cümlenin ögelerinin temel ve yardımcı ögelerden oluştuğunu kabul eden oldukça fazla dil bilimci olduğunu, incelediğimiz gramer kitapları ve makalelerden de anlamaktayız.

Bir cümle iki tür ögeden oluşmaktadır. Temel ögeler yüklem ve özne iken, yardımcı ögeler tümleçler ve nesnelere içerir (Ediskun, 1999: 32).

Cümle ögeleri fail, fiil, nesne, dolaylı tümleç ve belirteçten oluşur. Cümle içinde ilk olarak fiil ve onun gerektirdiği ögeler bulunur. Fiil ve fail, cümlenin temel ögeleri iken, belirteç, nesne ve dolaylı tümleç cümlenin yardımcı ögeleridir (Ergin, 2009: 398).

Fail ve eylem cümlenin temel ögeleridir. Belirteç, nesne ve dolaylı tümleç ise cümlenin yardımcı ögeleridir (Karaağaç, 2013: 398).

Özkan ve Sevinçli, bir cümledeki öğelerine ayrılışını bir sınıflandırma içinde ifade etmişlerdir. Türkçede tam bir cümledeki, yardımcı ve temel olmak üzere toplamda beş öğeden oluşmaktadır. Bunlar;

1. **Yüklem:** Oluş ve kılış yargısını üzerinde taşıyan unsur
2. **Özne:** Oluş ve kılış yapan veya oluş ve kılıştan etkilenen unsur
3. **Nesne:** Oluş ve kılışın etkilendiği veya oluş ve kılıştan etkilenen unsur
4. **Zarf:** Oluş ve kılışın gerçekleştiği zamanı, hâli, durumu ifade eden unsur
5. **Yer Tamlayıcısı:** Oluş ve kılışın geçtiği veya gerçekleştiği yeri gösteren unsur (Özkan ve Sevinçli, 2009: 100).

Yüklem; "nesne", "özne", "dolaylı tümleç" ve "belirteç" gibi cümle öğeleriyle anlamını tamamlar. Cümledeki ikincil elemanı öznedir. Dolaylı tümleç, nesne ve belirteç cümledeki yardımcı öğeleri olarak kabul edilir (Karahana, 1999: 45).

1.3. Cümledeki Temel Öğeleri

Aşağıda, cümledeki öğelerinin tanımını yapan farklı akademisyenlerin görüşlerine yer verilmiştir.

Cümledeki temel öğeleri: Yüklem ve öznedir.

1.3.1. Yüklem

Karahana, yüklemi cümledeki yargıyı ifade eden bileşeni olarak nitelendirir. Genellikle cümle sonunda bulunan yüklem, vurgulanması istenen öğeye en yakındır ve üzerine vurgu yapılır. Diğer öğeler, yüklem anlamını desteklemek için cümlede yer alır (Karahana, 1999: 44-46).

Yüklem, eylem cümlelerinde yapılan veya oluşan unsuru, isim cümlelerinde olan unsuru temsil ettiğini belirtirler. Yüklem cümledeki temel bileşendir (Özkan ve Sevinçli, 2009: 103).

Yüklem çekimli bir öğedir ve cümlede nitelendirilmiş eylem olarak bulunur. Yüklem, cümledeki esas öğesidir. Çünkü cümle yüklemi desteklemek için oluşturulmuştur (Karaağaç, 2013: 501).

Cümledeki eylemi, hareketi, hükmü veya işi ifade eden çekimli sözcük yüklemidir (Korkmaz, 1992: 174).

Cümlelerin temel unsuru ve direği yüklemidir. Tüm cümle yapısı yüklem üzerine kurulur ve diğer tüm öğeler eylemi destekler (Ergin, 2009: 399).

Banguoğlu, cümlelerin belirli bir kelime etrafında şekillendiğini ve cümle türlerinin yüklem fiil veya isim olmasına göre belirlendiğini ifade eder (Banguoğlu, 2015: 525).

Cümlelerin yargı ifadesi taşıyan temel ögesi yüklemidir. Yüklem her zaman çekimli bir eylem şeklindedir ve tüm öğeler yüklemi tamamlar (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 583).

Cümleyi bir yargıyla sonuçlandıran veya cümleyi sonlandıran kelime öbeği yüklemidir (Ediskun, 1999: 328).

Yüklem iş, oluş veya hüküm bildiren çekimli fiillerden oluşan kelimelerdir. Yüklem, cümleyi hükümle sonuca ulaştırır, bu sebeple yüklem cümlelerin esas ögesidir (Hengirmen, 2006:324).

Yüklemin Genel Özellikleri

* Yüklem, çekimli bir fiil veya ek fiile çekimlenmiş isimdir.

ÖRNEK:

“Köyün civarını, çiçek açmış şeftalilerin dibinde derileri pul pul çobanlarla dinlenerek, ekseriya, bahar güneşine sarılıp yürüyerek **dolaştım.**” (K/1)

“Meydandan geçerken ağalar **el ettiler.**” (K/6)

“Mesela şimdi koskoca koç olan Fadime'nin gelinlik kuzusunu her akşam dağdan getiren esmer, güzel delikanlı çoban Fadime için **ne biçilmiş kaftandı.**” (K/43)

“Evin arkasında üç dört dönümlük bir bahçemiz **vardır.**” (K/47)

“Hala **omuzlarımdaydı.**” (LÇH/35)

“**Anlaşıldı** ben bayrakları değil, insanları seviyorum.” (R/9)

*Yüklem, genellikle cümlelerin sonunda bulunur. Günlük konuşmalarda, atasözlerinde ve şiir dilinde yüklem yeri değişebilir.

ÖRNEK:

“Beyoğlu sabah olmak üzere olan bir ortaçağ şehrine **benziyordu.**” (SÇK/7)

“Çocuk şarkıya **başladı.**” (SÇK/38)

“Yine **karardı** ortalık.” (ŞSAB/27)

“Yalnız sakal, yalnız düşünce yüzen karışık yüzünden, yalnız damar, sinir kalmış beyaz vücudundan ekşi bir ter kokusu **gelirdi.**” (G/18)

*Bir cümlede birden fazla özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısı bulunabilir. Fakat yüklem tektir. Bir söz dizisi içinde yüklem sayısı, cümle sayısını gösterir.

ÖRNEK:

“Ben kafamın içinde biraz sonra çevireceğimiz filmi **çevirir;** o, masum, habersiz şekillerle **güler,** hayallerle **ağlardı.**” (SK/52)

“Kâh **tıkanır,** kâh **çürür,** kâh **ezilir.**” (YYB/30)

“Sonunda cümlemi **beğenmedim, söyleyemedim.**” (ŞUA/69)

*Yüklem, bir kelime ya da kelime grubu olabilir.

ÖRNEK:

“Birkaç gün sonra aletlerimle gidip **tamir edecektim.**” (YYB/52)

“Geçen halat arabacısına **işaret ettim.**” (G/28)

“Unnabın yemişi, **yemişlerin en iğdeye benzeyeniydi.**” (G/10)

“Bu sinema, **uzak ve sessiz bir amele mahallesinin sinemasıydı.**” (SK/40)

*Bazı cümlelerde yüklem bulunmaz, yüklem anlamdan çıkarılır. Cümle okuyanın, dinleyenin arzusuna bırakılır. Bu tarz cümlelere, “kesik cümle” denir.

ÖRNEK:

“- Yani, uzun lafın kıtası Ali Baba... Bu adam, bu su yolunu kırıp suyu kendi tarlasına akıtmış mıdır?” (YYB/64)

“Dişleri kamaştıran meyveleri onun içinmiş...” (1NBEAK/40)

“Fakat bir gece yarısı içine sıcak bir su dolarmış...” (1NBEAK/42)

1.3.2. Özne

Cümlenin yüklemden sonraki temel ögesidir. Yüklemün yargısının oluşmasını sağlayan öge öznedir. Özne çoğunlukla cümle içerisinde bir kelime olarak bulunur. Özneyi bulmak için yükleme “kim ve ne” soruları sorulmaktadır.

Cümlede eylemi gerçekleştiren veya durumu üzerine alan unsur öznedir (Karahan, 1999: 49).

Özne, cümlede varlığı veya eylemi gerçekleştiren unsurdur. Özne, yüklemün ifade ettiği eylemi veya değişimi yaşayan varlıktır (Karaağaç, 2013: 505).

Özne, cümlenin fiilden sonra gelen ikinci unsuru olan faile odaklanır. Fâil, eylemi gerçekleştiren veya ona en yakın olan unsurdur ve fiilden ayrılmaz (Ergin, 2009: 399).

Yüklemün ifade ettiği eylemi, oluşumu, hareketi veya durumu gerçekleştiren veya sahip olan öge öznedir (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 582-583).

Özne, cümlede yüklemün ifade ettiği hükmü, düşüncüyü veya duyguyu gerçekleştiren kişi, kavram veya nesnedir (Demir, 2019: 47).

Özne, cümlede eylemi oluşturan veya bir şeyi ifade eden kelime, kelime öbeği, kelime niteliğinde morfemler veya fonemlerdir (Ediskun, 1999: 332).

Cümlede işi yapan, eylemi oluşturan kişi, hayvan, bitki veya diğer canlı veya cansız varlıklar öznedir (Hengirmen, 2006: 326).

Özne, cümlede bildirilen yargının oluşmasını sağlayan unsurdur (Özkan ve Sevinçli, 2009: 103).

Oluşu üzerine alan ve istenileni bildiren unsur öznedir (Gülensoy, 1995: 206).

Dil bilimciler özneyi türlerine göre sınıflandırmışlarsa da, tam bir birlik sağlanamamıştır. Bu çalışmada özne, “gerçek özne” ve “gizli özne” olarak iki kategori altında ele alınmıştır.

1.3.2.1. Gerçek Özne

Gerçek özne, isim cümleleri ve çatısı etken olan yüklem cümlelerinde öznenin bulunduğunu belirtirler. Çatısı etken eylemler, çatısı edilgen eylemlerin dışında kalan eylemlerdir ve özneleri gerçektir (Özkan ve Sevinçli, 2009: 109).

Yüklemin çatısı etken eylem veya ad olduğu cümlelerde açıkça bulunan gerçek öznedir (Dizdaroğlu, 1976: 189).

Gerçek özne genellikle eylemi gerçekleştiren veya durumu üzerine alan varlık olacaktır.

1.3.2.2. Gizli Özne

Gizli özne kavramını doğrudan kullanılmamıştır, ancak çekimli fiillerin üçüncü çoğul kişileri ile kurulan bazı fiil cümlelerinde öznenin varlığı sezilir ancak açıkça gösterilmez. (Ediskun, 1999: 334).

Öznenin bazı cümlelerde kelime veya kelime grubu olarak yer almadığı, ancak yüklem taşıdığı şahıs ekinden anlaşılabilir. Bu tür özneler "gizli özne" olarak adlandırılır. Bu gizlilik, anlamsal değil, biçimsel bir gizliliktir (Karahana, 1999: 50).

Bazı cümlelerde, Türkçede şahıs ifadesinin yükleme şahıs ekleri getirilerek karşılanır, şahıs zamirleri kullanılmaz. Bu tür cümlelerdeki özneler "gizli özne" olarak adlandırılmaktadır (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 583).

Gizli özne terimini kullanmasa da, bir yapmayı veya olmayı gerçekleştiren varlığın veya kişinin bilinmediği cümlelerin öznesinin ne olduğunu belirtir. Bu tür cümlelerde genellikle üçüncü kişi çekimleri kullanılır (Karaağaç, 2013: 506).

Öznenin Genel Özellikleri

Karahana'nın belirttiği üzere, özne genellikle cümlenin yüklemi isim olan cümlelerde, yüklemi oluş bildiren fiil cümlelerinde ve çatısı etken olan fiil cümlelerinde açıkça görünen bir unsurdur. Özne genellikle cümledeki eylemi ya da durumu gerçekleştiren unsur olarak tanımlanır. Ancak, pasif fiil cümlelerinde, yani eylemin öznenin üzerine yapıldığı cümlelerde, öznenin gizli olabileceği belirtilir. Bu durumda, cümlede eylemi gerçekleştiren unsur (özne) doğrudan belirtilmez ve genellikle yüklemdeki şahıs eki ile anlaşılır (Karahana, 1999: 49).

ÖRNEK:

“Ben çakal eriğiyim, aşısızım” der mi **erik ağacı** adama?” (yapan) (INBEAK/37)

“**Selviler** Arnavutköyü'ne doğru mırıldanıp dururdu.” (yapan) (M/2)

“**Bulutlar** yıldızlara bir şeyler götürürdü.” (yapan) (M/6)

“**Yazı** sizin için yazıldı.” (olan) (M/23)

“**Şehir** rüzgârsız ağaçlar gibi serin bir sessizliğe gömüldü.” (olan) (Ş/28)

*”Özne, fille çokluk ve iyelik ekleri dışında çekim eki almadan bağlanır” (Karahana, 1999: 49).

ÖRNEK:

“Evin arkasında **üç dört dönümlük bir bahçemiz** vardır.” (K/47)

“Çimenlerin üstüne **akşam gölgeleri** dolmuştu.” (K/49)

“**Yapraklar**, kafalarını örtüyordu.” (K/54)

“**Kocaman gökler ve yıldızlar** vardı.” (BV/30)

*”Özne, isim cinsinden bir kelime grubu olabilir” (Karahana, 1999: 49).

ÖRNEK:

“**Acem Hasan Efendi** çayı demlemiştir.” (SÇ/16)

“**Samanyolu** berrak ve şeffaftı.” (BV/32)

“Rihtımların kıyısında **Verlaine'e benzer insanlar** var.” (LÇH/9)

“**Louvre'un bekçileri**, bu sırtımda götürdüğüm koca heykeli göremediler.” (LÇH/23)

“**Haricin soğuk havası**, yükümü ağırlaştırmış gibiydi.” (LÇH/29)

“**Bu yeşil, sarı, lacivert bayrak** sizin bayrağınız.” (R/5)

“**Köpek de, sokak çocuğu da** pis değildi.” (SÇK/2)

“**İrzına geçilmiş bir sahici kadın** bir muharibi dişleriyle boğazından kapacak.” (SÇK/19)

*”Bir cümlede birden fazla özne bulunabilir” (Karahana, 1999: 50).

ÖRNEK:

“**Şehri bir zeytinyağı, bir şebboy, bir amber kokusu** kaplayacak.” (SÇK/23)

“**Sükan içinde şehvetle, esirlikle, gözyaşı, ırs, namus, aç ve tokla dolu kalın, kara perde** şehri kaplayacak.” (SÇK/24)

“Denizde çöple martı, ufukta bulutla güneş, tencerede fasulye ile soğan, bahçede unnapla çocuk vardı.” (G/20)

1.4. Cümlelerin Yardımcı Ögeleri

Cümlelerin yardımcı ögeleri; nesne, zarf tümleci ve dolaylı tümleçtir.

1.4.1. Nesne

Nesne: Öznenin yaptığı işten etkilenen ögedir. Nesneyi belirtme eki alıp almamasına göre; belirtili nesne ve belirtisiz nesne olmak üzere ikiye ayırmaktayız. Nesneyi bulmak için yükleme “neyi, kimi ve ne” soruları sorulur.

Bir cümlede fiilin ifade ettiği eylemden etkilenen ve öznenin eylemde bulunduğu nesneyi veya kişiyi temsil eden ögeye nesne denilmektedir. Geçişli fiiller, hareketi özne üzerinden nesneye ileterek onu etkiler. Ancak, geçişsiz fiillerde, eylem öznenin kendisine yöneliktir ve yalnızca geçişli fiillerle kurulan cümlelerde nesne bulunur (Karahan, 1999: 52).

Nesnenin cümledeki rolü, fiilin hareketinden etkilenen kişi, nesne veya durumu temsil etmektedir. Nesne unsuru, genellikle akuzatif durumda bulunur ve fiile akuzatif olarak bağlanır (Ergin, 2009: 399-400).

Fiilin etkisi doğrudan belirli bir kişi veya nesne üzerinde gerçekleştiği için, fiilin nesnesi denilen kelime veya kelime grubu, cümlelerin öğelerinden biridir (Karaağaç, 2013: 508).

Özne yüklem tarafından oluşturulan hareketten etkilenir. Bu nedenle özne, sürekli olarak geçişli fiillerin bir parçası olur (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 583).

Fiil cümlelerinde nesne, öznenin eyleminden etkilendiği kelime veya kelime grubudur. Nesnelere genellikle bağımsız, temel veya yan yargıların sonuçlarından etkilenirler (Ediskun, 1999: 349).

Nesne cümlede yüklem tarafından doğrudan etkilenen ögedir, yani kelime ya da kelime grubunun, özne gerçekleştirdiği eylemden etkilenir. Nesne, geçişli fiillerin bir ögesi olarak daima kullanılır (Özkan ve Sevinçli, 2009: 118).

Nesne, belirtili nesne ve belirtisiz nesne olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

1.4.1.1. Belirtili Nesne

Fiile eklenen unsurun nesnedir. Bu tür nesnelere belirli nesnelere olarak adlandırılır ve tanınan bir varlığı temsil ederler (Karahan, 1999: 53).

Belirli nesnenin, yüklemi geçişli fiil, eylemsi veya eylemsi niteliğinde bir kelime olan cümle veya cümle parçalarında yer alır (Ediskun, 1999: 351).

Belirli nesne, fiile "-ı, -i, -u, -ü" belirtme ekleriyle bağlanır ve belirli bir anlam taşır. Cümle içinde belirli bir konumu olmayan belirli nesne, cümlenin herhangi bir yerinde bulunabilir (Özkan ve Sevinçli, 2009: 119).

Belirli nesne, "-ı, -i, -u, -ü" eklerini alır, nesnenin tanınan ve belirli olduğunu vurgular (Hengirmen, 2006: 330).

ÖRNEK:

“Dağarcığından **kumlu köy ekmeği ve suyu seli kaçmış Mihaliç peyniri** çıkarıp verdi.” (K/3)

“Eve varınca karım Fadime **kapıyı** açar.” (K/26)

“**Beni alıp götüreren, beni alıp getiren mahlûku** doya doya sevdim.” (BV/5)

“**Elini** tutuyordum.” (BV/23)

“Seren mütemadiyen **parlak bir yıldızı** gösteriyordu.” (BV/31)

“**Louvre’u** Galatasaray resim sergisini gezer gibi gezdim.” (LÇH/11)

“**Onu**“zekâ” denilen şeyi sever gibi sevmiştim.” (LÇH/18)

“Fakat ben omzuma, pankartından sıyrarak, **Napolili balıkçıyı** yüklemiştim.” (LÇH/22)

“Louvre'un bekçileri, **bu sırtımda götürdüğüm koca heykeli** göremediler.” (LÇH/23)

“Bandırası her ne olursa olsun aşılandığım ve ekildiğim limanda dallarımı sallayarak **her geçen vapuru** selamlayacağım.” (R/11)

1.4.1.2. Belirtisiz Nesne

Belirli bir ek almayan nesnelere "belirsiz nesne" olarak tanımlanır ve genellikle genel bir varlık kavramını temsil eder. Belirsiz bir nesne, yüklemle birlikte "da, de,

dahi, bile" gibi vurgu edatları dışında başka bir öge içermez ve her zaman yüklem öncesinde bulunur (Karahan, 1999: 53).

Belirsiz nesne yalın halde bulunur ve belirtme eki almaz. Bu tür bir nesne, belirli ve bilinen bir varlık değildir (Hengirmen, 2006: 331).

Belirsiz nesne, cümle veya cümle parçalarında yalın halde bulunur, sözlü veya yazılı ifadelerde belirsiz bir varlığı temsil eder (Ediskun, 1999: 349).

Nesne belirtme halinin eksik olduğu durumlarda da belirsiz nesne olarak adlandırılır (Özkan ve Sevinçli, 2009: 119).

ÖRNEK:

“Yine bu vapurda **bir kız** tanıdım.” (BV/18)

“**Fakat hiçbir yaprağım bir yelken büyüklüğü almadan denize doğru gidemeyeceğim** diyordum.” (R/13)

“**Ve hiçbir yaprağım bir yelken büyüklüğü alamayacak** sanıyordum.” (R/14)

“Günlerce eski limanın uzunluğunca **vapur** bekledim.” (R/17)

“Şimdi küçük köpek **ince sevinç çılgınlıkları** çıkarıyor, zıplıyor, havlıyor, atlıyordu.” (SÇK/32)

“**Bir yirmi beşlik** feda edebileceğiz.” (SÇ/25)

“Duvarın, gökyüzünün, bu buz gibi bahar sabahının, çamurun rengi suratına yapıştığı zaman **onu temizleyecek hiçbir hareket** yapamazdı.” (ŞSAB/41)

“Tam yanlarına yaklaşınca gelecek bir ilhamla **elbette güzel bir şey** söyleyecektim.” (ŞUA/73)

“**Dünyayı ve şehri riyasız kucaklamak** istiyordum.” (ŞUA/94)

1.4.2. Yer Tamlayıcısı (Dolaylı Tümleç)

Dolaylı tümleç: “Dolaylı Tümleç” veya “Yer Tamlayıcısı” terimleriyle karşılanmaktadır. Yüklem bulduğu, yöneldiği ve çıktığı yeri gösteren ögedir. Yükleme sorulan “kime, kimde, kimden; nereye, nerede, nereden; neye, nede, neyden” sorularına cevap verir. Yükleme “-e”, “-de”, “-da” hâl ekleriyle bağlanır. Bu ekler sayesinde yer tamlayıcısı diğer ögelerle karıştırılmamaktadır.

Bir cümlede yüklemi tamamlayan unsur, yaklaşma (-a/-e), bulunma (-da/-de/-ta/-te) ve uzaklaşma (-dan/-den/-tan/-ten) halleriyle ifade edilir, bu "yer tamlayıcısı" olarak adlandırılır (Karahan, 1999: 55).

Yer tamlayıcısı, fiilin gösterdiği hareketin yerini ve yönünü gösteren unsur olarak; daima yaklaşma, uzaklaşma ve bulunma halinde kullanılır (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 584).

Yüklemi tamamlayan unsura "yer tamlayıcısı" adı verilir. Yüklem ile özne arasındaki ilişkinin yer ve zaman özelliklerinden sonra en önemli özelliğidir (Karaağaç, 2013: 509).

Cümle unsuru, bir cümledeki fiilin mekânını ve istikametini gösteren unsurdur (Ergin, 2009: 400).

Yer tamlayıcısı, bir cümledeki yüklem tarafından belirtilen hareketin, işin veya oluşun yerini ve yönünü belirleyen unsurdur. Diğer bir deyişle, bu unsur, hareketin, oluşun veya durumun yönlendiği, geçtiği veya ayrıldığı yeri belirleyen cümle ögesidir (Özkan ve Sevinçli, 2009: 128).

ÖRNEK:

“Ben bu vapurda cömert Yahudilere, dost Ermenilere, laubalişen İngilizlere, ciddi Fransızlara rastladım.” (BV/14)

“Yıldızlı ve karanlık güvertede baş başa oturuyorduk.” (BV/22)

“Fakat “Napolili balıkçı” ya vatanında rastlamadım.” (LÇH/2)

“Metronun ılık ve ozon kokulu havasından Chatelet'de kurtulduk.” (LÇH/6)

“Nehrin üzerinden bulutlar akıyor.” (LÇH/8)

“Öyle ise yuvarlak dünyanın üstünden akıp geçen yıldızlara bakan vapurlarda ömrüm geçecek.” (R/10)

“Beyoğlu sabah olmak üzere olan bir ortaçağ şehrine benziyordu.” (SÇK/7)

“Yalnız simitten, sabahın o leziz, insan icadı yemişinden söz açmalıydım.” (SÇ/4)

“Bir sinemaya girdi.” (ŞSAB/47)

1.4.3. Zarf Tümleci

Zarf tümleci, cümlede yüklemi “zaman, durum, yön, miktar, tarz, vasıta, şart, sebep ve birliktelik” yönünden tamamlayan kelime ve kelime gruplarıdır. Yükleme “nasıl, ne zaman, ne kadar, nereye ve kiminle, neyle, niçin, neden, niye” soruları yöneltilecek bulunur. Zarf tümleci “belirteç” terimiyle de kullanılmaktadır.

“Cümlede yüklem anlamını zaman, yer, yön, durum, miktar, tarz, araç vb. yönlerden tamamlayan ögedir. Zarf, bir isim veya zarf işlemeyle kullanılan bir kelime grubu olabilir. Özellikle ikilemeler, edat grupları, isnat grubu, yönelme, yaklaşma, uzaklaşma grupları, bağlama grubu, sayı grupları zarf işlemeyle kullanılan kelime gruplarıdır. Zarf-fiil grupları cümlede zarf olarak kullanılır. Zarf cümlede genellikle çekimsiz unsurdur. Fiillere doğrudan bağlanırlar. İsimler, yön (-ra, -re/arı, -eri), vasıta (-la, -le, -n) ve eşitlik (-ca, -ce/-ça, -çe) eklerini alarak zarf unsuru oluştururlar” (Özkan ve Sevinçli, 2009: 123).

İsimler, eksiz halleri veya yön, vasıta, eşitlik ve bazı hâl ekleriyle birlikte kullanıldığında zarf görevi görebilirler. Ayrıca fiiller zarf-fiil ekleriyle birlikte zarf görevinde kullanılabilirler (Karahana, 1999: 57).

Belirteç tümleçleri yer, yön, zaman, tarz veya durum, nicelik ekleriyle yüklem tamamlanmasında rol oynayan sözcüklerdir (Ediskun, 1999: 360).

Belirteçler, cümlede yüklem tamamlanmasına yardımcı olur. Zaman, yer, neden, tarz, miktar, şart, araç gibi unsurları belirtirler. Ayrıca, belirteçlerin fiilleri niteliklerini belirleyen ve sıfat gibi işlev gören öğelerdir (Karaağaç, 2013: 511).

ÖRNEK:

“Amerika’daki gangsterlerin o elektrikli sandalye, otomatik tabanca, dolar, kadın, bar arasındaki huzursuz hayatlarına imrenerek uyudu uyandı!” (ŞSAB/49)

“Anam **buruşmuş** oturuyordu.” (G/2)

“**Vapura binseydim** sessiz bir iskeleye varacaktım.” (G/16)

“**Uzun zaman** gittik.” (G/30)

“Fakat **gözlerini görünce** vazgeçtim.” (ŞUA/9)

“**Birden** bütün neşemin bir camın kırılışı kadar ses ve şingirtı çıkararak düşüp kırıldığını gördüm.” (ŞUA/17)

“**İnsanları sevmek arzusuyla** sokağa çıktım.” (ŞUA/23)

“Kahveler **çivili ayakkabılı, yüzleri pembe, kafaları sarılı, mesut sporcu kadın ve erkeklerle** dolmuştu.” (SK/18)

“**Korkmak için her an** elimizde vasıtalar vardır.” (SK/27)

1.4.4. Cümle Dışı Unsur

Cümle dışı unsur, cümlenin kuruluşuna bir katkısı olmayan fakat cümlenin anlamına yardımcı olan kelime ya da kelime grupları olarak açıklanmaktadır. “Hitaplar, bağlaçlar, ara sözler, ünlemler ve açıklama sözleri” bu grubun içerisine dâhil edilmektedir. Cümle dışı unsuru kimi dil bilimciler araştırmalarına dâhil ederken kimi dil bilimciler ise cümle dışı unsuru araştırmalarına dâhil etmemişlerdir.

Cümle yapısına doğrudan katılmayan ancak dolaylı yoldan cümlenin anlamına katkıda bulunan unsurlar cümle dışı unsurlardır. Bu unsurlar, cümlenin herhangi bir yerinde bulunabilirler (Karahan, 1999: 59-60).

Cümle dışı unsurlar, gramer yapısı olarak yüklemi tamamlayan fakat bazen tüm cümleyi bazen de cümle öğelerinden birini anlamca etkileyen unsurlardır (Özkan, Esin ve Tören, 2001:585).

Cümle yapısına direkt katılmayan ancak cümle öğeleri ve cümleler arasında bağlantı sağlayarak metnin oluşumuna katkıda bulunan öğeler cümle dışı unsurlardır (Karaağaç, 2013: 512).

Bağlama edatları, ünlem edatları, ünlem grupları, hitaplar ve ara sözler cümle dışı unsurlar arasında sayılabilir (Karahan, 1999: 59).

Ayrıca, açıklama cümleleri de cümle dışı unsurlar olarak kabul edilir. Bunlar cümle içinde genellikle iki çizgi arasında, parantez içinde ya da "ki" edatından sonraki bölümlerde görülür (Karahan, 1999: 60).

ÖRNEK:

“**Fakat** vukudan kilometrelerce uzak değil, hemen hemen bir adım geridedir.” (SK/25)

“**Çünkü** orada bayıldığım bir kız oturuyor.” (KBE/44)

“**Haydi** bu meraktan çatlayalım.” (KBE/55)

“Ali Baba'dan başka bu işi anlayacak yoktur, **hâkim bey.**” (YYB/36)

“**Ama** orayı öyle severim ki, neden bilmem.” (KBE/2)

“Sonra pervasızca soyundu **ve** yattı.” (BK/61)

İKİNCİ BÖLÜM

CÜMLE ÇEŞİTLERİ

Cümle çeşitleri, dil bilimciler arasında farklı görüşlere sahip olmaları nedeniyle sınıflandırılması ve tanımlanması aşamasında çeşitli tartışmaların yaşandığı bir konudur. Bu yüzden dil bilimciler tarafından kabul görmüş ortak bir sınıflandırmadan ve tanımlamadan bahsetmek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle çalışmada Leyla Karahan'ın Türk dili çalışmalarında birçok dil bilimci tarafından kabul görmüş olan tasnifinden yola çıkarak bir değerlendirmede bulunulmuştur.

Karahan, 1999 yılında 6. Baskısı yayımlanan “Türkçede Söz Dizimi” adlı eserinde yapısına göre cümle çeşitlerini şöyle sınıflandırmıştır:

“1. Yapısına Göre Cümleler

1.1. Basit Cümle

1.2. Birleşik Cümle

1.2.1. İç İçe Birleşik Cümle

1.3. Bağlı Cümleler

1.3.1. Ki’li Bağlı Cümle

1.3.2. Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümleler

1.4. Sıralı Cümleler” (Karahan, 1999: 60-66).

Karahan “Türkçede Söz Dizimi” adlı eserinin 7. baskısından itibaren “Yapısına Göre Cümleler” başlığı altında sınıflandırdığı cümle çeşitlerini “Cümlelerin Bağlanma Şekillerine Göre” başlığıyla yeniden sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma şu şekildedir:

“1. Cümlelerin Bağlanma Şekilleri

1.1. Bağlanma Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

1.2. Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler

1.3. Ortak Kip / Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler

1.4. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler” (Karahan, 2010: 85-95).

2.1. Cümlelerin Yapılarına Göre Sınıflandırılması

Cümlenin yapı bakımında sınıflandırılması başlığı üzerine dil bilimciler önemli anlaşmazlıklar ve kavram kargaşaları yaşamaktadırlar. Dil bilimciler, aynı kavramı anlatmak için farklı ifadeler kullanmalarına rağmen, cümle çeşitlerinin sınıflandırılmasında ortak bir açıklama yapamamışlardır.

Cümleler yapı bakımından sınıflandırılırken asıl problemin yaşandığı kısım “birleşik cümle” kavramı üzerinde olmuştur. Bu konudaki problemin ortaya çıkmasındaki en büyük sebep ise fiilimsilerin “isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiilin” birleşik cümle oluşturup oluşturmaması hususunda yaşanan anlaşmazlıklardır. Yapılarına göre cümle sınıflandırması dil bilimciler tarafından farklı başlıklar altında ele alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmada, cümle türleri genel kabul gören başlıklar altında incelenmiştir.

Yapılarına göre cümle çeşitlerini belirlemedeki en önemli ölçüt, yargı bildiren sözcüklerin sayısı olmuştur. Bir cümlede birden fazla yüklem (çekimli fiil) varsa, cümle sayısı da o kadar artmaktadır.

“Bir cümlenin varlığı, bir yüklem varlığıyla gerçekleşir. Cümleleri yapısına göre incelemek de, cümleyi, yüklemnin bir ya da birden çok oluşuna göre değerlendirmektedir. Yapılarına göre, yani yüklem sayısına göre, basit ve birleşik olmak üzere iki tür cümle vardır. Basit cümle sözler ve söz öbekleri ile kurulur. Birleşik cümle ise, basit cümle özelliğine sahip birden fazla basit cümle ile oluşur. Birleşik cümle ise, her biri kendi içinde bir bütün oluşturan birden fazla cümleden oluşur” (Karaağaç, 2013: 512-513).

Bulak, yapısına göre cümleleri dilin derin ve yüzeysel yapısı içerisinde değerlendirmiş ve şunları belirtmiştir:

“İçerisinde fiilimsi veya fiilimsi grupları bulunan cümlelerin birleşik cümle olduğu fikri, ilk olarak Tahsin Banguoğlu tarafından ortaya atılmış ve günümüze kadar gelmiştir” (Aktaran: Bulak, Zülfikar, 1995: 643-648). “Bu konuda fikir ayrılıkları yaşanmış ve farklı düşüncelere sahip araştırmacılar ortaya çıkmıştır. Banguoğlu, Ediskun, Dizdaroğlu gibi dil bilimciler “dilin derin yapısı” esas alarak içinde fiilimsi bulunan cümleleri birleşik cümlenin alt grubu olarak değerlendirir; fakat bir diğer grupta olan Karahan, Ergin, Eker gibi dilciler ise “dilin yüzeysel yapısını” esas almış ve fiilimsilerin yardımcı cümle kuramayacağını düşündüklerinden bu cümleleri basit cümle içerisinde değerlendirmişlerdir”(Bulak, 2020: 40).

“Yapısına Göre Cümleler” başlığı altında dil bilimcilerin yaptıkları sınıflandırmalar şu şekildedir:

Yapısına göre cümleler, "Basit ve Birleşik Cümle" olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Ayrıca, "saplama cümlesi" adı altında bir cümle çeşidine de yer verilmiştir. Birleşik cümleyi ise "Tümleme Birleşik Cümle" ve "Karmaşık Birleşik Cümle" olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmıştır (Banguoğlu, 2015: 627).

"Yalın Cümle, Birleşik Cümle, Temel Cümle, Yan Cümle, Bağlaçlı Yan Cümle, İkilemeli Yan Cümle, Ara Cümle, Girişik Cümle, Sıralı Cümle, Devrik Cümle, Kesik Cümle" başlıklarına ayrılarak yapısına göre cümle çeşitleri detaylı bir biçimde incelenmiştir. Ayrıca, sıralı cümle "Bağımlı ve Bağımsız Sıralı Cümle" olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmıştır (Gülensoy, 1995: 211-226).

Yapısına göre cümle "Basit Cümle ve Birleşik Cümle" şeklinde iki başlık altında inceleme yapılmıştır. Birleşik cümle yapısını ise "Girişik Birleşik Cümle, İç-İçe Birleşik Cümle, Ki'li Birleşik Cümle ve Karmaşık Birleşik Cümle" olarak dört alt başlık altında sınıflandırılmıştır (Delice, 2003: 141-149).

Yapısına göre cümle "Yalın Tümce ve Birleşik Tümce" başlıkları altında değerlendirilmiştir (Hatipoğlu, 1982: 16-17).

Cümleler, "Yapıca Tümce Türleri" başlığı altında "Yalın Tümce, Birleşik Tümce, Sıralı Tümce, İlgi Tümcesi, Kesik Tümce ve Ara Tümce" başlıklarıyla altı alt başlıkta incelenmiştir (Şimşek, 1987: 165).

Yapısına göre cümle çeşitleri sınıflandırılırken en önemli ölçüt yargı bildiren sözcüklerdir. Dil bilimciler yargı kavramı üzerinde bir birlik sağlayamamışlardır. Yargının 'bitmişlik' ve 'bitmemişlik', yargı ile yargısızlık arasında 'yarı bitmişlik', yani yan yargı, yarım yargı gibi kuşku uyandıran noktalar, dil bilimcilerin yapısına göre cümle çeşitlerini sınıflandırırken yaşadıkları sorunlardandır (Karahana, 2000: 16-17).

Bulak da yapılarına göre cümlelerin sınıflandırılması hakkında bir fikir birliğinin olmadığını belirtmiş ve “Türkiye Türkçesinde Yapılarına Göre Cümleler” başlıklı makalesinde bu konu hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bugüne kadar cümlenin yargı esaslı tanımlandığını bu sebeple de cümleyi sürekli olarak “derin yapı-yüzeysel yapı” hususu esas alınmıştır. Bu hususunda yanlış değerlendirildiğini “derin yapı-

yüzeysel yapı” arasındaki değişim süreci göz ardı edilmiş ve sağlam bir temel esas alınmamıştır. Bu nedenle “tam yargı-yarım yargı” sorunu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte de “yapısına göre cümle” tasnifinde bir fikir ayrılığına sebep olmuştur. “Cümlenin temelini yüklem oluşturur, yüklem de yargı bildiren kelime ya da kelime gruplarından oluşur.” Bu nedenle cümlenin açıklanması yargı temelli değil, yüklem esaslı yapılması gerektiğini ifade etmiş ve şunları söylemiştir: “Yüklem esaslı cümle tanımı da “bir kılış, oluş ya da durum bildiren en az bir yüklem ve ona bağlı tamlayıcılardan oluşan söz dizimi birimi.” şeklinde olabilir. Bu şekilde yapılacak bir cümle tanımında temelsiz bir iddiadan ibaret olan “yarım yargı” devre dışı bırakılarak “yargı” merkeze alınmış olur. Böyle olunca da, cümlelerin çeşitli özellikleri bakımından doğru bir şekilde tasnif edilmesi kolaylaşır” (Bulak, 2020: 36).

Yapısına göre cümlelerin sınıflandırılması hakkında görüşlerini belirttiğimiz dil bilimciler arasında farklılıklar olsa da genel başlıklar itibariyle yapılan sınıflandırmalar birbirine yakındır. Fakat dil bilimcilerin bu sınıflandırmalar dışında asıl yaşadıkları görüş farklılıkları “Birleşik Cümle” yapısı üzerinde toplanmıştır. Buna sebep olarak fiilimsilerin cümle içerisinde bir yargı bildirip bildirmemesi gösterilmiştir.

Çalışmada, Karahan’ın tasnifinden yola çıkarak; tek yargı bildiren ve içinde fiilimsi bulunan cümleleri basit cümle, birden fazla yargı bildiren cümleleri ise birleşik cümle başlığı altında inceleyeceğiz.

2.1.1. Basit Cümle

Basit cümleler, bir düşüneyi, bir duyguyu veya bir oluşu tek bir yargı halinde anlatan ve en az bir yüklemden oluşan cümlelerdir (Korkmaz, 1992: 22).

Yapısında tek bir yükleme sahip olan cümleler basit cümle olarak adlandırılır (Karaağaç, 2013: 514).

Basit cümleyi belirleyen özellik yüklem tek olmasıdır, yani bir hüküm ifadesi taşımasıdır (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 585).

Basit cümlede tek bir yargı bulunur ve bu yargıyı sonuca bağlayan tek yüklem vardır (Özkan ve Sevinçli, 2009: 171).

İçinde birçok kelimenin yer aldığı cümleler, eğer sadece bir yükleme sahipse, basit cümle olarak sınıflandırılırlar (Karahan, 1999: 61).

Basit cümlelerin içerisinde, yüklem dışındaki ögelerin varlığı ve sayısı, basit cümle yapısını değiştirmemektedir. Eylemsiz cümleler, çekimlenmiş tek bir eyleme sahip oldukları için birçok dil bilgisi öğretiminde basit cümle olarak kabul edilirler (Karaağaç, 2013: 513).

Yalın cümleler, tek bir çekimli eylemle kurulan ve içinde tek bağımsız yargı bulunan cümlelerdir (Hengirmen, 2006: 353).

Basit cümleleri belirleyen özellik, yüklem etrafında kurulmuş tek bir yargıdır (Banguoğlu, 2015: 523).

Şart cümlesi yapısının, aslında basit cümle olarak değerlendirilmesi gerektiği görüşü de bulunmaktadır. Şart cümlesi, -sA ekli bir kelime veya kelime grubuyla yüklem anlamını tamamlar ve genellikle zarf olarak kullanılır (Karahan, 2000: 19-20).

Gülsevin, şart cümlesi yapısının gerundiumlar bölümünde ele alınması gerektiğini savunmaktadır (Gülsevin, 1990: 276).

Yukarıdaki ifade edilen görüşlerden de anlaşılacağı üzere Gülsevin ve Karahan aynı fikir etrafında birleşmişlerdir. Bu doğrultuda çalışmada şart cümlesi basit cümle içerisinde değerlendirilmiştir.

Çalışmada dil bilimcilerin basit cümle ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Basit cümlelerin bir yüklem ve bir yargıdan oluştuğu, ayrıca içinde fiilimsi bulunan cümlelerin yargı bildirmediği ve basit cümle olarak kabul gördüğü dil bilimcilerin açıklamalarından anlaşılmaktadır; ancak içinde fiilimsi bulunan cümleler kimi araştırmacılar tarafından birleşik cümle başlığı altında değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda çalışmada Karahan'ın da belirttiği gibi içinde fiilimsi bulunan cümleler basit cümle başlığı altında incelenmiştir.

2.1.2. Birleşik Cümle

Cümlelerin yapısı içinde netlik kazanamamış önemli unsurlardan biri de birleşik cümle üzerine yapılan açıklamalar ve sınıflandırmalar olmuştur. En kısa tanımı ile birleşik cümle, içerisinde birden fazla yargının bulunduğu cümlelerdir.

Birleşik cümle kendi içerisinde temel ve yan cümlecikten oluşmaktadır. Temel cümle, cümlelerin asıl unsurunun bulunduğu yargı bildiren cümledir. Yan cümle ise cümleyi farklı yönlerden tamamlayan öğelerin bulunduğu kısımdır. Birleşik cümle yapısını biraz daha detaylandırmak ve yaşanan görüş ayrılıklarının nedenlerini açıklamak için birbirinden farklı isimlerin açıklamalarını inceleyip çalışmada değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Birleşik cümle üzerine yapılan açıklamalarda oluşan görüş ayrılıklarının asıl sebebi dil bilimcilerin basit cümlenin tek yargıdan oluştuğunu, fakat içinde fiilimsi (isim fiil, sıfat fiil, zarf fiil) bulunan cümlelerin bir yargı bildirip bildirmemesi üzerine yapılan açıklamalarda tam bir birlik sağlayamamış olmaları tüm problemlerin temelini oluşturmaktadır.

Fiilimsilerin yargı bildirdiğini düşünen araştırmacılar bu fiilimsilerin “*yargılı veya yan yargılı*” olduğunu savunarak, fiilimsi bulunan cümleleri birleşik cümle başlığı altında incelemişlerdir. Ayrıca kimi araştırmacılar tarafından içerisinde bir çekimli fiil ya da bir ve birden fazla fiilimsi bulunan cümleler girişik birleşik cümle kategorisinde değerlendirilmektedir.

Dil bilimcilerin birleşik cümle yapısında fikir ayrılığına düştüğü bir diğer konu ise girişik birleşik cümleyi, birleşik cümle içerisinde değerlendirmeleri olmuştur. Kimi dil bilimciler girişik birleşik cümleyi, birleşik cümle içinde değerlendirirken, bunu kabul etmeyen bir diğer kesim araştırmacılar (M. Ergin, L. Karahan) girişik birleşik cümleyi birleşik cümle içinde değerlendirmezler. Bu konuda Serdar Kara'nın “*Girişik Cümle Problemi Üzerine Bir İnceleme*” adlı yazısı önem teşkil etmektedir (Kara, 2012).

Bilgegil, birden fazla yüklem içeren cümleler birleşik cümle olarak kabul edilir. Birleşik cümleler başlığı altında isim-fiil ve çoklu önerme içeren cümleleri incelemiş ve bu ifadesini pekiştirmek için şu örneği vermiştir: "Hasan koşarak geldi. Ali bunu duyunca çok sevinir." Bu cümlelerde "koşmak", "geldi", "duymak", "mutlu olmak" yüklemelerinin bulunduğunu belirttikten sonra, "koşmak" veya "duymak" ile biten cümlelerin kendi başına bir anlam ifade edemeyeceğini de belirtmiştir. Bu nedenle, "yan tümceyi tamamlamak için ana tümceden önce gelen bağımlı sözcüklere yan tümce denir" şeklinde açıklamıştır (Bilgegil, 1984: 73). Burada Bilgegil'in birden fazla yüklem içeren cümleleri birleşik cümle olarak kabul ettiği, isim-fiil ve çoklu önermeler içeren cümleleri incelediği ve yan tümce kavramını tanımladığı belirtiliyor. Bilgegil'in örneklemeyle, "koşmak" veya "duymak" ile biten cümlelerin kendi başına bir anlam ifade edemeyeceği vurgulanıyor ve bu nedenle, bu tür cümlelerin ana tümceden önce gelen bağımlı sözcüklere yan tümce denildiği ifade ediliyor.

Birden fazla yargı içeren ve temel yargıya ek olarak yan yargıları bulunan cümleler birleşik cümlelerdir. Yan yargılar ise başka bir yargıyı tamamlayan veya bir

sonuca hazırlayan söz dizileridir ve yan cümlecik veya bağımlı cümlecik olarak adlandırılırlar. Yan cümlecğin yüklemi, fiilimsi, ek-fiil kullanılmış isim soyundan bir kelime veya çekimli bir fiil olabilir. Ediskun, girişik birleşik cümle ve şartlı birleşik cümle olmak üzere iki alt başlık altında birleşik cümleyi incelemiştir (Ediskun, 1999: 381).

Birçok dilbilimci, birden fazla yapının bir araya gelmesiyle kurulmuş olan birleşik cümleyi incelemiştir. Anlam ve şekil ilişkileri olan birden fazla yapının bir araya gelmesiyle kurulmuş olan cümle için “birleşik cümle” terimini kullanılmıştır (Banguoğlu, 2015: 546).

Birleşik cümleler, içerisinde birden çok çekimli eylem ve birden çok yargı bulunan cümlelerdir (Hengirmen, 2006: 354).

Bir tümcede birden çok çekimli eylem kullanıldığında birleşik cümlelerin oluşur. Birleşik cümleleri, temel cümleye bağlayan yan cümleleri karşılamak için “iç tümce, yan tümce ve ara tümce” terimlerini kullanılmıştır (Hatipoğlu, 1982: 145-146).

Birleşik cümle, cümlelerin tümlen ve tümlenen yargı öbeklerinden oluşan söz dizisidir ve “Girişik tümce, kaynaşık tümce ve koşullu tümce” olarak üç başlıkta incelenmiştir. Fiilimsiler “yan yargı” olarak kabul edilir ve “yan tümcecik” ifadesi kullanılır (Şimşek, 1987: 251-252).

Birleşik cümle, bir cümle bünyesinde fiil veya fiile dayalı kelime öbekleri ve özne, nesne, tümleç görevlerinde başka bir cümleyi içeriyorsa bu tür cümleler de birleşiktir. Bu tür cümleler “Girişik birleşik cümle, iç içe birleşik cümle, ki’li birleşik cümle, karmaşık cümle” başlıklarında incelenmiştir (Delice, 2003: 142).

Bir asıl cümle ile onun manasını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümleden oluşan cümleler birleşik cümledir. Türkçede şartlı birleşik cümle, ki’li birleşik cümle olmak üzere başlıca iki çeşit birleşik cümle vardır ve iç içe birleşik cümle, üçüncü bir birleşik cümle çeşidi olarak bu başlıklara ilave edilebilir (Ergin, 2009: 404).

Bu açıklamalar neticesinde, dil bilimcilerin büyük bir kısmı Karahan’ın görüşünü desteklemiş ve Karahan’ın önemli bir soruna açıklama getirdiğini düşünerek ortak bir fikir üzerinde birlik sağlayabilmişlerdir.

İçerisinde fiilimsi bulunan cümleleri, yargı bildirmediği gerekçesiyle başta Leyla Karahan, Muharrem Ergin, Zeynep Korkmaz gibi önemli araştırmacılar “*basit cümle*” yapısı içerisinde değerlendirmiştir. Fakat Vehice Hatipoğlu, Tahsin Banguoğlu, H. İbrahim Delice, M. Kaya Bilgegil, Haydar Ediskun ve Hikmet Dizdaroğlu gibi değerli isimler ise içerisinde fiilimsi bulunan cümleleri “*birleşik cümle*” yapısı içerisinde değerlendirmiştir.

Sınıflandırmada yaşanan çeşitlilik ve ayrılıklar bu konu üzerinde ortak bir sonuca varılmadığını, bunun bir karışıklığa sebep olduğunu ve tüm bunların bu konunun öğrenimini zorlaştırdığını göstermektedir. Bu konu üzerine günümüzde kullanılmakta olan MEB kitaplarında, içerisinde fiilimsi bulunan cümleler birleşik cümle başlığı altında incelenmektedir.

Yapılan tüm açıklamalar neticesinde çalışmada fiilimsilerin yargı bildirmediğini ve bunun birleşik cümle yapısı içerisinde değerlendirilmemesi gerektiğini düşünmekteyiz. Dil bilimcilerin sınıflandırmalarından yola çıkarak, çalışmada Leyla Karahan’ın tasnifi dikkate alarak birleşik cümleyi, iç içe birleşik cümle alt başlığı altında değerlendirilmektedir.

2.1.2.1. İç İçe Birleşik Cümle

İç içe birleşik cümle, dil bilimcilerin çoğunluğu tarafından birleşik cümle yapısı içinde değerlendirilmektedir.

İç içe birleşik cümle, bir cümlenin herhangi bir görevle başka bir cümlenin içinde yer aldığı bir cümledir (Karahan, 1999: 63).

İç içe birleşik cümle, asıl ve yardımcı cümleler ve onların münasebeti bakımından şüphesiz şartlı ve ki’li birleşik cümlelerden bir hayli farklıdır. Bu bakımdan iç içe cümleyi belki tam; normal bir birleşik cümle, arka arkaya gelen iki ayrı cümleden farklı bir şekilde birbiri ile birleşmiş iki cümleden kurulu, tek bir cümle yapar şekilde bağlandıkları açıktır. Onun için iç içe cümleyi de üçüncü bir birleşik cümle tipi olarak kabul edebiliriz (Ergin, 2009: 406).

Bir yan tümce başka bir yan tümce içinde işlev gördüğünde iç içe birleşik bir cümle oluşur. İç içe birleşik bir cümlede, yan tümce ana tümcenin nesnesini alır. Ana

cümlenin yüklemi genellikle 'say', 'varsay', 'tahmin et', 'düşün', 'bil' ve 'gör' gibi fiillerden oluşur (Özkan ve Sevinçli, 2009: 176).

Bir ana cümlenin (dış cümle) içine yan cümlenin (iç cümle) yerleştirildiği cümle türü iç içe bileşik cümledir. Genellikle alıntılarda ve bildirme cümlelerinde kullanılır (Demir, 2019: 23).

Birleşik cümleler, bir cümle unsurunun veya bir unsurun bir kısmının cümle değeri taşıdığı cümlelerdir. İç içe birleşik cümleleri incelerken, önce cümle ögeleri ayrıştırılır, ardından cümle içindeki yan tümce belirlenerek kendi ögelerine ayrılır. Bu tür cümleler genellikle alıntılarda veya raporlarda kullanılır (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 590).

ÖRNEK:

““Geçen gün sizi gücendirdim.” dedi.

Nesne Yüklem (Y. Kadri Karaosmanoğlu, Ankara).

Ara cümlenin nesnesi de iç cümle durumundadır:

Geçen gün sizi gücendirdim” (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 590).

Zarf Nesne Yüklem

İç içe bileşik cümle, bir cümlenin başka bir cümlenin parçası ya da bileşeni olarak işlev gördüğü cümle türüdür. Ana cümlenin yüklemi genellikle "-de, zannet-, san-, bil-, görünme-, farz et-, düşün-" fiillerinin çekimli halidir ve asıl cümle sonda yer alır. Bu sıralama Türkçe cümle yapısına uygun olarak kullanılmaktadır (Karahana, 1999: 63).

Ayrıca Karahana, 6. baskısına kadar “Türk Söz Dizimi” adlı kitabında başlangıçta iç içe birleşik cümleleri bileşik cümle yapısının bir parçası olarak ele almıştır. Ancak 7. baskıdan itibaren birleşik cümlelere bakışını değiştirmiş, şart cümlelerinin veya iç içe bileşik cümlelerin varlığını kabul etmemiştir.

Karahana, “Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine” adlı çalışmasında iç içe birleşik cümle için şu ifadeleri kullanmıştır:

“Cümle yüklem üzerine kurulur ve onun etrafında genişler. Unsurlar yapıları ne olursa olsun kelime, kelime grubu veya cümle- yüklem tamamlayıcıdır ve isim değerindedir. “Ayşe ‘Okula gideceğim’ dedi” cümlesindeki “okula gideceğim.” sözü de yapıcı cümle olmasına rağmen, bir

isim değerindedir ve yüklem tamamlayıcısıdır. Cümle “*Ayşe şunu dedi.*” şekline çevirsek değişen sadece nesnenin yapısı olacaktır; cümle, cümle olma özelliğini devam ettirecektir” (Karahan, 2000: 20-21).

Karahan, Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı’nda birleşik cümleyi tasnifinden çıkardığını ve basit cümle kabul edilmesi gerektiğini tekrarlamıştır. “Yüklem bir yargı etrafında teşekkül ettiği düşünüldüğünde şartlı ve iç içe birleşik cümleleri basit cümle sayılmalıdır” açıklamasıyla görüşünü tekrar beyan etmiştir. (Karahan, 2004: 41).

2.1.3. Bağlı Cümle

Bağlı cümle, akademisyenler tarafından farklı şekillerde incelenmiştir:

Bağlı cümle, bağlaçlarla birbirine bağlanmış cümlelerin oluşturduğu topluluktur (Özkan ve Sevinçli, 2009: 191).

Aralarında mana ilgisi bulunan basit ya da birleşik cümleler, birbirlerine bir bağlaçla bağlanarak bağlı cümle oluştururlar (Ediskun, 1999: 386-387).

Bağlı cümleler, kullanımına göre cümleler başlığı altında sıralı ve bağlı cümleler alt başlıklarıyla incelenmiştir. Buna göre, bağlı cümle "yapıca bağımsız cümlenin anlamsal olarak başka cümleye bağlanma edatlarıyla bağlanmasıdır" (Delice, 2003: 146-149).

Çeşitli anlam ilişkileri olan iki yargının bir bağlamla birleşerek meydana getirdikleri cümleler bağlı cümlelerdir. Bağlı cümle yapısı "Tümleme Birleşik Cümle" başlığı altında bağlı cümle ve sıralı cümle ayrımı yapılmadan incelenmiştir (Banguoğlu, 2015: 546).

Bağlı cümle, "Cümle başı bağlaçlarıyla birbirine bağlanan ve aralarında bu cümle başı bağlacının fonksiyonuna bağlı bir anlam ilgisi bulunan cümlelerin kurduğu cümlelerdir. Bu itibarla ki'li birleşik cümleleri de bağlı cümle kabul etmek mümkündür" Bağlı cümle tanımlanırken ortak bir görüş bildirilmesine rağmen sınıflandırma yapılırken farklı başlıklara ayrıldığı görülmektedir (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 587).

Karahan’ın,“Cümlenin Bağlanış Şekilleri” başlığı altında yaptığı sınıflandırma aşağıdaki gibidir:

1. Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

2. Ortak Cümle Ögeleriyle Bağlanan Cümleler
3. Ortak Kip / Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler
4. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler (Karahan, 2010: 85-95).

Karahan, “Türkçede Söz Dizimi” adlı kitabının son baskılarında, eski baskılarından farklı olarak “cümle tahlilleri” kısmında cümleleri yalnızca ögelerine ayırmış ve cümle türlerini bu incelemeye dâhil etmemiştir.

Karahan’ın “Türkçede Söz Dizimi” adlı eserinde yaptığı değişiklikleri açıkladıktan sonra, bu çalışmada Karahan’ın eserinde yaptığı ilk tasnifini esas alarak “Bağlı Cümleler” başlığı altında “Ki’li Bağlı Cümle” ve “Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümleler” alt başlıklarıyla incelemeler yapılmıştır (Karahan, 1999: 64-65).

2.1.3.1. Ki’ li Bağlı Cümle

“Ki’li birleşik cümle” yapısının da aslında bir ana cümle ve yan cümlelerden oluşan bir bileşik cümle yapısı olduğu ve yan cümlelerin “ki” bağlacıyla ana cümleye bağlandığı düşünülmektedir. Ancak bazı dil bilimciler “ki’li bağlı cümle” yapısını basit cümle yapısı içerisinde de değerlendirmektedirler. Bu görüşe göre, “ki” bağlacıyla kurulan cümlelerdeki bağlılık ilişkisi o kadar güçlüdür ki, bu cümleler basit cümlelerden bile daha bütünlüklü bir yapıya sahip olabilirler.

Ki’li cümle yapısını “Birleşik Cümle” başlığı içerisinde inceleyen dil bilimcilerin görüşleri aşağıda incelenmiştir:

"Yabancı kökenli ve Türkçe için normal olmayan bu birleşik cümle, Farsçadan geçen ki edatı ve onun Türkçe karşılığı olan daha önce kullanılan kim edatıdır" (Ergin, 2009: 409).

Ki’li cümle yapısı, bağlaç olan ki bağlacı ile oluşan birleşik cümledir. Eski yazılarda bu bağlaca “kim” şeklinde de rastlanır. Bu tür birleşik cümlelerde, iki cümleyi birbirine bağlayan “ki” bağlacıdır. Ki’li cümle yapısını "bağlı cümle" kapsamında inceleyen dil bilimciler, ki bağlacı ile bağlantılı cümlelerin kendi başına yargı ifade eden bağımsız cümleler olduğunu ve diğer bağlaçlardan hiçbir farkı olmadığını belirtirler (Özkan ve Sevinçli, 2009: 178).

Ediskun, "Türkçe bağımlı tümcelerdeki bağlacı aslında Türkçe kökenli olmayan bir cümle ögesidir. Bunun yerine sıklıkla 'kim' kullanılır" (Ediskun, 1999: 388).

Farsça "ki" edatı ile birbirine bağlanan cümlelerin her biri kendi başına bir yargı ifade eden bağımsız cümlelerdir. Karahan kitabının eski baskılarında "Bağlı cümleler" başlığı altında ele aldığı "Ki'li Bağlı Cümleleri", kitabının son baskılarında "Ki Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler" başlığıyla değiştirmiştir (Karahan, 1999: 64).

2.1.3.2. Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümleler

Karahan, yukarıdaki açıklamalarından sonra bağlı cümlelerin bağlama edatlarıyla sağlanan anlam ilişkisi nedeniyle bir tür bağlı cümle olduğunu belirtmiştir. Ancak bu cümlelerin müstakil cümleler gibi birer yargı bildirdiğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle, bağlı cümlelerin diğer bağlaçlarla bağlanan cümlelerden farklı olduğu vurgulanmaktadır. Karahan, bağlama edatlarıyla kurulan bağlı cümleleri, özellikle ki'li bağlı cümleleri, birleşik cümle başlığı altında ele almış ve bu cümlelerin yapısı ve özellikleri hakkında detaylı bilgi vermiştir (Karahan, 1999: 64-65).

Kısaca bu cümleleri "ki" bağlama edatı dışındaki edatlarla kurulan bağlı cümleler şeklinde tanımlanabilmektedir.

2.1.4. Sıralı Cümleler

Sıralı cümle, dil bilimciler tarafından tartışılan konulardan biri olmuştur. Sıralı cümle, Türkçenin en eski metinlerinden itibaren kullanılan bir cümle yapısıdır. Bunun en güzel örneğini Kök Türkçe Kitabeleri'nde görmekteyiz ve cümleler birbirine noktalama işaretleriyle bağlanarak sıralı cümleler oluşturulmuştur.

Dil bilimcilerin bir bölümü sıralı cümleyi birleşik cümlenin bir çeşidi olarak kabul ederken; diğer bir kısım dil bilimci ise sıralı cümleyi araştırmalarında hiç değerlendirmeye almamıştır. Fakat sıralı cümleyi araştırmalarında değerlendirmeye alan dil bilimciler sıralı cümleyi çoğunlukla yapısına göre cümleler başlığı altında değerlendirmiştir.

Sıralı cümleler birbirinden bağımsız oluşurlar. Her tümcenin tek başına yargılı bir anlatımı vardır, aralarında sadece anlam bağlantısı olabilir (Dizdaroğlu, 1976: 223).

Hatipoğlu, anlam yakınlığına bağlı olarak sıralı cümlelerin birbirine bağlanabileceğini, ayrıca bağımsız sıralı tunceler ve bağımlı sıralı tunceler olmak üzere iki alt başlıkta incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır (Hatipoğlu, 1982: 154-156).

Sıralı cümleler, arka arkaya sıralanmış basit cümlelerden oluşur. Sıralı cümleler bir metindeki cümlelerle bir bütün oluşturur ve sıralama bağlacıyla ya da virgülle birbirine bağlanır (Özkan, Esin ve Tören, 2001: 586).

Şimşek, diğer araştırmacılardan farklı olarak sıralı cümleleri bağımsız sıralı tunceler, bağımlı sıralı tunceler ve karma sıralı tunceler olmak üzere üç alt başlıkta ele almıştır (Şimşek, 1987: 292-296).

Sıralı cümleler anlam yakınlığına bağlı olarak birbirine bağlanan cümlelerdir. Anlam yönünden bazıları birbirine tamamen bağlı iken, bazıları ise anlam yönünden bağımlı değildir. (Hengirmen, 2006: 357).

Söyleyişe hareket ve duyusallık kazandırmak amacıyla nokta veya virgülle bağlanan basit veya bileşik cümleler zinciri sıralı cümleleri oluşturur (Ediskun, 1999: 386).

Karahan, sıralı cümle hakkındaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Tek başına yargı bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğudur.” Devamında ise “Sıralı cümleler, iki veya daha fazla cümle ile kurulur. Cümleler, birbirinden virgül veya noktalı virgülle ayrılır. Cümlelerin her biri yapı ve anlam bakımından farklı niteliklere sahip olabilir. Aralarındaki anlam ilişkisi, ortak cümle unsurları, ortak kip ve şahıs ekleriyle ile pekiştirilir” (Karahan, 1999: 66).

Sıralı cümle için yapılan tüm açıklamalardan çıkarılan sonuç; sıralı cümlelerin tek başına yargı bildiren cümlelerle bir anlam bütünlüğü içerisinde art arda sıralanarak nokta(.) ve noktalı virgül(;) ile birbirine bağlanan cümleler birliği olarak ifade edilebilmesidir.

Sıralı cümle, “Bağımlı Sıralı Cümle ve Bağımsız Sıralı Cümle” olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

2.1.4.1. Bağımlı Sıralı Cümle

Ögelerinden herhangi biri arasında ortaklık olan cümlelerdir.

2.1.4.2. Bağımsız Sıralı Cümle

Aralarında herhangi bir öge ortaklığı bulunmayan cümlelerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAİT FAİK ABASIYANIK'IN HİKÂyelerİNİN CÜMLE ÖGELERİ VE CÜMLE YAPILARI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Sait Faik Abasıyanık, Türk edebiyatının önemli yazarlarından biridir ve özellikle hikâyeleriyle tanınmaktadır. Hikâyelerinde dil ve anlatım özellikleri önemli yer tutar ve söz dizimi de bu özelliklerden biridir.

Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerinin söz dizimi incelendiğinde, öncelikle dilin sade ve doğal olduğu görülür. Yazar, cümleleri gereksiz süslemelerden arındırarak, anlatmak istediği düşünceyi net bir şekilde ifade eder. Bu da hikâyelerinin okuyucuya hızlıca anlaşılmasını sağlar. Ayrıca Sait Faik Abasıyanık'ın cümleleri, genellikle özne-yüklem nesne yapısında kurulur. Bu yapı, okuyucunun cümleyi anlamasını kolaylaştırır ve hikâyelerin akıcı olmasını sağlar. Yazar, bazen cümleleri tersine çevirerek de anlatımını renklendirir.

Yazarın hikâyelerinde sıklıkla kullanılan bir diğer söz dizimi özelliği de tekrardır. Sait Faik Abasıyanık, bazı sözcükleri veya ifadeleri tekrarlayarak, anlatmak istediği duyguyu ya da atmosferi vurgular. Bu da okuyucunun hikâyenin atmosferine daha çabuk adapte olmasını sağlar.

Ayrıca yazarın hikâyelerinde, cümleler arasındaki bağlantılar da önemlidir. Sait Faik Abasıyanık, cümleleri arasında uyumlu geçişler kurarak, hikâyenin akıcılığını sağlar ve okuyucunun dikkatini dağıtmaz.

Sonuç olarak, Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerinin söz dizimi incelendiğinde, dilin sade ve doğal olduğu, cümlelerin özne-yüklem nesne yapısında kurulduğu, tekrarın sıklıkla kullanıldığı, cümleler arasında uyumlu geçişler yapıldığı görülür. Bu özellikler, yazarın anlatımını güçlendirir ve okuyucunun hikâyelere kolayca bağlanmasını sağlar.

3.1. Basit Cümle

3.1.1. Basit Cümle Yapısındaki Cümlelerin Ögelerinin İncelenmesi

1. Cümle

Köyün civarını, çiçek açmış şeftalilerin dibinde derileri pul pul çobanlarla dinlenerek, ekseriya, bahar güneşine sarılıp yürüyerek dolaştım. (K/1)

Yüklem: dolaştım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: köyün civarını

Dolaylı Tümleç: çiçek açmış şeftalilerin dibinde

Zarf Tümleci: derileri pul pul çobanlarla dinlenerek, ekseriya, bahar güneşine sarılıp yürüyerek

2. Cümle

Dağarcığından kumlu köy ekmeği ve suyu seli kaçmış Mihaliç peyniri çıkarıp verdi. (K/3)

Yüklem: verdi

Özne: (o)

Belirtili Nesne: kumlu köy ekmeği ve suyu seli kaçmış Mihaliç peyniri

Dolaylı Tümleç: dağarcığından

Zarf Tümleci: çıkarıp

3. Cümle

Köye akşama doğru ancak varabildim. (K/5)

Yüklem: varabildim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: köye

Zarf Tümleci: akşama doğru ancak

4. Cümle

Meydandan geçerken ağalar el ettiler. (K/6)

Yüklem: el ettiler

Özne: ağalar

Zarf Tümleci: meydandan geçerken

5. Cümle

Arakalıksız ufak iskemleye çöktük. (K/9)

Yüklem: çöktük

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: arakalıksız ufak iskemleye

6. Cümle

Biz eski zaman insanı ne anlarız yenilerin keyfinden, eğlencesinden. (K/13)

Yüklem: ne anlarız

Özne: biz eski zaman insanı

Dolaylı Tümleç: yenilerin keyfinden, eğlencesinden

7. Cümle

Siz her gün dağda bayırdasınız. (K/15)

Yüklem: dağda bayırdasınız

Özne: siz

Zarf Tümleci: her gün

8. Cümle

Ben, çocuklarla şu kümes gibi yerde pinekliyorum. (K/16)

Yüklem: pinekliyorum

Özne: ben

Dolaylı Tümleç: şu kümes gibi yerde

Zarf Tümleci: çocuklarla

9. Cümle

Bir cumayı da sizin gibi geçirsem çok mu? (K/17)

Yüklem: çok mu?

Özne: bir cumayı da sizin gibi geçirsem

10. Cümle

Sustular. (K/18)

Yüklem: sustular

Özne: (onlar)

11. Cümle

Ağalardan hangisinin çay paramı vereceğini bilemediğim, aralarında bu şerefi paylaşamayacaklarını tahmin ettiğim için iki kuruşu fincanın kenarına bıraktım. (K/20)

Yüklem: bıraktım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: iki kuruşu

Dolaylı Tümleç: fincanın kenarına

Zarf Tümleci: ağalardan hangisinin çay paramı vereceğini bilemediğim, aralarında bu şerefi paylaşamayacaklarını tahmin ettiğim için

12. Cümle

Biz çağırdıktı. (K/22)

Yüklem: çağırdıktı

Özne: biz

13. Cümle

Eve varınca karım Fadime kapıyı açar. (K/26)

Yüklem: açar

Özne: karım Fadime

Belirtili Nesne: kapıyı

Zarf Tümleci: eve varınca

14. Cümle

Tatlı tatlı güler. (K/27)

Yüklem: güler

Özne: (o)

Zarf Tümleci: tatlı tatlı

15. Cümle

Elin fakir çocuğuna fakir Fadime'yi ağalar zorla nikâh ediverdiler. (K/29)

Yüklem: nikâh ediverdiler

Özne: ağalar

Belirtili Nesne: fakir Fadime'yi

Dolaylı Tümleç: elin fakir çocuğuna

Zarf Tümleci: zorla

16. Cümle

Bir gün deyiverdim. (K/31)

Yüklem: deyiverdim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: bir gün

17. Cümle

Akşama Fadime geliverdi. (K/32)

Yüklem: geliverdi

Özne: Fadime

Zarf Tümleci: akşama

18. Cümle

Bir kuzu, iki bakır mangal, dört tencere, bir sini, iki şilte, beş altı yastık ve yorgan yüzü de beraber getirdi. (K/33)

Yüklem: getirdi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: bir kuzu, iki bakır mangal, dört tencere, bir sini, iki şilte, beş altı yastık ve yorgan yüzü de

Zarf Tümleci: beraber

19. Cümle

Ne yalan söyleyeyim beni hiç rahatsız etmedi. (K/37)

Yüklem: rahatsız etmedi

Özne: (o)

Belirtili Nesne: beni

Zarf Tümleci: ne yalan söyleyeyim, hiç

20. Cümle

Fakat sonraları düşünüp taşındım. (K/39)

Yüklem: düşünüp taşındım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: sonraları

Cümle Dışı Unsur: fakat

21. Cümle

Fadime'yi kendime eş bulmadım. (K/40)

Yüklem: eş bulmadım

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: Fadime'yi

Dolaylı Tümleç: kendime

22. Cümle

Başkalarının çocuklarını sevmesini bildikten sonra kendi çocuğun olsun diye heveslenmekliğin budalalığında geliyor. (K/42)

Yüklem: geliyor

Özne: başkalarının çocuklarını sevmesini bildikten sonra kendi çocuğun olsun diye heveslenmekliğin

Dolaylı Tümleç: budalalığında

23. Cümle

Mesela şimdi koskoca koç olan Fadime'nin gelinlik kuzusunu her akşam dağdan getiren esmer, güzel delikanlı çoban Fadime için ne biçilmiş kaftandı. (K/43)

Yüklem: ne biçilmiş kaftandı

Özne: koskoca koç olan Fadime'nin gelinlik kuzusunu her akşam dağdan getiren esmer, güzel delikanlı çoban

Zarf Tümleci: Fadime için

Zarf Tümleci: mesela şimdi

24. Cümle

Ne güzel eş olurlardı. (K/44)

Yüklem: olurlardı

Özne: (onlar)

Belirtisiz Nesne: ne güzel eş

25. Cümle

Biraz evvel kahve önünde otururken geçtiğini gördüğüm çoban Hüsrev'in tedaisiyle böylece düşünüp yol alıyordum. (K/46)

Yüklem: yol alıyordum

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: böylece düşünüp

Zarf Tümlenci: biraz evvel kahve önünde otururken geçtiğini gördüğüm çoban Hüsrev'in tedavisiyle

26. Cümle

Evin arkasında üç dört dönümlük bir bahçemiz vardır. (K/47)

Yüklem: vardır

Özne: üç dört dönümlük bir bahçemiz

Dolaylı Tümluç: evin arkasında

27. Cümle

Çitten, her akşam yaptığım gibi, mektepten kalmış bir spor aşkıyla atladım. (K/48)

Yüklem: atladım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümluç: çitten

Zarf Tümlenci: her akşam yaptığım gibi

Zarf Tümlenci: mektepten kalmış bir spor aşkıyla

28. Cümle

Çimenlerin üstüne akşam gölgeleri dolmuştu. (K/49)

Yüklem: dolmuştu

Özne: akşam gölgeleri

Dolaylı Tümluç: çimenlerin üstüne

29. Cümle

Otlar kopkoyu, İstanbul kızlarının yeşil gözleri gibi derin bir renk almışlardı. (K/50)

Yüklem: kopkoyu, İstanbul kızlarının yeşil gözleri gibi derin bir renk almışlardı

Özne: otlar

30. Cümle

Hemen hemen kulağımın dibinden Hüsrev'in sesi geliyordu. (K/52)

Yüklem: geliyordu

Özne: Hüsrev'in sesi

Dolaylı Tümleç: kulağımın dibinden

Zarf Tümleci: hemen hemen

31. Cümle

Fındıkların dibindeydiler. (K/53)

Yüklem: fındıkların dibindeydiler

Özne: (onlar)

32. Cümle

Yapraklar, kafalarını örtüyordu. (K/54)

Yüklem: örtüyordu

Özne: yapraklar

Belirtili Nesne: kafalarını

33. Cümle

Yapraklar, kafalarını örtüyordu. (K/57)

Yüklem: örtüyordu

Özne: yapraklar

Belirtili Nesne: kafalarını

34. Cümle

Koç ortada, parlak, yağlı boynuzlarıyla gölgelerin içinde heybetli bir Satir olmuştu. (K/58)

Yüklem: olmuştu

Özne: koç

Belirtisiz Nesne: parlak, yağlı boynuzlarıyla gölgelerin içinde heybetli bir Satir

Dolaylı Tümleç: ortada

35. Cümle

Yaprakları ayırarak yaklaştım. (K/59)

Yüklem: yaklaştım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: yaprakları ayırarak

36. Cümle

Hüsrev, Fadime'nin elini tutmuştu. (K/60)

Yüklem: tutmuştu

Özne: Hüsrev

Belirtili Nesne: Fadime'nin elini

37. Cümle

Beni görünce çekmedi. (K/61)

Yüklem: çekmedi

Özne: (o)

Zarf Tümleci: beni görünce

38. Cümle

Fadime, neden sonra, odaya ayak parmaklarının ucuna basarak girdi. (K/67)

Yüklem: girdi

Özne: Fadime

Dolaylı Tümleç: odaya

Zarf Tümleci: ayak parmaklarının ucuna basarak

Zarf Tümleci: neden sonra

39. Cümle

Dün ona, Galata rıhtımında rastladım. (BV/1)

Yüklem: rastladım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: ona

Dolaylı Tümleç: Galata rıhtımında

Zarf Tümleci: dün

40.Cümle

Çelik ve demir vücuduyla hassas bir sporcuya benziyordu. **(BV/2)**

Yüklem: benziyordu

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: hassas bir sporcuya

Zarf Tümleci: çelik ve demir vücuduyla

41.Cümle

Çıplak ayaklı bir küçük serserinin yanı başındaydı. **(BV/3)**

Yüklem: çıplak ayaklı bir küçük serserinin yanı başındaydı

Özne: (o)

42.Cümle

Beni alıp götüren, beni alıp getiren mahluku doya doya sevdim. **(BV/5)**

Yüklem: sevdim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: beni alıp götüren, beni alıp getiren mahluku

Zarf Tümleci: doya doya

43. Cümle

Bu vapur, “Tadla” yeni Türk vapurlarından “T.” Vapurudur. **(BV/6)**

Yüklem: yeni Türk vapurlarından “T.” Vapurudur

Özne: bu vapur, “Tadla”

44. Cümle

Fransa'ya tahsile gitmiş talebeden "Tadla"yı tanımayan kim vardır? (BV/7)

Yüklem: vardır

Özne: Fransa'ya tahsile gitmiş talebeden "Tadla"yı tanımayan kim

45. Cümle

Kim bu vapurun üçüncü mevki güvertesini yıldızlı temmuz geceleri adımlamamıştır? (BV/8)

Yüklem: adımlamamıştır

Özne: kim

Belirtili Nesne: bu vapurun üçüncü mevki güvertesini

Zarf Tümlenci: yıldızlı temmuz geceleri

46. Cümle

Parnas dağının güneşle altınlı ve karlı ebedi zirvesini, Stromboli'nin eteklerindeki beyaz kasabaları, Vezüv'ün kızılığında gülen beyaz şehri, mavi Misina'yı, vahşi Korsika'yı ve nihayet kahpe Marsilya'yı batı seyri ve ağır vücuduyla, bize gösteren "Tadla" olmadı mı? (BV/9)

Yüklem: "Tadla" olmadı mı?

Özne: Parnas dağının güneşle altınlı ve karlı ebedi zirvesini, Stromboli'nin eteklerindeki beyaz kasabaları, Vezüv'ün kızılığında gülen beyaz şehri, mavi Misina'yı, vahşi Korsika'yı ve nihayet kahpe Marsilya'yı batı seyri ve ağır vücuduyla, bize gösteren

47. Cümle

Şaşı gözlü kaptan tavırlı metrdotelin limanlara yaklaşırken gösterdiği tevazuu, sevimliliği unuttunuz mu? (BV/10)

Yüklem: unuttunuz mu?

Özne: (siz)

Belirtili Nesne: şaşı gözlü kaptan tavırlı metrdotelin limanlara yaklaşırken gösterdiği tevazuu, sevimliliği

48. Cümle

Birinci mevkiden üçüncü mevkideki sevgililerini görmeye gelen anormal prensesler, on altı yaşında rüya kadar güzel çocuklarının gözü önünde flört yapan Rum kadınları gördüm. (BV/13)

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: birinci mevkiden üçüncü mevkideki sevgililerini görmeye gelen anormal prensesler, on altı yaşında rüya kadar güzel çocuklarının gözü önünde flört yapan Rum kadınları

49. Cümle

Ben bu vapurda cömert Yahudilere, dost Ermenilere, laubalişen İngilizlere, ciddi Fransızlara rastladım. (BV/14)

Yüklem: rastladım

Özne: ben

Dolaylı Tümleç: bu vapurda

Dolaylı Tümleç: cömert Yahudilere, dost Ermenilere, laubalişen İngilizlere, ciddi Fransızlara

50. Cümle

Marsilya limanından kalkıp Pire'ye gelinceye kadar geçen beş gün zarfında tam bir arkadaşlıkla bağlandığım küçük bir çocuğu, beş gün sonra elem ve hüznle terk ettim. (BV/15)

Yüklem: terk ettim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: Marsilya limanından kalkıp Pire'ye gelinceye kadar geçen beş gün zarfında tam bir arkadaşlıkla bağlandığım küçük bir çocuğu

Zarf Tümleci: beş gün sonra

Zarf Tümleci: elem ve hüznle

51. Cümle

Beş günde, iptidai tahsilini beraber yapmışız gibi bin bir çocukça hatıra ile ayrıldım. **(BV/16)**

Yüklem: ayrıldım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: beş günde

Zarf Tümleci: iptidai tahsilini beraber yapmışız gibi bin bir çocukça hatıra ile

52. Cümle

Yine bu vapurda bir kız tanıdım. **(BV/18)**

Yüklem: tanıdım

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bir kız

Dolaylı Tümleç: bu vapurda

Zarf Tümleci: yine

53. Cümle

Yıldızlı ve karanlık güvertede baş başa oturuyorduk. **(BV/22)**

Yüklem: oturuyorduk

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: yıldızlı ve karanlık güvertede

Zarf Tümleci: baş başa

54. Cümle

Elini tutuyordum. **(BV/23)**

Yüklem: tutuyordum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: elini

55. Cümle

Gözlerini kapayıp delikanlıyı tahayyül ederek elimi sıkıyordu. (BV/24)

Yüklem: sıkıyordu

Özne: (o)

Belirtili Nesne: elimi

Zarf Tümleci: gözlerini kapayıp delikanlıyı tahayyül ederek

56. Cümle

O, karanlıklar içinde güzel çocuğu tahayyül ederek ince duman vücuduyla vücuduma yaslanıyordu. (BV/26)

Yüklem: yaslanıyordu

Özne: o

Dolaylı Tümleç: vücuduma

Zarf Tümleci: karanlıklar içinde

Zarf Tümleci: güzel çocuğu tahayyül ederek ince duman vücuduyla

57. Cümle

Sonra karanlıktan ve kimsesizlikten beklediğim teselliği bir papazdan aldığım için kızardım. (BV/28)

Yüklem: kızardım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: karanlıktan ve kimsesizlikten beklediğim teselliği bir papazdan aldığım için

Zarf Tümleci: sonra

58. Cümle

Fakat geceydi. (BV/29)

Yüklem: geceydi

Cümle Dışı Unsur: fakat

59. Cümle

Kocaman gökler ve yıldızlar vardı. (BV/30)

Yüklem: vardı

Özne: kocaman gökler ve yıldızlar

60. Cümle

Seren mütemadiyen parlak bir yıldızı gösteriyordu. (BV/31)

Yüklem: gösteriyordu

Özne: seren

Belirtili Nesne: parlak bir yıldızı

Zarf Tümleci: mütemadiyen

61. Cümle

Samanyolu berrak ve şeffaftı. (BV/32)

Yüklem: berrak ve şeffaftı

Özne: Samanyolu

62. Cümle

Gözlerimi göğe kaldırdım. (BV/33)

Yüklem: kaldırdım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: gözlerimi

Dolaylı Tümleç: göğe

63. Cümle

Fakat “Napolili balıkçı” ya vatanında rastlamadım. (LÇH/2)

Yüklem: rastlamadım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: Napolili balıkçı' ya

Dolaylı Tümleç: vatanında

Cümle Dışı Unsur: fakat

64. Cümle

Berrak ve sanki berrak olduğu için soğuk bir kış günü idi. (LÇH/3)

Yüklem: berrak ve sanki berrak olduğu için soğuk bir kış günü idi

Özne: (o)

65. Cümle

Metronun ılık ve ozon kokulu havasından Chatelet'de kurtulduk. (LÇH/6)

Yüklem: kurtulduk

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: metronun ılık ve ozon kokulu havasından

Dolaylı Tümleç: Chatelet' de

66. Cümle

Evet Paris'teyiz. (LÇH/7)

Yüklem: Paris'teyiz

Özne: (biz)

Cümle Dışı Unsur: evet

67. Cümle

Nehrin üzerinden bulutlar akıyor. (LÇH/8)

Yüklem: akıyor

Özne: bulutlar

Dolaylı Tümleç: nehrin üzerinden

68. Cümle

Rıhtımların kıyısında Verlaine'e benzer insanlar var. (LÇH/9)

Yüklem: var

Özne: Verlaine'e benzer insanlar

Dolaylı Tümleç: rıhtımların kıyısında

69. Cümle

Louvre'u Galatasaray resim sergisini gezer gibi gezdim. (LÇH/11)

Yüklem: gezdim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: Louvre'u

Zarf Tümleci: Galatasaray resim sergisini gezer gibi

70. Cümle

Fakat joconde müstehzi tebessümünü bir müddet terk ile bana hain hain baktı.
(LÇH/15)

Yüklem: baktı

Özne: joconde

Dolaylı Tümleç: bana

Zarf Tümleci: müstehzi tebessümünü bir müddet terk ile

Zarf Tümleci: hain hain

Cümle Dışı Unsur: fakat

71. Cümle

Yürüdüm. (LÇH/16)

Yüklem: yürüdüm

Özne: (ben)

72. Cümle

“Joconde” u sevmiştim. (LÇH/17)

Yüklem: sevmiştim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne:“Joconde” u

73. Cümle

Onu “zekâ” denilen şeyi sever gibi sevmiştim. (LÇH/18)

Yüklem: sevmiştim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: onu

Zarf Tümleci:“zekâ” denilen şeyi sever gibi

74. Cümle

“Pêcheur Napolitaine” de alt salonlarda rastladık. (LÇH/19)

Yüklem: rastladık

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç:“Pêcheur Napolitaine” de alt salonlarda

75. Cümle

Gülerek geçtik. (LÇH/21)

Yüklem: geçtik

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: gülerek

76. Cümle

Fakat ben omzuma, pankartından sıyrarak, Napolili balıkçıyı yüklemiştim. (LÇH/22)

Yüklem: yüklemiştim

Özne: ben

Belirtili Nesne: Napolili balıkçıyı

Dolaylı Tümleç: omzuma

Zarf Tümleci: pankartından sıyrarak

Cümle Dışı Unsur: fakat

77. Cümle

Louvre'un bekçileri, bu sırtımda götürdüğüm koca heykeli göremediler. (LÇH/23)

Yüklem: göremediler

Özne: Louvre'un bekçileri

Belirtili Nesne: bu sırtımda götürdüğüm koca heykeli

78. Cümle

Etrafıma hayretle bakıyordum. (LÇH/25)

Yüklem: bakıyordum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: etrafıma

Zarf Tümleci: hayretle

79. Cümle

Acaba omuzlarımdaki heykeli kimse görmüyor muydu? (LÇH/26)

Yüklem: görmüyor muydu?

Özne: kimse

Belirtili Nesne: omuzlarımdaki heykeli

Cümle Dışı Unsur: acaba

80. Cümle

Fransa hükümeti yoksa Louvre'u seyircilerin zevk ve hevesine mi terk etmişti?
(LÇH/27)

Yüklem: terk etmişti

Özne: Fransa hükümeti

Belirtili Nesne: Louvre' u

Dolaylı Tümleç: seyircilerin zevk ve hevesine mi

Cümle Dışı Unsur: yoksa

81. Cümle

Kendimi dışarıya zor attım. (LÇH/28)

Yüklem: attım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: kendimi

Dolaylı Tümleç: dışarıya

Zarf Tümleci: zor

82. Cümle

Haricin soğuk havası, yükümü ağırlaştırmış gibiydi. (LÇH/29)

Yüklem: ağırlaştırmış gibiydi

Özne: haricin soğuk havası

Belirtili Nesne: yükümü

83. Cümle

Metroya bindiğim zaman yanımdaki boş yere heykeli bırakmadım. (LÇH/34)

Yüklem: bırakmadım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: heykeli

Dolaylı Tümleç: yanımdaki boş yere

Zarf Tümleci: metroya bindiğim zaman

84. Cümle

Hala omuzlarımdaydı. (LÇH/35)

Yüklem: omuzlarımdaydı.

Özne: (o)

Zarf Tümleci: hala

85. Cümle

Kalbim vuruşunu artırmıştı. (LÇH/37)

Yüklem: artırmıştı

Özne: kalbim

Belirtili Nesne: vuruşunu

86. Cümle

Dünya alabildiğine doludur. (R/2)

Yüklem: doludur

Özne: dünya

Zarf Tümleci: alabildiğine

87. Cümle

Bu yeşil, sarı, lacivert bayrak sizin bayrağınız. (R/5)

Yüklem: sizin bayrağınız

Özne: bu yeşil, sarı, lacivert bayrak

88. Cümle

Onun için mi boğazlaşıyorsunuz? (R/7)

Yüklem: boğazlaşıyorsunuz

Özne: (siz)

Zarf Tümleci: onun için mi

89. Cümle

Kavgadan evvel evlerinde yemek yediğin, başı sana dokunduğu zaman yaşadığını hissettiğin çocuğu bu dokuz yıldız için mi öldüreceksin? (R/8)

Yüklem: öldüreceksin

Özne: (sen)

Belirtili Nesne: kavgedan evvel evlerinde yemek yediğin, başı sana dokunduğu zaman yaşadığını hissettiğin çocuğu

Zarf Tümleci: bu dokuz yıldız için mi

90. Cümle

Anlaşıldı ben bayrakları değil, insanları seviyorum. (R/9)

Yüklem: anlaşıldı

Özne: ben bayrakları değil, insanları seviyorum

91. Cümle

Öyle ise yuvarlak dünyanın üstünden akıp geçen yıldızlara bakan vapurlarda ömrüm geçecek. (R/10)

Yüklem: ömrüm geçecek

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: yuvarlak dünyanın üstünden akıp geçen yıldızlara bakan vapurlarda

Zarf Tümleci: öyle ise

92. Cümle

Aylardır otuz metre murabbai içinde kök salmış bir ağaç gibi rüzgârları emmekle yaşayan yapraklarımı şişiriyordum. (R/12)

Yüklem: şişiriyordum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: otuz metre murabbai içinde kök salmış bir ağaç gibi rüzgârları emmekle yaşayan yapraklarımı

Zarf Tümleci: aylardır

93. Cümle

Düşünmeye başladığım zaman, nasıl filmlerde bazı kırılan otomobillerin aksamı tekrar birbiriyle süratle buluşup birleşirse, benim de içimde kırılan şey öylece birleşti. (ŞUA/21)

Yüklem: birleşti

Özne: nasıl filmlerde bazı kırılan otomobillerin aksamı tekrar birbiriyle süratle buluşup birleşirse, benim de içimde kırılan şey

Zarf Tümleci: öylece

Zarf Tümleci: düşünmeye başladığım zaman

94. Cümle

Ve hiçbir yaprağım bir yelken büyüklüğü alamayacak sanıyordum. (R/14)

Yüklem: sanıyordum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: hiçbir yaprağım bir yelken büyüklüğü alamayacak

Cümle Dışı Unsur: ve

95. Cümle

Günlerce eski limanın uzunluğunca vapur bekledim. (R/17)

Yüklem: bekledim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: vapur

Zarf Tümleci: günlerce eski limanın uzunluğunca

96. Cümle

Bir an evvel bir küçük vapur ve bir iş bekledim. (R/18)

Yüklem: bekledim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bir küçük vapur ve bir iş

Zarf Tümleci: bir an evvel

97. Cümle

Ben “İstakozların en büyüğü’ne uğramıştım. (R/19)

Yüklem: uğramıştım

Özne: ben

Dolaylı Tümleç: istakozların en büyüğü’ne

98. Cümle

“İstakozların en büyüğü” meyhanecinin hayalini genişletmek için hususi surette tanzim edilmiş kocaman aynaları ve içeriye dört beş kişilik bir grup girince her tarafı doluveren esrarengiz bir meyhanedir. (R/20)

Yüklem: meyhanecinin hayalini genişletmek için hususi surette tanzim edilmiş kocaman aynaları ve içeriye dört beş kişilik bir grup girince her tarafı doluveren esrarengiz bir meyhanedir

Özne: istakozların en büyüğü

99. Cümle

Mor çuha kasketlerini kaşına yıkmış, yelken kullanmasını bilmeyen gemicilerden köpek balıklarının ağzından kurtulmuş denizcilere kadar birçok gönüllü bahriyelilerin uğrağı olan “İstakozların en büyüğü’nde” Baba Vilyams'a rastladım. (R/21)

Yüklem: rastladım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: Baba Vilyams’a

Dolaylı Tümleç: mor çuha kasketlerini kaşına yıkmış, yelken kullanmasını bilmeyen gemicilerden köpek balıklarının ağzından kurtulmuş denizcilere kadar birçok gönüllü bahriyelilerin uğrağı olan “İstakozların en büyüğü’nde”

100. Cümle

Bana bir iş teklif etti: (R/22)

Yüklem: teklif etti

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: bir iş

Dolaylı Tümleç: bana

101. Cümle

İcabında İngiliz bandıralı bir şileple Amazon kıyılarına gideceğiz. (R/23)

Yüklem: gideceğiz

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: Amazon kıyılarına

Zarf Tümleci: icabında

Zarf Tümleci: İngiliz bandıralı bir şileple

102. Cümle

Şehir şehir, köy köy buğday, mısır, domuz taşıyacağız, beş İngiliz lirası ayda. (R/24)

Yüklem: taşıyacağız

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: buğday, mısır, domuz

Zarf Tümleci: şehir şehir, köy köy

Zarf Tümleci: beş İngiliz lirası ayda

103. Cümle

Adiyō büyük liman, seni öbür kışa bir ay için gelip göreceğim. (R/25)

Yüklem: göreceğim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: Adiyō büyük liman, seni

Zarf Tümleci: öbür kışa

Zarf Tümleci: bir ay için gelip

104. Cümle

Köpeği omzuna almış gidiyordu. (SÇK/1)

Yüklem: gidiyordu

Özne: (o)

Zarf Tümleci: köpeği omzuna almış

105. Cümle

Köpek de, sokak çocuğu da pis değildi. (SÇK/2)

Yüklem: pis değildi

Özne: köpek de sokak çocuğu da

106. Cümle

Kirliydiler. (SÇK/3)

Yüklem: kirliydiler

Özne: (onlar)

107. Cümle

Köpek iki aylıktı. (SÇK/4)

Yüklem: iki aylıktı

Özne: köpek

108. Cümle

Çocuk on yaşındaydı. (SÇK/5)

Yüklem: on yaşındaydı

Özne: çocuk

109. Cümle

Vakit de gece yarısı. (SÇK/6)

Yüklem: gece yarısı(idi)

Özne: vakit de

110. Cümle

Beyoğlu sabah olmak üzere olan bir ortaçağ şehrine benziyordu. (SÇK/7)

Yüklem: benziyordu

Özne: Beyoğlu

Dolaylı Tümleç: sabah olmak üzere olan bir ortaçağ şehrine

111. Cümle

Pöstekilere, zırlara bürünmüş, altın gümüş işlemeli deri donlar giymiş, çevresi yarım metre gelen pazılarla derebeyin aylıklı askerleri demir kapılı evlerden çığlık çığlığa kadınlar çıkaracak. (SÇK/9)

Yüklem: çıkaracak

Özne: Pöstekilere, zırlara bürünmüş, altın gümüş işlemeli deri donlar giymiş, çevresi yarım metre gelen pazılarla derebeyin aylıklı askerleri

Belirtisiz Nesne: çığlık çığlığa kadınlar

Dolaylı Tümleç: demir kapılı evlerden

112. Cümle

O kadından bu kadına, bu kadından o kadına koşacak. (SÇK/11)

Yüklem: koşacak

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: o kadından bu kadına, bu kadından o kadına

113. Cümle

Sonra kıpkırmızı bir güneş, yetmiş kadırganın direği, halkası, ipi, yelkeni, gümüşü, demiri, tuncu, adalesi, teri, esirliği arasından dün yetmiş yedi kalyonun battığı hırçın suları ateşe salacak. (SÇK/15)

Yüklem: ateşe salacak

Özne: kıpkırmızı bir güneş

Belirtili Nesne: dün yetmiş yedi kalyonun battığı hırçın suları

Dolaylı Tümleç: yetmiş kadirganın direği, halkası, ipi, yelkeni, gümüşü, demiri, tuncu, adalesi, teri, esirliği arasından

Zarf Tümleci: sonra

114. Cümle

Nihayet öğle güneşiyle beraber zapt edilmiş şehrin halkı sokaklara dökülecek. (SÇK/16)

Yüklem: dökülecek

Özne: zapt edilmiş şehrin halkı

Dolaylı Tümleç: sokaklara

Zarf Tümleci: nihayet

Zarf Tümleci: öğle güneşiyle beraber

115. Cümle

Ağzı bir küçük fıçıda bir şişman gemici şaraptan boğulacak. (SÇK/18)

Yüklem: boğulacak

Özne: bir şişman gemici

Dolaylı Tümleç: şaraptan

Dolaylı Tümleç: ağzı bir küçük fıçıda

116. Cümle

İrzına geçilmiş bir sahici kadın bir muharibi dişleriyle boğazından kapacak. (SÇK/19)

Yüklem: kapacak

Özne: ırzına geçilmiş bir sahici kadın

Belirtili Nesne: bir muharibi

Dolaylı Tümleç: boğazından

Zarf Tümleci: dişleriyle

117. Cümle

Köpekler uluyacak. (SÇK/20)

Yüklem: uluyacak

Özne: köpekler

118. Cümle

Gemilerden kaçmış kaplanlar mahallelerde kimseye saldırmadan toklukta sarhoş dolaşacaklar. (SÇK/21)

Yüklem: dolaşacaklar

Özne: gemilerden kaçmış kaplanlar

Dolaylı Tümleç: mahallelerde

Zarf Tümleci: kimseye saldırmadan toklukta sarhoş

119. Cümle

Akşam olacak. (SÇK/22)

Yüklem: olacak

Özne: akşam

120. Cümle

Şehri bir zeytinyağı, bir şebboy, bir amber kokusu kaplayacak. (SÇK/23)

Yüklem: kaplayacak

Özne: bir zeytinyağı, bir şebboy, bir amber kokusu

Belirtili Nesne: şehri

121. Cümle

Sükan içinde şehvetle, esirlikle, gözyaşı, ırz, namus, aç ve tokla dolu kalın, kara perde şehri kaplayacak. (SÇK/24)

Yüklem: kaplayacak

Özne: şehvetle, esirlikle, gözyaşı, ırz, namus, aç ve tokla dolu kalın, kara perde

Belirtili Nesne: şehri

Zarf Tümleci: sükan içinde

122. Cümle

Demir kapılar kapanacak. (SÇK/25)

Yüklem: kapanacak

Özne: demir kapılar

123. Cümle

Nöbetçiler tabanları keçeden ayakkabılarıyla etrafta dolaşacaklar. (SÇK/27)

Yüklem: dolaşacaklar

Özne: nöbetçiler

Dolaylı Tümleç: etrafta

Zarf Tümleci: tabanları keçeden ayakkabılarıyla

124. Cümle

Küçük serseri çocukla omzuna attığı küçücük köpeği Galata'nın bu gece yarısı sokağında giderlerken, ben kafamda bu filmi çevirdim. (SÇK/28)

Yüklem: çevirdim

Özne: ben

Belirtili Nesne: bu filmi

Zarf Tümleci: küçük serseri çocukla omzuna attığı küçücük köpeği Galata'nın bu gece yarısı sokağında giderlerken

Dolaylı Tümleç: kafamda

125. Cümle

Köpek birdenbire havladı. (SÇK/29)

Yüklem: havladı

Özne: köpek

Zarf Tümleci: birdenbire

126. Cümle

Sabırsızlandı. (SÇK/30)

Yüklem: sabırsızlandı

Özne: (o)

127. Cümle

Çocuk omzundan indirdi. (SÇK/31)

Yüklem: indirdi

Özne: çocuk

Dolaylı Tümleç: omzundan

128. Cümle

Hayvanların içinde insanoğlu dilini en anlayan, anlar görüneni köpektir. (SÇK/34)

Yüklem: köpektir

Özne: insanoğlu dilini en anlayan, anlar görüneni

Dolaylı Tümleç: hayvanların içinde

129. Cümle

İnsanoğlu ile arasındaki lügatçe öteki hayvanlarınkinden bir hayli zengindir. (SÇK/36)

Yüklem: zengindir

Özne: insanoğlu ile arasındaki lügatçe

Dolaylı Tümleç: öteki hayvanlarınkinden

Zarf Tümleci: bir hayli

130. Cümle

Çocuk şarkıya başladı. (SÇK/38)

Yüklem: başladı

Özne: çocuk

Dolaylı Tümleç: şarkıya

131. Cümle

Yalnız derebeyinin sarayından kahkahalar ve musiki sesleri gelecek. (SÇK/26)

Yüklem: gelecek

Özne: kahkahalar ve musiki sesleri

Dolaylı Tümleç: derebeyinin sarayından

Zarf Tümleci: yalnız

132. Cümle

Birçok kelimeleri anlar da. (SÇK/35)

Yüklem: anlar da

Özne: (o)

Belirtili Nesne: birçok kelimeleri

133. Cümle

Köpeğe doğru eğildi.(SÇK/40)

Yüklem: eğildi

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: köpeğe doğru

134. Cümle

Onu hırpalarcasına okşadı. (SÇK/41)

Yüklem: okşadı

Özne: (o)

Belirtili Nesne: onu

Zarf Tümleci: hırpalarcasına

135. Cümle

İşte o zaman 1948 senesinde İstanbul şehrinde, Beyoğlu'ndan Galata rıhtımına inen bir yokuşun ortasında olduğumu kavrayabildim. (SÇK/42)

Yüklem: kavrayabildim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne:1948 senesinde İstanbul şehrinde, Beyoğlu'ndan Galata rıhtımına inen bir yokuşun ortasında olduğumu

Zarf Tümleci: İşte o zaman

136. Cümle

Yalnız simitten, sabahın o leziz, insan icadı yemişinden söz açmalıydım. (SÇ/4)

Yüklem: söz açmalıydım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: simitten, sabahın o leziz, insan icadı yemişinden

Zarf Tümleci: yalnız

137. Cümle

Hiçbir kahvaltı simitle çayın yerini tutamaz. (SÇ/7)

Yüklem: tutamaz

Özne: hiçbir kahvaltı

Belirtili Nesne: simitle çayın yerini

138. Cümle

Bu çeşit kahvaltıdan sonra ayaklarınız ıslanmadan otomobile atlamalısınız. (SÇ/9)

Yüklem: atlamalısınız

Özne: (siz)

Dolaylı Tümleç: otomobile

Zarf Tümleci: bu çeşit kahvaltıdan sonra ayaklarınız ıslanmadan

139. Cümle

Acem Hasan Efendi çayı demlemiştir. (SÇ/16)

Yüklem: demlemiştir

Özne: Acem Hasan Efendi

Belirtili Nesne: çayı

140. Cümle

Yeniden İstanbul sokakları. (SÇ/20)

Yüklem: yeniden

Özne: İstanbul sokakları

141. Cümle

İşte şimdi kaşar peynirine sıra geldi. (SÇ/22)

Yüklem: geldi

Özne: sıra

Dolaylı Tümleç: kaşar peynirine

Zarf Tümleci: işte şimdi

142. Cümle

O gün keyfimiz yerinde uyandık. (SÇ/23)

Yüklem: uyandık

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: keyfimiz yerinde

Zarf Tümleci: o gün

143. Cümle

Bir yirmi beşlik feda edebileceğiz. (SÇ/25)

Yüklem: feda edebileceğiz

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: bir yirmi beşlik

144. Cümle

İşte o zaman harikulade bir ziyafet sofrası kahvenin mermerindedir. (SÇ/27)

Yüklem: kahvenin mermerindedir

Özne: harikulade bir ziyafet sofrası

Zarf Tümleci: işte o zaman

145. Cümle

Sabahın büyük ziyafeti bitmiştir. (SÇ/31)

Yüklem: bitmiştir

Özne: sabahın büyük ziyafeti

146. Cümle

Bir cigara yakabiliriz şimdi. (SÇ/32)

Yüklem: yakabiliriz

Özne:(biz)

Belirtisiz Nesne: bir cigara

Zarf Tümleci: şimdi

147. Cümle

O üzüntü birdenbire gelir. (ŞSAB/1)

Yüklem: gelir

Özne: o üzüntü

Zarf Tümleci: birdenbire

148. Cümle

Hava yağmurludur. (ŞSAB/2)

Yüklem: yağmurludur

Özne: hava

149. Cümle

Bir sonu gelmeyecek başlangıç. (ŞSAB/3)

Yüklem: bir sonu gelmeyecek başlangıç

Özne: (o)

150. Cümle

Böyle sürüp gidecek gibidir her şey. (§SAB/4)

Yüklem: sürüp gidecek gibidir

Özne: her şey

Zarf Tümleci: böyle

151. Cümle

Sokağın çamuru, bu her tarafı kaplayan; gökyüzünden ağaca, ağaçtan duvara, duvardan denize, denizden vapura, vapurdan çımacıya, çımacıdan kaptana, ondan tekrar denize, yine karaya, yine ağaca ve duvara, duvardan yoldan geçene vuran bir rengin en koyusudur. (§SAB/6)

Yüklem: bir rengin en koyusudur

Özne: sokağın çamuru, bu her tarafı kaplayan; gökyüzünden ağaca, ağaçtan duvara, duvardan denize, denizden vapura, vapurdan çımacıya, çımacıdan kaptana, ondan tekrar denize, yine karaya, yine ağaca ve duvara, duvardan yoldan geçene vuran

152. Cümle

İşte yalnız iki umut vardır: Akşam ve lamba... (§SAB/8)

Yüklem: vardır

Özne: iki umut

Belirtisiz Nesne: akşam ve lamba

Zarf Tümleci: işte yalnız

153. Cümle

Kimin eli bu, yüreğinizi durmadan mıcıklayıp duran? Yapış yapış, soğuk, çirkin cüzamlı el... (§SAB/9)

Yüklem: bu yüreğinizi durmadan mıcıklayıp duran

Özne: kimin eli

Zarf Tümleci: yapış yapış, soğuk, çirkin cüzamlı el...

154. Cümle

Keşke bir tek düşmanım olsaydı da, onu, o cildi yumuşak, kokusu ekşimiş düşmanı düşünseydim. (Ş/46)

Yüklem: düşünseydim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: onu, o cildi yumuşak, kokusu ekşimiş düşmanı

Zarf Tümleci: keşke bir tek düşmanım olsaydı da

155. Cümle

Vapura binseydim sessiz bir iskeleye varacaktım. (G/16)

Yüklem: varacaktım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: sessiz bir iskeleye

Zarf Tümleci: vapura binseydim

156. Cümle

Her şeyden memnun ahbap seni yıkmış gitmiştir. (ŞSAB/15)

Yüklem: gitmiştir

Özne: her şeyden memnun ahbap

Belirtili Nesne: seni

Zarf Tümleci: yıkmış

157. Cümle

Duvarın, gökyüzünün, çamurun, o devamlı pis halin rengini alır. (ŞSAB/17)

Yüklem: alır

Özne: (o)

Belirtili Nesne: duvarın, gökyüzünün, çamurun, o devamlı pis halin rengini

158. Cümle

Bu anlarda en güzel bildiği birisiyle oynaşmak bile zevksizdir. (ŞSAB/19)

Yüklem: zevksizdir

Özne: en güzel bildiği birisiyle oynaşmak bile

Zarf Tümleci: bu anlarda

159. Cümle

Yazıhanenin ışığını yakmalı. (ŞSAB/26)

Yüklem: yakmalı

Özne: (o)

Belirtili Nesne: yazıhanenin ışığını

160. Cümle

Yine karardı ortalık. (ŞSAB/27)

Yüklem: karardı

Özne: ortalık

Zarf Tümleci: yine

161. Cümle

Telefona sarılmalı. (ŞSAB/28)

Yüklem: sarılmalı

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: telefona

162. Cümle

Evet bir memur olsaydı, baremin bilmem kaçınıcı derecesinde. (ŞSAB/31)

Yüklem: olsaydı

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: bir memur

Dolaylı Tümleç: baremin bilmem kaçınıcı derecesinde

Cümle Dışı Unsur: evet

163. Cümle

Şimdi maiyetinde insanlar olurdu. (ŞSAB/32)

Yüklem: olurdu

Özne: maiyetinde insanlar

Zarf Tümleci: şimdi

164. Cümle

Emir verirdi. (ŞSAB/33)

Yüklem: emir verirdi

Özne: (o)

165. Cümle

Ya! Onun yaşı tam böyle biri olacak yaşı. (ŞSAB/39)

Yüklem: tam böyle biri olacak yaşı

Özne: onun yaşı

Cümle Dışı Unsur: ya

166. Cümle

Ama, evinden çıktığı zaman hiçbir şey yapamazdı. (ŞSAB/40)

Yüklem: yapamazdı

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: hiçbir şey

Zarf Tümleci: evinden çıktığı zaman

Cümle Dışı Unsur: ama

167. Cümle

Duvarın, gökyüzünün, bu buz gibi bahar sabahının, çamurun rengi suratına yapıştığı zaman onu temizleyecek hiçbir hareket yapamazdı. (ŞSAB/41)

Yüklem: yapamazdı

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: onu temizleyecek hiçbir hareket

Zarf Tümleci: duvarın, gökyüzünün, bu buz gibi bahar sabahının, çamurun rengi suratına yapıştığı zaman

168. Cümle

Ama, herkes onu öyle görmek istiyordu. (ŞSAB/45)

Yüklem: istiyordu

Özne: herkes

Belirtisiz Nesne: onu

Zarf Tümleci: öyle görmek

Cümle Dışı Unsur: ama

169. Cümle

Bir sinemaya girdi. (ŞSAB/47)

Yüklem: girdi

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: bir sinemaya

170. Cümle

Ön sıralara oturdu. (ŞSAB/48)

Yüklem: oturdu

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: ön sıralara

171. Cümle

Amerika'daki gangsterlerin o elektrikli sandalye, otomatik tabanca, dolar, kadın, bar arasındaki huzursuz hayatlarına imrenerek uyudu uyandı!.. (ŞSAB/49)

Yüklem: uyudu uyandı

Özne: (o)

Zarf Tümleci: Amerika'daki gangsterlerin o elektrikli sandalye, otomatik tabanca, dolar, kadın, bar arasındaki huzursuz hayatlarına imrenerek

172. Cümle

Dışarıda lambalar yanmış olmalıydı. (ŞSAB/51)

Yüklem: yanmış olmalıydı

Özne: lambalar

Dolaylı Tümleç: dışarıda

173.Cümle

Birdenbire evimi özledim. (G/1)

Yüklem: özledim

Özne:(ben)

Belirtili Nesne: evimi

Zarf Tümleci: birdenbire

174. Cümle

Anam buruşmuş oturuyordu. (G/2)

Yüklem: oturuyordu

Özne: anam

Zarf Tümleci: buruşmuş

175. Cümle

Ayva ağacında kuş vardı. (G/3)

Yüklem: vardı

Özne: kuş

Dolaylı Tümleç: ayva ağacında

176. Cümle

Sonra penceremin altına, keskin hançer yapraklı, kabuğu ayrılmış bu okalıptüsü kim dikmişti? (G/4)

Yüklem: dikmişti

Özne: kim

Belirtili Nesne: keskin hançer yapraklı, kabuğu ayrılmış bu okalıptüsü

Dolaylı Tümleç: penceremin altına

Zarf Tümleci: sonra

177. Cümle

Öksürüklere, soğuk algınlıklarına birebir gelirmiş. (G/6)

Yüklem: birebir gelirmiş

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: öksürüklere, soğuk algınlıklarına

178. Cümle

Sonra bahçemizde sekiz ördekle iki küçük köpek vardı. (G/7)

Yüklem: vardı

Özne: sekiz ördekle iki küçük köpek

Dolaylı Tümleç: bahçemizde

Zarf Tümleci: sonra

179. Cümle

Unnap ağacı dikenliydi. (G/8)

Yüklem: dikenliydi

Özne: unnap ağacı

180. Cümle

Komşuda nar vardı. (G/9)

Yüklem: vardı

Özne: nar

Dolaylı Tümleç: komşuda

181. Cümle

Unnabın yemişi, yemişlerin en iğdeye benzeyeniydi. (G/10)

Yüklem: yemişlerin en iğdeye benzeyeniydi

Özne: unnabın yemişi

182. Cümle

İğde bizim bahçede yoktu. (G/11)

Yüklem: yoktu

Özne: iğde

Dolaylı Tümleç: bizim bahçede

183. Cümle

Deniz kenarında, bahçıvan Mevlût Ağa'nın çöplüğünde bitmişti. (G/12)

Yüklem: bitmişti

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: deniz kenarında, bahçıvan Mevlût Ağa'nın çöplüğünde

184. Cümle

Güneşi hiç eksilmeyen bir yolda Viyanalı felsefe profesörüne rastlayacaktım. (G/17)

Yüklem: rastlayacaktım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: Viyanalı felsefe profesörüne

Dolaylı Tümleç: güneşi hiç eksilmeyen bir yolda

185. Cümle

Yalnız sakal, yalnız düşünce yüzen karışık yüzünden, yalnız damar, sinir kalmış beyaz vücudundan ekşi bir ter kokusu gelirdi. (G/18)

Yüklem: gelirdi

Özne: ekşi bir ter kokusu

Dolaylı Tümleç: yalnız sakal, yalnız düşünce yüzen karışık yüzünden, yalnız damar, sinir kalmış beyaz vücudundan

186. Cümle

Uzakta köpekler havlardı. (G/19)

Yüklem: havlardı

Özne: köpekler

Dolaylı Tümleç: uzakta

187. Cümle

Denizde çöple martı, ufukta bulutla güneş, tencerede fasulye ile soğan, bahçede unnapla çocuk vardı. (G/20)

Yüklem: vardı

Özne: denizde çöple martı, ufukta bulutla güneş, tencerede fasulye ile soğan, bahçede unnapla çocuk

188. Cümle

Evime dönmedim. (G/21)

Yüklem: dönmedim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: evime

189. Cümle

Zaten dönemezdim. (G/22)

Yüklem: dönemezdim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: zaten

190. Cümle

Vapur da yoktu. (G/23)

Yüklem: yoktu

Özne: vapur da

191. Cümle

Ortalık oturduğum kanepede sahiden ağardı. (G/24)

Yüklem: ağardı

Özne: ortalık

Dolaylı Tümleç: oturduğum kanepede

Zarf Tümleci: sahiden

192. Cümle

Her şey, gizlice konmuş ampuller nasıl yanarsa büyük pastanelerde, öylece ısınmaya başladı. (G/25)

Yüklem: başladı

Özne: her şey

Dolaylı Tümleç: gizlice konmuş ampuller nasıl yanarsa büyük pastanelerde, öylece ısınmaya

193. Cümle

İnce ince, toz halinde, iliklerimi üşüten, içimi kabartan bir yağmur başladı. (G/26)

Yüklem: başladı

Özne: ince ince, toz halinde, iliklerimi üşüten, içimi kabartan bir yağmur

194. Cümle

Geçen halat arabacısına işaret ettim. (G/28)

Yüklem: işaret ettim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: geçen halat arabacısına

195. Cümle

Uzun zaman gittik. (G/30)

Yüklem: gittik

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: uzun zaman

196. Cümle

Çekik gözlü arabacı güldü. (G/34)

Yüklem: güldü

Özne: çekik gözlü arabacı

197. Cümle

Bir meydandaydım. (G/35)

Yüklem: bir meydandaydım

Özne: (ben)

198. Cümle

Yağmur durmuştu. (G/36)

Yüklem: durmuştu

Özne: yağmur

199. Cümle

Meydan sis içindeydi. (G/37)

Yüklem: içindeydi

Özne: meydan

Belirtisiz Nesne: sis

200. Cümle

Her şey yine yapış yapıştı. (G/38)

Yüklem: yapış yapıştı

Özne: her şey

Zarf Tümleci: yine

201. Cümle

Burnuma ayva, muşmula kokusu geliyordu. (G/39)

Yüklem: geliyordu

Özne: ayva, muşmula kokusu

Dolaylı Tümleç: burnuma

202. Cümle

Sarı bir aydınlık içindeydim. (G/40)

Yüklem: sarı bir aydınlık içindeydim

Özne: (ben)

203. Cümle

Bir salepçinin kalaylı güğümü tütüyordu. (G/41)

Yüklem: tütüyordu

Özne: bir salepçinin kalaylı güğümü

204. Cümle

Üstüne bol zencefil ektirdiğim salep fincanını iki elimle kavramıştım. (G/42)

Yüklem: kavramıştım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: üstüne bol zencefil ektirdiğim salep fincanını

Zarf Tümleci: iki elimle

205. Cümle

Çoktan beri şehre inmemiştim. (ŞUA/1)

Yüklem: inmemiştim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: şehre

Zarf Tümleci: çoktan beri

206. Cümle

O gün insanları sevebilmek arzusuyla otelin kapısını açtığım zaman karşıma ilk çıkan insan bir küfeci çocuğu oldu. (ŞUA/2)

Yüklem: oldu

Özne: bir küfeci çocuğu

Belirtisiz Nesne: karşıma ilk çıkan insan

Zarf Tümleci: o gün insanları sevebilmek arzusuyla otelin kapısını açtığım zaman

207. Cümle

Zaten otelin kapısından bu niyetle çıkmamış mıydım? (ŞUA/4)

Yüklem: çıkmamış mıydım?

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: otelin kapısından

Zarf Tümleci: zaten

Zarf Tümleci: bu niyetle

208. Cümle

Onu kucaklamak, köşedeki kunduracıdan ona bir lastik ayakkabı, biraz ilerideki Yahudi'den bir beyaz keten pantolon almak arzusuyla durdum. (ŞUA/5)

Yüklem: durdum

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: onu kucaklamak, köşedeki kunduracıdan ona bir lastik ayakkabı, biraz ilerideki Yahudi'den bir beyaz keten pantolon almak arzusuyla

209. Cümle

Fakat gözlerini görünce vazgeçtim. (ŞUA/9)

Yüklem: vazgeçtim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: gözlerini görünce

Cümle Dışı Unsur: fakat

210. Cümle

Arkamdan koşup iade etti. (ŞUA/12)

Yüklem: iade etti

Özne: (o)

Zarf Tümleci: arkamdan koşup

211. Cümle

Yirmi beşi aldım. (ŞUA/15)

Yüklem: aldım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: yirmi beşi

212. Cümle

Cevap vermeden yoluma devam etmek istedim. (ŞUA/16)

Yüklem: istedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: yoluma devam etmek

Zarf Tümleci: cevap vermeden

213. Cümle

Birden bütün neşemin bir camın kırılışı kadar ses ve şingirtı çıkararak düşüp kırıldığını gördüm. (ŞUA/17)

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: bütün neşemin bir camın kırılışı kadar ses ve şingirtı çıkararak düşüp kırıldığını

Zarf Tümleci: birden

214. Cümle

Ayakucuma düşüp kırılan neşemi gözlerimle topladım. (ŞUA/18)

Yüklem: topladım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: ayakucuma düşüp kırılan neşemi

Zarf Tümleci: gözlerimle

215. Cümle

Tersyüzüne evime dönüp odama kavuştum. (ŞUA/19)

Yüklem: kavuştum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: odama

Zarf Tümleci: tersyüzüne evime dönüp

216. Cümle

Tekrar neşemi bulmuştum. (ŞUA/22)

Yüklem: bulmuştum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: neşemi

Zarf Tümleci: tekrar

217. Cümle

İnsanları sevmek arzusuyla sokağa çıktım. (ŞUA/23)

Yüklem: çıktım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: sokağa

Zarf Tümleci: insanları sevmek arzusuyla

218. Cümle

Akşam oluyordu. (ŞUA/24)

Yüklem: oluyordu

Özne: akşam

219. Cümle

Köşe başındaki tütüncüye uğradım. (ŞUA/25)

Yüklem: uğradım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: köşe başındaki tütüncüye

220. Cümle

Güneş, satılmamış edebiyat mecmualarının üstündeydi. (ŞUA/26)

Yüklem: satılmamış edebiyat mecmualarının üstündeydi

Özne: güneş

221. Cümle

Tütüncü dükkânındaki edebiyat mecmualarıyla aynı dükkana vuran akşam ışığı arasında bir nükte, bir hayal yakalayabilmek için bakmaktaydım. (ŞUA/27)

Yüklem: bakmaktaydım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: tütüncü dükkânındaki edebiyat mecmualarıyla aynı dükkâna vuran akşam ışığı arasında bir nükte, bir hayal yakalayabilmek için

222. Cümle

Lirayı tütüncüye vermiştim. (ŞUA/28)

Yüklem: vermiştim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: lirayı

Dolaylı Tümleç: tütüncüye

223. Cümle

Dükkâncıdan tarafa bakmaya mecbur oldum. (ŞUA/30)

Yüklem: mecbur oldum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: dükkâncıdan tarafa bakmaya

224. Cümle

Lira burnumun ucunda sallanıyordu. (ŞUA/31)

Yüklem: sallanıyordu

Özne: lira

Dolaylı Tümleç: burnumun ucunda

225. Cümle

Kanunları bilmemek insanları cezadan kurtaramaz olduğunu biliyorum. (ŞUA/37)

Yüklem: biliyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: kanunları bilmemek insanları cezadan kurtaramaz olduğunu

226. Cümle

Cebimden bir başka lira çıkarıp cigara almak işime gelmiyordu. (ŞUA/39)

Yüklem: işime gelmiyordu

Özne: cebimden bir başka lira çıkarıp cigara almak

227. Cümle

Onun için bir başka tütüncüye aynı lira ile müracaatı zeki bir hareket buldum. (ŞUA/41)

Yüklem: buldum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: onun için bir başka tütüncüye aynı lira ile müracaatı zeki bir hareket

228. Cümle

İzah ettirmeden lirayı geri aldım. (ŞUA/44)

Yüklem: geri aldım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: lirayı

Zarf Tümleci: izah ettirmeden

229. Cümle

Nihayet parayı geçiremeyeceğime kanaat getirmiştım. (ŞUA/46)

Yüklem: kanaat getirmiştım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: parayı geçiremeyeceğime

Zarf Tümleci: nihayet

230. Cümle

Cüzdanımda daha hiç katlanmamış yepyeni bir liracığım daha vardı. (ŞUA/47)

Yüklem: vardı

Özne: daha hiç katlanmamış yepyeni bir liracığım daha

Dolaylı Tümleç: cüzdanımda

231. Cümle

Mavi duman bir bilek damarı gibi kabartılı ve sıcak dudaklarımdan çıktı. (ŞUA/50)

Yüklem: çıktı

Özne: mavi duman

Dolaylı Tümleç: bir bilek damarı gibi kabartılı ve sıcak dudaklarımdan

232. Cümle

Kırılan neşemin son vidası, bir hayat hızıyla yerine yerleşmişti. (ŞUA/52)

Yüklem: yerleşmişti

Özne: kırılan neşemin son vidası

Dolaylı Tümleç: yerine

Zarf Tümleci: bir hayat hızıyla

233. Cümle

Şakrak kızlardı. (ŞUA/55)

Yüklem: şakrak kızlardı

Özne: (onlar)

234. Cümle

Her taraflarında bir kenar mahalle kokusu vardı. (ŞUA/56)

Yüklem: vardı

Özne: bir kenar mahalle kokusu

Dolaylı Tümleç: her taraflarında

235. Cümle

İki arkadaşlılar. (ŞUA/58)

Yüklem: iki arkadaşlılar

Özne: (onlar)

236. Cümle

Tatlı tatlı sırttı. (ŞUA/61)

Yüklem: sırttı

Özne: (o)

Zarf Tümleci: tatlı tatlı

237. Cümle

Hızlı yürüyorlardı. (ŞUA/63)

Yüklem: yürüyorlardı

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: hızlı

238. Cümle

Yetişmek için güçlük çekiyordum. (ŞUA/64)

Yüklem: güçlük çekiyordum

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: yetişmek için

239. Cümle

Serveti Fünûn mısraları ile dolu, kurunu vustai fedakârlıklar yapacak gibiydim.
(ŞUA/66)

Yüklem: yapacak gibiydim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: Serveti Fünûn mısraları ile dolu, kurunu vustai fedakârlıklar

240. Cümle

Ne söyleyebilirdim? (ŞUA/67)

Yüklem: söyleyebilirdim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: ne

241. Cümle

Beceriksizliğime küfrederek yine biraz arkada kalmıştım. (ŞUA/70)

Yüklem: arkada kalmıştım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: biraz

Zarf Tümleci: beceriksizliğime küfrederek yine

242. Cümle

Bu sefer onlar durmuşlardı. (ŞUA/71)

Yüklem: durmuşlardı

Özne: onlar

Zarf Tümleci: bu sefer

243. Cümle

Çekine çekine yürüdüm. (ŞUA/72)

Yüklem: yürüdüm

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: çekine çekine

244. Cümle

Tam yanlarına yaklaşınca gelecek bir ilhamla elbette güzel bir şey söyleyecektim.
(ŞUA/73)

Yüklem: söyleyecektim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: elbette güzel bir şey

Zarf Tümleci: tam yanlarına yaklaşınca gelecek bir ilhamla

245. Cümle

Gençken şair değil miydim? (ŞUA/74)

Yüklem: değil miydim?

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: şair

Zarf Tümleci: gençken

246. Cümle

Muhakkak ilham bu bunalmış anımda yardımına hızır gibi yetişecekti. (ŞUA/75)

Yüklem: hızır gibi yetişecekti

Özne: ilham

Dolaylı Tümleç: yardımına

Zarf Tümleci: bu bunalmış anımda

Zarf Tümleci: muhakkak

247. Cümle

Hemen hemen yanlarındaydım. (ŞUA/76)

Yüklem: yanlarındaydım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: hemen hemen

248. Cümle

İlham kanadını sürmüştü. (ŞUA/77)

Yüklem: sürmüştü

Özne: ilham

Belirtili Nesne: kanadını

249. Cümle

Cümlem hazırlanıyordu. (ŞUA/78)

Yüklem: hazırlanıyordu

Özne: cümlem

250. Cümle

Neşem son haddini bulmuştu. (ŞUA/85)

Yüklem: bulmuştu

Özne: neşem

Belirtili Nesne: son haddini

251. Cümle

Bir makine homurtusuyla ıslık çalarak uzaklaştım. (ŞUA/87)

Yüklem: uzaklaştım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: bir makine homurtusuyla ıslık çalarak

252. Cümle

Sarhoştum. (ŞUA/91)

Yüklem: sarhoştum

Özne: (ben)

253. Cümle

Hava, elektrikler, şehir beni sarhoş ediyordu. (ŞUA/92)

Yüklem: sarhoş ediyordu

Özne: hava, elektrikler, şehir

Belirtili Nesne: beni

254. Cümle

İnsanlar beni bir mıknatıs hızıyla kendilerine çekiyorlardı. (ŞUA/93)

Yüklem: çekiyorlardı

Özne: insanlar

Belirtili Nesne: beni

Dolaylı Tümleç: kendilerine

Zarf Tümleci: bir mıknatıs hızıyla

255. Cümle

Dünyayı ve şehri riyasız kucaklamak istiyordum. (ŞUA/94)

Yüklem: istiyordum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: dünyayı ve şehri riyasız kucaklamak

256. Cümle

Bir yaylı hatırlıyorum. (SK/1)

Yüklem: hatırlıyorum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bir yaylı

257. Cümle

Hayvan, yol ve yulaf kokan keçelerin üzerinde çocukluğumun sevgilisini, yumuşak ve tombul avuçlarıyla, yolun iki tarafında uçan kuşları alkışlar görüyorum. (SK/2)

Yüklem: görüyorum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: çocukluğumun sevgilisini, yumuşak ve tombul avuçlarıyla, yolun iki tarafında uçan kuşları alkışlar

Dolaylı Tümleç: hayvan, yol ve yulaf kokan keçelerin üzerinde

258. Cümle

Sonra yine çocukluğumun sevgilisini, bir deniz kenarında lacivert ve sıkı robunun içinde dolaşır seyrediyorum. (SK/3)

Yüklem: seyrediyorum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: çocukluğumun sevgilisini, bir deniz kenarında lacivert ve sıkı robunun içinde dolaşır

Zarf Tümleci: sonra yine

259. Cümle

Sevmekten korkuyorum. (SK/5)

Yüklem: korkuyorum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: sevmekten

260. Cümle

Seven insanda ise fiziki güzelliklerin deruni taraflarını gören gözler olurmuş. (SK/9)

Yüklem: olurmuş

Özne: fiziki güzelliklerin deruni taraflarını gören gözler

Dolaylı Tümleç: seven insanda ise

261. Cümle

İnanmadığım halde bu korku niçin?(SK/11)

Yüklem: niçin

Özne: bu korku

Zarf Tümleci: inanmadığım halde

262. Cümle

Allah'a inanmayanlar içinde pek çokları samimi olmadıklarını, hazan son nefeslerinde, hazan de ani tehlikelerin karşısında “Allah” diyerek, ispat ediyorlar. (SK/12)

Yüklem: ispat ediyorlar

Özne: Allah'a inanmayanlar içinde pek çokları

Belirtili Nesne: samimi olmadıklarını

Dolaylı Tümleç: hazan son nefeslerinde, hazan da ani tehlikelerin karşısında

Zarf Tümleci:“Allah” diyerek

263. Cümle

O halde ben de samimi değilim. (SK/13)

Yüklem: samimi değilim

Özne: ben de

Zarf Tümleci: o halde

264. Cümle

Çünkü korkuyorum. (SK/14)

Yüklem: korkuyorum

Özne: (ben)

Cümle Dışı Unsur: çünkü

265. Cümle

Bu muhakemeyi evvelce, “varsın olsun, inanmıyorum!” dediğim zaman yapmadım.

(SK/15)

Yüklem: yapmadım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: bu muhakemeyi

Zarf Tümleci: evvelce, “varsın olsun, inanmıyorum!” dediğim zaman

266. Cümle

Bir kıştı. (SK/16)

Yüklem: bir kıştı

Özne: (o)

267. Cümle

Kar, küçük şehri “kayakçı”larla doldurmuştu. (SK/17)

Yüklem: doldurmuştu

Özne: kar

Belirtili Nesne: küçük şehri

Zarf Tümleci:”kayakçı”larla

268. Cümle

Kahveler çivili ayakkabılı, yüzleri pembe, kafaları sarılı, mesut sporcu kadın ve erkeklerle dolmuştu. (SK/18)

Yüklem: dolmuştu

Özne: kahveler

Zarf Tümleci: çivili ayakkabılı, yüzleri pembe, kafaları sarılı, mesut sporcu kadın ve erkeklerle

269. Cümle

Müzik, her ışıklı çarşıda bir fırtınayı, çamların üzerinde birikmiş kışı, kiliselerin çanları üzerinde serseri karların çıkardığı işitilmez sesleri hikâye ediyordu. (SK/19)

Yüklem: hikâye ediyordu

Özne: müzik

Belirtili Nesne: her ışıklı çarşıda bir fırtınayı, çamların üzerinde birikmiş kışı, kiliselerin çanları üzerinde serseri karların çıkardığı işitilmez sesleri

270. Cümle

Bütün önsezilerim beni aldatmıştır. (SK/20)

Yüklem: aldatmıştır

Özne: bütün önsezilerim

Belirtili Nesne: beni

271. Cümle

Oluşundan önce duyulan şeyler çok defa felaketlerdir. (SK/22)

Yüklem: felaketlerdir

Özne: oluşundan önce duyulan şeyler

Zarf Tümleci: çok defa

272. Cümle

Korku da bir önsezidir. (SK/24)

Yüklem: bir önsezidir

Özne: korku da

273. Cümle

Korkudan buz gibi ter dökülmekle beraber o, sıcak, ılık ve karanlık gibi tatlı ve münzevi bir şeydir. (SK/26)

Yüklem: sıcak, ılık ve karanlık gibi tatlı ve münzevi bir şeydir

Özne: o

Zarf Tümleci: korkudan buz gibi ter dökülmekle beraber

274. Cümle

Korkmak için her an elimizde vasıtalar vardır. (SK/27)

Yüklem: vardır

Özne: vasıtalar

Dolaylı Tümleç: elimizde

Zarf Tümleci: her an

Zarf Tümleci: korkmak için

275. Cümle

Beklediğim çok defa gelmezdi. (SK/32)

Yüklem: gelmezdi

Özne: beklediğim

Zarf Tümleci: çok defa

276. Cümle

Yanımdan acele acele geçenler, beni gördükleri zaman, bilmem korkarlar mıydı? (SK/33)

Yüklem: bilmem korkarlar mıydı?

Özne: yanımdan acele acele geçenler

Zarf Tümleci: beni gördükleri zaman

277. Cümle

Beklediğimin gelmediği günlerden bahsedecek değilim. (SK/34)

Yüklem: bahsedecek değilim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: beklediğimin gelmediği günlerden

278. Cümle

O günler birbirinden, şehre yağın şeyin kar veya yağmur olmasıyla ayrılabilir. (SK/35)

Yüklem: ayrılabilir

Özne: o günler

Dolaylı Tümleç: birbirinden

Zarf Tümleci: şehre yağın şeyin kar veya yağmur olmasıyla

279. Cümle

Beklenen, gelmek için iyi havaları seçerdi. (SK/37)

Yüklem: seçerdi

Özne: beklenen

Belirtili Nesne: iyi havaları

Zarf Tümleci: gelmek için

280. Cümle

Bu sinema, uzak ve sessiz bir amele mahallesinin sinemasıydı. (SK/40)

Yüklem: uzak ve sessiz bir amele mahallesinin sinemasıydı

Özne: bu sinema

281. Cümle

Uzun bir koridordan girilirdi. (SK/41)

Yüklem: girilirdi

Dolaylı Tümleç: uzun bir koridordan

282. Cümle

Antresinde iki cılız palmiyenin içinde yemyeşil ampuller yanmıştı. (SK/42)

Yüklem: yanmıştı

Özne: yemyeşil ampuller

Dolaylı Tümleç: antresinde iki cılız palmiyenin içinde

283. Cümle

Kenarcıkta bir havuz vardı. (SK/43)

Yüklem: vardı

Özne: bir havuz

Dolaylı Tümleç: kenarcıkta

284. Cümle

Fıskiyesinden rengârenk ışıklı bir ampul zaman zaman fişkırırdı. (SK/44)

Yüklem: fişkırırdı

Özne: rengârenk ışıklı bir ampul

Dolaylı Tümleç: fıskiyesinden

Zarf Tümleci: zaman zaman

285. Cümle

Sessiz filmler oynanırdı. (SK/45)

Yüklem: oynanırdı

Özne: sessiz filmler

286. Cümle

Su sesi gibi bir piyano dar salonun uzak bir köşesinden aksederdi. (SK/46)

Yüklem: aksederdi

Özne: su sesi gibi bir piyano

Dolaylı Tümleç: dar salonun uzak bir köşesinden

287. Cümle

Bir sürü çocuğun arasına otururduk. (SK/47)

Yüklem: otururduk

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: bir sürü çocuğun arasına

288. Cümle

Adeta ıslıkla yaşanırdı. (SK/48)

Yüklem: yaşanırdı

Zarf Tümleci: adeta ıslıkla

289. Cümle

Ellerimiz birbirinin içinde yumuşardı. (SK/49)

Yüklem: yumuşardı

Özne: ellerimiz

Dolaylı Tümleç: birbirinin içinde

290. Cümle

Salonun içinde hemen hemen hiç konuşmazdık. (SK/51)

Yüklem: konuşmazdık

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: salonun içinde

Zarf Tümleci: hemen hemen hiç

291. Cümle

Sonra herkesle beraber sinemadan çıkardık. (SK/53)

Yüklem: çıkardık

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: sinemadan

Zarf Tümleci: sonra herkesle beraber

292. Cümle

Konuşmazdık. (SK/54)

Yüklem: konuşmazdık

Özne: (biz)

293. Cümle

Bir gün bir masa karşısındaydım. (SK/56)

Yüklem: bir masa karşısındaydım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: bir gün

294. Cümle

Üstüne yeşil çuha örtmüşlerdi. (SK/57)

Yüklem: örtmüşlerdi

Özne:(onlar)

Belirtisiz Nesne: yeşil çuha

Dolaylı Tümleç: üstüne

295. Cümle

Üzerinde oyun oynamıştık. (SK/58)

Yüklem: oyun oynamıştık

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: üzerinde

296. Cümle

Parti bittikten sonra masanın örtüsünü kaldırdılar. (SK/59)

Yüklem: kaldırdılar

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: masanın örtüsünü

Zarf Tümleri: parti bittikten sonra

297. Cümle

O zaman ben masanın birdenbire küçüldüğünü hayretle görmüştüm. (SK/60)

Yüklem: görmüştüm

Özne: ben

Belirtili Nesne: masanın birdenbire küçüldüğünü

Zarf Tümleri: o zaman

Zarf Tümleri: hayretle

298. Cümle

O da bu masa gibi olurdu. (SK/61)

Yüklem: olurdu

Özne: o da

Zarf Tümleri: bu masa gibi

299. Cümle

O yanımda iken korkmazdım. (SK/63)

Yüklem: korkmazdım

Özne: (ben)

Zarf Tümleri: o yanımda iken

300. Cümle

Ufaksuz, seri ve maddesiz kuşlar her tarafta uçuşurlardı. (SK/65)

Yüklem: uçuşurlardı

Özne: ufaksuz, seri ve maddesiz kuşlar

Dolaylı Tümler: her tarafta

301. Cümle

Bütün bunlar bana bir cennet dekoru içinde irtikâp edilmeye müsait bir katil vakası tahayyül ettirirdi. (SK/66)

Yüklem: tahayyül ettirirdi

Özne: bütün bunlar

Belirtili Nesne: bir cennet dekoru içinde irtikâp edilmeye müsait bir katil vakası

Dolaylı Tümleç: bana

302. Cümle

Haftada bir gün gelirdi. (SK/67)

Yüklem: gelirdi

Özne: (o)

Zarf Tümleci: haftada bir gün

303. Cümle

Saat ikide kalkar giderdi. (SK/68)

Yüklem: giderdi

Özne: (o)

Zarf Tümleci: saat ikide

Zarf Tümleci: kalkar

304. Cümle

O gittikten sonra ben onu öldürmüş kadar harap, katil yatağımın üzerinde sabahı, polisi, kanunları beklerdim. (SK/69)

Yüklem: beklerdim

Özne: ben

Belirtili Nesne: sabahı, polisi, kanunları

Dolaylı Tümleç: katil yatağımın üzerinde

Zarf Tümleci: o gittikten sonra

Zarf Tümleci: onu öldürmüş kadar harap

305. Cümle

Kınalıada'ya ömrümde inmedim. (KBE/1)

Yüklem: inmedim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: Kınalıada'ya

Zarf Tümleci: ömrümde

306. Cümle

Belki de orada kendisiyle hiç konuşmadığım bir arkadaşım oturdu da onun için.
(KBE/3)

Yüklem: oturdu da

Özne: belki de orada kendisiyle hiç konuşmadığım bir arkadaşım

Zarf Tümleci: onun için

307. Cümle

Arkadaşım sakın, sessiz, iyi bir kızdır. (KBE/5)

Yüklem: sakın, sessiz iyi bir kızdır

Özne: arkadaşım

308. Cümle

Sabahleyin ilk vapurla işine iner. (KBE/6)

Yüklem: iner

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: işine

Zarf Tümleci: sabahleyin

Zarf Tümleci: ilk vapurla

309. Cümle

Son vapura elinde paketlerle döner. (KBE/7)

Yüklem: döner

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: son vapura

Zarf Tümleci: elinde paketlerle

310. Cümle

Bazı defa son vapurda beraberizdir. (KBE/8)

Yüklem: beraberizdir

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: son vapurda

Zarf Tümleci: bazı defa

311. Cümle

Küçük, kaplamaları simsiyah kesilmiş bir ahşap evde oturduğunu sanıyorum. (KBE/10)

Yüklem: sanıyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: küçük, kaplamaları simsiyah kesilmiş bir ahşap evde oturduğunu

312. Cümle

Evden deniz görünmüyor olmalı. (KBE/11)

Yüklem: olmalı

Özne: evden deniz görünmüyor

313. Cümle

Yahut belki de bir iki penceresinden, çakaleriği dalları arasından, küçük bahçede acıbadem, ayva, nar, hünnap ağaçlarını görürüm. (KBE/12)

Yüklem: görürüm

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: bir iki penceresinden, çakaleriği dalları arasından, küçük bahçede acıbadem, ayva, nar, hünnap ağaçlarını

Zarf Tümleci: yahut belki de

314. Cümle

Bahçede bir de çırıklı kuyu olacak. **(KBE/13)**

Yüklem: olacak

Özne: bir de çırıklı kuyu

Dolaylı Tümleç: bahçede

315. Cümle

Böyle bahçeyi, evini, anasını tarif ederken gördüm sanmayın. **(KBE/15)**

Yüklem: sanmayın

Özne: (siz)

Belirtisiz Nesne: böyle bahçeyi, evini, anasını tarif ederken gördüm

316. Cümle

Ben görmeden severim bahçeleri, insanları, evleri. **(KBE/16)**

Yüklem: severim

Özne: ben

Belirtili Nesne: bahçeleri, insanları, evleri

Zarf Tümleci: görmeden

317. Cümle

Eve bu küçük bahçeden girilir. **(KBE/17)**

Yüklem: girilir

Dolaylı Tümleç: eve

Dolaylı Tümleç: bu küçük bahçeden

318. Cümle

Evin alt katında kendileri oturur. (KBE/18)

Yüklem: oturur

Özne: kendileri

Dolaylı Tümleç: evin alt katında

319. Cümle

Üst katını yazın kiraya verirler. (KBE/19)

Yüklem: kiraya verirler

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: üst katını

Zarf Tümleci: yazın

320. Cümle

Bir Meryem Ana kandili önündeki İsa resminden, küçük sarımtırak aynaya kadar her şeyde ağır, günlük kokusuna benzer bir Ortodoks hava eser. (KBE/20)

Yüklem: eser

Özne: bir Meryem Ana kandili önündeki İsa resminden, küçük sarımtırak aynaya kadar her şeyde ağır, günlük kokusuna benzer bir Ortodoks hava

321. Cümle

Evin içinin o kadar temiz olduğunu sanmam. (KBE/21)

Yüklem: sanmam

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: evin içinin o kadar temiz olduğunu

322. Cümle

Günlük kokusu odalardan hiç eksik olmaz. (KBE/22)

Yüklem: eksik olmaz

Özne: günlük kokusu

Dolaylı Tümleç: odalardan

Zarf Tümleci: hiç

323. Cümle

Arkadaşım dediğim kızın kendi başına bir odası yoktur. (KBE/23)

Yüklem: yoktur

Özne: arkadaşım dediğim kızın kendi başına bir odası

324. Cümle

Onu vapurda ikinci mevkiin tahtaları üzerinde Rumca konuşurken dinlerim. (KBE/24)

Yüklem: dinlerim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: onu

Dolaylı Tümleç: vapurda ikinci mevkiin tahtaları üzerinde

Zarf Tümleci: Rumca konuşurken

325. Cümle

Rumca bir kelime anlamadan ne söylediklerini bilir gibiyimdir. (KBE/25)

Yüklem: gibiyimdir

Özne: Rumca bir kelime anlamadan ne söylediklerini bilir

326. Cümle

Akşam saat 10.45'te oraya vardığına göre ancak 11'de yemeğe otururlar. (KBE/26)

Yüklem: otururlar

Özne: (onlar)

Dolaylı Tümleç: yemeğe

Zarf Tümleci: akşam saat 10.45'te oraya vardığına göre ancak 11 'de

327. Cümle

Hemen de yatarlar herhalde. (KBE/27)

Yüklem: yatarlar

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: hemen de

Zarf Tümleci: herhalde

328. Cümle

Acaba başucunda bir kitap var mıdır? **(KBE/28)**

Yüklem: var mıdır?

Özne: bir kitap

Dolaylı Tümleç: başucunda

Cümle Dışı Unsur: acaba

329. Cümle

Yemeği nasıl yer? Hızlı mı, yavaş mı? **(KBE/30)**

Yüklem: nasıl yer

Özne: (o)

Belirtili Nesne: yemeği

Zarf Tümleci: hızlı mı, yavaş mı?

330. Cümle

Ne kadar merak ederim. **(KBE/31)**

Yüklem: merak ederim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: ne kadar

331. Cümle

Acaba birçok insanlarda olduğu gibi yemek yerken çirkinleşir mi? **(KBE/32)**

Yüklem: çirkinleşir mi?

Özne: (o)

Zarf Tümleci: acaba birçok insanlarda olduğu gibi yemek yerken

332. Cümle

Çirkinleşince yüzündeki o iyi, harikulade çizgiler ne olur? **(KBE/33)**

Yüklem: ne olur

Özne: yüzündeki o iyi, harikulade çizgiler

Zarf Tümleci: çirkinleşince

333. Cümle

Nereye giderler? **(KBE/34)**

Yüklem: giderler

Özne: (onlar)

Dolaylı Tümleç: nereye

334. Cümle

Kınalıada'yı bu kızı tanımadan da merak ederdim. **(KBE/35)**

Yüklem: merak ederdim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: Kınalıada'yı

Zarf Tümleci: bu kızı tanımadan da

335. Cümle

İnsanlarını değil. **(KBE/36)**

Yüklem: insanlarını değil

336. Cümle

Onları bol bol vapurda görüyorum. **(KBE/37)**

Yüklem: görüyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: onları

Dolaylı Tümleç: vapurda

Zarf Tümleci: bol bol

337. Cümle

Daha çok o vapurdan çıkanlarla birlikte, bu gece yarısı sönük kırmızı ışıklarıyla böcek gibi kabuğuna, kırmızı benekli kabuğuna kapanmış Kınalı'nın evleri ne yaparlar diye? **(KBE/38)**

Yüklem: ne yaparlar diye

Özne: daha çok o vapurdan çıkanlarla birlikte, bu gece yarısı sönük kırmızı ışıklarıyla böcek gibi kabuğuna, kırmızı benekli kabuğuna kapanmış Kınalı'nın evleri

338. Cümle

Ne yapacaklar. **(KBE/39)**

Yüklem: ne yapacaklar

Özne: (onlar)

339. Cümle

Her yerde olduğu gibi onlar da dedikodu yaparlar. **(KBE/40)**

Yüklem: dedikodu yaparlar

Özne: her yerde olduğu gibi onlar da

340. Cümle

Evler mi? Diye sormayın. Evet, evler... **(KBE/42)**

Yüklem: sormayın

Özne: (siz)

Belirtisiz Nesne: evler mi? diye

Cümle Dışı Unsur: evet, evler

341. Cümle

Bunları bildiğim halde eskiden merak ettiğim Kınalı'nın evlerini şimdi büsbütün görmeye can atıyorum. **(KBE/43)**

Yüklem: can atıyorum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: bunları bildiğim halde eskiden merak ettiğim Kınalı'nın evlerini şimdi büsbütün görmeye

342. Cümle

Çünkü orada bayıldığım bir kız oturuyor. (KBE/44)

Yüklem: oturuyor

Özne: bayıldığım bir kız

Dolaylı Tümleç: orada

Cümle Dışı Unsurlar: çünkü

343. Cümle

Ben eskiden Arnavutköy'ünü de böyle merak ederdim. (KBE/45)

Yüklem: merak ederdim

Özne: ben

Belirtili Nesne: Arnavutköy'ünü de

Zarf Tümleci: eskiden

Zarf Tümleci: böyle

344. Cümle

Sonra bir gece gidip gördüm. (KBE/46)

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: sonra bir gece

Zarf Tümleci: gidip

345. Cümle

İki balkonlu bir ev gördüm. (KBE/47)

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: iki balkonlu bir ev

346. Cümle

Köprünün birinde sarhoşun biri eğilip kusmuştu. **(KBE/50)**

Yüklem: kusmuştu

Özne: sarhoşun biri

Dolaylı Tümleç: köprünün birinde

Zarf Tümleci: eğilip

347. Cümle

Şimdi Kınalı'yı da böyle merak ediyorum. **(KBE/51)**

Yüklem: merak ediyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: Kınalı'yı da

Zarf Tümleci: şimdi

Zarf Tümleci: böyle

348. Cümle

Eskimiş muşambadaki boncuklu bir nihalenin üzerine bir sahan konuyor. **(KBE/53)**

Yüklem: konuyor

Özne: bir sahan

Dolaylı Tümleç: eskimiş muşambadaki boncuklu bir nihalenin üzerine

349. Cümle

Bu et midir, sebze midir? **(KBE/54)**

Yüklem: et midir, sebze midir?

Özne: bu

350. Cümle

Haydi, bu meraktan çatlayalım. (KBE/55)

Yüklem: bu meraktan çatlayalım

Özne: (biz)

Cümle Dışı Unsur: haydi

351. Cümle

Farz edelim ki ettir. (KBE/56)

Yüklem: farz edelim ki ettir

Özne: (o)

352. Cümle

Yemeği anneleri dağıtıyor. (KBE/58)

Yüklem: dağıtıyor

Özne: anneleri

Belirtili Nesne: yemeği

353. Cümle

Karpuz oradadır. (KBE/60)

Yüklem: oradadır

Özne: karpuz

354. Cümle

Bu akşamki karpuz sarı çıkmıştır. (KBE/61)

Yüklem: çıkmıştır

Özne: bu akşamki karpuz sarı

355. Cümle

Çekirdekleri simsiyahtır. (KBE/62)

Yüklem: simsiyahtır

Özne: çekirdekleri

356. Cümle

İşte konuşuyorlar. **(KBE/63)**

Yüklem: konuşuyorlar

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: işte

357. Cümle

Ne konuşuyorlar acaba? **(KBE/64)**

Yüklem: ne konuşuyorlar acaba

Özne: (onlar)

358. Cümle

Bir vapurun projektörü aydınlık odayı ışık içine daldırıyor. **(KBE/65)**

Yüklem: daldırıyor

Özne: bir vapurun projektörü

Belirtili Nesne: aydınlık odayı

Dolaylı Tümleç: ışık içine

359. Cümle

Sevdiğim kız yemek yerken çirkinleşmiyor. **(KBE/66)**

Yüklem: çirkinleşmiyor

Özne: sevdiğim kız

Zarf Tümleci: yemek yerken

360. Cümle

Arkadaşımın yüzünde hep neşeli şeyler var. **(KBE/68)**

Yüklem: var

Özne: hep neşeli şeyler

Dolaylı Tümleç: arkadaşımın yüzünde

361. Cümle

Ağzında bir lakırdı. (KBE/69)

Yüklem: ağzında bir lakırdı

362. Cümle

Ne söylüyor merak ediyorum. (KBE/70)

Yüklem: merak ediyorum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: ne söylüyor

363. Cümle

İşte bu yüzden hikâye yazarım. (KBE/71)

Yüklem: yazarım

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: hikâye

Dolaylı Tümleç: işte bu yüzden

364. Cümle

İşte bu merak yüzünden hikâyeci geçinirim. (KBE/72)

Yüklem: geçinirim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: hikâyeci

Dolaylı Tümleç: işte bu merak yüzünden

365. Cümle

Salonda benden başka dinleyici yok. (YYB/1)

Yüklem: yok

Özne: benden başka dinleyici

Dolaylı Tümleç: salonda

366. Cümle

Suçlu yerinde, üstü başı temiz bir adamla bir ihtiyar avukat var. (YYB/2)

Yüklem: var

Özne: üstü başı temiz bir adamla bir ihtiyar avukat

Dolaylı Tümleç: suçlu yerinde

367. Cümle

Evrakı hâkim tetkik ediyor. (YYB/3)

Yüklem: tetkik ediyor

Özne: hâkim

Belirtili Nesne: evrakı

368. Cümle

Salonu garip bir sessizlik sarmış. (YYB/4)

Yüklem: sarmış

Özne: garip bir sessizlik

Dolaylı Tümleç: salonu

369. Cümle

Dışarıdan, koridordan insanlar geçiyor: jandarma, mahkûm, suçlu kadın, erkek... (YYB/5)

Yüklem: geçiyor

Özne: insanlar

Belirtisiz Nesne: jandarma, mahkûm, suçlu kadın, erkek

Dolaylı Tümleç: dışarıdan, koridordan

370. Cümle

Fakat sanki bu salona bu sesler girmiyor. (YYB/6)

Yüklem: girmiyor

Özne: bu sesler

Dolaylı Tümleç: bu salona

Zarf Tümleci: fakat sanki

371. Cümle

Bir rüzgâr uğultusuyla kapıyı ancak yalayıp gidiyorlar. (YYB/7)

Yüklem: yalayıp gidiyorlar

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: kapıyı

Zarf Tümleci: bir rüzgâr uğultusuyla

Zarf Tümleci: ancak

372. Cümle

Nihayet davayı anlıyoruz. (YYB/8)

Yüklem: anlıyoruz

Özne: (biz)

Belirtili Nesne: davayı

Zarf Tümleci: nihayet

373. Cümle

Dava, bana Sabahattin Ali'nin Kanal'ını hatırlatıyor. (YYB/9)

Yüklem: hatırlatıyor

Özne: dava

Belirtili Nesne: Sabahattin Ali'nin Kanal'ını

Dolaylı Tümleç: bana

374. Cümle

Şimdiden haber vereyim. (YYB/11)

Yüklem: haber vereyim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: şimdiden

375. Cümle

Bu dava, beraat ile neticelendi. **(YYB/12)**

Yüklem: neticelendi

Özne: bu dava

Zarf Tümleci: beraat ile

376. Cümle

Bakırköy köylerinden birinde, Hasan'ın tarlası vardır: 15-20 dönüm bir şey. **(YYB/13)**

Yüklem: vardır

Özne: Hasan'ın tarlası

Dolaylı Tümleç: Bakırköy köylerinden birinde

Zarf Tümleci: 15-20 dönüm bir şey

377. Cümle

Hasan'ın tarlasının kenarından bir su yolu geçer. **(YYB/14)**

Yüklem: geçer

Özne: bir su yolu

Dolaylı Tümleç: Hasan'ın tarlasının kenarından

378. Cümle

Kocaman künklerle geçen bu su, Bakırköy evlerine gider. **(YYB/15)**

Yüklem: gider

Özne: kocaman künklerle geçen bu su

Dolaylı Tümleç: Bakırköy evlerine

379. Cümle

Hasan sebzeler yetiştirmektedir. (YYB/16)

Yüklem: yetiştirmektedir

Özne: Hasan

Belirtisiz Nesne: sebzeler

380. Cümle

Bir gün bu künklerin bir tanesinin bir yerinden delinmiş olduğu görülür. (YYB/17)

Yüklem: görülür

Özne: bu künklerin bir tanesinin bir yerinden delinmiş olduğu

Zarf Tümleci: bir gün

381. Cümle

Hasan'ın topraklarında da bir ıslaklık. (YYB/18)

Yüklem:(-)

Özne: bir ıslaklık

Dolaylı Tümleç: Hasan'ın topraklarında da

382. Cümle

Paçavralarla tıkanmış delikten Hasan'ın tarlasına ince bir su sızmaktadır. (YYB/19)

Yüklem: sızmaktadır

Özne: ince bir su

Dolaylı Tümleç: paçavralarla tıkanmış delikten

Dolaylı Tümleç: Hasan'ın tarlasına

383. Cümle

Hasan Bakırköy su künklerini delmekten suçlu. (YYB/20)

Yüklem: suçlu

Özne: Hasan

Dolaylı Tümleç: Bakırköy su künklerini delmekten

384. Cümle

Bereket versin avukat tutmuş. (YYB/23)

Yüklem: bereket versin avukat tutmuş

Özne: (o)

385. Cümle

76 yaşındayım. (YYB/26)

Yüklem: 76 yaşındayım

Özne: (ben)

386. Cümle

Bütün yola ben bakarım. (YYB/27)

Yüklem: bakarım

Özne: ben

Dolaylı Tümleç: bütün yola

387. Cümle

Yol bu beyim. (YYB/28)

Yüklem: yol bu beyim

388. Cümle

Su yolu bu, bozulmaz olur mu? (YYB/29)

Yüklem: bozulmaz olur mu?

Özne: su yolu bu

389. Cümle

Ben her gün, yolu bir dolaşırım. (YYB/31)

Yüklem: bir dolaşırım

Özne: ben

Belirtili Nesne: yolu

Zarf Tümleci: her gün

390. Cümle

Bin türlü ihtimal var. (YYB/32)

Yüklem: var

Özne: bin türlü ihtimal

391. Cümle

Kendi kendine de tıkanır. (YYB/34)

Yüklem: tıkanır

Özne: (o)

Zarf Tümleci: kendi kendine de

392. Cümle

Ali Baba'dan başka bu işi anlayacak yoktur, hâkim bey. (YYB/36)

Yüklem: yoktur

Özne: Ali Baba'dan başka bu işi anlayacak

Cümle Dışı Unsur: hâkim bey

393. Cümle

O su yolunun künkleri avucumun içi gibidir. (YYB/38)

Yüklem: avucumun içi gibidir

Özne: o su yolunun künkleri

394. Cümle

İşte geçenlerde yine tıkanmıştı. (YYB/39)

Yüklem: tıkanmıştı

Özne: (o)

Zarf Tümleci: işte geçenlerde yine

395. Cümle

Gittim. (YYB/42)

Yüklem: gittim

Özne: (ben)

396. Cümle

Hasan da tarlada çalışıyordu. (YYB/43)

Yüklem: çalışıyordu

Özne: Hasan da

Dolaylı Tümleç: tarlada

397. Cümle

Pek farkında değilim. (YYB/44)

Yüklem: farkında değilim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: pek

398. Cümle

Künkü kırdım. (YYB/45)

Yüklem: kırdım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: künkü

399. Cümle

Bir şey yok. (YYB/46)

Yüklem: yok

Özne: bir şey

400. Cümle

Nihayet yeri buldum. (YYB/47)

Yüklem: buldum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: yeri

Zarf Tümleci: nihayet

401. Cümle

Su gürül gürül akmaya başladı. (YYB/48)

Yüklem: başladı

Özne: su

Dolaylı Tümleç: akmaya

Zarf Tümleci: gürül gürül

402. Cümle

Orayı güzelce temizledim. (YYB/49)

Yüklem: temizledim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: orayı

Zarf Tümleci: güzelce

403. Cümle

Hasan'ın oradaki deliği de şimdilik sardım. (YYB/50)

Yüklem: sardım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: Hasan'ın oradaki deliği de

Zarf Tümleci: şimdilik

404. Cümle

Gittim işime. (YYB/51)

Yüklem: gittim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: işime

405. Cümle

Birkaç gün sonra aletlerimle gidip tamir edecektim. (YYB/52)

Yüklem: tamir edecektim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: birkaç gün sonra

Zarf Tümleci: aletlerimle gidip

406. Cümle

Oradan kaç paralık su akacak, beyim? (YYB/53)

Yüklem: kaç paralık su akacak, beyim

Dolaylı Tümleç: oradan

407. Cümle

Hem tamir işi de bildiğiniz gibi kolay değildir. (YYB/54)

Yüklem: kolay değildir

Özne: hem tamir işi de

Zarf Tümleci: bildiğiniz gibi

408. Cümle

İşte ben gittikten sonra herhalde tıkadığım şeyler kendiliğinden çıkmış olacak. (YYB/55)

Yüklem: olacak

Özne: tıkadığım şeyler

Zarf Tümleci: işte ben gittikten sonra herhalde

Zarf Tümleci: kendiliğinden çıkmış

409. Cümle

Hasan'ı da yakalamışlar. (YYB/57)

Yüklem: yakalamışlar

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: Hasan'ı da

410. Cümle

Ben, iki gün sonra tamirci ile beraber gelip deliği tamir ettik. (YYB/58)

Yüklem: tamir ettik

Özne: (biz)

Belirtili Nesne: deliği

Zarf Tümleci: ben, iki gün sonra tamirci ile beraber gelip

411. Cümle

Hasan'ın işini sonra haber aldım. (YYB/59)

Yüklem: haber aldım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: Hasan'ın işini

Zarf Tümleci: sonra

412. Cümle

Ama iş işten geçmişti. (YYB/60)

Yüklem: : iş işten geçmişti

Cümle Dışı Unsur: ama

413. Cümle

Hasan'ı mahkemeye vermişler. (YYB/61)

Yüklem: mahkemeye vermişler

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: Hasan'ı

414. Cümle

Ben kendisini tanımam. (YYB/62)

Yüklem: tanımam

Özne: ben

Belirtili Nesne: kendisini

415. Cümle

Hasan kafasını eğmişti. (YYB/66)

Yüklem: eğmişti

Özne: Hasan

Belirtili Nesne: kafasını

416. Cümle

İçini bir ferahlık doldurmuştu. (YYB/67)

Yüklem: içini bir ferahlık doldurmuştu

Özne: (o)

417. Cümle

Hasan'ın bu işten ne kadar korktuğunu tahmin edemezsiniz. (YYB/68)

Yüklem: tahmin edemezsiniz

Özne: (siz)

Belirtili Nesne: Hasan'ın bu işten ne kadar korktuğunu

418. Cümle

Müddeiumumî, Hasan'ın künkleri kırıp suyu kendi bostanına aktardığı sabit olmadığı, Ali Baba'nın kat'i şahadetiyle anlaşıldığından, Hasan'ın beraatını istedi. (YYB/70)

Yüklem: istedi

Özne: müddeiumumî

Belirtili Nesne: Hasan'ın beraatını

Dolaylı Tümleç: Hasan'ın künkleri kırıp suyu kendi bostanına aktardığı sabit olmadığı, Ali Baba'nın kat'i şahadetiyle anlaşıldığından

419. Cümle

Soruldu. (YYB/74)

Yüklem: soruldu

420. Cümle

İhtiyar avukatın buradaki düşüncelerini bilmiyorum. (YYB/75)

Yüklem: bilmiyorum

Özne:(ben)

Belirtili Nesne: ihtiyar avukatın buradaki düşüncelerini

421. Cümle

Belki de biraz daha lakırdı söylemek arzu etmiştir? (YYB/76)

Yüklem: arzu etmiştir

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: belki de biraz daha lakırdı söylemek

422. Cümle

En iyi ihtimalle bunu düşünüyorum. (YYB/77)

Yüklem: düşünüyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: en iyi ihtimalle bunu

423. Cümle

Belki de o, başka düşüncelerle bunu yapmıştır? (YYB/78)

Yüklem: yapmıştır

Özne: belki de o

Belirtili Nesne: bunu

Zarf Tümleci: başka düşüncelerle

424. Cümle

Hâkim de, müddeiumumî de benim gibi şaşırılmışlar mıydı bilmem? (YYB/80)

Yüklem: şaşırılmışlar mıydı bilmem

Özne: hâkim de, müddeiumumî de

Zarf Tümleci: benim gibi

425. Cümle

Hasan hiçbir şey anlamamış gibiydi. (YYB/81)

Yüklem: anlamamış gibiydi

Özne: Hasan

Belirtisiz Nesne: hiçbir şey

426. Cümle

Saf yüzünde hiçbir mana yoktu. (YYB/82)

Yüklem: yoktu

Özne: hiçbir mana

Dolaylı Tümleç: saf yüzünde

427. Cümle

Belki de o da, avukatının bu isteğine, sorulsa iştirak edecekti. (YYB/83)

Yüklem: iştirak edecekti

Özne: o da

Dolaylı Tümleç: avukatının bu isteğine

Zarf Tümleci: sorulsa

Cümle Dışı Unsur: belki de

428. Cümle

Yine belki bir hafta, belki bir on gün içi içine sığmayarak bekleyecek. (YYB/84)

Yüklem: bekleyecek

Özne: (o)

Zarf Tümleci: yine belki bir hafta, belki bir on gün

Zarf Tümleci: içi içine sığmayarak

429. Cümle

Hasan beş dakika sonra beraat etmişti. (YYB/87)

Yüklem: beraat etmişti

Özne: Hasan

Zarf Tümleci: beş dakika sonra

430. Cümle

Bu dava için bir daha çıkmayacağı yüze yakın basamağı müteessir inen ihtiyar avukatla beraber konuşa konuşa gittiler. (YYB/88)

Yüklem: gittiler

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: bu dava için bir daha çıkmayacağı yüze yakın basamağı müteessir inen ihtiyar avukatla beraber

Zarf Tümleci: konuşa konuşa

431. Cümle

Benim, Hasan'ın beraatına mı, yoksa avukatın garip dileğine mi bilmem, gözlerim yaşardı. (YYB/89)

Yüklem: gözlerim yaşardı

Özne: benim

Dolaylı Tümleç: Hasan'ın beraatına mı, yoksa avukatın garip dileğine mi bilmem

432. Cümle

Bu limana bir öğle zamanı, ıslak ve çapaçul bir trenin, bir üçüncü mevki vagonuyla vardık. (BK/1)

Yüklem: vardık

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: bu limana

Zarf Tümleci: bir öğle zamanı

Zarf Tümleci: ıslak ve çapaçul bir trenin, bir üçüncü mevki vagonuyla

433. Cümle

Yolda al beygirlerin çektiği gocuk ve battaniye dolu kızaklara rastlıyorduk. (BK/3)

Yüklem: rastlıyorduk

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: yolda

Dolaylı Tümleç: al beygirlerin çektiği gocuk ve battaniye dolu kızaklara

434. Cümle

Küçük çehrelerinin yarısını kaplayan geniş ağızlı, esmer genç kızlar kuvvetli ve seyrek dişleriyle gülüyorlardı. (BK/4)

Yüklem: gülüyorlardı

Özne: küçük çehrelerinin yarısını kaplayan geniş ağızlı, esmer genç kızlar

Zarf Tümleci: kuvvetli ve seyrek dişleriyle

435. Cümle

Koca ve kalabalık limanda kimseler yok gibiydi. (BK/5)

Yüklem: yok gibiydi

Özne: kimseler

Dolaylı Tümleç: koca ve kalabalık limanda

436. Cümle

Bir otelin kapıcısıyla ahbap olmuştum. (BK/6)

Yüklem: ahbap olmuştum

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: bir otelin kapıcısıyla

437. Cümle

Çamların üzerindeki kar parçalarından geçen rüzgârı andıran korkunç bir keman çalıyordu. (BK/8)

Yüklem: çalıyordu

Özne: çamların üzerindeki kar parçalarından geçen rüzgârı andıran korkunç bir keman

438. Cümle

Bu masada yapayalnız bir genç kadın oturmuştu. (BK/9)

Yüklem: oturmuştu

Özne: yapayalnız bir genç kadın

Dolaylı Tümleç: bu masada

439. Cümle

Bana baktığı için selam verdim. (BK/10)

Yüklem: selam verdim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: bana baktığı için

440. Cümle

Selamımı dostça iade etti. (BK/11)

Yüklem: iade etti

Özne: (o)

Belirtili Nesne: selamımı

Zarf Tümleci: dostça

441. Cümle

Yanına gidip oturdum. **(BK/12)**

Yüklem: oturdum

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: yanına gidip

442. Cümle

Genç kadının, şehir haricinde küçük bir kulübesi vardı. **(BK/14)**

Yüklem: vardı

Özne: genç kadının şehir haricinde küçük bir kulübesi

443. Cümle

Duvarlar büyük sosyalist simalarıyla kaplıydı. **(BK/15)**

Yüklem: kaplıydı

Özne: duvarlar

Zarf Tümleci: büyük sosyalist simalarıyla

444. Cümle

Genç kadın bana bir çay yaptı. **(BK/17)**

Yüklem: yaptı

Özne: genç kadın

Belirtisiz Nesne: bir çay

Dolaylı Tümleç: bana

445. Cümle

İçerken elime masanın üzerinde kalmış bir defter ilişti. **(BK/18)**

Yüklem: ilişti

Özne: masanın üzerinde kalmış bir defter

Dolaylı Tümleç: elime

Zarf Tümleci: içerken

446. Cümle

Bu kış kıyamette hapisane kapısında onu iki saat bekledim. **(BK/21)**

Yüklem: bekledim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: onu

Dolaylı Tümleç: hapisane kapısında

Zarf Tümleci: bu kış kıyamette

Zarf Tümleci: iki saat

447. Cümle

Nihayet, yazlık elbisesiyle girdiği hapisaneden aynı kostümle çıktı. **(BK/22)**

Yüklem: çıktı

Özne: (o)

Zarf Tümleci: yazlık elbisesiyle girdiği hapisaneden aynı kostümle

Zarf Tümleci: nihayet

448. Cümle

Ceketinin yakalarını kaldırmış şehrin içine, sıcak bir kahveye doğru koşuyordu. **(BK/23)**

Yüklem: koşuyordu

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: şehrin içine, sıcak bir kahveye doğru

Zarf Tümleci: ceketinin yakalarını kaldırmış

449. Cümle

Sarı yüzünü benden tarafa, hayretle çevirdi. **(BK/25)**

Yüklem: çevirdi

Özne: (o)

Belirtili Nesne: sarı yüzünü

Dolaylı Tümleç: benden tarafa

Zarf Tümleci: hayretle

450. Cümle

Bu şehirde onu çağırarak adam kalmayacağını, hapisanede günlerce düşünmüş olduğu anlaşılıyordu. (BK/26)

Yüklem: anlaşılıyordu

Özne: bu şehirde onu çağırarak adam kalmayacağını, hapisanede günlerce düşünmüş olduğu

451. Cümle

Bir müddet olduğu yerde durduktan sonra isteksizce yanıma geldi. (BK/27)

Yüklem: geldi

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: yanıma

Zarf Tümleci: bir müddet olduğu yerde durduktan sonra isteksizce

452. Cümle

Sessizce beni takip etti. (BK/30)

Yüklem: takip etti

Özne: (o)

Belirtili Nesne: beni

Zarf Tümleci: sessizce

453. Cümle

İlık odama girer girmez, İzlaviç geniş bir nefes aldı. (BK/32)

Yüklem: aldı

Özne: İzlaviç

Belirtisiz Nesne: geniş bir nefes

Zarf Tümleci: ılık odama girer girmez

454. Cümle

Duvardaki resimleri uzun müddet tetkik etti. (BK/33)

Yüklem: tetkik etti

Özne: (o)

Belirtili Nesne: duvardaki resimleri

Zarf Tümleci: uzun müddet

455. Cümle

Bir sakallı adam resminin önünde, bir küçük çocuk önünde güler gibi güldü. (BK/34)

Yüklem: güldü

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: bir sakallı adam resminin önünde

Zarf Tümleci: bir küçük çocuk önünde güler gibi

456. Cümle

Onu küçük bir çocuk gibi okşadı. (BK/35)

Yüklem: okşadı

Özne: (o)

Belirtili Nesne: onu

Zarf Tümleci: küçük bir çocuk gibi

457. Cümle

Sesi pürüzlü ve hastaydı. (BK/37)

Yüklem: pürüzlü ve hastaydı

Özne: sesi

458. Cümle

Cevap vermedi. (BK/39)

Yüklem: cevap vermedi

Özne: (o)

459. Cümle

Ceketini sandalyenin üstüne koydu. (BK/40)

Yüklem: koydu

Özne: (o)

Belirtili Nesne: ceketini

Dolaylı Tümleç: sandalyenin üstüne

460. Cümle

Gömleğinin kollarını sıvadı. (BK/41)

Yüklem: sıvadı

Özne: (o)

Belirtili Nesne: gömleğinin kollarını

461. Cümle

Çayı hazırlamıştım. (BK/44)

Yüklem: hazırlamıştım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: çayı

462. Cümle

Bir kovanın içine tuzlu su doldurup getirmiştım. (BK/46)

Yüklem: getirmiştım

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bir kovanın içine tuzlu su doldurup

463. Cümle

Mantomu giymiş çıkmak üzereydim. (BK/50)

Yüklem: çıkmak üzereydim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: montumu giymiş

464. Cümle

Geceleyin döndüğüm zaman, onu, pencerenin önünde sokağa yığılan karı seyreder buldum. (BK/53)

Yüklem: buldum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: onu

Zarf Tümleci: geceleyin döndüğüm zaman

Zarf Tümleci: pencerenin önünde sokağa yığılan karı seyreder

465. Cümle

Yüzü pembe idi. (BK/54)

Yüklem: pembe idi

Özne: yüzü

466. Cümle

Sarışın ve büyük kafası aydınlık, kravatsız boynu uzun, dinç, zayıf bilekleri şimdi dolmuş gibi idi. (BK/55)

Yüklem: dolmuş gibi idi

Özne: sarışın ve büyük kafası aydınlık, kravatsız boynu uzun, dinç, zayıf bilekleri

Zarf Tümleci: şimdi

467. Cümle

Saat belki üçü bulmuştu. (BK/58)

Yüklem: bulmuştu

Özne: saat

Belirtili Nesne: üçü

Zarf Tümleci: belki

468. Cümle

Yatak odamın elektriğini açtığım zaman İzlaviç, bir bana, bir yatağa baktı. **(BK/60)**

Yüklem: baktı

Özne: İzlaviç

Dolaylı Tümleç: bir bana, bir yatağa

Zarf Tümleci: yatak odamın elektriğini açtığım zaman

469. Cümle

Ben de soyundum. **(BK/62)**

Yüklem: soyundum

Özne: ben de

470. Cümle

O, yer açtı. **(BK/63)**

Yüklem: yer açtı

Özne: o

471. Cümle

Yanına yattım. **(BK/64)**

Yüklem: yattım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: yanına

472. Cümle

Işığı söndürdük. **(BK/65)**

Yüklem: söndürdük

Özne: (biz)

Belirtili Nesne: ışığı

473. Cümle

O, bana hapisane hayatından bahsetti. **(BK/66)**

Yüklem: bahsetti

Özne: o

Dolaylı Tümleç: bana

Dolaylı Tümleç: hapisane hayatından

474. Cümle

Sonra büsbütün samimileşti. **(BK/67)**

Yüklem: samimileşti

Özne: (o)

Zarf Tümleci: büsbütün

Zarf Tümleci: sonra

475. Cümle

Tekrar hapisaneye girmek için hazırlanmış projelerini anlattı. **(BK/68)**

Yüklem: anlattı

Özne: (o)

Belirtili Nesne: tekrar hapisaneye girmek için hazırlanmış projelerini

476. Cümle

Nihayet dayanamadım. **(BK/69)**

Yüklem: dayanamadım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: nihayet

477. Cümle

İzlaviç yatağın üzerine oturdu. (BK/71)

Yüklem: oturdu

Özne: İzlaviç

Dolaylı Tümleç: yatağın üzerine

478. Cümle

Genç kadının defterindeki yazı bitmişti. (BK/73)

Yüklem: bitmişti

Özne: genç kadının defterindeki yazı

479. Cümle

Anlamamazlığa vurdu. (BK/75)

Yüklem: anlamamazlığa vurdu

Özne: (o)

480. Cümle

Koşa koşa odadan çıktı. (BK/77)

Yüklem: çıktı

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: odadan

Zarf Tümleci: koşa koşa

481. Cümle

Yandaki odada bir sandığın kapağı açıldı. (BK/78)

Yüklem: açıldı

Özne: bir sandığın kapağı

Dolaylı Tümleç: yandaki odada

482. Cümle

Bir sürü kâğıtlar karıştırıldı. (BK/79)

Yüklem: karıştırıldı

Özne: bir sürü kâğıtlar

483. Cümle

Neden sonra elinde bir vesika fotoğrafı kadar küçük bir fotoğraf ile çıkageldi. (BK/80)

Yüklem: çıkageldi

Özne: (o)

Zarf Tümleci: neden sonra

Zarf Tümleci: elinde bir vesika fotoğrafı kadar küçük bir fotoğraf ile

484. Cümle

Bu yüzü tanıdık bir şair yüzüne benzettim. (BK/82)

Yüklem: benzettim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: bu yüzü

Dolaylı Tümleç: tanıdık bir şair yüzüne

485. Cümle

Genç kadın birkaç şiir daha okudu. (BK/87)

Yüklem: okudu

Özne: genç kadın

Belirtisiz Nesne: birkaç şiir daha

486. Cümle

Fakat ben dinleyemiyordum. (BK/88)

Yüklem: dinleyemiyordum

Özne: ben

Cümle Dışı Unsurlar: fakat

487. Cümle

Soba sönmek üzereydi. (BK/89)

Yüklem: sönmek üzereydi

Özne: soba

488. Cümle

Saat üçü bulmuştu. (BK/90)

Yüklem: bulmuştu

Özne: saat

Belirtili Nesne: üçü

489. Cümle

1 Nisan 1943 harikulade güzel bir gündü. (1NBEAK/1)

Yüklem: harikulade güzel bir gündü

Özne: 1 Nisan 1943

490. Cümle

Sokakta bütün gençler güzeldi. (1NBEAK/2)

Yüklem: güzeldi

Özne: bütün gençler

Dolaylı Tümleç: sokakta

491. Cümle

Gökte bütün kışlarından yıkanmış bir mavilik, hem çok uzakta, hem de ta içimizde, elimizde avucumuzda gibi idi. (1NBEAK/3)

Yüklem: hem çok uzakta, hem de ta içimizde, elimizde avucumuzda gibi idi

Özne: gökte bütün kışlarından yıkanmış bir mavilik

492. Cümle

Bir havuz, bir fiskiye, bir lastik top, bir çocuk, bir köpek, bir karpuz düşündüm.

(1NBEAK/4)

Yüklem: düşündüm

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bir havuz, bir fiskiye, bir lastik top, bir çocuk, bir köpek, bir karpuz

493. Cümle

Bir aralık bir dükkânın aynasında sarı, adeta bahtsız yüzümü gördüm. **(1NBEAK/5)**

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: sarı, adeta bahtsız yüzümü

Dolaylı Tümleç: bir dükkânın aynasında

Zarf Tümleci: bir aralık

494. Cümle

İçimdeki havuzun fiskiyesinden lastik topu atan sular olduğu halde neye sapsarı ve meyusum? **(1NBEAK/6)**

Yüklem: içimdeki havuzun fiskiyesinden lastik topu atan sular olduğu halde neye sapsarı ve meyusum

Özne: (ben)

495. Cümle

Yine bir aralık ben bile güzelmişim gibi bir küçük orospu bana güldü. **(1NBEAK/7)**

Yüklem: güldü

Özne: bir küçük orospu

Dolaylı Tümleç: bana

Zarf Tümleci: ben bile güzelmişim gibi

Zarf Tümleci: yine bir aralık

496. Cümle

İşte böyle güzel bir günde Vangelistra Kilisesi'nin küçük, minnacık evlere hakim çan kulelerini seyrederek fukara şehrin çoğu kapılarına “Sari hastalık vardır, girmeyiniz” levhası yapışmış evlerinin düzlüğünden yukarılara, Beyoğlu'na doğru dimdik çıkan yokuşların birinin hemen başında durdum. (1NBEAK/9)

Yüklem: durdum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: Vangelistra Kilisesi'nin küçük, minnacık evlere hakim çan kulelerini seyrederek fukara şehrin çoğu kapılarına “Sari hastalık vardır, girmeyiniz” levhası yapışmış evlerinin düzlüğünden yukarılara, Beyoğlu'na doğru dimdik çıkan yokuşların birinin hemen başında

Zarf Tümleci: işte böyle güzel bir günde

497. Cümle

Sırtımı, bir meçhul ağaca vererek sevgilimin evini seyrettim. (1NBEAK/10)

Yüklem: seyrettim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: sevgilimin evini

Zarf Tümleci: sırtımı, bir meçhul ağaca vererek

498. Cümle

Bahçede ki erik, çiçek açmıştı. (1NBEAK/11)

Yüklem: çiçek açmıştı

Özne: bahçede ki erik

499. Cümle

Köpeği havlıyordu. (1NBEAK/12)

Yüklem: havlıyordu

Özne: köpeği

500. Cümle

Adeta barakamsı evin alçacık penceresinde bir ihtiyar kadın hayaleti vardı.

(1NBEAK/14)

Yüklem: vardı

Özne: bir ihtiyar kadın hayaleti

Dolaylı Tümleç: adeta barakamsı evin alçacık penceresinde

501. Cümle

Çiçek açmış erikle dostluğumuz başlamıştı. **(1NBEAK/15)**

Yüklem: başlamıştı

Özne: dostluğumuz

Zarf Tümleci: çiçek açmış erikle

502. Cümle

Seni ne kadar sevdim erik ağacı! **(1NBEAK/16)**

Yüklem: sevdim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: erik ağacı, seni

Zarf Tümleci: ne kadar

503. Cümle

Nereye gidiyorsun bu nisan öğlesinde takmış takıştırmış? **(1NBEAK/17)**

Yüklem: nereye gidiyorsun

Özne: (sen)

Zarf Tümleci: bu nisan öğlesinde

Zarf Tümleci: takmış takıştırmış

504. Cümle

Erik ağacı, sen esmer bir kız mısın? **(1NBEAK/18)**

Yüklem: esmer bir kız mısın?

Özne: erik ağacı, sen

505. Cümle

Bu çiçekleri üzerine hangi nişanlı serpti? (1NBEAK/19)

Yüklem: serpti

Özne: hangi nişanlı

Belirtili Nesne: bu çiçekleri

Dolaylı Tümleç: üzerine

506. Cümle

Erik ağacı, seni Yorgiyam kadar seviyorum! (1NBEAK/20)

Yüklem: seviyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: erik ağacı, seni

Zarf Tümleci: Yorgiyam kadar

507. Cümle

Erik ağacı, akşam olunca, o eve girince sen ne yaparsın? (1NBEAK/21)

Yüklem: ne yaparsın

Özne: erik ağacı, sen

Zarf Tümleci: akşam olunca, o eve girince

508. Cümle

Seni de kıskanayım mı? (1NBEAK/23)

Yüklem: kıskanayım mı?

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: seni de

509. Cümle

O, senin acı eriklerinden topladığı zaman çok mu küçüktü? (1NBEAK/24)

Yüklem: çok mu küçüktü

Özne: o

Zarf Tümleci: senin acı eriklerinden topladığı zaman

510. Cümle

Sen onu bencileyin sever miydin? (1NBEAK/26)

Yüklem: sever miydin?

Özne: sen

Belirtili Nesne: onu

Zarf Tümleci: bencileyin

511. Cümle

Yokuşu bir koşu çıktım. (1NBEAK/28)

Yüklem: çıktım

Özne:(ben)

Belirtili Nesne: yokuşu

Zarf Tümleci: bir koşu

512. Cümle

Akşam olmuştur. (1NBEAK/33)

Yüklem: olmuştur

Özne: akşam

513. Cümle

Sokaklarda söylene söylene dolaşıyorum. (1NBEAK/34)

Yüklem: dolaşıyorum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: sokaklarda

Zarf Tümleci: söylene söylene

514. Cümle

Bir sabah vakti, bir nisan öğlesinde erik ağacına sevgilimden söz açtım. (1NBEAK/35)

Yüklem: söz açtım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: erik ağacına

Dolaylı Tümleç: sevgilimden

Zarf Tümleci: bir sabah vakti, bir nisan öğlesinde

515. Cümle

Neden demesin?(1NBEAK/38)

Yüklem: demesin

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: neden

516. Cümle

Dişleri kamaştırın meyveleri onun içinmiş... (1NBEAK/40)

Yüklem: onun içinmiş

Özne: dişleri kamaştırın meyveleri

517. Cümle

Erik ağacı -nisan gitmeden evvel kocaman uykusunu uyurken hiçbir şey düşünmezmiş... (1NBEAK/41)

Yüklem: düşünmezmiş

Özne: erik ağacı

Belirtisiz Nesne: hiçbir şey

Zarf Tümleci: nisan gitmeden evvel kocaman uykusunu uyurken

518. Cümle

Fakat bir gece yarısı içine sıcak bir su dolarmış... (1NBEAK/42)

Yüklem: dolarmış

Özne: sıcak bir su

Dolaylı Tümleç: içine

Zarf Tümleci: bir gece yarısı

Cümle Dışı Unsur: fakat

519. Cümle

Gözlerini nasıl açtığını, korkunç uykudan nasıl uyandığını erik ağacı unutmuştur. (1NBEAK/43)

Yüklem: unutmuştur

Özne: erik ağacı

Belirtili Nesne: gözlerini nasıl açtığını, korkunç uykudan nasıl uyandığını

520. Cümle

Bu bir sarhoşluktur, sarhoşluk! (1NBEAK/44)

Yüklem: bir sarhoşluktur, sarhoşluk

Özne: bu

521. Cümle

Dallarını kıracaktır Yorgiya... (1NBEAK/45)

Yüklem: kıracaktır

Özne: (o)

Belirtili Nesne: dallarını

Cümle Dışı Unsur: Yorgiya

522. Cümle

Çiçeğini göğsüne takacaktır. (1NBEAK/46)

Yüklem: takacaktır

Özne: (o)

Belirtili Nesne: çiçeğini

Dolaylı Tümleç: göğsüne

523. Cümle

Vangelistra Kilisesi'nin çan kulesinden otuz metre aşağıda küçük bir kulübenin bahçesindeki, dalları evin siyah damını gören bir erik ağacı, benim en iyi dostumdur.

(1NBEAK/48)

Yüklem: benim en iyi dostumdur

Özne: Vangelistra Kilisesi'nin çan kulesinden otuz metre aşağıda küçük bir kulübenin bahçesindeki dalları evin siyah damını gören bir erik ağacı

524. Cümle

Dünyada bu küçük erik ağacıyla konuşabilirim. (1NBEAK/49)

Yüklem: konuşabilirim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: dünyada

Zarf Tümleci: bu küçük erik ağacıyla

525. Cümle

Derdimi yalnız ona anlatabilirim. (1NBEAK/50)

Yüklem: anlatabilirim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: derdimi

Dolaylı Tümleç: yalnız ona

526. Cümle sırayı düzelt

Sevgilimle bir şey konuşamazdım. (1NBEAK/53)

Yüklem: konuşamazdım

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bir şey

Zarf Tümleci: sevgilimle

527. Cümle

O, düşüncesizliğin içinde başlı başına bir âlem. (1NBEAK/54)

Yüklem: başlı başına bir âlem

Özne: o

Dolaylı Tümleç: düşüncesizliğin içinde

528. Cümle

Ben de ihtirashılara yahut yaşı ilerlemişlere has bir vefa, daha doğrusu, bir yapışkanlıkla adeta bir insan tasarlıyorum. (1NBEAK/55)

Yüklem: tasarlıyorum

Özne: ben de

Belirtisiz Nesne: ihtirashılara yahut yaşı ilerlemişlere has bir vefa, daha doğrusu, bir yapışkanlıkla adeta bir insan

529. Cümle

İşte defterimin bir tarafında bulduğum şu yazıyı bir okuyun. (1NBEAK/57)

Yüklem: bir okuyun

Özne: (siz)

Belirtili Nesne: defterimin bir tarafında bulduğum şu yazıyı

Zarf Tümleci: işte

530. Cümle

Ne desem yalan gibiydi. (M/1)

Yüklem: yalan gibiydi

Özne: ne desem

531. Cümle

Selviler Arnavutköyü'ne doğru mırıldanıp dururdu. (M/2)

Yüklem: mırıldanıp dururdu

Özne: selviler

Dolaylı Tümleç: Arnavutköyü'ne doğru

532. Cümle

Tepelerden, “Kırk katır mı istersin, kırk satır mı?” diyen bir masal cezası havası eserdi.
(M/4)

Yüklem: eserdi

Özne: “Kırk katır mı istersin, kırk satır mı?” diyen bir masal cezası havası

Dolaylı Tümleç: tepelerden

533. Cümle

Rıhtımın kırık taşına oturmuştuk. (M/5)

Yüklem: oturmuştuk

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: rıhtımın kırık taşına

534. Cümle

Bulutlar yıldızlara bir şeyler götürürdü. (M/6)

Yüklem: götürürdü

Özne: bulutlar

Belirtisiz Nesne: bir şeyler

Dolaylı Tümleç: yıldızlara

535. Cümle

Beklerdik. (M/7)

Yüklem: beklerdik

Özne: (biz)

536. Cümle

Masalımıza aydan çocuklar gelecekti. (M/8)

Yüklem: gelecekti

Özne: aydan çocuklar

Dolaylı Tümleç: masalımıza

537. Cümle

Yazıdan evvel, sanırım, resim vardı. (M/12)

Yüklem: vardı

Özne: resim

Zarf Tümleci: yazıdan evvel, sanırım

538. Cümle

Yazı çok sonraları icat edilmiştir diye bir şey söylemeyeceğim. (M/13)

Yüklem: söylemeyeceğim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: yazı çok sonraları icat edilmiştir diye bir şey

539. Cümle

Beni alim sanırlar da alay ederler! (M/14)

Yüklem: alay ederler

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: beni alim sanırlar da

540. Cümle

Yazı üzerine hiçbir deneme okumadım. (M/15)

Yüklem: okumadım

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: yazı üzerine hiçbir deneme

541. Cümle

Onun üzerine düşünmek istiyorum. (M/16)

Yüklem: istiyorum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: onun üzerine düşünmek

542. Cümle

Bu iş nasıl olur diye düşünmüşüz. (M/18)

Yüklem: düşünmüşüz

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: bu iş nasıl olur diye

543. Cümle

Yazıyı belki binlerce, milyonlarca insan okuyor. (M/19)

Yüklem: okuyor

Özne: belki binlerce, milyonlarca insan

Belirtili Nesne: yazıyı

544. Cümle

Kendimiz olmadan, sesimiz duyulmadan başka birisine, bir tek kişiye bir şey söylemek için birtakım şifreler düşündük. (M/22)

Yüklem: düşündük

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: birtakım şifreler

Zarf Tümleci: kendimiz olmadan, sesimiz duyulmadan başka birisine, bir tek kişiye bir şey söylemek için

545. Cümle

Yazı sizin için yazıldı. (M/23)

Yüklem: yazıldı

Özne: yazı

Zarf Tümleci: sizin için

546. Cümle

Bu yüzden uyduruldu. (M/24)

Yüklem: uyduruldu

Dolaylı Tümleç: bu yüzden

547. Cümle

Belki de ilk defa iki kol resmi, iki dudak resmi, sonraları kalbin biçimini öğrenince onun resmine bir ok batırarak derdimizi dökmeye çalıştık. (M/26)

Yüklem: çalıştık

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: derdimizi dökmeye

Zarf Tümleci: belki de ilk defa iki kol resmi, iki dudak resmi, sonraları kalbin biçimini öğrenince

Zarf Tümleci: onun resmine bir ok batırarak

548. Cümle

Baş başa, karşı karşıya çoktan riyakar olmuştuk. (M/27)

Yüklem: olmuştuk

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: baş başa, karşı karşıya çoktan riyakâr

549. Cümle

Daha samimi olmamız lazım geldiği zaman utandık. (M/28)

Yüklem: utandık

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: daha samimi olmamız lazım geldiği zaman

550. Cümle

Bu utanmadan yazı doğdu. (M/29)

Yüklem: doğdu

Özne: yazı

Dolaylı Tümleç: bu utanmadan

551. Cümle

Yalnız başımıza oturduğumuz zaman kafamız daha başka türlü işliyordu. (M/31)

Yüklem: işliyordu

Özne: kafamız

Zarf Tümleci: daha başka türlü

Zarf Tümleci: yalnız başımıza oturduğumuz zaman

552. Cümle

Biraz evvel söylediklerimize pişman olmuşuk. (M/32)

Yüklem: pişman olmuşuk

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: biraz evvel söylediklerimize

553. Cümle

Bak şimdi ne güzel düşünüyorduk. (M/33)

Yüklem: düşünüyorduk

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: ne güzel

Zarf Tümleci: bak şimdi

554. Cümle

Konuşurken düşünmüyor muyduk? (M/35)

Yüklem: düşünmüyor muyduk

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: konuşurken

555. Cümle

Yazı daha hesaplıydı. (M/38)

Yüklem: hesaplıydı

Özne: yazı

Zarf Tümleci: daha

556. Cümle

Hatta yazıyla düşündüklerimizi yeni baştan istediğimiz kadar da düzeltebiliyorduk. (M/39)

Yüklem: düzeltebiliyorduk

Özne: (biz)

Belirtili Nesne: yazıyla düşündüklerimizi

Zarf Tümleci: yeni baştan istediğimiz kadar da

Zarf Tümleci: hatta

557. Cümle

O halde demek yazı, konuşmadan daha samimi değildir. (M/40)

Yüklem: değildir

Özne: yazı

Belirtisiz Nesne: konuşmadan daha samimi

Zarf Tümleci: o halde demek

558. Cümle

Konuşurken elbet daha samimiyiz. (M/41)

Yüklem: samimiyiz

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: konuşurken

Zarf Tümleci: elbet daha

559. Cümle

Yalan söylemek lazım geldiği zaman kaleme kağıda sarılanlar olabilir. (M/43)

Yüklem: olabilir

Özne: yalan söylemek lazım geldiği zaman kaleme kağıda sarılanlar

560. Cümle

Ama ilk yazıyı yazan adamın yalan söylemek için yazdığını sanmıyorum. (M/44)

Yüklem: sanmıyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: ilk yazıyı yazan adamın yalan söylemek için yazdığını

Cümle Dışı Unsur: ama

561. Cümle

Belki olmayacak hülyalarını söylemiştir. (M/45)

Yüklem: söylemiştir

Özne: (o)

Belirtili Nesne: olmayacak hülyalarını

Zarf Tümleci: belki

562. Cümle

Ben yalnızken başka türlü düşünüyorum. (M/46)

Yüklem: düşünüyorum

Özne: ben

Belirtisiz Nesne: başka türlü

Zarf Tümleci: yalnızken

563. Cümle

Sen o söylediklerime aldırma! (M/47)

Yüklem: aldırma

Özne: sen

Dolaylı Tümleç: o söylediklerime

564. Cümle

Acaba iki kişi oturup birtakım remizler mi düşündüler? (M/51)

Yüklem: düşündüler

Özne: (onlar)

Belirtisiz Nesne: birtakım remizler mi

Zarf Tümleci: acaba iki kişi oturup

565. Cümle

Eğlence için mi bu işi yaptılar? (M/52)

Yüklem: yaptılar

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: bu işi

Zarf Tümleci: eğlence için mi

566. Cümle

Yoksa birinin bir derdi mi vardı? (M/53)

Yüklem: vardı

Özne: birinin bir derdi mi

Zarf Tümleci: yoksa

567. Cümle

Galiba resimdi. (M/57)

Yüklem: resimdi

Özne: (o)

Zarf Tümleci: galiba

568. Cümle

Hem şiir, hem resim, hem mektuptu. (M/58)

Yüklem: hem şiir, hem resim, hem mektuptu

Özne: (o)

569. Cümle

İki dudak resmi mi vardı? (M/59)

Yüklem: vardı

Özne: iki dudak resmi mi

570. Cümle

Yoksa iki kol birbirine mi sarılmıştı? (M/60)

Yüklem: sarılmıştı

Özne: iki kol birbirine mi

Zarf Tümleci: yoksa

571. Cümle

İki işaretten mi ibaretti? (M/61)

Yüklem: ibaretti

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: iki işaretten mi

572. Cümle

Küçük küçük çocuklar mı yapmıştı? (M/63)

Yüklem: yapmıştı

Özne: küçük küçük çocuklar mı

573. Cümle

Ben böyle bir ilk mektubun ağaç üzerine yazıldığını görüyor gibiyim. (M/64)

Yüklem: görüyor gibiyim

Özne: ben

Belirtili Nesne: böyle bir ilk mektubun ağaç üzerine yazıldığını

574. Cümle

Bir erkek tarafından yazılmış diye kabul ettiğim bu mektubu okuyan kadın ne kadar şaşırmıştır. (M/66)

Yüklem: şaşırmıştır

Özne: bir erkek tarafından yazılmış diye kabul ettiğim bu mektubu okuyan kadın

Zarf Tümlenci: ne kadar da

575. Cümle

Bu şifreyi nasıl çözmeye çalışmıştır. (M/67)

Yüklem: çalışmıştır

Özne: (o)

Dolaylı Tümlaç: bu şifreyi nasıl çözmeye

576. Cümle

Onu ben de size göndermek isterdim. (M/69)

Yüklem: isterdim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: onu ben de size göndermek

577. Cümle

Sizde ilk yazıyı okuyan kadının heyecanı, sevinci canlanır mıydı? (M/70)

Yüklem: canlanır mıydı

Özne: ilk yazıyı okuyan kadının heyecanı, sevinci

Dolaylı Tümleç: sizde

578. Cümle

Ta uzaklardan, adeta derinlerden ilk okuyanın ruhu başkaldırır mıydı? Ne gezer!..

(M/71)

Yüklem: başkaldırır mıydı

Özne: ilk okuyanın ruhu

Dolaylı Tümleç: ta uzaklardan, adeta derinlerden

Cümle Dışı Unsur: ne gezer!

579. Cümle

Biz artık yazının canına okuduk. (M/72)

Yüklem: yazının canına okuduk

Özne: biz

Zarf Tümleci: artık

580. Cümle

Onu nelere alet etmedik. (M/73)

Yüklem: nelere alet etmedik

Özne: (biz)

Belirtili Nesne: onu

581. Cümle

Yalan söylemek için, birini aldatmak için, bir kötü fikri müdafaa etmek için kaleme sarılanlarımız oldu. (M/75)

Yüklem: oldu

Özne: yalan söylemek için, birini aldatmak için, bir kötü fikri müdafaa etmek için kaleme sarılanlarımız

582. Cümle

Onun için yazı yazmaktan korkmamalı. (M/77)

Yüklem: korkmamalı

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: yazı yazmaktan

Zarf Tümleci: onun için

583. Cümle

Kötüsü üç günlük, üç seneliktir. (M/78)

Yüklem: üç günlük, üç seneliktir

Özne: kötüsü

584. Cümle

İyisi tarih olduğundan beri bize kalıyor. (M/79)

Yüklem: kalıyor

Özne: iyisi

Dolaylı Tümleç: bize

Zarf Tümleci: tarih olduğundan beri

585. Cümle

Merak ettiğim hep, o ilk ve en güzel yazı. (M/81)

Yüklem: merak ettiğim

Özne: o ilk ve en güzel yazı

Zarf Tümleci: hep

586. Cümle

Çiçekler ve ağaçlar, toprağın derinliğindeki sırrı bize ifşa ederler. (S/1)

Yüklem: ifşa ederler

Özne: çiçekler ve ağaçlar

Belirtili Nesne: toprağın derinliğindeki sırrı

Dolaylı Tümleç: bize

587. Cümle

İşte bu mevsim sonbahardır. (S/5)

Yüklem: sonbahardır

Özne: işte bu mevsim

588. Cümle

İlkbahar çiçeklerin ve ağaçların küçük çocuklar, kuzular gibi bağışıp meleme zamanlarıdır. (S/7)

Yüklem: çiçeklerin ve ağaçların küçük çocuklar, kuzular gibi bağışıp meleme zamanlarıdır

Özne: ilkbahar

589. Cümle

Ne söyledikleri meçhuldür. (S/8)

Yüklem: meçhuldür

Özne: ne söyledikleri

590. Cümle

Sıra arkadaşımın tahrir vazifesini tebessümüz dinleyemedim. (S/13)

Yüklem: dinleyemedim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: sıra arkadaşımın tahrir vazifesini

Zarf Tümleci: tebessümsüz

591. Cümle

Arkadaşım bir İsveçli idi. (S/17)

Yüklem: bir İsveçli idi

Özne: arkadaşım

592. Cümle

Vazifesini bana okuduktan sonra 2500 metrede ski yapmaya, dağlara ilk yağan karı görmeye gitmişti. (S/18)

Yüklem: gitmişti

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: 2500 metrede ski yapmaya, dağlara ilk yağan karı görmeye

Zarf Tümleci: vazifesini bana okuduktan sonra

593. Cümle

Hava orada saf, açık, berrakmış. (S/19)

Yüklem: saf, açık, berrakmış

Özne: hava

Dolaylı Tümleç: orada

594. Cümle

Şehre döndüğü zaman otobüsten inerken kendisini gördüm. (S/21)

Yüklem: gördüm

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: kendisini

Zarf Tümleci: şehre döndüğü zaman otobüsten inerken

595. Cümle

Sıhhatli idi. (S/22)

Yüklem: sıhhatli idi

Özne: (o)

596. Cümle

Pürneşe gözüküyordu. (S/23)

Yüklem: gözüküyordu

Özne: (o)

Zarf Tümleci: pürneşe

597. Cümle

Bir çekirge gibi şehrin ışık tarlalarına atıldı. (S/25)

Yüklem: atıldı

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: şehrin ışık tarlalarına

Zarf Tümleci: bir çekirge gibi

598. Cümle

Mezarı başına on beş gün sonra gittim. (S/28)

Yüklem: gittim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: mezarı başına

Zarf Tümleci: on beş gün sonra

599. Cümle

Annesinin koyduğu dağ çiçekleri solmuştu. (S/29)

Yüklem: solmuştu

Özne: annesinin koyduğu dağ çiçekleri

600. Cümle

Kestane yaprakları her tarafını örtmüştü. (S/30)

Yüklem: örtmüştü

Özne: kestane yaprakları

Belirtisiz Nesne: her tarafını

601. Cümle

Vazifesinin son cümlesini hatırladım: (S/32)

Yüklem: hatırladım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: vazifesinin son cümlesini

602. Cümle

Doğru dürüst manasını bile bilemiyorum. (§/1)

Yüklem: bilemiyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: doğru dürüst manasını bile

603. Cümle

Edebiyat yapmıyorum. (§/2)

Yüklem: yapamıyorum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: edebiyat

604. Cümle

Sahiden bilmiyorum. (§/3)

Yüklem: bilmiyorum

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: sahiden

605. Cümle

İşte böyle bir gecede kendimi, fiçıları odalar kadar büyük olan bir meyhanede buldum.
(§/9)

Yüklem: buldum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: kendimi

Dolaylı Tümleç: fiçıları odalar kadar büyük olan bir meyhanede

Zarf Tümlenci: İşte böyle bir gecede

606. Cümle

Bir fiçının başındaydım. (§/10)

Yüklem: bir fiçının başındayım

Özne: (ben)

607. Cümle

Koyu lacivert bir şarap, fiçının zorla açabildiğim musluğundan parmak kalınlığında akıyordu. (§/11)

Yüklem: akıyordu

Özne: koyu lacivert bir şarap

Dolaylı Tümlaç: fiçının zorla açabildiğim musluğundan

Zarf Tümlenci: parmak kalınlığında

608. Cümle

Orada şapkaları, pardösüleri bekliyordu. (§/13)

Yüklem: bekliyordu

Özne: (o)

Belirtili Nene: şapkaları, pardösüleri

Dolaylı Tümlaç: orada

609. Cümle

Bir Rumca şarkı, kitara sesi geliyordu. (§/14)

Yüklem: geliyordu

Özne: bir Rumca şarkı, kitara sesi

610. Cümle

Eleni beyaz, incecik yüzlüdü. (§/15)

Yüklem: beyaz, incecik yüzlüdü

Özne: Eleni

611. Cümle

Dolgun kalçalarının yüzünde yaptığı aykırılık iliklerime kadar arzu veriyordu. (§/16)

Yüklem: arzu veriyordu

Özne: dolgun kalçalarının yüzünde yaptığı aykırılık

Zarf Tümleci: iliklerime kadar

612. Cümle

Bir de bileklerine deli oluyordum. (§/17)

Yüklem: deli oluyordum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: bir de bileklerine

613. Cümle

Kalınca bileği vardı. (§/19)

Yüklem: vardı

Özne: kalınca bileği

614. Cümle

Meyhaneden çıktım. (§/21)

Yüklem: çıktım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: meyhaneden

615. Cümle

Şimdi ahşap evlerin son ışıklarını seyir için bir kanepeye oturdum. (§/22)

Yüklem: oturdum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: bir kanepeye

Zarf Tümleci: şimdi

Zarf Tümleci: ahşap evlerin son ışıklarını seyir için

616. Cümle

Saat kim bilir kaçtı? (§/23)

Yüklem: kim bilir kaçtı

Özne: saat

617. Cümle

Doğuda bir ışık vardı. (§/24)

Yüklem: vardı

Özne: bir ışık

Dolaylı Tümleç: doğuda

618. Cümle

Ortalık yalandan bir ağardı geçti. (§/25)

Yüklem: bir ağardı geçti

Özne: ortalık

Zarf Tümleci: yalandan

619. Cümle

Canım bir yağmur yağsın istiyor. (§/26)

Yüklem: istiyor

Özne: canım

Belirtisiz Nesne: bir yağmur yağsın

620. Cümle

Bütün kahveler, meyhaneler kapandı. (§/27)

Yüklem: kapandı

Özne: bütün kahveler, meyhaneler

621. Cümle

Şehir rüzgârsız ağaçlar gibi serin bir sessizliğe gömüldü. (§/28)

Yüklem: gömüldü

Özne: şehir

Dolaylı Tümleç: serin bir sessizliğe

Zarf Tümleci: rüzgârsız ağaçlar gibi

622. Cümle

Canım bir yağmur yağmasını istiyor. (§/29)

Yüklem: istiyor

Özne: canım

Belirtili Nesne: bir yağmur yağmasını

623. Cümle

Gözümü, gönlümü ıslatacak bir yağmur. (§/30)

Yüklem: gözümü, gönlümü ıslatacak bir yağmur

624. Cümle

Demine meyhanede bir adaya gitmişim: İmroz muydu, Kıbrıs mıydı, Malta mıydı, Sakız mıydı? (§/31)

Yüklem: gitmişim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: İmroz muydu, Kıbrıs mıydı, Malta mıydı, Sakız mıydı?

Dolaylı Tümleç: meyhanede bir adaya

Zarf Tümleci: demine

625. Cümle

Sahilde motor beni bekliyordu. (§/32)

Yüklem: bekliyordu

Özne: motor

Belirtili Nesne: beni

Dolaylı Tümleç: sahilde

626. Cümle

Denizkestaneleri yemiştim. (§/33)

Yüklem: yemiştim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: denizkestaneleri

627. Cümle

Kapkaraydı çorbam. (§/35)

Yüklem: kapkaraydı

Özne: çorbam

628. Cümle

Fıçının musluğundan Eleni'nin bileği kalınlığında akan şarap, yine mosmordu. (§/36)

Yüklem: mosmordu

Özne: fıçının musluğundan Eleni'nin bileği kalınlığında akan şarap

Zarf Tümleci: yine

629. Cümle

Parıl parıl yanan bir bıçakla beyaz bıyıklı bir adam, kıvrıcık, sarı sakallı bir genci bıçaklamıştı. (§/37)

Yüklem: bıçaklamıştı

Özne: beyaz bıyıklı bir adam

Belirtili Nesne: kıvrıcık, sarı sakallı bir genci

Zarf Tümleci: parıl parıl yanan bir bıçakla

630. Cümle

Benim bıyığımda dört tel beyaz vardı. (§/38)

Yüklem: vardı

Özne: dört tel beyaz

Dolaylı Tümleç: benim bıyığımda

631. Cümle

Cephane yüklü motor açıkta, pat pat bekliyordu. (§/39)

Yüklem: bekliyordu

Özne: cephane yüklü motor

Dolaylı Tümleç: açıkta

Zarf Tümleci: pat pat

632. Cümle

Rıhtımda kızlar keskin keskin ter kokuyordu. (§/40)

Yüklem: kokuyordu

Özne: kızlar

Belirtisiz Nesne: ter

Dolaylı Tümleç: rıhtımda

Zarf Tümleci: keskin keskin

633. Cümle

Şarap içerken o sıra hiç olmazsa dostum, düşmanım vardı. (§/41)

Yüklem: vardı

Özne: dostum, düşmanım

Zarf Tümleci: şarap içerken o sıra hiç olmazsa

634. Cümle

Sokağa çıkınca, kimsem kalmamıştı. (§/42)

Yüklem: kalmamıştı

Özne: kimsem

Zarf Tümleci: sokağa çıkınca

635. Cümle

Dost istemiyorum. (§/44)

Yüklem: istemiyorum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: dost

636. Cümle

Bir düşmanım olsaydı. (§/45)

Yüklem: olsaydı

Özne: bir düşmanım

637. Cümle

Yalınkat bir düşüncem olurdu. (§/47)

Yüklem: olurdu

Özne: yalınkat bir düşüncem

638. Cümle

Bütün kahramanlıklarım uçmuştu. (§/48)

Yüklem: uçmuştu

Özne: bütün kahramanlıklarım

639. Cümle

Düşmanımı boğazlayamazdım. (§/49)

Yüklem: boğazlayamazdım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: düşmanımı

640. Cümle

Nereden içmiştim bu şarabı. (Ş/50)

Yüklem: nereden içmiştim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: bu şarabı

641. Cümle

Evet, bir yağmur yağsın istiyorum. (Ş/53)

Yüklem: istiyorum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bir yağmur yağsın

Cümle Dışı Unsur: evet

642. Cümle

Bana anlatsana onun kokusunu hiç duydun mu? (INBEAK/22)

Yüklem: duydun mu

Özne: (sen)

Belirtili Nesne: onun kokusunu

Dolaylı Tümleç: bana anlatsana

Zarf Tümleci: hiç

643. Cümle

Orada da kokuların ve renklerin bilmediğimiz tecellileri olduğunu lisanhâl ile söylerler.
(S/2)

Yüklem: söylerler

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: kokuların ve renklerin bilmediğimiz tecellileri olduğunu

Dolaylı Tümleç: orada da

Zarf Tümleci: lisanıhâl ile

644. Cümle

Kanunlardan kaçamak noktaları çıkarmak yalnız avukatların değil, her vatandaşın hakkıdır. (ŞUA/40)

Yüklem: yalnız avukatların değil, her vatandaşın hakkıdır

Özne: kanunlardan kaçamak noktaları çıkarmak

645. Cümle

Sizi iskelenize bıraktıktan sonra ikinci mevkide oturmuş, dünyada ilk yazıyı yazanı düşünüyordum! (M/9)

Yüklem: düşünüyordum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: dünyada ilk yazı yazanı

Zarf Tümleci: sizi iskelenize bıraktıktan sonra ikinci mevkide oturmuş

646. Cümle

Koca cumayı dağda bayırda ne diye geçirirsin anlamayız. (K/11)

Yüklem: anlamayız

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: koca cumayı dağda bayırda ne diye geçirirsin

647. Cümle

Buna rağmen yaprakların arasında konuşmalarına devam eden iki mahlûkun cümbüşünden aldığım bir buruk lezzetle, ıslık çalarak kitaplarımın arasına atıldım. (K/66)

Yüklem: atıldım.

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: kitaplarımın arasına

Zarf Tümleci: yaprakların arasında konuşmalarına devam eden iki mahlûkun cümbüşünden aldığım bir buruk lezzetle, ılık çalarak

Zarf Tümleci: buna rağmen

648. Cümle

“Joconde” un önünde bir şeyler görmeye çalışarak iki dakika durduk. (LÇH/12)

Yüklem: durduk

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç:“Joconde” un önünde

Zarf Tümleci: iki dakika

Zarf Tümleci: bir şeyler görmeye çalışarak

649. Cümle

Napoli'de nasıl yerleşip kalmak, her akşam Vezüv'ü seyretmek, ay ışığında gladyatörler gibi denize girenlere bakmak, günlerce makarna yiyip şarkı söylemek arzusuyla üç dört saat kaldımsa, burada tamamen aksi oldu. (R/16)

Yüklem: aksi oldu

Özne: Napoli'de nasıl yerleşip kalmak, her akşam Vezüv'ü seyretmek, ay ışığında gladyatörler gibi denize girenlere bakmak, günlerce makarna yiyip şarkı söylemek arzusuyla üç dört saat kaldımsa

Dolaylı Tümleç: burada

Zarf Tümleci: tamamen

650. Cümle

Başında zeytin ve defne dalından zafer çelengiyle derebeyi kakhahadan bütün gümüşlerini ve altınlarını şakırdacak. (SÇK/14)

Yüklem: şakırdacak

Özne: derebeyi

Belirtili Nesne: kakhahadan bütün gümüşlerini ve altınlarını

Zarf Tümleci: başında zeytin ve defne dalından zafer çelengiyle

651. Cümle

Sarı, bakkal kâğıdında yatan bu sarışın şey nedir? Kaşar peyniri midir, kat kat baklava, telkadayıf mıdır? Yoksa şehvetle uzanmış bir kadın mıdır? (SÇ/28)

Yüklem: Sarı, bakkal kâğıdında yatan bu sarışın şey nedir

Özne: Kaşar peyniri midir, kat kat baklava, telkadayıf mıdır? Yoksa şehvetle uzanmış bir kadın mıdır?

652. Cümle

İşte koparmaya kıyamadığımız yumuşak, taze iki simit. (SÇ/29)

Yüklem: işte koparmaya kıyamadığımız yumuşak, taze iki simit

653. Cümle

İşte Acem Hasan Efendi'nin ince belli, kırmızı benekli çay fincanı. (SÇ/30)

Yüklem: işte Acem Hasan Efendi'nin ince belli, kırmızı benekli çay fincanı

654. Cümle

Belki çayı da simitten ayırmak doğruydu. (SÇ/3)

Yüklem: doğruydu

Özne: çayı da simitten ayırmak

Zarf Tümleci: belki

655. Cümle

Şu abullabut simitçi de nerde kaldı? (SÇ/17)

Yüklem: nerede kaldı

Özne: şu abullabut simitçi de

656. Cümle

Yüzünde sanki damarındaki kırmızı su dolaşmıyordur. (ŞSAB/18)

Yüklem: dolaşmıyordur

Özne: damarındaki kırmızı su

Dolaylı Tümleç: yüzünde

Zarf Tümleci: sanki

657. Cümle

Yanağına bir kırmızılık, gözüne samur bir fırça ile vernik sürülmüştür sanki...
(ŞSAB/24)

Yüklem: sürülmüştür

Özne: yanağına bir kırmızılık, gözüne samur bir fırça ile vernik

Zarf Tümleci: sanki

658. Cümle

Keskin keskin, kadınların hoşlanmadıkları, çirkin erkeklerin arzuladıkları kadınlar gibi kokardı iğde. (G/13)

Yüklem: kokardı

Özne: iğde

Zarf Tümleci: keskin keskin, kadınların hoşlanmadıkları, çirkin erkeklerin arzuladıkları kadınlar gibi

659. Cümle

Haksızlıklar, bizim evde de gırlaydı. (G/14)

Yüklem: gırlaydı

Özne: haksızlıklar

Dolaylı Tümleç: bizim evde de

660. Cümle

Kirli, soluk yanaklarına, çıplak ayaklarına merhametle değil, sevgi ile baktım. (ŞUA/3)

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: kirli, soluk yanaklarına, çıplak ayaklarına

Zarf Tümleci: merhametle değil, sevgi ile

661. Cümle

Dört duvar, bir pencere, bir valiz içinde birkaç kitap ve bir demir karyola... Hasılı mukaddes bir hapisane olan odamda düşünmeden, hatta okumadan gezindim durdum. (ŞUA/20)

Yüklem: gezindim durdum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: dört duvar, bir pencere, bir valiz içinde birkaç kitap ve bir demir karyola... Hasılı mukaddes bir hapisane olan odamda

Zarf Tümleci: düşünmeden, hatta okumadan

662. Cümle

Bütün fikrimi ve muhayyelimi apaçık söyleyen aptal ve acayip gözlerim tütüncülerin yüzüne dikilmeden, kızararak, tütüncü tütüncü dolaşım. (ŞUA/45)

Yüklem: dolaşım

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: tütüncü tütüncü

Zarf Tümleci: bütün fikrimi ve muhayyelimi apaçık söyleyen aptal ve acayip gözlerim tütüncülerin yüzüne dikilmeden, kızararak

663. Cümle

Mesuttum: İnsanları sevmek, şehrin yanan elektriklerine karışmış sarı altın kuşlar avlamak, birine merhaba dernek, öbürünün tüylü ensesini avuçlamak, biraz ileridekinin güzel parmaklarını avuçlarıma almak... (ŞUA/53)

Yüklem: mesuttum

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: insanları sevmek, şehrin yanan elektriklerine karışmış sarı altın kuşlar avlamak, birine merhaba dernek, öbürünün tüylü ensesini avuçlamak, biraz ileridekinin güzel parmaklarını avuçlarıma almak...

664. Cümle

Her şeyi, herkesi, ilmi, felsefeyi bir ortaoyununa çıkaran, yumuşak ve nefesleri yediklerinin değil güzelliklerinin buharlarını çıkaran insanlar olacağını çocukluktan biliyorum. (SK/7)

Yüklem: biliyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: her şeyi, herkesi, ilmi, felsefeyi bir ortaoyununa çıkaran, yumuşak ve nefesleri yediklerinin değil güzelliklerinin buharlarını çıkaran insanlar olacağını

Dolaylı Tümleç: çocukluktan

665. Cümle

Sokağın kenarındaki sinemanın zili çalmaya başladılar. (SK/31)

Yüklem: çalmaya başladılar

Özne: sokağın kenarındaki sinemanın zili

666. Cümle

İşte dağıldı: Babaya oğula, kıza, benim arkadaşım olan kıza... (KBE/57)

Yüklem: dağıldı

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: babaya oğula, kıza, benim arkadaşım olan kıza

Zarf Tümleci: işte

667. Cümle

Bana bir defacık gülmüş olan bu kızın hülyalarına ne karışır bilmem ki. (KBE/29)

Yüklem: bilmem ki

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bana bir defacık gülmüş olan bu kızın hülyalarına ne karışır

668. Cümle

Caddelerinden, dereler geçen büyük bir köy. (KBE/48)

Yüklem: caddelerinden, dereler geçen büyük bir köy

Özne: (o)

669. Cümle

Dört beş köprü. (KBE/49)

Yüklem: dört beş köprü

670. Cümle

Usulen avukata da sorulmak icap etmez mi? (YYB/73)

Yüklem: icap etmez mi?

Özne: usulen avukata da sorulmak

671. Cümle

Okudum: (BK/19)

Yüklem: okudum

Özne: (ben)

672. Cümle

“Pavlof İzlaviç” hapishaneden bugün çıkacaktı. (BK/20)

Yüklem: çıkacaktı

Özne: Pavlof İzlaviç

Dolaylı Tümleç: hapishaneden

Zarf Tümleci: bugün

673. Cümle

Odamda iyi ki gaz sobasını yanar bırakmıştım. (BK/31)

Yüklem: bırakmıştım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: gaz sobasını

Dolaylı Tümleç: odamda

Zarf Tümleci: iyi ki yanar

674. Cümle

İncelmiş ve tüyleri büyümüş bileklerine uzun zaman baktı. (BK/42)

Yüklem: baktı

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: incelmış ve tüyleri büyümüş bileklerine

Zarf Tümleci: uzun zaman

675. Cümle

İçine birkaç kadeh erik rakısı da döktüm. (BK/45)

Yüklem: döktüm

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: birkaç kadeh erik rakısı da

Dolaylı Tümleç: içine

676. Cümle

Ve bana onun hapisaneye girdiğinden beri geçmiş vakaların gazetelere yazılmamış taraflarını anlattırdı. (BK/57)

Yüklem: anlattırdı

Özne: (o)

Belirtili Nesne: onun hapisaneye girdiğinden beri geçmiş vakaların gazetelere yazılmamış taraflarını

Dolaylı Tümleç: ve bana

677. Cümle

Gecenin ve boş evin içini çınlatan kahkahalarla güldü. (BK/72)

Yüklem: güldü

Özne: (o)

Zarf Tümleci: gecenin ve boş evin içini çınlatan kahkahalarla

678. Cümle

Birtakım koyu yeşil vahşi otlar, belki de onun adım attığı yerde, kafalarını kaldırmışlardı. (1NBEAK/13)

Yüklem: kafalarını kaldırmışlardı

Özne: birtakım koyu yeşil vahşi otlar

Dolaylı Tümleç: belki de onun adım attığı yerde

679. Cümle

Şiir, muhakkak ki yazının ta kendisi... (M/10)

Yüklem: muhakkak ki yazının ta kendisi

Özne: şiir

680. Cümle

Ama yazı bunun için uydurulmuşa benzemiyor pek... (M/20)

Yüklem: benzemiyor

Özne: yazı

Dolaylı Tümleç: bunun için uydurulmuşa

Zarf Tümleci: pek

Cümle Dışı Unsur: ama

681. Cümle

Yazanın da okuyanın da heyecanı bende... (M/65)

Yüklem: bende

Özne: yazanın da okuyanın da heyecanı

682. Cümle

Ah bu ilk mektup! Bir elime geçse... (M/68)

Yüklem: bir elime geçse

Özne: ah bu ilk mektup

683. Cümle

Kaybolan yalnız, sevgiliye yazılmış, uydurulmuş ilk mektup... (M/80)

Yüklem: kaybolan

Özne: yalnız, sevgiliye yazılmış, uydurulmuş ilk mektup

684. Cümle

Fakat biz bir şey anlamayız. (S/3)

Yüklem: anlamayız

Özne: biz

Belirtisiz Nesne: bir şey

Cümle Dışı Unsur: fakat

685. Cümle

Bu anlaşılmaz lisanlarını kulağımıza fısıldayan nebatat, anlaşılmadıklarına mahzun sönüp giderlerken, biz de yeni mevsime gireriz. (S/4)

Yüklem: gireriz

Özne: biz de

Dolaylı Tümleç: yeni mevsime

Zarf Tümleci: bu anlaşılmaz lisanlarını kulağımıza fısıldayan nebatat, anlaşılmadıklarına mahzun sönüp giderlerken

686. Cümle

Sevdiği sonbaharın ve çiçeklerinin sırrı içinde haşır neşir olmuştu. (S/31)

Yüklem: haşır neşir olmuştu

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: sevdiği sonbaharın ve çiçeklerinin sırrı içinde

687. Cümle

Şuursuz ve istikametsiz konuşurlar. (S/9)

Yüklem: konuşurlar

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: şuursuz ve istikametsiz

688. Cümle

Her yarı yolda bırakılan şey tatlı ve canlı olduğu için dilimin ucuna bu cümle geldiği halde diyemeyeceğim. (S/16)

Yüklem: dilimin ucuna bu cümle geldiği halde diyemeyeceğim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: her yarı yolda bırakılan şey tatlı ve canlı olduğu için

689. Cümle

Ertesi gün nezle ve ateş içinde hastaneye gitti. (S/26)

Yüklem: gitti

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: hastaneye

Zarf Tümleci: ertesi gün

Zarf Tümleci: nezle ve ateş içinde

690. Cümle

Şöyle anlar gibi olmuyor değilim. (Ş/4)

Yüklem: olmuyor değilim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: şöyle anlar gibi

691. Cümle

Ama sanmam ki bu yazıya başlık koyacak kadar yetsin. (Ş/5)

Yüklem: yetsin

Özne: (o)

Zarf Tümleci: sanmam ki bu yazıya başlık koyacak kadar

Cümle Dışı Unsur: ama

692. Cümle

Bayramları, süslenmiş arabaları, kalabalığı da sevmem. (§/8)

Yüklem: sevmem

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: bayramları, süslenmiş arabaları, kalabalığı da

693. Cümle

Üzerinde seyrek, siyah, incecik, yumuşak kıllar... (§/20)

Yüklem: (vardı)

Özne: seyrek, siyah, incecik, yumuşak kıllar

Dolaylı Tümleç: üzerinde

694. Cümle

Üstüne mürekkepbalığı çorbası içmiştim... (§/34)

Yüklem: içmiştim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: mürekkepbalığı çorbası

Zarf Tümleci: üstüne

695. Cümle

Hiç kimsem. (§/43)

Yüklem: (yoktu)

Özne: hiç kimsem

696. Cümle

Napoli'de; içinde kırlangıç, iskorpit, zargana ve mercanların yüzdüğü kırmızı bakır çemberli meşeden mamul lengerlere; yer yer güneşli ellerini sokan, mavi ketenden pantolonlarını dizkapaklarına sıvamış, buğulu yemiş gözlü küçük satıcıları görmüştüm.

(LÇH/1)

Yüklem: görmüştüm

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: içinde kırlangıç, iskorpit, zargana ve mercanların yüzdüğü kırmızı bakır çemberli meşeden mamul lengerlere; yer yer güneşli ellerini sokan, mavi ketenden pantolonlarını dizkapaklarına sıvamış, buğulu yemiş gözlü küçük satıcıları

Zarf Tümleci: Napoli'de

697. Cümle

Yuvarlak dünyanın üstünde isimlerini bilmediğimiz fiyortlar, kanallar ve limanlar; gece olunca sakın denize bazan tek bir fener, bazan sağanaklı ışıklar döküp yürüterek, bu yuvarlak dünyanın üstünde bir vücut gibi sınırlı ve hararetili yaşarlar. (R/1)

Yüklem: yaşarlar

Özne: isimlerini bilmediğimiz fiyortlar, kanallar ve limanlar

Dolaylı Tümleç: yuvarlak dünyanın üstünde

Zarf Tümleci: gece olunca

Zarf Tümleci: sakın denize bazan tek bir fener, bazan sağanaklı ışıklar döküp yürüterek, bu yuvarlak dünyanın üstünde bir vücut gibi sınırlı ve hararetili

698. Cümle

Çiçekler ve ağaçlar ve otlar, yalnız sonbaharda son bir ümitle yapraklarını dökerek; garip, esrarlı ve fani goncalar açarak; insanlara, ümitlerinden ve zaaflarından son defa bahsederler. (S/11)

Yüklem: bahsederler

Özne: çiçekler ve ağaçlar ve otlar

Dolaylı Tümleç: insanlara

Dolaylı Tümleç: ümitlerinden ve zaaflarından

Zarf Tümleci: yalnız sonbaharda son bir ümitle yapraklarını dökerek; garip, esrarlı ve fani goncalar açarak

Zarf Tümleci: son defa

699. Cümle

Sokaklardan:

Yağmur yağıyor

Seller akıyor

Arap kızı

Camdan bakıyor

Şarkısını söyleyerek yürüyordu. (Ş/56)

Yüklem: yürüyordu

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: sokaklardan

Zarf Tümleci: Yağmur yağıyor

Seller akıyor

Arap kızı

Camdan bakıyor, şarkısını söyleyerek

700. Cümle

Demek söylemekten usandığımız, konuşmak istemediğimiz bir gün, gizlice; -bakın bu gizlice kelimesini iyi buldum- kendimiz hitap ettiğimiz yanına bulunmadan, sesimiz işitilmeden söylemek zorunda kalmışız. (M/17)

Yüklem: zorunda kalmışız

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: kendimiz hitap ettiğimiz yanına bulunmadan, sesimiz işitilmeden söylemek

Zarf Tümleci: demek söylemekten usandığımız, konuşmak istemediğimiz bir gün

Zarf Tümleci: gizlice

Cümle Dışı Unsur: -bakın bu gizlice kelimesini iyi buldum-

701. Cümle

Düşünmek; yazı düşünmekten doğdu. (M/34)

Yüklem: doğdu

Özne: düşünmek; yazı düşünmekten

702. Cümle

Ah bu ilk yazıyı yazan adam! Bu ilk vesikayı bulsam; birçok şey öğrenebilirdim.
(M/50)

Yüklem: öğrenebilirdim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: birçok şey

Zarf Tümleci: bu ilk vesikayı bulsam

Cümle Dışı Unsur: Ah bu ilk yazıyı yazan adam!

703. Cümle

Öyle ki, çocuklar bile çirkindir. (ŞSAB/5)

Yüklem: çirkindir

Özne: çocuklar bile

Zarf Tümleci: öyle ki

704. Cümle

Sizin sırrınıza akıl ermez ki. (K/12)

Yüklem: akıl ermez ki

Dolaylı Tümleç: sizin sırrınıza

705. Cümle

Akşamüstü rastladım: (1NBEAK/30)

Yüklem: rastladım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: akşamüstü

706. Cümle

Ben de sizi çağırırsam, siz de kendi paranızı verirsiniz. **(K/24)**

Yüklem: verirsiniz

Özne: siz de

Belirtili Nesne: kendi paranızı

Zarf Tümleci: ben de sizi çağırırsam

707. Cümle

Onları bir şair görse ne şiirler yazmazdı. **(K/45)**

Yüklem: yazmazdı

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: ne şiirler

Zarf Tümleci: onları bir şair görse

708. Cümle

Bandırası her ne olursa olsun aşılandığım ve ekildiğim limanda dallarımı sallayarak her geçen vapuru selamlayacağım. **(R/11)**

Yüklem: selamlayacağım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: her geçen vapuru

Dolaylı Tümleç: bandırası her ne olursa olsun aşılandığım ve ekildiğim limanda

Zarf Tümleci: dallarımı sallayarak

709. Cümle

Ballı, reçelli, tereyağlı, hatta pamplımuslu kahvaltılarının sonunda sokağa bir otomobile çıkmayan insan varsa kızılır öylesine. **(SÇ/8)**

Yüklem: kızılır

Özne: ballı, reçelli, tereyağlı, hatta pamplımuslu kahvaltıların sonunda sokağa bir otomobille çıkmayan insan varsa

Dolaylı Tümler: öylesine

710. Cümle

Ah, bir akşam olsa, kâğıt yığınları önümüzden bir eksilse, bir yatağımıza uzansak, ayaklarımız bir dinlense... Oh! (SÇ/14)

Yüklem: bir dinlense

Özne: ayaklarımız

Zarf Tümler: ah, bir akşam olsa, kâğıt yığınları önümüzden bir eksilse, bir yatağımıza uzansak

Cümle Dışı Unsur: oh

711. Cümle

Ah! Gündüz, bu pis ışık bir bitse de kararıverse ortalık, ışıklar bir yansa... (ŞSAB/7)

Yüklem: bir yansa

Özne: ışıklar

Zarf Tümler: gündüz, bu pis ışık bir bitse de kararıverse ortalık

Cümle Dışı Unsur: ah

712. Cümle

Zılgıtı yiyen, süklüm püklüm kapıyı eker çekmez karşında bir ayna olsa da kendini görse, şaşarsın. (ŞSAB/23)

Yüklem: şaşarsın

Özne: (sen)

Zarf Tümler: zılgıtı yiyen, süklüm püklüm kapıyı eker çekmez karşında bir ayna olsa kendini görse

713. Cümle

Bir gazeteci, bir fıkracı olsaydı, bir sütun yazar, gözüne kestirdiği, kıskandığı bir adama veriştirirdi. (ŞSAB/35)

Yüklem: veriştirirdi

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: gözüne kestirdiği, kıskandığı bir adama

Zarf Tümleci: bir gazeteci, bir fıkracı olsaydı, bir sütun yazar

714. Cümle

Felaketlerin de kendilerine has kokuları olmasa, burnumuzdan gayri, köpeğinkinden daha hassas bir başka şammemiz olduğunu söyleyemezdim. (SK/23)

Yüklem: söyleyemezdim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: burnumuzdan gayri, köpeğinkinden daha hassas bir başka şammemiz olduğunu

Zarf Tümleci: felaketlerin de kendilerine has kokuları olmasa

715. Cümle

Hoş, tutmasaydı da su yolcu Ali Baba'nın şahadetiyle her şey anlaşılış olacaktı ya! (YYB/24)

Yüklem: anlaşılış olacaktı ya

Özne: her şey

Zarf Tümleci: hoş, tutmasaydı da suyolu Ali Baba'nın şahadetiyle

716. Cümle

Öyle göremediği için de küçük görüyordu. (ŞSAB/46)

Yüklem: küçük görüyordu

Özne: (o)

Zarf Tümleci: öyle göremediği için de

717. Cümle

Birkaç defa cesaretle ve kafamda hazırlanmış bir cümle ile kızlara yanaştım. (ŞUA/68)

Yüklem: yanaştım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: kızlara

Zarf Tümleci: birkaç defa cesaretle ve kafamda hazırlanmış bir cümle ile

718. Cümle

Rüzgârsız fakat soğuk havayı nesiminin içinde ve yıldızların altında zil daha berrak sesler çıkarır. (SK/38)

Yüklem: çıkarır

Özne: zil

Belirtisiz Nesne: daha berrak sesler

Dolaylı Tümleç: rüzgârsız fakat soğuk havayı nesiminin içinde ve yıldızların altında

719. Cümle

Bir Konya tandırını andıran lokantadan çıktığımız zaman berrak bir kış gecesi ve bir gocuk dolu kızak bizi aldı götürdü. (BK/13)

Yüklem: aldı götürdü

Özne: berrak bir kış gecesi ve bir gocuk dolu kızak

Belirtili Nesne: bizi

Zarf Tümleci: bir Konya tandırını andıran lokantadan çıktığımız zaman

720. Cümle

Ah! Şakır şakır, gönlüme bir yağmur yağsın da bak! (Ş/57)

Yüklem: bak

Özne: (o)

Zarf Tümleci: şakır şakır, gönlüme bir yağmur yağsın da

Cümle Dışı Unsur: ah

721. Cümle

Yalnız, yüzleri, gözleri, kaşları, kirpikleri, omuzları ve ayakları değil; midesi, kalbi, hançeresi ve hicabı hacizi güzel insanlar var. (SK/8)

Yüklem: var

Özne: yalnız, yüzleri, gözleri, kaşları, kirpikleri, omuzları ve ayakları değil; midesi, kalbi, hançeresi ve hicabı hacizi güzel insanlar

722. Cümle

Küçük kız kardeşi büyük zehir yeşili gözlerini açmış sahana değil, sofranın arkasındaki Meryem Ana kandilinin yandığı kapısı çıkarılmış dolaba bakıyor. (KBE/59)

Yüklem: bakıyor

Özne: küçük kız kardeşi

Dolaylı Tümleç: sahana değil, sofranın arkasındaki Meryem Ana kandilinin yandığı kapısı çıkarılmış dolaba

Zarf Tümleci: büyük zehir yeşili gözlerini açmış

723. Cümle

Bu sırada hâkim, Hasan'a ne söyleyeceğini sordu: (YYB/71)

Yüklem: sordu

Özne: hâkim

Belirtili Nesne: ne söyleyeceğini

Dolaylı Tümleç: Hasan'a

Zarf Tümleci: bu sırada

724. Cümle

O kadar şen, o kadar sıhhatli ki yediğinin farkında olmuyor. (KBE/67)

Yüklem: yediğinin farkında olmuyor

Özne: (o)

Zarf Tümleci: o kadar şen, o kadar sıhhatli ki

725. Cümle

Oradan ağır ağır vücuduma, içime süzüldüğünü ve bir zehir gibi kanıma karıştığını hissettim. (LÇH/36)

Yüklem: hissettim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: oradan ağır ağır vücuduma, içime süzüldüğünü ve bir zehir gibi kanıma karıştığını

726. Cümle

Bazı korkunç geceler, insanlığımın bütün iştihasıyla ona sarıldım da... Öptüm de. (K/38)

Yüklem: sarıldım da... Öptüm de

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: ona

Zarf Tümleci: bazı korkunç geceler

Zarf Tümleci: insanlığımın bütün iştihasıyla

727. Cümle

Bana uzun bir zaman geçmiş gibi geldiği halde ne liramın üstü, ne de tütün paketi bana verilmişti. (ŞUA/29)

Yüklem: verilmişti

Özne: ne liramın üstü, ne de tütün paketi

Dolaylı Tümleç: bana

Zarf Tümleci: bana uzun bir zaman geçmiş gibi geldiği halde

728. Cümle

İçimizin, beynimizin güzel, tashihli taraflarını söyleyemediğimiz, söylemeye sıkıldığımız, utandığımız, hem temiz hem de güzel olduklarına inandığımız şeyleri anlatmak için uydurduğumuz bu işaretleri artık kepaze ettik. (M/74)

Yüklem: kepaze ettik

Özne: (biz)

Belirtili Nesne: içimizin, beynimizin güzel, tashihli taraflarını söyleyemediğimiz, söylemeye sıkıldığımız, utandığımız, hem temiz hem de güzel olduklarına inandığımız şeyleri anlatmak için uydurduğumuz bu işaretleri

Zarf Tümleci: artık

729. Cümle

İlk defa yaklaştığım kadına duyduğum hırsla nasıl parayı bozdurup paketi açtığımı ve dudaklarıma cigarayı nasıl koyup ateşlediğimi hatırlayamıyorum. (**ŞUA/49**)

Yüklem: hatırlamıyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: nasıl parayı bozdurup paketi açtığımı ve dudaklarıma cigarayı nasıl koyup ateşlediğimi

Zarf Tümleci: ilk defa yaklaştığım kadına duyduğum hırsla

730. Cümle

Ne yazı, ne de kışı, ne de ilkbaharı seviyorum. (**S/6**)

Yüklem: seviyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: ne yazı, ne de kışı, ne de ilkbaharı

731. Cümle

Kınalı'nın bir evini, bir masa düşünelim. (**KBE/52**)

Yüklem: düşünelim

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: Kınalı'nın bir evini, bir masa

732. Cümle

Sabahlara kadar asabiyetsiz bir anı, bir daha yakalayamayacağımı tahmin ettiğim için, bir sabah, bu dağ şehrinde arkama dönüp bakmadan ayrıldım. (SK/71)

Yüklem: ayrıldım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: bu dağ şehrinde

Zarf Tümleci: sabahlara kadar asabiyetsiz bir anı, bir daha yakalayamayacağımı tahmin ettiğim için

Zarf Tümleci: bir sabah

Zarf Tümleci: arkama dönüp bakmadan

733. Cümle

Ceketimin koluna elimi sürünce, elim yıkanmış gibi ıslaktı. (G/27)

Yüklem: ıslaktı

Özne: elim

Zarf Tümleci: ceketimin koluna elimi sürünce

Zarf Tümleci: yıkanmış gibi

734. Cümle

Hasan'ın iri kahverengi gözleri, kırmızıya çalan sakalı, değirmi yüzü, büyük ağız, dallı mintanı, muhteşem elleri kendi kendini müdafaa edebilecek; büyük ağız bir şeyler söyleyebilecek, gözleri anlatacak, sakalı daha kızaracak, değirmi yüzü kısılacak ve bu işi kendisinin yapmadığını, su yolcunun yolları tamir ederken kendi tarlası civarında bir tıkanmayı önlemek için bu deliği açtığını, isterlerse su yolcu Ali Baba'yı dinleyebileceklerini söyleyebilecek gibi gözüktüğü halde, Hasan; sakın, sessiz, ağzından bir tek söz çıkamayan bir adam. (YYB/21)

Yüklem: sakın, sessiz, ağzından bir tek söz çıkamayan bir adam

Özne: Hasan

Zarf Tümlenci: Hasan'ın iri kahverengi gözleri, kırmızıya çalan sakalı, değirmi yüzü, büyük ağız, dallı mintanı, muhteşem elleri kendi kendini müdafaa edebilecek; büyük ağız bir şeyler söyleyebilecek, gözleri anlatacak, sakalı daha kızaracak, değirmi yüzü kısılacak ve bu işi kendisinin yapmadığını, su yolcunun yolları tamir ederken kendi tarlası civarında bir tıkanmayı önlemek için bu deliği açtığını, isterlerse su yolcu Ali Baba'yı dinleyebileceklerini söyleyebilecek gibi gözüküğü halde

735. Cümle

Onlar bir acayip hastalığı benim sevgi dolu gözlerimde yakalamak istiyor gibi dikkatli, yakalamış kadar mustarip ve haindiler. (ŞUA/10)

Yüklem: bir acayip hastalığı benim sevgi dolu gözlerimde yakalamak istiyor gibi dikkatli, yakalamış kadar mustarip ve haindiler

Özne: onlar

3.2. Birleşik Cümle

3.2.1. İç İç Birleşik Cümle Yapısındaki Cümlelerin Öğelerinin İncelenmesi

1. Cümle

Dağlara türkü söyleyen ufacık çobana:

- Karnım aç, yavru, dedim. (K/2)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: karnım aç, yavru

Dolaylı Tümluç: dağlara türkü söyleyen ufacık çobana

2. Cümle

- Muallim Efendi, dediler. Bir çayımızı da içmen mi? (K/7)

Yüklem: dediler

Özne: (onlar)

Belirtisiz Nesne: Muallim Efendi, bir çayımızı da içmen mi?

3. Cümle

- İçeriz be ağa, dedik. (K/8)

Yüklem: dedik

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: içeriz be ağa

4. Cümle

Ağalar:

- Eee... Dediler. Yoruldun zaar. (K/10)

Yüklem: dediler

Özne: ağalar

Belirtisiz Nesne: Eee... yoruldun zaar

5. Cümle

- Ağalar be, dedim. (K/14)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: ağalar be

6. Cümle

Biraz sonra:

- Eh, dedim. Size doyum olmaz. (K/19)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: eh, size doyum olmaz

Zarf Tümleci: biraz sonra

7. Cümle

- Ziyanı yok, dedim. (K/23)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: ziyarı yok

8. Cümle

Hay köftehor hay! dediler. Akıllı be bu muallim efendi! (K/25)

Yüklem: dediler

Özne: (onlar)

Belirtisiz Nesne: Hay köftehor hay! Akıllı be bu muallim efendi!

9. Cümle

- Kızın da sende gözü var. Eh deyiver işte! dediler. (K/30)

Yüklem: dediler

Özne: (onlar)

Belirtisiz Nesne: kızın da sende gözü var. Eh deyiver işte!

10. Cümle

Konu komşu:

- Muallimin evi tamtakırdı, dediler. Bereket Fadime'ye, şanlı şerefli oldu. (K/34)

Yüklem: dediler

Özne: konu komşu

Belirtisiz Nesne: muallimin evi tamtakırdı, bereket Fadime'ye, şanlı şerefli oldu

11. Cümle

Kendi kendime sana arkadaş lazım, karının ne lüzumu vardı ki, dedim. (K/41)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: sana arkadaş lazım, karının ne lüzumu vardı ki

Dolaylı Tümleç: kendi kendime

12. Cümle

Fadime acayip, şimdiye kadar hiç farkına varmadığım bir lirizmle:

- Koca Hüsrev, diyordu. Delikanlı oldun, gittin be. Eh karagöz iyi dövüşüyor mu, bakalım? (K/55)

Yüklem: diyordu

Özne: Fadime

Belirtisiz Nesne: Koca Hüsrev, delikanlı oldun, gittin be. Eh karagöz iyi dövüşüyor mu, bakalım?

Zarf Tümleci: acayip, şimdiye kadar hiç farkına varmadığım bir lirizmle

13. Cümle

- Sorma Fadime.

Geçen gün Celil ağanın kara koçunu bir altüst etti, görseydin. Celil'in koçu bir kaçıyordu ki... Dedi. (K/56)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: sorma Fadime, geçen gün Celil ağanın kara koçunu bir altüst etti, görseydin. Celil'in koçu bir kaçıyordu ki

14. Cümle

Filozoflaşarak içimden:

“17 yaşında bir erkek çocuk on yedi yaşında bir kız çocuğunun elini tutarsa, 35 yaşındaki erkek 17 yaşındaki kızın kocası da olsa şaşmamalıdır,” dedim. (K/62)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: “17 yaşında bir erkek çocuk on yedi yaşında bir kız çocuğunun elini tutarsa, 35 yaşındaki erkek 17 yaşındaki kızın kocası da olsa şaşmamalıdır,”

Zarf Tümleci: filozoflaşarak içimden

15. Cümle

- Merhaba oğul, Fadime nasılsın? Dedim. (K/63)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: merhaba oğul, Fadime nasılsın?

16. Cümle

Kımalı ellerini ovuşturarak:

- Yemek hazır ağa, dedi. (K/68)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: yemek hazır ağa

Zarf Tümleci: kımalı ellerini ovuşturarak

17. Cümle

- Hiç iştahım yok Fadimecik, dedim. Sen otur ye, ben yatarken kendim bir şeyler bulur, yerim. (K/69)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: hiç iştahım yok Fadimecik, sen otur ye, ben yatarken kendim bir şeyler bulur, yerim

18. Cümle

Bir delikanlı seviyordu, bana:

-Ne eşek şey o, diyordu. Ben onu o kadar sevdiğim halde bir sabah gelip de “bonjur” demiyor, yanıma tesadüfen gelse bir kelime konuşmuyor. (BV/19)

a.

Yüklem: seviyordu

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: bir delikanlı

b.

Yüklem: diyordu

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: ne eşek şey o, ben onu o kadar sevdiğim halde bir sabah gelip de “bonjur” demiyor, yanıma tesadüfen gelse bir kelime konuşmuyor

Dolaylı Tümleç: bana

19. Cümle

Ben o kıza:

-Ben varım ya! Diyordum. **(BV/20)**

Yüklem: diyordum

Özne: ben

Belirtisiz Nesne: ben varım ya!

Dolaylı Tümleç: o kıza

20. Cümle

-Ah, diyordu, sen çirkinsin. **(BV/21)**

Yüklem: diyordu

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: ah, sen çirkinsin

21. Cümle

Yavaşça kulağının dibine:

-Hepsi bir değil mi? Diyordum. Karanlık gecede hepsi, hepimiz bir değil miyiz? Yalnız kadın ve erkek olsun. Gözlerini kapa, tahayyül et. **(BV/25)**

Yüklem: diyordum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: hepsi bir değil mi? Karanlık gecede hepsi, hepimiz bir değil miyiz? Yalnız kadın ve erkek olsun. Gözlerini kapa, tahayyül et.

Dolaylı Tümleç: kulağının dibine

Zarf Tümleci: yavaşça

22. Cümle

Yine vapurda tanıdığım bir papaz; bir dostu bir limanda bıraktığım ve perişan bir halde düşündüğüm zaman yanıma yaklaşıp bana:

-Zevk, demişti, en uçucu şeydir. En hurdebini delikten kaçan bir gazdır. Onun için değil midir ki, zevki mütemadiyen değiştirmek lazımdır. Fakat her değiştirişin sonundaki bu melale, hüzne, ıstıraba tahammül edilir mi? Evladım, yegane saadet Allah'tır. **(BV/27)**

Yüklem: demişti

Özne: vapurda tanıdığım bir papaz

Belirtisiz Nesne: zevk, en uçucu şeydir. En hurdebini delikten kaçan bir gazdır. Onun için değil midir ki, zevki mütemadiyen değiştirmek lazımdır. Fakat her değiştirişin sonundaki bu melale, hüzne, ıstıraba tahammül edilir mi? Evladım, yegane saadet Allah'tır.

Dolaylı Tümleç: bana

Zarf Tümleci: yine

Zarf Tümleci: bir dostu bir limanda bıraktığım ve perişan bir halde düşündüğüm zaman

Zarf Tümleci: yanıma yaklaşıp

23. Cümle

- Havaya bak, havaya, demişti, daha yatıyor musun? **(LÇH/5)**

Yüklem: demişti

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: havaya bak, havaya, daha yatıyor musun?

24. Cümle

Hah, dedim, buldum, sırrı keşfettim. (LÇH/14)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: hah, buldum, sırrı keşfettim

25. Cümle

Önünden beni zorla ayırmaya çalışan arkadaşşıma hitaben şöylece söylenmişim:

-Şu balık ağını görüyor musun? Baldırların bir kısmını ve çıplak ayağının bir tanesini yarı kapayan balık ağını? Küçük gümüş balıklarının çırpıntısıyla hala yaşar gibi duran bu ağ çoktan eskimiş, yırtılmıştır. Kırmızı bakır rengi çoktan solmuştur. Şu dizlerindeki ağa gülen çocuğu görüyor musun? Çoktan ölmüştür. Ölmeden evvel ihtiyarlamıştır. Bu burun aksırmış, sümkükmüştür. Bu taranmadan rüzgârda güzel saçlar, bir gün tarandıktan sonra bile çirkinleşmiştir. Bir Napolili balıkçının baharını yakalayan artisti kıskanıyorum, ismine bakmayacağım. Yürü geçelim. (LÇH/20)

Yüklem: söylenmişim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: Şu balık ağını görüyor musun? Baldırların bir kısmını ve çıplak ayağının bir tanesini yarı kapayan balık ağını? Küçük gümüş balıklarının çırpıntısıyla hala yaşar gibi duran bu ağ çoktan eskimiş, yırtılmıştır. Kırmızı bakır rengi çoktan solmuştur. Şu dizlerindeki ağa gülen çocuğu görüyor musun? Çoktan ölmüştür. Ölmeden evvel ihtiyarlamıştır. Bu burun aksırmış, sümkükmüştür. Bu taranmadan rüzgârda güzel saçlar, bir gün tarandıktan sonra bile çirkinleşmiştir. Bir Napolili balıkçının baharını yakalayan artisti kıskanıyorum, ismine bakmayacağım. Yürü geçelim.

Dolaylı Tümleç: önünden beni zorla ayırmaya çalışan arkadaşşıma hitaben

Zarf Tümleci: şöylece

26. Cümle

- Allahısmarladık, Georges, dedim. Ben eve dönüyorum. Çok yoruldu. (LÇH/31)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: Allahaismarladık, Georges, ben eve dönüyorum. Çok yoruludum.

27. Cümle

- Başka bir akşam, dedim. (LÇH/33)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: başka bir akşam

28. Cümle

“Bunu bana verin! Bunu bana verin! Bu benim rüyalarımın, hüsrânlarımın, fırçamın kadını. Ancak onunla ölmeyecek eserimi yapabilirim” diye koşacak. (SÇK/12)

Yüklem: koşacak

Özne: (o)

Zarf Tümleci:“Bunu bana verin! Bunu bana verin! Bu benim rüyalarımın, hüsrânlarımın, fırçamın kadını. Ancak onunla ölmeyecek eserimi yapabilirim” diye

29. Cümle

Küçük serseri:

- Anladım, dedi, şarkı istiyorsun, değil mi? (SÇK/33)

Yüklem: dedi

Özne: küçük serseri

Belirtisiz Nesne: anladım, şarkı istiyorsun, değil mi?

30. Cümle

Yine ayakkabılarınız çamurlanmadan maroken koltuklu bir yazıhanede telefonu ele alıp:

- Dün, akşam söylediğim gibi. On para aşağı olmaz.

Tak telefonu kapamalı, tekrar açmalı:

- Borsadan ne haber? Yetmiş altı, yirmi mi? Satma, bekle. Efendim bekle diyorum sana. Elbet bir bildiğim var benim de. Yetmiş yediye de vermem. Seksenden on para aşağı olmaz. Peki bekliyorum. Öğleye kadar telefon edilmezse sözümünden cayabilirim. Unutulmamalı... demeli. (SÇ/10)

Yüklem: demeli

Özne:(o)

Belirtisiz Nesne: - Dün, akşam söylediğim gibi. On para aşağı olmaz.

Tak telefonu kapamalı, tekrar açmalı:

-Borsadan ne haber? Yetmiş altı, yirmi mi? Satma, bekle.

Efendim bekle diyorum sana. Elbet bir bildiğim var benim de. Yetmiş yediye de vermem. Seksenden on para aşağı olmaz. Peki bekliyorum. Öğleye kadar telefon edilmezse sözümünden cayabilirim. Unutulmamalı...

Dolaylı Tümleç: maroken koltuklu bir yazıhanede

Zarf Tümleci: yine ayakkabılarınız çamurlanmadan

Zarf Tümleci: telefonu ele alıp

31. Cümle

- Aman bana yirmi beş kuruşluk kaşar peyniri! Eski olsun n' olur? dedi. (SÇ/26)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: aman bana yirmi beş kuruşluk kaşar peyniri! Eski olsun n' olur?

32. Cümle

- Millet, diyecektir, bu zavallı millet benden ve senden iş bekliyor, iş! Arkadaş! Bizi beyhude doyurmuyor. Akşam sobanın başına vardığın zaman bu kömürün kimin parasıyla yandığını hatırlamalısın azizim! Bu rahatı sana millet temin ediyor. Nedir bu uyuşukluğun? Silkin efendi, silkin! (ŞSAB/21)

Yüklem: diyecektir

Özne: millet

Belirtisiz Nesne: bu zavallı millet benden ve senden iş bekliyor, iş! Arkadaş! Bizi beyhude doyurmuyor. Akşam sobanın başına vardığın zaman bu kömürün kimin parasıyla yandığını hatırlamalısın azizim! Bu rahatı sana millet temin ediyor. Nedir bu uyuşukluğun? Silkin efendi, silkin!

33. Cümle

Kendi kendine: “Herifin hakkı da yok değil ha!” diyecektir o bitkin, o çamur, o duvar yüzlü memur. (**ŞSAB/22**)

Yüklem: diyecektir

Özne: o bitkin, o çamur, o duvar yüzlü memur

Belirtisiz Nesne:“Herifin hakkı da yok değil ha!”

Zarf Tümleci: kendi kendine

34. Cümle

“Evet, hayır, baş üstüne, pekâlâ, tabii tabii...” demeli. (**ŞSAB/29**)

Yüklem: demeli

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne:“Evet, hayır, baş üstüne, pekâlâ, tabii tabii...”

35. Cümle

“İyi ki böyle, biri olmadım” dedi. (**ŞSAB/44**)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne:“İyi ki böyle, biri olmadım”

36. Cümle

- Atla arkaya, dedi. (**G/29**)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: atla arkaya

37. Cümle

Arabacı kulağımın dibine:

- Buraya kadar, hadi bakalım... diye bağırdı. (G/32)

Yüklem: bağırdı

Özne: arabacı

Zarf Tümlenci: buraya kadar, hadi bakalım... diye

Dolaylı Tümlaç: kulağımın dibine

38. Cümle

- Eyvallah, dedim. Şimdi de biz çekelim arabayı. (G/33)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: eyvallah, şimdi de biz çekelim arabayı

39. Cümle

- Ne bakıyorsun efendi, dedi, hamal mı lazım? (ŞUA/6)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: ne bakıyorsun efendi, hamal mı lazım

40. Cümle

-Yok, çocuğum, dedim. (ŞUA/7)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: yok çocuğum

41. Cümle

“Gel sana bir pantolon, bir ayakkabı alayım,” demek üzereydim. (ŞUA/8)

Yüklem: demek üzereydim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: gel sana bir pantolon, bir ayakkabı alayım

42. Cümle

Gülümseyerek:

- Bir başka lira lütfederseniz iyi olur, dedi. (ŞUA/43)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: bir başka lira lütfederseniz iyi olur

Zarf Tümleci: gülümseyerek

43. Cümle

Birden bu sefer deminki cümleyi söyleyen değil de arkadaşı:

- Efendi, dedi, biraz daha peşimizden gelirsiniz sizi polise vermeye mecbur olacağız.
(ŞUA/80)

Yüklem: dedi

Özne: deminki cümleyi söyleyen değil de arkadaşı

Belirtisiz Nesne: Efendi, biraz daha peşimizden gelirsiniz sizi polise vermeye mecbur olacağız.

Zarf Tümleci: birden

Zarf Tümleci: bu sefer

44. Cümle

Kalantor, şişman, temiz giyimli, bomba yanaklı, mebus veya müteahhit kravatlı bir adam:

- Efendi, dur bakalım, dedi. Kadınlara sataşmaya utanmıyor musunuz? Vaziyetinize bakan da sizi bir efendi zanneder, terbiyesiz herif. (ŞUA/83)

Yüklem: dedi

Özne: kalantor, şişman, temiz giyimli, bomba yanaklı, mebus veya müteahhit kravatlı bir adam

Belirtisiz Nesne: Efendi, dur bakalım, Kadınlara sataşmaya utanmıyor musunuz? Vaziyetinize bakan da sizi bir efendi zanneder, terbiyesiz herif

45. Cümle

Kadınlardan biri:

-Aman bırakınız beyefendi, dedi, böyle adamlarla bir olmaya gelmez. (ŞUA/84)

Yüklem: dedi

Özne: kadınlardan biri

Belirtisiz Nesne: aman bırakınız beyefendi, böyle adamlarla bir olmaya gelmez

46. Cümle

Bir şoför, yanımdan geçerek:

-Aldırma be delikanlı, dedi. Ne olacaktı. (ŞUA/88)

Yüklem: dedi

Özne: bir şoför

Belirtisiz Nesne: aldırma be delikanlı, ne olacaktı

Zarf Tümleci: yanımdan geçerek

47. Cümle

- Aldıran yok be anam, dedim. Ne olacak? (ŞUA/89)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: aldıran yok be anam, ne olacak

48. Cümle

Ardımdan birkaç kişi, “sarhoş, sarhoş” dediler. (ŞUA/90)

Yüklem: dediler

Özne: birkaç kişi

Belirtisiz Nesne: sarhoş, sarhoş

Zarf Tümleci: ardımdan

49. Cümle

Burası bizi alakadar etmez, şöyle dedi:

- Efendim. Her ne kadar müddeiumumî beyin beraat talebine iştirak edersem de, bazı hususâtı daha fazla aydınlatmak için, duruşmanın bir başka güne bırakılmasını rica edeceğim. (YYB/79)

a.

Yüklem: alakadar etmez

Özne: burası

Belirtili Nesne: bizi

b.

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: efendim. Her ne kadar müddeiumumî beyin beraat talebine iştirak edersem de, bazı hususâtı daha fazla aydınlatmak için, duruşmanın bir başka güne bırakılmasını rica edeceğim

Zarf Tümleci: şöyle

50. Cümle

Hâkim:

- İhtiyarsınız... Bey, dedi, bu merdivenleri bir daha çıkmak size zahmet olmayacak mı? Ben sizi bu zahmetten kurtaracağım. Duruşmayı bir başka güne bırakmayacağım. Hele siz çıkınız! Dışarıda beş dakikacık beklemek zahmetinde bulununuz. (YYB/86)

Yüklem: dedi

Özne: hâkim

Belirtisiz Nesne: İhtiyarsınız... Bey, bu merdivenleri bir daha çıkmak size zahmet olmayacak mı? Ben sizi bu zahmetten kurtaracağım. Duruşmayı bir başka güne

bırakmayacağım. Hele siz çıkınız! Dışarıda beş dakikacık beklemek zahmetinde bulununuz

51. Cümle

- Hey İzlaviç, diye bağırdım. (BK/24)

Yüklem: bağırdım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: hey İzlaviç diye

52. Cümle

- Ne var? Dedi. (BK/28)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: ne var

53. Cümle

- Hiç, dedim. Gel, bize gidelim. Üşümüştün, bir konyak içeriz. (BK/29)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: hiç, gel, bize gidelim. Üşümüştün, bir konyak içeriz

54. Cümle

- Hay babacan hay dedi. (BK/36)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: hay babacan hay

55. Cümle

- Nezlesin İzlaviç, dedim. (BK/38)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: nezlesin İzlaviç

56. Cümle

- Allah kahretsin, zayıflamışım. Hâlbuki hapishanede aylar kadar kuvvetli idim. Hapishaneden çıkınca serbestlerin arasında dövüşebilecek adam bulamayacağım. Kuvvetim zavallı mahpuslara karşı idi. Hayret, hayret, dedi. **(BK/43)**

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: Allah kahretsin, zayıflamışım. Hâlbuki hapishanede aylar kadar kuvvetli idim. Hapishaneden çıkınca serbestlerin arasında dövüşebilecek adam bulamayacağım. Kuvvetim zavallı mahpuslara karşı idi. Hayret, hayret

57. Cümle

İzlaviç:

- Bu ne olacak? Dedi. **(BK/48)**

Yüklem: dedi

Özne: İzlaviç

Belirtisiz Nesne: bu ne olacak

58. Cümle

- Ne olacak, dedim. Ayaklarını sokacaksın. Nezlesin. İşte aspirin de. Adamakıllı terler, yatarsın. Sakın dışarıya çıkma. **(BK/49)**

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: ne olacak, ayaklarını sokacaksın. Nezlesin. İşte aspirin de. Adamakıllı terler, yatarsın. Sakın dışarıya çıkma

59. Cümle

- Sen nereye ya? Dedi. **(BK/51)**

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: sen nereye ya

60. Cümle

- Sen bana bakma, dedim. Gidiyorum işte. Kitaplar şu sandığın içinde, gazeteler de orada. Okursun. Geçerken komşu kadına haber vereceğim. Sana bir çorba hazırlar. Ben artık gece yarısına doğru dönerim. **(BK/52)**

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: sen bana bakma, gidiyorum işte. Kitaplar şu sandığın içinde, gazeteler de orada. Okursun. Geçerken komşu kadına haber vereceğim. Sana bir çorba hazırlar. Ben artık gece yarısına doğru dönerim

61. Cümle

- Hah, dedi, nihayet gelebildin. Epey okudum. Vay anasını! O zamandan beri neler olmuş ha... **(BK/56)**

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: hah, nihayet gelebildin. Epey okudum. Vay anasını! O zamandan beri neler olmuş ha

62. Cümle

- Hadi yatalım, İzlaviç, dedim. Soba söndü. Neredeyse sabah olacak. **(BK/59)**

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: hadi yatalım, İzlaviç, soba söndü. Neredeyse sabah olacak

63. Cümle - İzlaviç, dedim. Şövalyeler gibi yapıyorsun. Aramıza sanki kılıcını koymuş gibisin. Hani hikâyelerde vardır. Şövalye kılıcını kor ve bakir kıza sabahlara kadar dokunmaz. **(BK/70)**

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: İzlaviç, şövalyeler gibi yapıyorsun. Aramıza sanki kılıcını koymuş gibisin. Hani hikâyelerde vardır. Şövalye kılıcını kor ve bakir kıza sabahlara kadar dokunmaz

64. Cümle

- Bu İzlaviç kim oluyor? Dedim. **(BK/74)**

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bu İzlaviç kim oluyor

65. Cümle

- Ha, dedi. Sana resmini göstermedim. Dur. **(BK/76)**

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: ha, sana resmini göstermedim. Dur

66. Cümle

Gözlerim resimde:

- Birisine benzetiyorum, dedim. **(BK/83)**

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: birisine benzetiyorum

Zarf Tümlenci: gözlerim resimde

67. Cümle

- Kime? Dedi. **(BK/84)**

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: kime

68. Cümle

- Bir şaire, dedim. (BK/85)

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bir şaire

69. Cümle

- Sahi mi? dedi. Tuhaf şey. Buda şair. Dur sana onun bir şiirini okuyayım:

“Akşam oluyor. Ayakkabıcı ıslık çalarak ruhunu kapıyor.

Gece oldu; kasap karısının tadını tadıyor.

Ekmekçi mükemmel bir yemek yedi.

Köpeği çözerken esniyor.

Allah bile artık onun malını görmek için evinin içerisine giremez.

Allah’ım, ya rabbim! Ben insanları sevmek için azami gayretimi sarf ediyorum.

Fakat niçin... Niçin her şey, bu yukarıda saydığım hayaletler gibi. Her şeyi iyi bulup, kapılarını bana sımsıkı kilitliyorlar?” (BK/86)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: sahi mi? Tuhaf şey. Bu da şair. Dur sana onun bir şiirini okuyayım:

“Akşam oluyor. Ayakkabıcı ıslık çalarak ruhunu kapıyor.

Gece oldu; kasap karısının tadını tadıyor.

Ekmekçi mükemmel bir yemek yedi.

Köpeği çözerken esniyor.

Allah bile artık onun malını görmek için evinin içerisine giremez.

Allah’ım, ya rabbim! Ben insanları sevmek için azami gayretimi sarf ediyorum.

Fakat niçin... Niçin her şey, bu yukarıda saydığım hayaletler gibi. Her şeyi iyi bulup, kapılarını bana sımsıkı kilitliyorlar?”

70. Cümle

Bir türlü “Seviyorum!” diyemedik. (M/25)

Yüklem: diyemedik

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: “Seviyorum!”

Zarf Tümleci: bir türlü

71. Cümle

- Çok güzel eğlendik, dedi. Sonbahar yeni başlarken, yukarıda kışı görmek; sonbaharla kış arasındaki uçurumu bir lahza atlamak; ikisi arasındaki farkı birkaç saatte yakalayabilmek... “Yaşasın dağ sporu.” (S/24)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: çok güzel eğlendik, sonbahar yeni başlarken, yukarıda kışı görmek; sonbaharla kış arasındaki uçurumu bir lahza atlamak; ikisi arasındaki farkı birkaç saatte yakalayabilmek... “Yaşasın dağ sporu.”

72. Cümle

Bir hafta sonra da zatürreeden öldü, dediler. (S/27)

Yüklem: dediler

Özne: (onlar)

Belirtisiz Nesne: bir hafta sonra zatürreeden öldü

73. Cümle

Belki birkaç defa, selamünaleyküm, demiştir, o kadar. (YYB/63)

Yüklem: demiştir

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: selamünaleyküm

Zarf Tümleci: belki birkaç defa

Zarf Tümleci: o kadar

74. Cümle

Arkadaşım, mütalaamı en tatlı yerinde kesti, demeyeceğim. (S/15)

Yüklem: demeyeceğim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: arkadaşım, mütalaamı en tatlı yerinde kesti

75. Cümle

- Bu sağdan sola yırtık beyim, geçmez. (dedi) (ŞUA/32)

Yüklem:(dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: bu sağdan sola yırtık beyim, geçmez

76. Cümle

- Kanun var efendi, para koruma kanunu. (dedi) (ŞUA/35)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: kanun var efendi, para koruma kanunu

77. Cümle

Karakolda ayna var ayna var

Kız kolunda damga var damga var

Gözlerinden bellidir Karabaş

Sende de bana sevda var.

Bende de sana sevda var! dedi. (SÇK/39)

Yüklem: dedi

Özne:(o)

Belirtisiz Nesne: Karakolda ayna var ayna var

Kız kolunda damga var damga var

Gözlerinden bellidir Karabaş

Sende de bana sevda var.

Bende de sana sevda var

78. Cümle

- Her sakallıyı baban zannetme, anladın mı? (dedi) (ŞUA/14)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: her sakallıyı baban zannetme, anladın mı?

79. Cümle

- Nasıl geçmez yahu, pekâlâ geçer, ben nasıl aldım? (dedi) (ŞUA/34)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: nasıl geçmez yahu, pekâlâ geçer, ben nasıl aldım

80. Cümle

- A, herif deli midir nedir, gülüyor. (dedi) (ŞUA/54)

Yüklem:(dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: a, herif deli midir nedir, gülüyor

81. Cümle

- Akşama gelecek misin? (dedim) (1NBEAK/31)

Yüklem: (dedim)

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: akşama gelecek misin?

82. Cümle

- Geleceğim, sen şimdi git! (dedi) (1NBEAK/32)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: geleceğim, sen şimdi git

83. Cümle

- Olmaz... Olmaz... Diye bağrıştılar. (K/21)

Yüklem: bağrıştılar

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: Olmaz... Olmaz... diye

84. Cümle

- Hani “Montmartre” a gidecektik. (dedi) (LÇH/32)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: hani “Montmartre” a gidecektik

85. Cümle

- Canından bezmişsin sen yahu! (dedi) (ŞSAB/12)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: canından bezmişsin sen yahu

86. Cümle

- Neden bezecekmişim canımdan? (dedi) (ŞSAB/13)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: neden bezecekmişim canımdan

87. Cümle

Ali Baba:

- Kırk senedir Bakırköy su yolunun başındayım. (dedi) (YYB/25)

Yüklem: (dedi)

Özne: Ali baba

Belirtisiz Nesne: kırk senedir Bakırköy su yolunun başındayım

88. Cümle

- Yani, uzun lafın kıyası Ali Baba... Bu adam, bu su yolunu kırıp suyu kendi tarlasına akıtmış mıdır? (dedi) (YYB/64)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: yani, uzun lafın kıyası Ali Baba... Bu adam, bu su yolunu kırıp suyu kendi tarlasına akıtmış mıdır?

89. Cümle

- Hâşâ. Orayı kıran benim, efendim. Bu adamın hiçbir kabahati yok. Akan sular durmuştu. (dedi) (YYB/65)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: hâşâ. Orayı kıran benim, efendim. Bu adamın hiçbir kabahati yok. Akan sular durmuştu

90. Cümle

İçimden, onu göreceğim muhakkak, diyordum. (1NBEAK/29)

Yüklem: diyordum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: onu göreceğim muhakkak

Zarf Tümleci: içimden

91. Cümle

“Ben çakal eriğiyim, aşısızım” der mi erik ağacı adama? (1NBEAK/37)

Yüklem: der mi?

Özne: erik ağacı

Belirtisiz Nesne: ben çakal eriğiyim, aşısızım

Dolaylı Tümleç: adama

92. Cümle

Tesadüf bir gün bizi karşı karşıya getirirse; onu çocukluk arkadaşlarımdan hiç ayırmadan:

-Sizinle, diyeceğim, hangi mektepte beraber okumuştuk? (BV/17)

Yüklem: diyeceğim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: sizinle, hangi mektepte beraber okumuştuk

Zarf Tümleci: tesadüf bir gün bizi karşı karşıya getirirse

Zarf Tümleci: onu çocukluk arkadaşlarımdan hiç ayırmadan

93. Cümle

Ustabaşı olsaydı; zayıf, çelimsiz, miskin Mehmet’e:

- Çekil ordan! Bak! Kör gözün görsün. İş böyle yapılır, kol böyle çekilir, makineden eşya böyle alınır. Ulan, ilmik böyle atılır.

Diyebilirdi. (ŞSAB/36)

Yüklem: diyebilirdi

Özne: ustabaşı olsaydı

Belirtisiz Nesne: çekil ordan! Bak! Kör gözün görsün. İş böyle yapılır, kol böyle çekilir, makineden eşya böyle alınır. Ulan, ilmik böyle atılır.

Dolaylı Tümleç: zayıf, çelimsiz, miskin Mehmet’e

94. Cümle

Bir kahveci olsaydı; bıçkın, güzel çırağa iki tokat aşkeder, sıhhat içinde yüzen oğlanı alı al, moru mor eder:

- Ulan, bu çay fincanlarına para veriyoruz be eşşoğlusu! Paşabahçe'ye çalışmıyoruz, deyyus! Diyebilirdi. (ŞSAB/37)

Yüklem: diyebilirdi

Özne: bir kahveci olsaydı

Belirtisiz Nesne: ulan, bu çay fincanlarına para veriyoruz be eşşoğlusu! Paşabahçe'ye çalışmıyoruz, deyyus!

Dolaylı Tümlaç: bıçkın, güzel çırağa

Zarf Tümlaçi: iki tokat aşkeder, sıhhat içinde yüzen oğlanı alı al, moru mor eder

95. Cümle

Fakat hiçbir yaprağım bir yelken büyüklüğü almadan denize doğru gidemeyeceğim diyordum. (R/13)

Yüklem: diyordum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: fakat hiçbir yaprağım bir yelken büyüklüğü almadan denize doğru gidemeyeceğim

96. Cümle

- Bu surat ne yahu? (dedi) (ŞSAB/10)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: bu surat ne yahu

97. Cümle

- Ne var suratımda? (dedi) (ŞSAB/11)

Yüklem: (dedi)

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: ne var suratımda

98. Cümle

- İşte görüyorsun ki azizim, ben köpeklerle konuşmadan evvel işe ağaçlarla konuşmakla başladım. (dedim) (1NBEAK/52)

Yüklem: (dedim)

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: işte görüyorsun ki azizim, ben köpeklerle konuşmadan evvel işe ağaçlarla konuşmakla başladım

99. Cümle

Yani her şeyi olmuş gibi hisseder, fakat bunların hiçbiri doğru çıkmadığı zaman bütün önsezilerim beni aldatmıştır, derim. (SK/21)

Yüklem: derim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: yani her şeyi olmuş gibi hisseder, fakat bunların hiçbiri doğru çıkmadığı zaman bütün önsezilerim beni aldatmıştır

100. Cümle

- Allah razı olsun efendim, ne diyeyim? Dedi. (YYB/72)

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: Allah razı olsun efendim, ne diyeyim

101. Cümle

Erik ağacı onu çok iyi tanıyor; “Eriklerimi tuza banarak yer” dedi. (1NBEAK/36)

a.

Yüklem: tanıyor

Özne: erik ağacı

Belirtili Nesne: onu

Zarf Tümleci: çok iyi

b.

Yüklem: dedi

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: eriklerimi tuza banarak yer

3.3. Bağlı Cümle

3.3.1. Ki'li Bağlı Cümle Yapısındaki Cümlelerin Öğelerinin İncelenmesi

1. Cümle

Ben bu gemide Korsikalı muslar tanıdım ki, güverteyi silerlerken kafalarının güzelliğine ve lisanlarının çevikliğine hayran kalmıştım. **(BV/11)**

a.

Yüklem: tanıdım ki

Özne: ben

Belirtisiz Nesne: Korsikalı muslar

Dolaylı Tümleç: bu gemide

b.

Yüklem: hayran kalmıştım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: güverteyi silerlerken kafalarının güzelliğine ve lisanlarının çevikliğine

2. Cümle

Gemiciler tanıdım ki, gece yarısından sonra kopmuş fırtınaların ve uzak, esrarengiz Çin şehirlerinin ışıklarını güvertelere yaydılar. **(BV/12)**

a.

Yüklem: tanıdım ki

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: gemiciler

b.

Yüklem: yaldılar

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: kopmuş fırtınaların ve uzak, esrarengiz Çin şehirlerinin ısıklarını

Dolaylı Tümleç: güvertelere

Zarf Tümleci: gece yarısından sonra

3. Cümle

Öyle bir ortaçağ şehri ki uyanır uyanmaz çırılçıplak esirler bir zafer arabasında harmanilere bürünmüş, kafasında bir zafer çelengi ile şehrin hakimini çekecekler.

(SÇK/8)

a.

Yüklem: öyle bir ortaçağ şehri(dır) ki

Özne: (o)

b.

Yüklem: çekecekler

Özne: çırılçıplak esirler

Belirtili Nesne: şehrin hakimini

Dolaylı Tümleç: bir zafer arabasında

Zarf Tümleci: harmanilere bürünmüş, kafasında bir zafer çelengi ile

Zarf Tümleci: uyanır uyanmaz

4. Cümle

Bu kadınlar o kadar güzel gözlü, o kadar tatlı, o kadar dolgun kalçalı olacaklar ki derebeyin sarayını süsleyen ressam saçını başını yolacak. **(SÇK/10)**

a.

Yüklem: o kadar güzel gözlü, o kadar tatlı, o kadar dolgun kalçalı olacaklar(dır) ki

Özne: bu kadınlar

b.

Yüklem: saçını başını yolacak

Özne: derebeyin sarayını süsleyen ressam

5. Cümle

Cebimize bir baktık ki olur şey değil! (SÇ/24)

a.

Yüklem: bir baktık ki

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: cebimize

b.

Yüklem: olur şey değil!

Özne: (o)

6. Cümle

O kadar uyuşuktum ki, araba durunca uyuyakalmışım. (G/31)

a.

Yüklem: uyuşuktum ki

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: o kadar

b.

Yüklem: uyuyakalmışım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: araba durunca

7. Cümle

Bu tütüncü lirayı aldıktan sonra paketi vermiş, paranın üstünü iade ederken benim acelemden ve telaşımdan şüphelenmiş olacak ki, verdiğim liraya bir daha bakmak zekâvetini gösterdi. (ŞUA/42)

a.

Yüklem: vermiş

Özne: bu tütüncü

Belirtili Nesne: paketi

Zarf Tümleci: lirayı aldıktan sonra

b.

Yüklem: şüphelenmiş olacak ki

Özne: (bu tütüncü)

Dolaylı Tümleç: benim acelemden ve telaşımdan

Zarf Tümleci: paranın üstünü iade ederken

c.

Yüklem: gösterdi

Özne: (bu tütüncü)

Belirtili Nesne: verdiğim liraya bir daha bakmak zekâvetini

8. Cümle

Yukarı ki, “A, herif deli midir, nedir” cümlesini söyleyenin yüzüne, yine gayri şuûri aşkımla gülmüş olacağım ki, kendini tutamadı. (ŞUA/60)

a.

Yüklem: gülmüş olacağım ki

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: yukarı ki, “A, herif deli midir, nedir” cümlesini söyleyenin yüzüne

Zarf Tümleci: yine

Zarf Tümleci: gayri ş uiri aşkımla

b.

Yüklem: kendini tutamadı

Özne: (o)

9. Cümle

Ama orayı öyle severim ki, neden bilmem. **(KBE/2)**

a.

Yüklem: severim ki

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: orayı

Zarf Tümleci: Öyle

Cümle Dışı Unsur: ama

b.

Yüklem: neden bilmem

Özne: (ben)

10. Cümle

Farz edelim ki yol tıkanı, acaba nereden tıkanı? **(YYB/35)**

a.

Yüklem: tıkanı

Özne: yol

Cümle Dışı Unsur: farz edelim ki

b.

Yüklem: tıkanı

Özne:(yol)

Dolaylı Tümleç: acaba nereden

11. Cümle

Yahut da suyun fazla tazyikiyle biraz fazlaca su akmış olacak ki, görüp haber vermişler.

(YYB/56)

a.

Yüklem: olacak ki

Özne: biraz fazlaca su akmış

Zarf Tümlenci: yahut da suyun fazla tazyikiyle

b.

Yüklem: haber vermişler

Özne: (onlar)

Zarf Tümlenci: görüp

12. Cümle

Bana öyle geliyor ki, ayrı iki cins insan tarafından bir yazı ötekine gönderildi. (M/55)

a.

Yüklem: öyle geliyor ki

Özne: (o)

Dolaylı Tümlaç: bana

b.

Yüklem: gönderildi

Özne: ayrı iki cins insan tarafından bir yazı

Dolaylı Tümlaç: ötekine

13. Cümle

Bak gör ki, şu insanoğlunun elinde kala kala yine hep güzelleri kaldı. (M/76)

a.

Yüklem: bak gör ki

Özne: (sen)

b.

Yüklem: kaldı

Özne: hep güzelleri

Dolaylı Tümleç: şu insanoğlunun elinde

Zarf Tümleci: kala kala

Zarf Tümleci: yine

3.3.2. Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümle Yapısındaki Cümlelerin Ögelerinin İncelenmesi

1. Cümle

Bu kızı sevmiyorum ama hoşuma gidiyor. (K/28)

a.

Yüklem: sevmiyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: bu kızı

b.

Yüklem: hoşuma gidiyor

Özne: (o)

Cümle Dışı Unsur: ama

2. Cümle

Halatlarının bağlandığı demirlerden birine ayağımı dayadım ve elimi çeneme koyarak onu seyrettim. (BV/4)

a.

Yüklem: dayadım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: ayağımı

Dolaylı Tümleç: halatların bağlandığı demirlerden birine

Cümle Dışı Unsur: ve

b.

Yüklem: seyrettim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: onu

Zarf Tümleci: elimi çeneme koyarak

3. Cümle

Boşluğun içine saklanmış, düşüne düşüne yarattığım Allah'a güvenerek gözlerimi kapamış ve o gece, Tadla'nın güvertesinde müsterih bir ocuk uykusuyla uyumuştum.

(BV/34)

a.

Yüklem: gözlerimi kapamış(tım)

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: boşluğun içine saklanmış, düşüne düşüne yarattığım Allah'a güvenerek

Cümle Dışı Unsur: ve

b.

Yüklem: uyumuştum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: Tadla'nın güvertesinde

Zarf Tümleci: o gece

Zarf Tümleci: müsterih bir ocuk uykusuyla

4. Cümle

Tarih kitaplarının içindeki resmine bakarken saatlerce düşündüğüm halde ne tebessümündeki sırrı, ne de yüzündeki ilahiliği anlayabildiğim bu kadının önünde beynimde bir şimşek çaktı ve kapandı. (LÇH/13)

a.

Yüklem: çaktı

Özne: bir şimşek

Dolaylı Tümleç: ne tebessümündeki sırrı, ne de yüzündeki ilahiliği anlayabildiğim bu kadının önünde beynimde

Zarf Tümleci: tarih kitaplarının içindeki resmine bakarken saatlerce düşündüğüm halde

Cümle Dışı Unsur: ve

b.

Yüklem: kapandı

Özne: (o)

5. Cümle

Eve bir sıtma nöbeti içinde vardım, bir kartpostal büyüklüğünde kalmış, erimiş heykeli sırtımdan adeta kopararak masamın üzerine bıraktım ve yatağımın üstüne boylu boyunca uzanıp, bir sıtmalığı gibi titreye titreye saatlerce kaldım. (LÇH/38)

a.

Yüklem: vardım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: eve

Zarf Tümleci: bir sıtma nöbeti içinde

b.

Yüklem: bıraktım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: bir kartpostal büyüklüğünde kalmış, erimiş heykeli

Dolaylı Tümleç: masamın üzerine

Zarf Tümleci: sırtımdan adeta kopararak

Cümle Dışı Unsur: ve

c.

Yüklem: kaldım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: yatağımın üstüne boylu boyunca uzanıp, bir sıtmalı gibi titreye titreye

Zarf Tümleci: saatlerce

6. Cümle

Komşu kabilenin bayrağı aynı renkte, aynı şekilde fakat üzerinde dokuz yıldız var.

(R/6)

a.

Yüklem: aynı renkte, aynı şekilde(dir)

Özne: komşu kabilenin bayrağı

Cümle Dışı Unsur: fakat

b.

Yüklem: var

Özne: dokuz yıldız

Dolaylı Tümleç: üzerinde

7. Cümle

Bu başlığa kaşar peynirini de eklemek isterdim ama onun çayla simidin dostluğu karşısında silinip ikinci planda kalması daha doğru. **(SÇ/1)**

a.

Yüklem: isterdim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bu başlığa kaşar peynirini de eklemek

Cümle Dışı Unsur: ama

b.

Yüklem: daha doğru

Özne: onun çayla simidin dostluğu karşısında silinip ikinci planda kalması

8. Cümle

Çünkü çayla simidi beraber bulduğumuz günler eksik değil, ama üçünü bir arada bulmak zordu. (SÇ/2)

a.

Yüklem: eksik değil

Özne: çünkü çayla simidi beraber bulduğumuz günler

b.

Yüklem: zordu

Özne: üçünü bir arada bulmak

Cümle Dışı Unsur: ama

9. Cümle

Simidin yanında o da ikinci planda kalıyor ama dostlukları da samimi bir dostluktur. (SÇ/6)

a.

Yüklem: ikinci planda kalıyor

Özne: simidin yanında o da

Cümle Dışı Unsur: ama

b.

Yüklem: samimi bir dostluktur

Özne: dostlukları da

10. Cümle

Yüzünü görmedim, fakat elleri kararlı idi. (ŞUA/13)

a.

Yüklem: görmedim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: yüzünü

b.

Yüklem: kararlı idi

Özne: elleri

Cümle Dışı Unsur: fakat

11. Cümle

Bir on bir buçukluk cigara için bozdurulmaya kıyılmayacak kadar yeşil, hareli, kıvrak liramı evirdim çevirdim, fakat sonunda bir cigara, tahammül edilemeyecek bir arzu gibi vücudumu sardı. (ŞUA/48)

a.

Yüklem: evirdim çevirdim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: bir on bir buçukluk cigara için bozdurulmaya kıyılmayacak kadar yeşil, hareli, kıvrak liramı

b.

Yüklem: sardı

Özne: bir cigara

Belirtili Nesne: vücudumu

Zarf Tümleci: sonunda

Zarf Tümleci: tahammül edilemeyecek bir arzu gibi

Cümle Dışı Unsur: fakat

12. Cümle

Başka arzular, ihtiraslarla atıldığım yolda beni avare ve çırılçıplak, başı her manada boş bırakacak yalnız bir şey olduğunu biliyorum ve ondan karanlıktan, riyardan, zulümden, hürriyetsizlikten korkar gibi ürküyorum. (SK/6)

a.

Yüklem: biliyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: başka arzular, ihtiraslarla atıldığım yolda beni avare ve çırılçıplak, başı her manada boş bırakacak yalnız bir şey olduğunu

Cümle Dışı Unsur: ve

b.

Yüklem: ürküyorum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: ondan

Zarf Tümleci: karanlıktan, riyardan, zulümden, hürriyetsizlikten korkar gibi

13. Cümle

Üç çocuklu bir baba... Hiç yapmadığı bir işten suç altında... Vakıamevkuflu değil amma, Hasan düşünmez mi geceleri yatağına yatınca... (YYB/69)

a.

Yüklem: suç altında

Özne: üç çocuklu bir baba

Dolaylı Tümleç: hiç yapmadığı bir işten

b.

Yüklem: vakıamevkuflu değil

Özne: (o)

Cümle Dışı Unsur: amma

c.

Yüklem: düşünmez mi

Özne: Hasan

Zarf Tümleci: geceleri yatağına yatınca

14. Cümle

Her an bu bıyıklı ve sakallı adamlar ayağı kalkacaklar ve küçük odanın içinde büyük bir ihtilal yapacaklar gibiydi. (BK/16)

a.

Yüklem: ayağı kalkacaklar

Özne: bu bıyıklı ve sakallı adamlar

Zarf Tümleci: her an

Cümle Dışı Unsur: ve

b.

Yüklem: yapacaklar gibiydi

Özne: (onlar)

Belirtisiz Nesne: büyük bir ihtilal

Dolaylı Tümleç: küçük odanın içinde

15. Cümle

Sonra pervasızca soyundu ve yattı. (BK/61)

a.

Yüklem: soyundu

Özne: (o)

Zarf Tümleci: pervasızca

Zarf Tümleci: sonra

Cümle Dışı Unsur: ve

b.

Yüklem: yattı

Özne: (o)

16. Cümle

Düşünüyorduk ama hatalara düşüyor, bir türlü onaramayacağımız haltlar karıştırıyorduk. (M/36)

a.

Yüklem: düşünüyorduk

Özne: (biz)

Cümle Dışı Unsur: ama

b.

Yüklem: düşüyor(duk)

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: hatalara

c.

Yüklem: karıştırıyorduk

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: bir türlü onaramayacağımız haltlar

17. Cümle

Onlar da yalan değildi ama tashih edilmemiş şeylerdi. (M/48)

a.

Yüklem: yalan değildi

Özne: onlar da

Cümle Dışı Unsur: ama

b.

Yüklem: tashih edilmemiş şeylerdi

Özne:(onlar da)

18. Cümle

Yazın ise daha ağırbaşlı, lisanları daha kavi, fakat bir inactuel filozof veya psikologdurlar. (S/10)

a.

Yüklem: daha ağırbaşlı, lisanları daha kavi(dir)

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: yazın ise

b.

Yüklem: bir inactuel filozof veya psikologdurlar

Özne: (onlar)

Cümle Dışı Unsur: fakat

19. Cümle

O, boynundaki fuları, gözlüklerini, ceketini çıkarmış, sonra fanilasını atmış ve bu ilk karın üzerinde saatlerce kaymış. (S/20)

a.

Yüklem: çıkarmış

Özne: o

Belirtili Nesne: boynundaki fuları, gözlüklerini, ceketini

b.

Yüklem: atmış

Özne: (o)

Belirtili Nesne: fanilasını

Zarf Tümleci: sonra

Cümle Dışı Unsur: ve

c.

Yüklem: kaymış

Özne:(o)

Dolaylı Tümleç: bu ilk karın üzerinde

Zarf Tümleci: saatlerce

20. Cümle

Eleni oturduğum yerden gözükmüyordu, ama ben onu görüyordum. (Ş/12)

a.

Yüklem: gözükmüyordu

Özne: Eleni

Dolaylı Tümleç: oturduğum yerden

b.

Yüklem: görüyordum

Özne: ben

Belirtili Nesne: onu

Cümle Dışı Unsur: ama

21. Cümle

Onun kadar feci bir hadise değil, ne bir cinayet mevzubahis, ne de sonunda göreceğimiz gibi, bu hikâyede bir mahkûmiyet. (YYB/10)

a.

Yüklem: feci bir hadise değil

Özne: (o)

Zarf Tümleci: onun kadar

b.

Yüklem: mevzubahis

Özne: ne bir cinayet, ne de sonunda göreceğimiz gibi, bu hikâyede bir mahkûmiyet

22. Cümle

Hem öyle, hem öyle değil. (M/42)

a.

Yüklem: hem öyle(dir)

Özne: (o)

b.

Yüklem: hem öyle değil(dir)

Özne: (o)

23. Cümle

Kınalı'nın önünden geçerken hep o arkadaşımın hiç gitmediğim, hiç gitmeyeceğim evini düşünürüm. (KBE/4)

a.

Yüklem:(düşünürüm)

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: o arkadaşımın hiç gitmediğim (evini)

Zarf Tümleci: Kınalı'nın önünden geçerken hep

b.

Yüklem: düşünürüm

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: hiç gitmeyeceğim evini

24. Cümle

Orman, deniz, çiçek, yemiş, böcek, kuş, güzel insan olur da şiir olmaz olur mu? (M/11)

a.

Yüklem: olur da

Özne: orman, deniz, çiçek, yemiş, böcek, kuş, güzel insan

b.

Yüklem: olmaz olur mu?

Özne: şiir

25. Cümle

Arkadaşıma mermer ağların kenarından bir parça tutması için rica etmek istedimse de delirdiğime zahip olacağından korktuğum için bu tekliften vazgeçtim. (LÇH/30)

a.

Yüklem: istedimse de

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: rica etmek

Dolaylı Tümleç: arkadaşşıma

Zarf Tümleci: mermer ağların kenarından bir parça tutması için

b.

Yüklem: vazgeçtim

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: bu tekliften

Zarf Tümleci: delirdiğime zahip olacağından korktuğum için

26. Cümle

Yukarıdan aşağı olsa geçer ama böylesi geçmiyor. (ŞUA/33)

a.

Yüklem: geçer

Özne: (o)

Zarf Tümleci: yukarıdan aşağı olsa

Cümle Dışı Unsur: ama

b.

Yüklem: geçmiyor

Özne: böylesi

3.4. Sıralı Cümle

3.4.1. Bağımlı Sıralı Cümle Yapısındaki Cümlelerin Ögelerinin İncelenmesi

1. Cümle

Arkadaşım oteldeki odama erkenden uğramış; perdeleri çekilmiş loş odamın evvela perdelerini, sonra da camlarını ardına kadar açivermişti. (LÇH/4)

a.

Yüklem: uğramış

Özne: arkadaşım

Dolaylı Tümleç: oteldeki odama

Zarf Tümleci: erkenden

b.

Yüklem: açivermişti

Özne: (arkadaşım)

Belirtili Nesne: perdeleri çekilmiş loş odamın evvela perdelerini, sonra da camlarını

Zarf Tümleci: ardına kadar

2. Cümle

Dünyada bakışları birbirine benzeyen birçok insanlar, deniz kenarlarında yıkanır; dağların üstünde buzlar içinde kayar veya ovaların salkımsöğütleri, kavakları altında sevişirler. (R/3)

a.

Yüklem: yıkanır

Özne: dünyada bakışları birbirine benzeyen birçok insanlar

Dolaylı Tümleç: deniz kenarlarında

b.

Yüklem: kayar

Özne: (dünyada bakışları birbirine benzeyen birçok insanlar)

Dolaylı Tümleç: dağların üstünde buzlar içinde

c.

Yüklem: sevişirler

Özne: (dünyada bakışları birbirine benzeyen birçok insanlar)

Dolaylı Tümleç: ovaların salkımsöğütleri, kavakları altında

Cümle Dışı Unsur: veya

3. Cümle

Bulduğum limanın havasında insanı yelkenlilere ve şileplere iten bir mıknatısın mevcut olduğunu işitir, inanmazdım. (R/15)

a.

Yüklem: işitir

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: insanı yelkenlilere ve şileplere iten bir mıknatısın mevcut olduğunu

Dolaylı Tümleç: bulduğum limanın havasında

b.

Yüklem: inanmazdım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: (bulduğum limanın havasında)

4. Cümle

Yokuşlardan yuvarlanan kulübeler büyüklüğünde şarap fiçılarının büyük top gürültüleriyle yuvarlandığı görülecek, işitilecek. (SÇK/17)

a.

Yüklem: görülecek

Özne: yokuşlardan yuvarlanan kulübeler büyüklüğünde şarap fiçılarının büyük top gürültüleriyle yuvarlandığı

b.

Yüklem: işitilecek

Özne: (yokuşlardan yuvarlanan kulübeler büyüklüğünde şarap fiçılarının büyük top gürültüleriyle yuvarlandığı)

5. Cümle

Şimdi küçük köpek ince sevinç çığlıkları çıkarıyor, zıplıyor, havlıyor, atlıyordu. (SÇK/32)

a.

Yüklem: çıkarıyor

Özne: küçük köpek

Belirtili Nesne: ince sevinç çığlıkları

Zarf Tümleci: şimdi

b.

Yüklem: zıplıyor

Özne:(küçük köpek)

c.

Yüklem: havlıyor

Özne:(küçük köpek)

ç.

Yüklem: atlıyordu

Özne:(küçük köpek)

6. Cümle

Köpek çocuğun sözlerini anlamış, susmuştu. (SÇK/37)

a.

Yüklem: anlamış

Özne: köpek

Belirtili Nesne: çocuğun sözlerini

b.

Yüklem: susmuştu

Özne:(köpek)

7. Cümle

Kapamalı telefonu; kestirmeli... (ŞSAB/30)

a.

Yüklem: kapamalı

Özne: (o)

Belirtili Nesne: telefonu

b.

Yüklem: kestirmeli

Özne: (o)

Belirtili Nesne: (telefonu)

8. Cümle

Zeytin yeşili yapraklarını sonbaharda kadınlar gelir, anamdan rica eder, toplarlardı.
(G/5)

a.

Yüklem: gelir

Özne: kadınlar

Zarf Tümleci: sonbaharda

Belirtili Nesne: zeytin yeşili yapraklarını

b.

Yüklem: rica eder

Özne: (kadınlar)

Dolaylı Tümleç: anamdan

c.

Yüklem: toplarlardı

Özne: (kadınlar)

Belirtili Nesne: (zeytin yeşili yapraklarını)

9. Cümle

Burnum yanıyor, akıyor, elimin tersiyle siliyor, salepçinin öteki sahlepçiye anlattıklarına gülüyordum. (G/43)

a.

Yüklem: yanıyor

Özne: burnum

b.

Yüklem: akıyor

Özne: (burnum)

c.

Yüklem: siliyor

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: elimini tersiyle

ç.

Yüklem: gülüyordum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: salepçinin öteki sahlepçiye anlattıklarına

10. Cümle

Deminki yirmi beşliği aradım bir türlü bulamadım, yürüdüm. (ŞUA/38)

a.

Yüklem: aradım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: deminki yirmi beşliği

b.

Yüklem: bulamadım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: (deminki yirmi beşliği)

Zarf Tümleci: bir türlü

c.

Yüklem: yürüdüm

Özne: (ben)

11. Cümle

Sevdiğimin parmağını öptüğüm zamanki bulanık bir haletiruhiye içinde cigaramı emiyor, yeniden kendimi on sekiz yaşına dönmüş sanıyordum. (ŞUA/51)

a.

Yüklem: emiyor(dum)

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: cigaramı

Zarf Tümleci: sevdiğimin parmağını öptüğüm zamanki bulanık bir haletiruhiye içinde

b.

Yüklem: sanıyordum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: kendimi on sekiz yaşına dönmüş

Zarf Tümleci: yeniden

Zarf Tümleci:(sevdiğimin parmağını öptüğüm zamanki bulanık bir haletiruhiye içinde)

12. Cümle

Ara sıra dönüp bakıyorlar, gülüyorlardı. (ŞUA/65)

a.

Yüklem: bakıyorlar

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: ara sıra

Zarf Tümleci: dönüp

b.

Yüklem: gülüyorlardı

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: (ara sıra)

13. Cümle

Sonunda cümlemini beğenmedim, söyleyemedim. (ŞUA/69)

a.

Yüklem: beğenmedim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: cümlemini

Zarf Tümleci: sonunda

b.

Yüklem: söyleyemedim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: (cümlemi)

Zarf Tümleci: (sonunda)

14. Cümle

Korku, yol boylarınca etrafımı sarıyor, önümde uzuyor. (SK/4)

a.

Yüklem: etrafımı sarıyor

Özne: korku

Zarf Tümleci: yol boylarınca

b.

Yüklem: uzuyor

Özne: (korku)

Dolaylı Tümleç: önümde

15. Cümle

Yeni bir zevk bulmuş gibi, asfaltları biraz daha mor, ampulleri biraz daha karanlık تنها caddelerde dolaşırdım; kar, paltomun yakasına musallat olur, oraya birikir, gözlerim yakamdan ayrılmazdı. (SK/30)

a.

Yüklem: dolaşırdım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: asfaltları biraz daha mor, ampulleri biraz daha karanlık تنها caddelerde

Zarf Tümleci: yeni bir zevk bulmuş gibi

b.

Yüklem: musallat olur

Özne: kar

Dolaylı Tümleç: paltomun yakasına

c.

Yüklem: birikir

Özne: (kar)

Dolaylı Tümleç: oraya

ç.

Yüklem: ayrılmazdı

Özne: gözlerim

Dolaylı Tümleç: yakamdan

16. Cümle

Ben kafamın içinde biraz sonra çevireceğimiz filmi çevirir; o, masum, habersiz şekillerle güler, hayallerle ağlardı. (SK/52)

a.

Yüklem: çevirir

Özne: ben

Belirtili Nesne: çevireceğimiz filmi

Dolaylı Tümleç: kafamın içinde

Zarf Tümleci: biraz sonra

b.

Yüklem: güler

Özne: o

Zarf Tümleci: masum, habersiz şekillerle

c.

Yüklem: ağılardı

Özne: (o)

Zarf Tümleci: hayallerle

17. Cümle

Kırkını aşmış, şişmanca, yeşil gözlü bir kadın olan anasını kırmızı elma yüzüyle, küf yeşili gözleriyle görür, ben de severim. **(KBE/14)**

a.

Yüklem: görür

Özne: (o)

Belirtili Nesne: kırkını aşmış, şişmanca, yeşil gözlü bir kadın olan anasını

Zarf Tümleci: kırmızı elma yüzüyle, küf yeşili gözleriyle

b.

Yüklem: severim

Özne: ben de

Belirtili Nesne: (kırkını aşmış, şişmanca, yeşil gözlü bir kadın olan anasını)

18. Cümle

Yağmurlarla taşlar, topraklar gelir; tıkar künkü beyim. **(YYB/41)**

a.

Yüklem: gelir

Özne: taşlar, topraklar

Zarf Tümleci: yağmurlarla

b.

Yüklem: tıkar

Özne: (taşlar, topraklar)

Belirtili Nesne: künkü

Cümle Dışı Unsur: beyim

19. Cümle

Birkaç gün sonra tekrar gelecek, tekrar gidecek... (YYB/85)

a.

Yüklem: gelecek

Özne: (o)

Zarf Tümleci: birkaç gün sonra

Zarf Tümleci: tekrar

b.

Yüklem: gidecek

Özne: (o)

Zarf Tümleci: (birkaç gün sonra)

Zarf Tümleci: tekrar

20. Cümle

Güneş, sokağın ucundan bir güzellik ve neşe arozöz gibi bütün caddeyi ısıyor, yıkıyor, neler yapmıyordu! (1NBEAK/8)

a.

Yüklem: ısıyor

Özne: güneş

Belirtili Nesne: bütün caddeyi

Dolaylı Tümleç: sokağın ucundan

Zarf Tümleci: bir güzellik ve neşe arozöz gibi

b.

Yüklem: yıkıyor

Özne:(güneş)

Belirtili Nesne:(bütün caddeyi)

c.

Yüklem: neler yapmıyordu

Özne:(güneş)

21. Cümle

Erik ağacı konuşmaz, gülmez, yemez, içmez... Erik ağacı âşıktır. (1NBEAK/39)

a.

Yüklem: konuşmaz

Özne: erik ağacı

b.

Yüklem: gülmez

Özne: (erik ağacı)

c.

Yüklem: yemez

Özne: (erik ağacı)

ç.

Yüklem: içmez

Özne: (erik ağacı)

d.

Yüklem: âşıktır

Özne: erik ağacı

22. Cümle

Bak bugün, dün söylediklerimi yeni baştan düşündüm, düzelttim. (M/49)

a.

Yüklem: bak

Özne: (sen)

b.

Yüklem: düşündüm

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: dün söylediklerimi

Zarf Tümleci: bugün

Zarf Tümleci: yeni baştan

c.

Yüklem: düzelttim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne:(dün söylediklerimi)

23.Cümle

Kara önlüğünün bilek başlıkları, sıkı sıkı, ince bir lastikle büzülmüş, derisine yapışmıştı.

(Ş/18)

a.

Yüklem: büzülmüş

Özne: kara önlüğünün bilek başlıkları

Zarf Tümleci: sıkı sıkı

Zarf Tümleci: ince bir lastikle

b.

Yüklem: yapışmıştı

Özne: (kara önlüğünün bilek başlıkları)

Dolaylı Tümleç: derisine

24. Cümle

Koltuk altındaki saldırma beni sinirlendirmiyor, gıcıklamıyordu. (Ş/51)

a.

Yüklem: sinirlendirmiyor

Özne: koltuk altındaki saldırma

Belirtili Nesne: beni

b.

Yüklem: gıcıklamıyordu

Özne: (koltuk altındaki saldırma)

Belirtili Nesne: (beni)

25. Cümle

Dişlerim kelimeleri çiğniyor, hazırlıyor gibi idi. (ŞUA/79)

a.

Yüklem: çiğniyor

Özne: dişlerim

Belirtili Nesne: kelimeleri

b.

Yüklem: hazırlıyor gibi idi

Özne:(dişlerim)

26. Cümle

Erik ağacı, bir tatlı nefes gibi esen rüzgârın içinde çok az hareketli, bana hiçbir şey söylemiyordu. (INBEAK/27)

a.

Yüklem: hareketli(idi)

Özne: erik ağacı

Dolaylı Tümleç: bir tatlı nefes gibi esen rüzgârın içinde

Zarf Tümleci: çok az

b.

Yüklem: söylemiyordu

Özne: (erik ağacı)

Belirtisiz Nesne: hiçbir şey

Dolaylı Tümleç: bana

27. Cümle

İlk yazı bir erkekten mi kadına yazıldı, yoksa kadından mı erkeğe? (M/54)

a.

Yüklem: yazıldı

Özne: ilk yazı

Dolaylı Tümleç: bir erkekten mi kadına

b.

Yüklem: (yazıldı)

Özne: (ilk yazı)

Dolaylı Tümleç: yoksa kadından mı erkeğe

28. Cümle

Bu bir mektup muydu, yoksa bir şiir miydi? (M/56)

a.

Yüklem: bir mektup muydu?

Özne: bu

b.

Yüklem: yoksa bir şiir miydi?

Özne: (bu)

29. Cümle

Hoca olsaydı talebesine çatardı, dükkâncı olsa müşterisine... (ŞSAB/38)

a.

Yüklem: çatardı

Özne: hoca olsaydı

Dolaylı Tümleç: talebesine

b.

Yüklem: (çatardı)

Özne: dükkâncı olsa

Dolaylı Tümleç: müşterisine

30. Cümle

Kendim beğenirim, budalalaşırım. (KBE/75)

a.

Yüklem: beğenirim

Özne: kendim

b.

Yüklem: budalalaşırım

Özne: (kendim)

3.4.2. Bağımsız Sıralı Cümle Yapısındaki Cümlelerin Öğelerinin İncelenmesi

1. Cümle

Pınar buldum, su içtim. (K/4)

a.

Yüklem: buldum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: pınar

b.

Yüklem: içtim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: su

2. Cümle

Gölgelere çarpmamak için mi ihtiyatla yürüyordum nedir, birden durakladım. **(K/51)**

a.

Yüklem: yürüyordum nedir

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: ihtiyatla

Zarf Tümleci: gölgelere çarpmamak için mi

b.

Yüklem: durakladım

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: birden

3. Cümle

Koçu biraz sevdim, yürüdüm. **(K/64)**

a.

Yüklem: sevdim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: koçu

Zarf Tümleci: biraz

b.

Yüklem: yürüdüm

Özne: (ben)

4. Cümle

İçim ezikti, yüreğimde bir bulantı vardı. (K/65)

a.

Yüklem: ezikti

Özne: içim

b.

Yüklem: vardı

Özne: bir bulantı

Dolaylı Tümleç: yüreğimde

5. Cümle

Paris sabahlarının serseri havası bilhassa bu saatlerde serseridir; akşamlarında, bütün elektrik parıltılarına rağmen muzlim bir Baudelaire atmosferini her yerde bulabilirsiniz. (LÇH/10)

a.

Yüklem: serseridir

Özne: Paris sabahlarının serseri havası

Zarf Tümleci: bilhassa

Zarf Tümleci: bu saatlerde

b.

Yüklem: bulabilirsiniz

Özne: (siz)

Belirtili Nesne: muzlim bir Baudelaire atmosferini

Dolaylı Tümleç: her yerde

Zarf Tümleci: akşamlarında, bütün elektrik parıltılarına rağmen

6. Cümle

Bu ağır yükün altında terliyordum; omuzlarım ağrıyordu. (LÇH/24)

a.

Yüklem: terliyordum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: bu ağır yükün altında

b.

Yüklem: ağrıyordu

Özne: omuzlarım

7. Cümle

Gözlerin gözlerimden ziyade bana yakın, ellerin ellerim kadar sinirli, sarı tüylü ensen, sandallarının içine hapsolmuş müsterih çıplak ayakların... rengin sarı, kırmızı, esmer, siyah, ne olursa olsun, lisanını anlar, kokunu duyar gibiyim. **(R/4)**

a.

Yüklem: yakın

Özne: gözlerin

Dolaylı Tümleç: gözlerimden ziyade bana

b.

Yüklem: sinirli

Özne: ellerin

Zarf Tümleci: ellerim kadar

c.

Yüklem: hapsolmuş

Özne: sarı tüylü ensen

Dolaylı Tümleç: sandallarının içine

ç.

Yüklem: (-)

Özne: müsterih çıplak ayakların

d.

Yüklem: ne olursa olsun

Özne: rengin sarı, kırmızı, esmer, siyah

e.

Yüklem: anlar

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: lisanını

f.

Yüklem: duyar gibiyim

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: kokunu

8. Cümle

Seç diyecekler, seçemeyecek. (SÇK/13)

a.

Yüklem: diyecekler

Özne: seç

b.

Yüklem: seçmeyecek

Özne: (o)

9. Cümle

Ama ne yaparsın, çaya kıyamadım. (SÇ/5)

a.

Yüklem: ne yaparsın

Özne: (sen)

Cümle Dışı Unsur: ama

b.

Yüklem: kıyamadım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: çaya

10. Cümle

Sokakta yağmur yağar, alnımızdan ter damlar. (SÇ/12)

a.

Yüklem: yağar

Özne: yağmur

Dolaylı Tümleç: sokakta

b.

Yüklem: damlar

Özne: ter

Dolaylı Tümleç: alnımızdan

11. Cümle

Dişlerimizde susam tanesi (vardır), çayın kokusu hala burnumuzdadır. (SÇ/13)

a.

Yüklem:(-)

Özne: susam tanesi

Dolaylı Tümleç: dişlerimizde

b.

Yüklem: burnumuzdadır

Özne: çayın kokusu

Zarf Tümleci: hala

12. Cümle

Allah belasını versin! Gelir, akşamki simidi dayar. (SÇ/18)

a.

Yüklem: versin!

Özne: Allah

Belirtili Nesne: belasını

b.

Yüklem: gelir

Özne: (o)

c.

Yüklem: dayar

Özne: (o)

Belirtili Nesne: akşamki simidi

13. Cümle

Gelmez, çayın tadı kaçar. (SÇ/19)

a.

Yüklem: gelmez

Özne: (o)

b.

Yüklem: kaçar

Özne: çayın tadı

14. Cümle

Memursanız evrak, muharrirsenez mevzu, işçi iseniz tarak, işsizseniz park... Her şey, içinizi delik deşik eden yağmurlu günün içine sinmiş çay kokusu, dişlerinizdeki susam tanesi ile tadını alır, ilk adımını atar. (SÇ/21)

a.

Yüklem: tadını alır

Özne: memursanız evrak, muharrirsenez mevzu, işçi iseniz tarak, işsizseniz park... her şey içinizi delik deşik eden yağmurlu günün içine sinmiş çay kokusu

Zarf Tümleci: dişlerinizdeki susam tanesi ile

b.

Yüklem: ilk adımını atar

Özne: (o)

15. Cümle

İnsan var öyledir, insan var böyledir. (§SAB/16)

a.

Yüklem: öyledir

Özne: insan var

b.

Yüklem: böyledir

Özne: insan var

16. Cümle

İşe gidecek, birtakım emirler alacak, emirler verecek, suratı kendisinden bok bir zavallıya haykıracaktır. (§SAB/20)

a.

Yüklem: gidecek

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: işe

b.

Yüklem: emirler alacak

Özne: (o)

Zarf Tümleci: birtakım

c.

Yüklem: emirler verecek

Özne: (o)

ç.

Yüklem: haykıracaktır

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: suratı kendisinden bok bir zavallıya

17. Cümle

Ellerin birdenbire ısınmış, avuçların ateş gibidir. (ŞSAB/25)

a.

Yüklem: ısınmış

Özne: ellerin

Zarf Tümleci: birdenbire

b.

Yüklem: ateş gibidir

Özne: avuçların

18. Cümle

Bağırır çağırırdı da; yüzünden duvar rengini atar, millete, vatana bir faydam dokunuyor diye böbürlenirdi. (ŞSAB/34)

a.

Yüklem: bağırır çağırırdı da

Özne: (o)

b.

Yüklem: atar

Özne: (o)

Belirtili Nesne: duvar rengini

Dolaylı Tümleç: yüzünden

c.

Yüklem: böbürlenirdi

Özne:(o)

Zarf Tümleci: millete, vatana bir faydam dokunuyor diye

19. Cümle

Tokatlıyor, hınçlarını alıyorlardı. (**ŞSAB/43**)

a.

Yüklem: tokatlıyor

Özne: (o)

b.

Yüklem: alıyorlardı

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: hınçlarını

20. Cümle

Birdenbire içinde bir hafiflik duydu: Mutlak gün bitmiş olacaktı. (**ŞSAB/50**)

a.

Yüklem: duydu

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: bir hafiflik

Dolaylı Tümleç: içinde

Zarf Tümleci: birdenbire

b.

Yüklem: bitmiş olacaktı

Özne: gün

Zarf Tümleci: mutlak

21. Cümle

Üç kardeş çocuğundan biri hizmetkâr, öteki serseri, beriki zengin eczacıydı. (G/15)

a.

Yüklem: hizmetkâr(dı)

Özne: üç kardeş çocuğundan biri

b.

Yüklem: serseri(idi)

Özne: öteki

c.

Yüklem: zengin eczacıydı

Özne: beriki

22. Cümle

Bununla beraber yirmi beş kuruş çıkarıp verdim, yürüdüm. (ŞUA/11)

a.

Yüklem: verdim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: bununla beraber yirmi beş kuruş

Zarf Tümleci: çıkarıp

b.

Yüklem: yürüdüm

Özne: (ben)

23. Cümle

Güneşten yanmıştılar, dirseklerinin yukarısında sıkılmış yaz kostümlerinin içinde buram buram terli aşk ve güneş fişkırtıyorlardı. (ŞUA/59)

a.

Yüklem: yanmıştılar

Özne: (onlar)

Dolaylı Tümleç: güneşten

b.

Yüklem: fişkırtıyorlardı

Özne: (onlar)

Belirtisiz Nesne: buram buram terli aşk ve güneş

Dolaylı Tümleç: dirseklerinin yukarısında sıkılmış yaz kostümlerinin içinde

24. Cümle

Cesaret aldım; peşlerine düştüm. (ŞUA/62)

a.

Yüklem: cesaret aldım

Özne: (ben)

b.

Yüklem: peşlerine düştüm

Özne: (ben)

25. Cümle

Çırlıçiplak Rum çocukları nerde ise etrafımızı alacak, nerde ise Fransızca konuşan tatlı su Frenkleri birbirlerine yine Fransızca vaziyetimi izaha kalkacaklar, nerde ise civelek, güzel matmazeller büyümüş gözlerini pabuçlarımdan şapkama kadar gezdireceklerdi. (ŞUA/81)

a.

Yüklem: alacak

Özne: çırılçıplak Rum çocukları

Belirtili Nesne: nerde ise etrafımızı

b.

Yüklem: kalkacaklar

Özne: Fransızca konuşan tatlı su Frenkleri

Belirtili Nesne: Fransızca vaziyetimi

Dolaylı Tümleç: izaha

Dolaylı Tümleç: birbirlerine

Zarf Tümleci: yine

Zarf Tümleci: nerde ise

c.

Yüklem: gezdireceklerdi

Özne: civelek, güzel matmazeller

Belirtili Nesne: büyümüş gözlerini

Zarf Tümleci: pabuçlarımdan şapkama kadar

Zarf Tümleci: nerde ise

26. Cümle

Sinemanın zili aynı tarzda çalar, sinemanın içinde aynı film oynanır, aynı insanlar önümden geçip giderler; biletlerini alıp sinemaya girerlerdi. (SK/36)

a.

Yüklem: çalar

Özne: sinemanın zili

Zarf Tümleci: aynı tarzda

b.

Yüklem: oynanır

Özne: aynı film

Dolaylı Tümleç: sinemanın içinde

c.

Yüklem: geçip giderler

Özne: aynı insanlar

Dolaylı Tümleç: önümden

ç.

Yüklem: girerlerdi

Özne: (onlar)

Dolaylı Tümleç: sinemaya

Zarf Tümleci: biletlerini alıp

27. Cümle

Sinemacı filmi barometreye göre değiştirir; bulutsuz havalarda insanları sinemayı doldururlardı. (SK/39)

a.

Yüklem: değiştirir

Özne: sinemacı

Belirtili Nesne: filmi

Zarf Tümleci: barometreye göre

b.

Yüklem: doldururlardı

Özne: bulutsuz havalarda insanları

Belirtili Nesne: sinemayı

28. Cümle

Ve perdede de bir haydut... Elinde kama... Haydutlar düşer, hafiyeler vurulur, nihayet genç kız sevgilisine kavuşurdu. (SK/50)

a.

Yüklem: (-)

Özne: bir haydut

Dolaylı Tümleç: ve perdede de

b.

Yüklem: (-)

Özne: kama

Dolaylı Tümleç: elinde

c.

Yüklem: düşer

Özne: haydutlar

ç.

Yüklem: vurulur

Özne: hafiyeler

d.

Yüklem: kavuşurdu

Özne: genç kız

Dolaylı Tümleç: sevgilisine

Zarf Tümleci: nihayet

29. Cümle

Ben kapının kilidine anahtarı sokar; karanlık ve boş odama dolardık. (SK/55)

a.

Yüklem: sokar(dim)

Özne: ben

Belirtili Nesne: anahtarı

Dolaylı Tümleç: kapının kilidine

b.

Yüklem: dolardık

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: karanlık ve boş odama

30. Cümle

Fakat aksine; birdenbire küçükken büyüyüverir, kısa iken uzar; kalkar giderdi. (SK/62)

a.

Yüklem: büyüyüverir

Özne: (o)

Zarf Tümleci: küçükken

Zarf Tümleci: aksine; birdenbire

Cümle Dışı Unsur: fakat

b.

Yüklem: uzar

Özne: (o)

Zarf Tümleci: kısa iken

c.

Yüklem: giderdi

Özne: (o)

Zarf Tümleci: kalkar

31. Cümle

Onun iskelenin kalabalığında kaybolduğunu, sonra projektörcü ışığını yolcularla karanlık yola tuttuğu zaman az bir şey sallanarak hızlı hızlı sağa saptığını görür, yine kaybederim. (KBE/9)

a.

Yüklem: görür

Özne: (o)

Belirtili Nesne: onun iskelenin kalabalığında kaybolduğunu, sonra projektörcü ışığını yolcularla karanlık yola tuttuğu zaman az bir şey sallanarak hızlı hızlı sağa saptığını

b.

Yüklem: kaybederim

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: yine

32. Cümle

Yerler içerler, uyurlar. (KBE/41)

a.

Yüklem: yerler içerler

Özne: (onlar)

b.

Yüklem: uyurlar

Özne: (onlar)

33. Cümle

Kınalıada'ya gelince... İşte onu pek merak eder, bir türlü de inemem, bu gidişle inemeyeceğim de... (KBE/77)

a.

Yüklem: merak eder

Özne: (o)

Belirtili Nesne: işte onu

Zarf Tümleci: Kınalıada'ya gelince

Zarf Tümleci: pek

b.

Yüklem: inemem

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: bir türlü de

c.

Yüklem: inemeyeceğim de

Özne: (ben)

Zarf Tümleci: bu gidişle

34. Cümle

Kâh tıkanır, kâh çürür, kah ezilir. (YYB/30)

a.

Yüklem: tıkanır

Özne: (o)

Zarf Tümleci: kâh

b.

Yüklem: çürür

Özne: (o)

Zarf Tümleci: kâh

c.

Yüklem: ezilir

Özne: (o)

Zarf Tümleci: kâh

35. Cümle

Delen de olur, ezen de olur. **(YYB/33)**

a.

Yüklem: olur

Özne: delen de

b.

Yüklem: olur

Özne: ezen de

36. Cümle

Kar bütün limanı sarmıştı: Yol boylarınca yarım metre uzun kalpaklı insanlar gördük.
(BK/2)

a.

Yüklem: sarmıştı

Özne: kar

Dolaylı Tümleç: bütün limanı

b.

Yüklem: gördük

Özne: (biz)

Belirtisiz Nesne: yarım metre uzun kalpaklı insanlar

Zarf Tümleci: yol boylarınca

37. Cümle

Beni bir lokantaya götürdü: Çingene müziği vardı. **(BK/7)**

a.

Yüklem: götürdü

Özne: (o)

Belirtili Nesne: beni

Dolaylı Tümleç: bir lokantaya

b.

Yüklem: vardı

Özne: Çingene müziği

38. Cümle

Baktım: Vesika fotoğrafında adamakıllı sarışın, gürbüz bir sima gülüyordu. **(BK/81)**

a.

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

b.

Yüklem: gülüyordu

Özne: adamakıllı sarışın, gürbüz bir sima

Dolaylı Tümleç: vesika fotoğrafında

39. Cümle

Yine böyle hain miydi, dallarını kırar mıydı? **(1NBEAK/25)**

a.

Yüklem: hain miydi?

Özne: (o)

Zarf Tümleci: yine

Zarf Tümleci: böyle

b.

Yüklem: kırar mıydı?

Özne: (o)

Belirtili Nesne: dallarımı

40. Cümle

Yataktan şarkılarla fırlayıp, tepesine bir haziran içinde binecek, erik ağacının onun için, hususi, yerin dibinden çektiği bir ekşi lezzeti tadacaktır. (1NBEAK/47)

a.

Yüklem: binecek

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: tepesine

Zarf Tümleci: bir haziran içinde

Zarf Tümleci: yataktan şarkılarla fırlayıp

b.

Yüklem: tadacaktır

Özne: (o)

Belirtili Nesne: erik ağacının onun için, hususi, yerin dibinden çektiği bir ekşi lezzeti

41. Cümle

Kendi kendime bazen “Mehmet Bey” isminde bir arkadaş buluyor, işin hakikatini ona söyletmeye çalışıyorum. (1NBEAK/56)

a.

Yüklem: buluyor

Özne: (o)

Belirtisiz Nesne: “Mehmet Bey” isminde bir arkadaş

Zarf Tümleci: kendi kendime

Zarf Tümleci: bazen

b.

Yüklem: çalışıyorum

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: işin hakikatini ona söyletmeye

42. Cümle

Bir taka İstanbul'a gider; bir yelkenli böcek yüklü bize doğru gelirdi. (M/3)

a.

Yüklem: gider

Özne: bir taka

Dolaylı Tümleç: İstanbul'a

b.

Yüklem: gelirdi

Özne: bir yelkenli

Dolaylı Tümleç: bize doğru

Zarf Tümleci: böcek yüklü

43. Cümle

Sonradan ne kadar pişman oluyor; söylediğimiz, hırsla söylediğimiz bir sözden ne kadar utanıyorduk. (M/37)

a.

Yüklem: pişman oluyor(duk)

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: sonradan ne kadar

b.

Yüklem: utanıyorduk

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleç: söylediğimiz, hırsla söylediğimiz bir sözden

Zarf Tümleci: ne kadar

44. Cümle

Yoksa “Gel kızım” demek için uzun saçlı bir kadına bir adım mı attırıyor, bir küçük kulübeyi mi işaret ediyordu? (M/62)

a.

Yüklem: bir adım mı attırıyor

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: uzun saçlı bir kadına

Zarf Tümleci: yoksa “Gel kızım” demek için

b.

Yüklem: işaret ediyordu

Özne: (o)

Belirtili Nesne: bir küçük kulübeyi mi

45. Cümle

Sonra melül, mahzun dargın çocuklar gibi, rüyalarına ve yataklarına kavuşur, yeni bir hız alabilmek için uyurlar. (S/12)

a.

Yüklem: kavuşur

Özne: (onlar)

Dolaylı Tümleç: rüyalarına ve yataklarına

Zarf Tümleci: melül, mahzun dargın çocuklar gibi

Zarf Tümleci: sonra

b.

Yüklem: uyurlar

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: yeni bir hız alabilmek için

46. Cümle

Şehrin asfaltlarını bulutlar gibi önüne katan rüzgâra ve yağmura pencerelerimizi indirmiş, o tahrir vazifesini yazıyordu, ben hikâyeler okuyordum. (S/14)

a.

Yüklem: indirmiş

Özne: (o)

Belirtili Nesne: pencerelerimizi

Dolaylı Tümleç: şehrin asfaltlarını bulutlar gibi önüne katan rüzgâra ve yağmura

b.

Yüklem: yazıyordu

Özne: o

Belirtili Nesne: tahrir vazifesini

c.

Yüklem: okuyordum

Özne: ben

Belirtisiz Nesne: hikâyeler

47. Cümle

“Sonra melül, mahzun, dargın çocuklar gibi, rüyalarına ve yataklarına kavuşur, yeni bir hız alabilmek için uyurlar.”(S/33)

a.

Yüklem: kavuşur

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: rüyalarına ve yataklarına

Zarf Tümleci: melül, mahzun dargın çocuklar gibi

Zarf Tümleci: sonra

b.

Yüklem: uyurlar

Özne: (onlar)

Zarf Tümleci: yeni bir hız alabilmek için

48. Cümle

Meşaleler fenerler, kestane fişekleri; mavi, yeşil, kırmızı yanan, yıldız yıldız dökülen -o çocukların ellerinde döndüre döndüre salladıkları telden yapılmış, bir kısmı da gümüş parlaklığında- magnezyumlu maytaplar, kâğıttan bayrak, marş, mızıka, süslü araba, dizginine çevreler bağlanmış at, fayton, izci, bahriyeli, Mehmetçik; donanmış daire... Saydıklarım, usanıp da sayamadıklarım bir yerden geliyor. (§/6)

a.

Yüklem: saydıklarım

Özne: meşaleler fenerler, kestane fişekleri; mavi, yeşil, kırmızı yanan, yıldız yıldız dökülen -o çocukların ellerinde döndüre döndüre salladıkları telden yapılmış, bir kısmı da gümüş parlaklığında- magnezyumlu maytaplar, kâğıttan bayrak, marş, mızıka, süslü araba, dizginine çevreler bağlanmış at, fayton, izci, bahriyeli, Mehmetçik; donanmış daire...

b.

Yüklem: geliyor

Özne: usanıp da sayamadıklarım

Dolaylı Tümleç: bir yerden

49. Cümle

Hep bu kelimenin etrafını sarıyorlar, şu şehrâyin kelimesini hiç de sevmem. (§/7)

a.

Yüklem: sarıyorlar

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: bu kelimenin etrafını

Zarf Tümleci: hep

b.

Yüklem: sevmem

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: şu şehrâyin kelimesini

Zarf Tümleci: hiç de

50. Cümle

Baktım, yerinde de yoktu. (§/52)

a.

Yüklem: baktım

Özne: (ben)

b.

Yüklem: yoktu

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: yerinde de

51. Cümle

Camlardan düşüncelerimizin resmini, haritasını çizerek aksın, şakır şakır dökülsün.
(§/54)

a.

Yüklem: aksın

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: camlardan

Zarf Tümleci: düşüncelerimizin resmini, haritasını çizerek

b.

Yüklem: dökülsün

Özne: (o)

Zarf Tümleci: şakır şakır

52. Cümle

Ayakkabılarımı elime alayım, paçalarımı sıvayayım. (Ş/55)

a.

Yüklem: alayım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: ayakkabılarımı

Dolaylı Tümleç: elime

b.

Yüklem: sıvayayım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: paçalarımı

53. Cümle

Geri dönmüş, kaçmak üzereydim. (ŞUA/82)

a.

Yüklem: geri dönmüş

Özne: (o)

b.

Yüklem: üzereydim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: kaçmak

54. Cümle

Fakat vukudan kilometrelerce uzak değil, hemen hemen bir adım geridedir. (SK/25)

a.

Yüklem: uzak değil

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: vukudan

Zarf Tümleci: kilometrelerce

Cümle Dışı Unsur: fakat

b.

Yüklem: geridedir

Özne: (o)

Zarf Tümleci: bir adım

Zarf Tümleci: hemen hemen

55. Cümle

İşte ben, bu küçük şehirde oturmayı kararlaştırmadan evvel, korkuyu, isterseniz önseziyi, bir behimi zevk gibi kucaklamış; avuçlarımın hararetini ona vakfetmişim.

(SK/29)

a.

Yüklem: kucaklamış(tım)

Özne: işte ben

Belirtili Nesne: korkuyu, isterseniz önseziyi, bir behimi

Zarf Tümleci: bu küçük şehirde oturmayı kararlaştırmadan evvel

Zarf Tümleci: zevk gibi

b.

Yüklem: vakfetmişim

Özne:(ben)

Belirtili Nesne: avuçlarımın hararetini

Dolaylı Tümleç: ona

56. Cümle

Evin dış kapısı kapanır kapanmaz, pencereme vurmuş sokağın ışıkları ve karşı meydanlığın ağaçları yatağımın ayakucundan ışıklı gölgelerle uçuşurlar, yapraklara ve ışıklara karışmış ayak sesleri, yatağımın ayakucunda uçuşan gölgelerle birleşir, kalkar odamın içine bambaşka bir gözle bakardım. (SK/64)

a.

Yüklem: uçuşurlar

Özne: pencereme vurmuş sokağın ışıkları ve karşı meydanlığın ağaçları

Dolaylı Tümleç: yatağımın ayakucundan

Zarf Tümleci: ışıklı gölgelerle

Zarf Tümleci: evin dış kapısı kapanır kapanmaz

b.

Yüklem: birleşir

Özne: yapraklara ve ışıklara karışmış ayak sesleri

Dolaylı Tümleç: yatağımın ayakucunda

Zarf Tümleci: uçuşan gölgelerle

c.

Yüklem: bakardım

Özne: (ben)

Dolaylı Tümleç: odamın içine

Zarf Tümleci: kalkar

Zarf Tümleci: bambaşka bir gözle

57. Cümle

Alacakaranlıkta, hele sabahın alacakaranlığında hiçbir cinayet işlenmemiş, hatta sabahın alacakaranlığında, muharebe bile olmamıştır. (SK/70)

a.

Yüklem: işlenmemiş

Özne: hiçbir cinayet

Zarf Tümleci: alacakaranlıkta, hele sabahın alacakaranlığında

b.

Yüklem: olmamıştır

Özne: muharebe bile

Zarf Tümleci: hatta sabahın alacakaranlığında (*sor*)

58. Cümle

Hikâyelerimi beğenmezler, üzülürüm. (**KBE/73**)

a.

Yüklem: beğenmezler

Özne: (onlar)

Belirtili Nesne: hikâyelerimi

b.

Yüklem: üzülürüm

Özne: (ben)

59. Cümle

Beğenirler, kızarım. (**KBE/74**)

a.

Yüklem: beğeniler

Özne: (onlar)

b.

Yüklem: kızarım

Özne: (ben)

60. Cümle

Beğenmem, canım yemek istemez. (KBE/76)

a.

Yüklem: beğenmem

Özne: (ben)

b.

Yüklem: istemez

Özne: canım

Belirtisiz Nesne: yemek

61. Cümle

Olamaz; ilk defa birçokları için yazmadık. (M/21)

a.

Yüklem: olamaz

Özne: (o)

b.

Yüklem: yazmadık

Özne: (biz)

Zarf Tümlenci: ilk defa birçokları için

62. Cümle

Fadime'ye gel, dedim, geldi. (K/35)

a.

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: gel

Dolaylı Tümluç: Fadime'ye

b.

Yüklem: geldi

Özne: (o)

63. Cümle

Git dedim, gitti. (K/36)

a.

Yüklem: dedim

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: git

b.

Yüklem: gitti

Özne: (o)

64. Cümle

Baş başa konuşurken ne kadar coştuk, neler söyledikse o kadar da hataya düşüyorduk.
(M/30)

a.

Yüklem: coştuk

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: baş başa konuşurken

Zarf Tümleci: ne kadar

b.

Yüklem: hataya düşüyorduk

Özne: (biz)

Zarf Tümleci: neler söyledikse o kadar da

65. Cümle

Aradım taradım, kulağımı yapıştırdım: Baktım ki, Hasan'ın tarlası civarında tıkanmış.
(YYB/40)

a.

Yüklem: aradım taradım

Özne: (ben)

b.

Yüklem: yapıştırdım

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: kulağımı

c.

Yüklem: baktım ki

Özne: (ben)

ç.

Yüklem: tıkanmış

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: Hasan'ın tarlası civarında

66. Cümle

Ama çayı simitle içtikten sonra sokağın çamuruna karışır, dişlerimizde hala susam kırıntıları oradan oraya koşabiliriz. (SÇ/11)

a.

Yüklem: karışır

Özne: (o)

Dolaylı Tümleç: sokağın çamuruna

Zarf Tümleci: çayı simitle içtikten sonra

Cümle Dışı Unsur: ama

b.

Yüklem: koşabiliriz

Özne: (biz)

Dolaylı Tümleci: oradan oraya

Zarf Tümleci: dışlerimizde hala susam kırıntıları

67. Cümle

Hâlbuki dışarıda dünya sabahleyin kendisi gibi sokağa fırlıyor, çamur suratlılar, kırmızı yüzlülere bağıyor, çağırıyordu. (ŞSAB/42)

a.

Yüklem: fırlıyor

Özne: dışarıda dünya

Dolaylı Tümleç: sokağa

Zarf Tümleci: kendisi gibi

Zarf Tümleci: sabahleyin

Cümle Dışı Unsur: hâlbuki

b.

Yüklem: bağıyor, çağırıyordu

Özne: çamur suratlılar

Dolaylı Tümleç: kırmızı yüzlülere

68. Cümle

Lehçeleri derli toplu, aksanı tonikli idi. (ŞUA/57)

a.

Yüklem: derli toplu

Özne: lehçeleri

b.

Yüklem: tonikli idi

Özne: aksanı

69. Cümle

Vidalarım sıkılmış, delik ve temas yerlerim yağlanmış gibiydi. (**ŞUA/86**)

a.

Yüklem: sıkılmış

Özne: vidalarım

b.

Yüklem: yağlanmış gibiydi

Özne: delik ve temas yerlerim

70. Cümle

Eğer o bir zevk olsaydı, kollarımızın arasındaki yumuşak göğüsten ve ağzımızda kırılan hararetle kurumuş dudaktan farkı olmayacaktı. (**SK/28**)

a.

Yüklem: olsaydı

Özne: o

Belirtisiz Nesne: bir zevk

Cümle Dışı Unsur: eğer

b.

Yüklem: olmayacaktı

Özne: farkı

Dolaylı Tümleç: kollarımızın arasındaki yumuşak göğüsten ve ağzımızda kırılan hararetle kurumuş dudaktan

71. Cümle

Yine sabah oldu, bak! (**SÇ/15**)

a.

Yüklem: oldu

Özne: sabah

Zarf Tümleci: yine

b.

Yüklem bak!

Özne: (o)

72. Cümle

Varsın olsun, inanmıyorum! **(SK/10)**

a.

Yüklem: varsın olsun

Özne: (o)

b.

Yüklem: inanmıyorum

Özne: (sen)

73. Cümle

Kulağımı su yoluna yapıştırdım mı, nereden tıkanmış bulurum. **(YYB/37)**

a.

Yüklem: yapıştırdım mı

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: kulağımı

Dolaylı Tümleç: su yoluna

b.

Yüklem: bulurum

Özne: (ben)

Belirtisiz Nesne: nereden tıkanmış

74. Cümle

Erik ağacı! Seni de, yemişlerini tuzla yiyen esmer kızı da deliler gibi seviyorum, ne yapayım? (1NBEAK/51)

a.

Yüklem: seviyorum

Özne: (ben)

Belirtili Nesne: Erik ağacı! Seni de, yemişlerini tuzla yiyen esmer kızı da

Zarf Tümleci: deliler gibi

b.

Yüklem: ne yapayım

Özne: (ben)

75. Cümle

Biliyorum, suratımın rengi de çamurun, gökyüzünün, denizin, duvarın rengindedir. (ŞSAB/14)

a.

Yüklem: biliyorum

Özne: (ben)

b.

Yüklem: çamurun, gökyüzünün, denizin, duvarın rengindedir

Özne: suratımın rengi de

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tablolar ve Grafikler

Tablo. 1 : Basit Cümle Yapısında Cümlenin Öğeleri

Basit Cümle Yapısı						Ögelerin Geçtiği Yerler	Ögelerin Tekrar Sayısı
Y						(K/18)(K/53)(BV/3) (LÇH/3)(LÇH/16) (SÇK/3)(SÇK/30) (ŞSAB/3)(ŞSAB/33) (G/35)(G/40) (ŞUA/55) (ŞUA/58)(ŞUA/91) (SK/16)(SK/54) (KBE/36)(KBE/39) (KBE/56)(KBE/64) (KBE/69)(YYB/23) (YYB/26)(YYB/28) (YYB/42)(YYB/67) (YYB/74)(BK/39) (BK/75) (1NBEAK/6) (M/7)(M/58) (S/22)(Ş/10) (Ş/30)(SÇ/29) (SÇ/30)(KBE/48) (KBE/49)(BK/19)	40
Ö	Y					(K/17)(K/22)(K/50) (BV/6)(BV/7)(BV/9) (BV/30)(BV/32) (R/5) (R/20)(SÇK/2) (SÇK/4) (SÇK/5)(SÇK/6) (SÇK/20) (SÇK/22)(SÇK/25) (ŞSAB/2) (ŞSAB/6) (G/8)(G/10)(G/20) (G/23)(G/26)(G/34) (G/36)(G/41) (ŞUA/24) (ŞUA/26)(ŞUA/39) (ŞUA/78)(SK/24) (SK/40)(SK/45) (KBE/5)(KBE/11) (KBE/20)(KBE/23) (KBE/25)(KBE/38) (KBE/40)(KBE/54)	98

						(KBE/60)(KBE/61) (KBE/62)(YYB/29) (YYB/32)(YYB/38) (YYB/46)(BK/8) (BK/14)(BK/26) (BK/37)(BK/54) (BK/62)(BK/63) (BK/73)(BK/79) (BK/89) (1NBEAK/1) (1NBEAK/3) (1NBEAK/11) (1NBEAK/12) (1NBEAK/18) (1NBEAK/33) (1NBEAK/40) (1NBEAK/44) (1NBEAK/48) (M/1)(M/43) (M/59)(M/63) (M/75)(M/78) (S/5)(S/7) (S/8)(S/17) (S/29)(S/14) (S/15)(S/19) (S/23)(S/27) (S/45)(S/47) (S/48)(SUA/40) (SÇ/17)(SK/31) (YYB/73)(M/10) (M/65)(M/68) (M/34)(SK/8) (SÇ/31) (SUA/10)	
Z.T	Y					(K/27)(K/31)(K/59) (K/61)(LÇH/21) (LÇH/35) (R/7)(SÇK/1) (ŞSAB/49) (G/22)(G/30) (SUA/5) (SUA/12)(SUA/27) (SUA/61)(SUA/63) (SUA/64)(SUA/72) (SUA/76)(SUA/87) (SK/48)(SK/56) (SK/63)(SK/67) (KBE/31)(KBE/32) (KBE/63)(YYB/11) (YYB/34)(YYB/39) (YYB/44)(BK/6) (BK/10)(BK/12)	50

						(BK/50)(BK/69) (M/14)(M/28) (M/35)(M/57) (S/23)(S/3) (BK/72)(S/9) (S/16)(S/4) (1NBEAK/30) (SSAB/23) (SSAB/46) (KBE/67)	
D.T	Ö	Y				(K/47)(K/49) (LÇH/8) (LÇH/9)(SÇK/34) (SSAB/51)(G/3) (G/9)(G/18)(G/19) (G/39)(SUA/47) (SUA/56)(SK/9) (SK/42)(SK/43) (KBE/13)(KBE/18) (KBE/53)(KBE/68) (YYB/1)(YYB/2) (YYB/4)(YYB/14) (YYB/27)(YYB/82) (BK/5)(BK/9) (BK/78) (1NBEAK/2) (1NBEAK/14) (M/4)(M/8) (M/29)(M/70) (S/24)(S/38)	37
D.T	Y					(K/9)(LÇH/19) (SÇK/11) (SÇK/40)(SSAB/28) (SSAB/47)(SSAB/48) (G/6)(G/12)(G/21) (G/28)(SUA/25) (SUA/30)(SK/5) (SK/34)(SK/41) (SK/47)(SK/58) (KBE/34)(KBE/43) (YYB/51)(YYB/53) (BK/64)(M/5) (M/24)(M/32) (M/61)(S/17) (S/21)(S/31) (K/12) (M/67)	32
B'li N	D.T	Z.T	Y			(LÇH/28)(KBE/24) (BK/25)	32

B'li N	Y					(BV/10)(BV/23) (LÇH/17) (SÇK/35)(ŞSAB/17) (ŞSAB/26)(G/42) (ŞUA/15)(ŞUA/37) (KBE/10)(KBE/21) (YYB/45)(YYB/57) (YYB/61)(YYB/68) (YYB/75)(YYB/77) (BK/41)(BK/44) (BK/65)(BK/68) (1NBEAK/23) (M/73)(S/32) (Ş/1)(Ş/33) (Ş/49)(Ş/8) (LÇH/36)(S/6)	30
Ö	Z.T	Y				(K/15) (R/2)(SÇK/29) (ŞSAB/1)(G/2)(G/38) (SK/18)(SK/32) (SK/33)(SK/61) (KBE/3)(KBE/66) (YYB/12)(YYB/54) (YYB/80)(YYB/87) (BK/4)(BK/15) (BK/55) (1NBEAK/21) (1NBEAK/24) (M/23)(M/38) (M/66)(M/72) (Ş/16)(Ş/25) (Ş/36) (SK/22)	29
B'siz N	Y					(K/44)(BV/13) (SÇ/25) (ŞUA/41)(ŞUA/66) (ŞUA/94)(SK/1) (KBE/15)(KBE/47) (KBE/70)(YYB/76) (BK/46) (1NBEAK/4) (1NBEAK/38) (M/13)(M/15) (M/16)(M/18) (M/27)(M/69) (Ş/2)(Ş/44) (K/11)(KBE/29) (KBE/52) (ŞUA/67)	26
Z.T	B'li N	Y				(BV/24)(R/12) (SÇK/42) (Ş/46)(G/1)	25

						(ŞUA/17) (ŞUA/18)(ŞUA/22) (ŞUA/44)(SK/59) (KBE/12)(YYB/8) (YYB/47)(YYB/58) (BK/30) (1NBEAK/10) (1NBEAK/57) (M/45)(M/52) (S/21)(M/9) (Ş/34)(LÇH/1) (SK/23)(ŞUA/49)	
Ö	D.T	Y				(K/13)(K/42)(R/19) (SÇK/7)(SÇK/31) (SÇK/38)(G/11) (G/25) (ŞUA/31)(ŞUA/50) (SK/46)(SK/49) (SK/65)(YYB/15) (YYB/20)(YYB/43) (YYB/89)(BK/71) (1NBEAK/54) (M/2)(M/47) (S/19)(G/14) (1NBEAK/13)	24
Z.T	Ö	Y				(K/6)(K/32) (SÇ/27) (ŞSAB/19)(ŞSAB/32) (ŞUA/71)(SK/13) (SK/26)(KBE/33) (YYB/17) (1NBEAK/15) (M/12)(M/53) (M/60)(Ş/41) (Ş/42)(SÇ/3) (ŞSAB/5)(YYB/24) (YYB/21) (SK/11)	21
Z.T	D.T	Y				(BV/2)(R/10)(SÇ/4) (SÇ/9)(G/16)(ŞUA/1) (ŞUA/19)(ŞUA/23) (ŞUA/46)(SK/53) (KBE/8)(KBE/26) (BK/23)(BK/27) (BK/77) (1NBEAK/9) (M/77)(S/18) (S/25)(ŞSAB/35) (ŞUA/68)	21
Ö	B'li N	Y				(K/54)(K/57)(K/60) (LÇH/23)(LÇH/29) (LÇH/37)(SÇ/7)	18

						(SÇ/16)(ŞUA/77) (ŞUA/85)(ŞUA/92) (SK/19)(SK/20) (YYB/62)(YYB/66) (BK/90)(M/64) (Ş/29)	
B'li N	Z.T	Y				(BV/5)(LÇH/11) (LÇH/18) (R/8)(SÇK/41) (SK/15) (KBE/19)(KBE/35) (YYB/50)(YYB/59) (BK/11)(BK/33) (BK/35) (1NBEAK/20) (1NBEAK/28) (S/13)(M/74)	17
D.T	Z.T	Y				(K/5)(BV/22) (LÇH/25)(SK/51) (KBE/1)(KBE/7) (YYB/49)(BK/34) (1NBEAK/34) (1NBEAK/49) (S/28)(ŞUA/3) (ŞUA/20)(BK/42) (Ş/56)	15
Z.T	Z.T	Y				(K/46)(BV/16) (BV/28) (SÇ/23)(ŞUA/70) (SK/68)(KBE/46) (YYB/52)(YYB/84) (YYB/88)(BK/22) (BK/67)(BK/80) (M/33)(M/41)	15
Z.T	B'siz N	Y				(R/17)(R/18) (ŞSAB/41) (ŞUA/16)(ŞUA/73) (ŞUA/74)(SK/3) (1NBEAK/53) (M/22)(M/51) (ŞUA/45)(K/45)	12
Ö	D.T	Z.T	Y			(SÇK/21)(SÇK/36) (G/24)(SK/35) (KBE/22)(Ş/11) (Ş/39)(R/16) (BK/20)	9
Ö	Z.T	D.T	Y			(K/16) (SÇK/27) (ŞUA/52)(YYB/48) (M/79)(Ş/28) (KBE/59)	7

B'li N	D.T	Y				(BV/33)(ŞUA/28) (BK/40)(BK/82) (1NBEAK/46) (1NBEAK/50) (SK/7)	7
Z.T	Z.T	D.T	Y			(R/23)(KBE/6) (M/26)(Ş/22) (K/66)(S/26) (K/38)	7
Ö	B'siz N	Y				(G/37)(YYB/16) (YYB/81)(BK/87) (1NBEAK/55) (S/30)(Ş/26)	7
Z.T	Ö	B'li N	Y			(K/26)(SÇK/24) (Ş/37)(SÇK/14) (K/24)(BK/13)	6
Z.T	D.T	Ö	Y			(K/52)(SÇK/26) (SÇ/22)(G/7) (YYB/6)(BK/18)	6
D.T	B'siz N	Y				(R/22)(SK/2) (SK/57) (KBE/71)(KBE/72) (BK/45)	6
Z.T	B'li N	Z.T	Y			(K/37)(KBE/51) (YYB/7)(BK/53) (M/39)	5
Z.T	Ö	Z.T	Y			(K/43)(ŞUA/21) (YYB/55)(M/31) (G/27)	5
C.D.U	Y					(BV/29)(LÇH/7) (SK/14)(KBE/55) (YYB/60)	5
Ö	Z.T	B'li N	Y			(BV/31)(SK/37) (YYB/31)(YYB/78) (BK/58)	5
D.T	D.T	Y				(LÇH/6)(R/21) (G/17) (KBE/17)(BK/3)	5
Y	Ö					(R/9)(SÇ/20) (Ş/35)(SÇ/28) (M/80)	5
B'li N	Ö	Y				(SÇK/23)(KBE/58) (YYB/3) (1NBEAK/43) (M/19)	5
C.D.U	Z.T	Y				(K/39)(ŞUA/9) (Ş/5)(Ş/57)	4

Ö	D.T	B'siz N	Y			(K/58)(SÇK/9) (BK/17)(M/6)	4
Ö	B'li N	Z.T	Y			(BV/8)(ŞSAB/15) (SK/17) (1NBEAK/26)	4
D.T	B'li N	Z.T	Y			(K/3) (1NBEAK/22) (S/2)	3
D.T	Z.T	Z.T	Y			(K/48)(BK/1) (LÇH/12)	3
Z.T	Ö	D.T	B'li N	Y		(SÇK/15)(SÇK/28) (YYB/71)	3
Z.T	Y	Ö				(ŞSAB/4) (ŞSAB/27) (G/13)	3
Ö	D.T	B'li N	Y			(SK/66)(YYB/9) (YYB/70)	3
Z.T	Ö	D.T	Y			(BK/60)(S/4) (ŞUA/29)	3
Z.T	B'li N	D.T	Y			(K/20)(Ş/9)	2
Z.T	D.T	D.T	Y			(BV/1) (1NBEAK/35)	2
Ö	D.T	D.T	Y			(BV/14)(BK/66)	2
B'li N	Z.T	Z.T	Y			(BV/15)(R/25)	2
Z.T	D.T	B'siz N	Y			(BV/18)	2
C.D.U	B'siz N	Y				(R/14)(Ş/53)	2
Z.T	Z.T	Ö	D.T	Y		(SÇK/16) (1NBEAK/7)	2

Ö	B'li N	Z.T	D.T	Y		(SÇK/19)(ŞUA/93)	2
Ö	Y	Z.T				(ŞSAB/9) (ŞSAB/24)	2
C.D.U	Ö	Y				(ŞSAB/39)(BK/88)	2
C.D.U	Z.T	B'siz N	Y			(ŞSAB/40)(M/50)	2
D.T	Ö	Z.T	Y			(SK/44)(KBE/50)	2
Ö	B'li N	D.T	Y			(KBE/65)(S/1)	2
D.T	Ö					(YYB/18)(Ş/20)	2
Z.T	Ö	B'siz N	Y			(BK/32)(M/40)	2
Ö	Z.T	B'siz N	Y			(1NBEAK/41) (M/46)	2
D.T	B'li N	Y				(Ş/13)(BK/57)	2
Z.T	D.T	B'li N	Y			(LÇH/34) (1NBEAK/5)	2
D.T	D.T	Z.T	Y			(K/1)	1
D.T	B'li N	Ö	Z.T	Y		(K/29)	1
B'siz N	Z.T	Y				(K/33)	1
B'siz N	D.T	Y				(K/40)	1

Ö	Z.T	D.T	Z.T	Y		(K/67)	1
Ö	Z.T	Z.T	D.T	Y		(BV/26)	1
C.D.U	D.T	D.T	Y			(LÇH/2)	1
C.D.U	Ö	Z.T	D.T	Z.T	Y	(LÇH/15)	1
C.D.U	Ö	D.T	Z.T	B'li N	Y	(LÇH/22)	1
C.D.U	B'li N	Ö	Y			(LÇH/26)	1
Ö	C.D.U	B'li N	D.T	Y		(LÇH/27)	1
Z.T	B'siz N	Y	Z.T			(R/24)	1
D.T	Ö	D.T	Y			(SÇK/18)	1
B'siz N	Y	Z.T				(SÇ/32)	1
Z.T	Ö	Y	B'siz N			(ŞSAB/8)	1
C.D.U	B'siz N	Y	D.T			(ŞSAB/31)	1
C.D.U	Ö	B'siz N	Z.T	Y		(ŞSAB/45)	1
Z.T	D.T	B'li N	Ö	Y		(G/4)	1
Z.T	B'siz N	Ö	Y			(ŞUA/2)	1

Z.T	D.T	Z.T	Y			(ŞUA/4)	1
Z.T	Ö	Z.T	D.T	Y		(ŞUA/75)	1
Ö	B'li N	D.T	Z.T	Y		(SK/12)	1
Z.T	Z.T	D.T	Ö	Y		(SK/27)	1
Z.T	Ö	B'li N	Z.T	Y		(SK/60)	1
Z.T	Ö	Z.T	D.T	B'li N	Y	(SK/69)	1
Ö	Z.T	Y	B'li N			(KBE/16)	1
Z.T	Y	Z.T				(KBE/27)	1
B'li N	Y	Z.T				(KBE/30)	1
B'li N	Z.T	D.T	Y			(KBE/37)	1
B'siz N	Y	C.D.U				(KBE/42)	1
C.D.U	D.T	Ö	Y			(KBE/44)	1
Ö	Z.T	B'li N	Z.T	Y		(KBE/45)	1
D.T	Ö	Y	B'siz N			(YYB/5)	1
D.T	D.T	Ö	Y			(YYB/19)	1

Ö	Y	C.D.U				(YYB/36)	1
C.D.U	Ö	D.T	Z.T	Y		(YYB/83)	1
Z.T	D.T	B'li N	Z.T	Y		(BK/21)	1
B'li N	Z.T	Y	B'li N			(1NBEAK/16)	1
Y	Z.T	Z.T				(1NBEAK/17)	1
B'li N	D.T	Ö	Y			(1NBEAK/19)	1
C.D.U	Z.T	D.T	Ö	Y		(1NBEAK/42)	1
B'li N	Y	C.D.U				(1NBEAK/45)	1
C.D.U	B'li N	Y				(M/44)	1
D.T	Ö	Y	C.D.U			(M/71)	1
Y	Z.T	Ö				(M/81)	1
D.T	Ö	B'li N	Y			(§/32)	1
D.T	Ö	Z.T	B'siz N	Y		(§/40)	1
Y	B'li N					(§/50)	1
D.T	Z.T	Ö	Y			(§SAB/18)	1

Y	Z.T					(ŞUA/53)	1
Z.T	Y	D.T				(KBE/57)	1
D.T	Z.T	B'li N	Z.T	Y		(BK/31)	1
C.D.U	Ö	D.T	Y	Z.T		(M/20)	1
C.D.U	Ö	B'siz N	Y			(S/3)	1
Ö						(Ş/43)	1
D.T	Ö	Z.T	Z.T	Y		(R/1)	1
Ö	Z.T	D.T	D.T	Z.T	Y	(S/11)	1
Z.T	Z.T	C.D.U	B'siz N	Y		(M/17)	1
D.T	Z.T	B'li N	Y			(R/11)	1
Z.T	Ö	Y	C.D.U			(SÇ/14)	1
C.D.U	Z.T	Ö	Y			(ŞSAB/7)	1
D.T	Ö	B'siz N	Y			(SK/38)	1
Z.T	Z.T	D.T	Z.T	Y		(SK/71)	1
C.D.U	D.T	Ö	Y			(KBE/28)	1

D.T	Ö	Y	Z.T			(YYB/13)	1
Z.T	D.T	Y	D.T			(Ş/31)	1
Ö	Y	D.T				(SÇ/8)	1

Tablo. 2 : İç İçe Birleşik Cümle Yapısında Cümlenin Öğeleri

İç İçe Birleşik Cümle Yapısı							Ögelerin Geçtiği Yerler	Ögelerin Tekrar Sayısı
B'siz N	Y						(K/8)(K/14) (K/23)(K/30) (K/56)(K/63) (K/69) (BV/19a) (LÇH/33) (SÇ/26) (ŞSAB/29) (ŞSAB/44) (G/29) (ŞUA/7) (ŞUA/8) (BK/28) (BK/36) (BK/38) (BK/43) (BK/51) (BK/74) (BK/84) (BK/85) (S/27) (S/15) (SÇK/39) (R/13) (SK/21) (YYB/72) (1NBEAK/36b)	30
B'siz N	Y	B'siz N					(K/7)(K/25) (BV/21) (LÇH/5) (LÇH/14) (LÇH/31)	18

								(G/33) (ŞUA/6) (ŞUA/89) (BK/29) (BK/49) (BK/52) (BK/56) (BK/59) (BK/70) (BK/76) (BK/86) (S/24)	
B'siz N								(ŞUA/32) (ŞUA/35) (ŞUA/14) (ŞUA/34) (ŞUA/54) (1NBEAK/31) (1NBEAK/32) (LÇH/32) (ŞSAB/12) (ŞSAB/13) (YYB/64) (YYB/65) (ŞSAB/10) (ŞSAB/11) (1NBEAK/52)	15
Ö	B'siz N	Y	B'siz N					(K/10)(K/34) (SÇK/33) (ŞUA/83) (ŞUA/84) (YYB/86)	6
Z.T	B'siz N	Y						(K/62)(K/68) (ŞUA/43) (BK/83) (M/25) (1NBEAK/29)	6
Z.T	Y							(SÇK/12) (BK/24) (K/21)	3
D.T	B'siz N	Y						(K/2)(K/41)	2
Ö	Z.T	B'siz N	Y	B'siz N				(K/55) (ŞUA/88)	2
Ö	D.T	B'siz N	Y					(BV/20) (ŞSAB/36)	2

Z.T	B'siz N	Y	B'siz N					(K/19)	1
D.T	B'siz N	Y	B'siz N					(BV/19b)	1
Z.T	D.T	B'siz N	Y	B'siz N				(BV/25)	1
Z.T	Ö	Z.T	Z.T	D.T	B'siz N	Y	B'siz N	(BV/27)	1
D.T	Z.T	Y	B'siz N					(LÇH/20)	1
Z.T	D.T	Z.T	B'siz N	Y				(SÇ/10)	1
Ö	Y	B'siz N						(ŞSAB/21)	1
Z.T	B'siz N	Y	Ö					(ŞSAB/22)	1
Ö	D.T	Z.T	Y					(G/32)	1
Z.T	Z.T	Ö	B'siz N	Y	B'siz N			(ŞUA/80)	1
Z.T	Ö	B'siz N	Y					(ŞUA/90)	1
Ö	B'li N	Y						(YYB/79a)	1
Z.T	Y	B'siz N						(YYB/79b)	1
Ö	B'siz N	Y						(BK/48)	1
Z.T	B'siz N	Y	Z.T					(YYB/63)	1

Ö	B'siz N						(YYB/25)	1
B'siz N	Y	Ö	D.T				(1NBEAK/37)	1
Z.T	Z.T	B'siz N	Y	B'siz N			(BV/17)	1
Ö	D.T	Z.T	B'siz N	Y			(ŞSAB/37)	1
Ö	B'li N	Z.T	Y				(1NBEAK/36a)	1

Tablo. 3 : Ki' li Bağlı Cümle Yapısında Cümlenin Ögeleri

Ki' li Bağlı Cümle Yapısı						Ögelerin Geçtiği Yerler	Ögelerin Tekrar Sayısı
Y						(SÇK/8a)(SÇ/24b) (ŞUA/60b) (KBE/2b)(M/76a)	5
D.T	Y					(BV/11b)(SÇ/24a) (YYB/35b)(M/55a)	4
Z.T	Y					(G/31a)(G/31b) (YYB/56b)	3
Ö	Y					(SÇK/10a) (SÇK/10b)	2
Ö	D.T	B'siz N	Y			(BV/11a)	1
B'siz N	Y					(BV/12a)	1
Z.T	B'li N	D.T	Y			(BV/12b)	1
Z.T	Ö	D.T	Z.T	B'li N	Y	(SÇK/8b)	1

Ö	Z.T	B'li N	Y			(ŞUA/42a)	1
Z.T	D.T	Y				(ŞUA/42b)	1
B'li N	Y					(ŞUA/42c)	1
D.T	Z.T	Z.T	Y			(ŞUA/60a)	1
C.D.U	B'li N	Z.T	Y			(KBE/2a)	1
C.D.U	Ö	Y				(YYB/35a)	1
Ö	D.T	Y				(M/55b)	1
D.T	Z.T	Z.T	Ö	Y		(M/76b)	1
Z.T	Ö	Y				(YYB/56a)	1

Tablo. 4 : Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümle Yapısında Cümlenin Öğeleri

Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümle Yapısı						Ögelerin Geçtiği Yerler	Ögelerin Tekrar Sayısı
Ö	Y					(SÇ/1b)(SÇ/2a) (SÇ/6b)(M/11a) (M/11b)(ŞUA/33b) (YYB/10b)	7
Y						(LÇH/13b)(BK/61b) (M/48b) (M/42a)(M/42b)	5
B'li N	Y					(K/28a)(ŞUA/13a) (ŞUA/48a)(KBE/4b)	4

D.T	Z.T	Y				(LÇH/38a) (SK/6b)(S/20c)	3
C.D.U	Y					(K/28b)(S/10b)	2
Z.T	Y	C.D.U				(BV/34a)(ŞUA/33a)	2
Ö	Y	C.D.U				(R/6a)(SÇ/6a) (M/48a)	2
C.D.U	Ö	Y				(SÇ/2b)(ŞUA/13b)	2
Y	C.D.U					(M/36a) (YYB/69b)	2
Z.T	Y					(S/10a) (YYB/10a)	2
Ö	D.T	Y				(Ş/12a) (YYB/69a)	2
D.T	B'li N	Y	C.D.U			(BV/4a)	1
Z.T	B'li N	Y				(BV/4b)	1
Z.T	D.T	Z.T	Y			(BV/34b)	1
Z.T	D.T	Ö	Y	C.D.U		(LÇH/13a)	1
B'li N	Z.T	D.T	Y	C.D.U		(LÇH/38b)	1
Z.T	Z.T	Y				(LÇH/38c)	1
D.T	Ö	Y				(R/6b)	1

B'siz N	Y	C.D.U				(SÇ/1a)	1
C.D.U	Z.T	Ö	Z.T	B'li N	Y	(ŞUA/48b)	1
B'li N	Y	C.D.U				(SK/6a)	1
Z.T	Ö	Y	C.D.U			(BK/16a)	1
D.T	B'siz N	Y				(BK/16b)	1
Z.T	Z.T	Y	C.D.U			(BK/61a)	1
D.T	Y					(M/36b)	1
B'siz N	Y					(M/36c)	1
C.D.U	Ö	B'li N	Y			(Ş/12b)	1
Z.T	B'li N					(KBE/4a)	1
D.T	Z.T	B'siz N	Y			(LÇH/30a)	1
Z.T	D.T	Y				(LÇH/30b)	1
Ö	Y	Z.T				(YYB/69c)	1
Ö	B'li N	Y				(S/20a)	1
Z.T	B'li N	Y	C.D.U			(S/20b)	1

Tablo. 5 : Bağımlı Sıralı Cümle Yapısında Cümlenin Öğeleri

Bağımlı Sıralı Cümle Yapısı					Ögelerin Geçtiği Yerler	Ögelerin Tekrar Sayısı
Y					(R/15b)(SÇK/32b) (SÇK/32c) (SÇK/32ç) (SÇK/37b) (ŞSAB/30b)(G/5c) (G/43b)(ŞUA/38c) (ŞUA/65b) (ŞUA/69b) (1NBEAK/8b) (1NBEAK/8c) (1NBEAK/39b) (1NBEAK/39c) (1NBEAK/39ç) (M/49a)(M/49c) (Ş/51b)(ŞUA/79b) (KBE/75b) (SÇK/17b) (M/56b)	23
Ö	Y				(G/43a) (KBE/14b) (1NBEAK/39a) (1NBEAK/39d) (KBE/75a) (SÇK/17a) (M/56a)	7
D.T	Y				(R/3b)(G/5b) (G/43ç)(SK/4b) (SK/30c)(Ş/18b)	6
Ö	D.T	Y			(R/3a)(SK/30b) (SK/30ç) (ŞSAB/38a)	5
Z.T	Y				(G/43c)(ŞUA/38b) (SK/52c) (YYB/85b)	4
Ö	B'li N	Y			(SÇK/37a)(Ş/51a) (ŞUA/79a)	3
Ö	D.T	Z.T	Y		(LÇH/4a) (1NBEAK/27a)	2
B'li N	Z.T	Y			(LÇH/4b) (KBE/14a)	2

Z.T	B'li N	Y				(ŞUA/51a) (ŞUA/69a)	2
Z.T	Z.T	Y				(ŞUA/65a) (YYB/85a)	2
Ö	D.T	Z.T	B'li N	Y		(SK/52a) (1NBEAK/8a)	2
Ö	Z.T	Y				(SK/4a) (SK/52b)	2
C.D.U	D.T	Y				(R/3c)	1
D.T	B'li N	Y				(R/15a)	1
Z.T	Ö	B'li N	Y			(SÇK/32a)	1
Y	B'li N					(ŞSAB/30a)	1
B'li N	Z.T	Ö	Y			(G/5a)	1
B'li N	Y					(ŞUA/38a)	1
Z.T	B'siz N					(ŞUA/51b)	1
Z.T	D.T	Y				(SK/30a)	1
Z.T	B'li N	Z.T	Y			(M/49b)	1
Ö	Z.T	Z.T	Y			(Ş/18a)	1
D.T	B'siz N	Y				(1NBEAK/27b)	1

Ö	D.T					(ŞSAB/38b)	1
Z.T	Ö	Y				(YYB/41a)	1
Y	B'li N	C.D.U				(YYB/41b)	1
D.T						(M/54b)	1

Tablo. 6 : Bağımsız Sıralı Cümle Yapısında Cümlenin Ögeleri

Bağımsız Sıralı Cümle Yapısı						Ögelerin Geçtiği Yerler	Ögelerin Tekrar Sayısı
Y						(K/64b) (SÇK/13b) (SÇ/18b)(SÇ/19a) (ŞSAB/20c) (ŞSAB/34a) (ŞSAB/43a) (ŞUA/11b) (ŞUA/62a) (ŞUA/62b) (KBE/41a) (KBE/41b) (BK/81a)(Ş/52a) (ŞUA/82a) (KBE/73b) (KBE/74a) (KBE/74b) (KBE/76a) (YYB/40a) (YYB/40c) (SÇ/15b) (SK/10a) (SK/10b) (M/21a) (K/35b) (INBEAK/51b) (SÇ/21b) (K/36b)	30

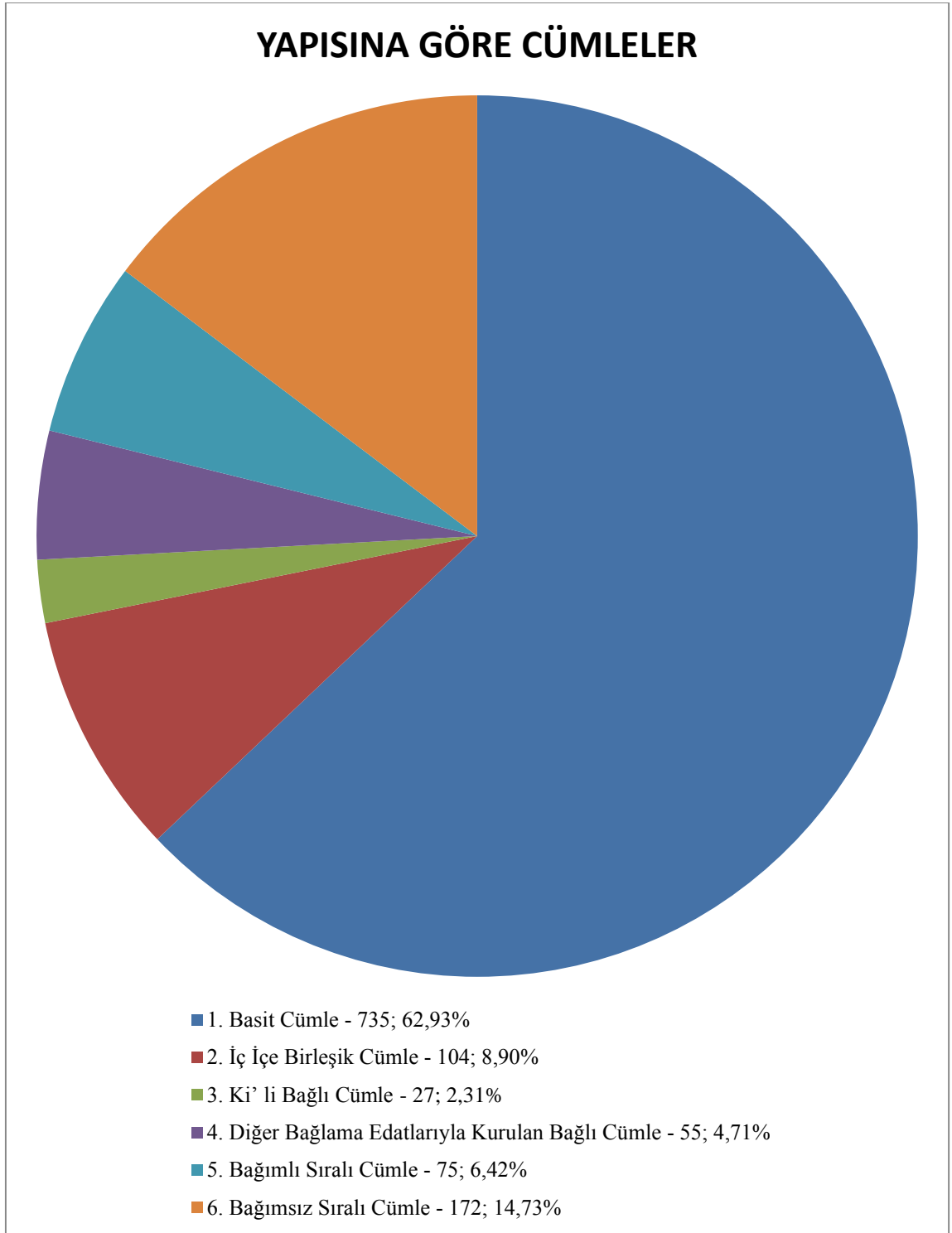
Ö	Y					(K/65a) (LÇH/24a) (LÇH/24b) (SÇK/13a) (SÇ/19b) (ŞSAB/16a) (ŞSAB/16b) (ŞSAB/25b) (G/15a)(G/15b) (G/15c)(SK/50c) (SK/50ç) (YYB/33a) (YYB/33b) (BK/7b)(Ş/6a) (ŞUA/57a) (ŞUA/57b) (ŞUA/86a) (ŞUA/86b) (R/4d)	22
Z.T	Y					(K/51b) (ŞSAB/20b) (ŞSAB/34c) (SK/62b) (SK/62c) (KBE/9b) (KBE/77b) (KBE/77c) (YYB/30a) (YYB/30b) (YYB/30c) (S/12b)(S/33b) (Ş/54b) (M/30b) (M/21b) (M/37a)	17
B'li N	Y					(SÇ/18c) (ŞSAB/43b) (KBE/9a) (1NBEAK/25b) (1NBEAK/47b) (M/62b)(Ş/55b) (KBE/73a) (YYB/40b) (R/4e)(R/4f)	11
D.T	Y					(SÇ/5b) (ŞSAB/20a) (ŞSAB/20ç) (ŞUA/59a) (SK/55b) (Ş/52b) (YYB/40ç) (1NBEAK/56b)	8

Ö	D.T	Y					(SK/36c) (BK/2a)(M/3a) (Ş/6b) (ŞSAB/42b) (R/4a)(R/4c)	7
D.T	Ö	Y					(K/65b)(SÇ/12a) (SÇ/12b) (SK/36b) (BK/81b) (SK/28b)	6
B'siz N	Y						(K/4a)(K/4b) (ŞUA/82b) (YYB/37b) (K/36a)	5
Ö	Z.T	Y					(SÇ/13b) (ŞSAB/25a) (SK/36a) (R/4b) (SÇ/21a)	5
Z.T	Z.T	Y					(K/51a) (1NBEAK/25a) (SK/25b) (M/30a)	4
Ö	B'li N	Y					(SÇ/18a) (ŞUA/81a) (SK/39b)(S/14b)	4
Z.T	Ö	Y					(ŞSAB/50b) (SÇ/15a) (SK/70a) (SK/70b)	4
B'li N	D.T	Y					(BK/7a)(Ş/55a) (SK/29b) (YYB/37a)	4
B'li N	Z.T	Y					(K/64a)(Ş/7b) (1NBEAK/51a)	3
D.T	Ö						(SÇ/13a)(SK/50a) (SK/50b)	3
Z.T	D.T	Y					(SK/36ç) (M/62a) (SÇ/11b)	3
D.T	B'li N	Y					(ŞSAB/34b) (S/14a)	2
D.T	B'siz N	Y					(ŞUA/59b) (K/35a)	2

Z.T	D.T	Z.T	Y				(1NBEAK/47a) (SK/64c)	2
Z.T	Z.T	D.T	Y				(S/12a)(S/33a)	2
Ö	B'siz N	Y					(S/14c) (KBE/76b)	2
D.T	Z.T	Y					(§/54a) (M/37b)	2
Ö	Z.T	Z.T	Y				(LÇH/10a)	1
Z.T	B'li N	D.T	Y				(LÇH/10b)	1
C.D.U	Y						(SÇ/5a)	1
Z.T	D.T	B'siz N	Y				(ŞSAB/50a)	1
B'siz N	Z.T	Y					(ŞUA/11a)	1
Z.T	Ö	D.T	Z.T	B'li N	D.T	Y	(ŞUA/81b)	1
Z.T	Ö	B'li N	Z.T	Y			(ŞUA/81c)	1
Ö	B'li N	Z.T	Y				(SK/39a)	1
Z.T	Ö	D.T	Y				(SK/50d)	1
Ö	D.T	B'li N	Y				(SK/55a)	1
C.D.U	Z.T	Z.T	Y				(SK/62a)	1

Z.T	B'li N	Z.T	Y				(KBE/77a)	1
Z.T	B'siz N	Y					(BK/2b)	1
Ö	Z.T	D.T	Y				(M/3b)	1
Z.T	B'li N	Y					(Ş/7a)	1
C.D.U	D.T	Z.T	Y				(SK/25a)	1
Ö	Z.T	B'li N	Z.T	Y			(SK/29a)	1
Z.T	Ö	D.T	Z.T	Y			(SK/64a)	1
Ö	D.T	Z.T	Y				(SK/64b)	1
C.D.U	Z.T	D.T	Y				(SÇ/11a)	1
C.D.U	Ö	Z.T	Z.T	D.T	Y		(ŞSAB/42a)	1
C.D.U	Ö	B'siz N	Y				(SK/28a)	1
Z.T	Z.T	B'siz N	Y				(1NBEAK/56a)	1
Ö							(R/4ç)	1

Grafik. 1 : Yapısına Göre Cümleler

Sait Faik, hikâyelerinde Türkçenin imkânlarını geniş ölçüde kullanarak, durum hikâyesinin öncülerinden olmuştur. Bu hikâye biçiminde, hayatın kesitlerini çarpıcı ve şaşırtıcı olaylara, anlık heyecanlara yer vermeden anlatmıştır. Sait Faik, kişiliğinin de etkisiyle hikâyelerinde farklı yapılarda cümle çeşitlerine yer vererek yazı dilinin sınırlarını genişletmiş, kurallardan arındırmaya çalışmıştır.

Sait Faik, eserlerinde konuşma dilini etkin bir biçimde kullanarak şiirsel bir anlatımı tercih etmiştir. Bu bağlamda incelediğimiz eserlerinde şu özellikler tespit edilmiştir:

- * Kısa cümle yapılarını sıkça kullanırken, uzun cümle yapılarını daha az kullanmıştır.
- * Cümlelerinin çoğunluğu basit cümle yapısındadır.
- * Anlatımında konuşma cümlelerine sıklıkla yer vermiştir.
- * Anlamı kuvvetli kılmak için “dedi” ile biten cümleleri, cümlenin tam ortasında kullanarak kendine has cümleler kurmuştur.
- * Devrik cümle yapısını fazlaca kullanmıştır.
- * Kaba sayılabilecek sözcüklerle kurulu cümle yapılarını eserlerinde sıkça kullanmıştır.
- * Noktalama işaretlerinin onun için bir önemi olmamıştır.

Cümle öğeleri ve cümle çeşitlerinin incelenmesi, dilbilim açısından temel bir konudur ve bu alanda yapılan çalışmaların artarak devam etmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın, söz dizimi ve cümle yapısı konusunda bir referans kaynağı olarak kullanılabilirliğini düşünülmektedir.

Sait Faik Abasıyanık’ın incelemesini yaptığımız hikâyelerinde **1168** adet cümle ve bu cümlelerin oluşturduğu **279** adet cümle kalıbı ile toplamda **3125** adet öge tespit edilmiştir.

Cümle çeşitliliğine göre dört ana başlıkta sınıflandırdığımız cümleler:

- * **Basit cümle yapısındaki öğelerin çeşitliliği ve sayısına göre analizi:**

Tek öge yapısında: Sadece yüklem yapısında (40) cümle, Özne yapısında (1) cümle vardır. Toplamda 41 adet tek öge yapısında cümleden oluşmaktadır.

İki öge yapısında: Ö + Y (98) cümle, Z.T + Y (50) cümle, D.T + Y (32) cümle, B'li N + Y (30) cümle, B'siz N + Y (26) cümle, C.D.U + Y / Y + Ö (5'er) cümle, D.T + Ö (2) cümle, Y + Z.T / Y + B'li N yapısında (1'er) cümle, toplamda 250 adet iki ögeli cümle yapısından oluşmaktadır. Genellikle özne, zarf tümleci, dolaylı tümleç, belirtili ve belirtisiz nesne öğelerini taşıyan cümle yapıları diğer yapılara göre daha fazla kullanılmıştır.

Üç öge yapısında: D.T + Ö + Y (37) cümle, Ö + Z.T + Y (29) cümle, Z.T + B'li N + Y (25) cümle, Ö + D.T + Y (24) cümle, Z.T + D.T + Y / Z.T + Ö + Y (21'er) cümle, Ö + B'li N + Y (18) cümle, B'li N + Z.T + Y (17) cümle, D.T + Z.T + Y / Z.T + Z.T + Y (15'er) cümle, Z.T + B'siz N + Y (12) cümle, Ö + B'siz N + Y / B'li N + D.T + Y (7'şer) cümle, D.T + B'siz N + Y (6) cümle, D.T + D.T + Y / B'li N + Ö + Y (5'er) cümle, C.D.U + Z.T + Y (4) cümle, Z.T + Y + Ö (3) cümle, C.D.U + B'siz N + Y / D.T + B'li N + Y / C.D.U + Ö + Y / Ö + Y + Z.T (2'şer) cümle ve farklı öge dizilişlerinde birer adet 13 tane üç öğeden oluşan basit cümle yapısı tespit edilmiştir. Toplamda 292 adet üç ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Dört öge yapısında: Ö + D.T + Z.T + Y (9) cümle, Ö + Z.T + D.T + Y / Z.T + Z.T + D.T + Y (7'şer) cümle, Z.T + Ö + B'li N + Y / Z.T + D.T + Ö + Y (6'şar) cümle, Ö + Z.T + B'li N + Y / Z.T + B'li N + Z.T + Y / Z.T + Ö + Z.T + Y (5'er) cümle, Ö + B'li N + Z.T + Y / Ö + D.T + B'siz N + Y (4'er) cümle, Z.T + Ö + D.T + Y / B'li N + D.T + Z.T + Y / D.T + Z.T + Z.T + Y / Ö + D.T + B'li N + Y / D.T + B'li N + Z.T + Y (3'er) cümle, Z.T + B'li N + D.T + Y / C.D.U + Z.T + B'siz N + Y / B'li N + Z.T + Z.T + Y / Z.T + D.T + D.T + Y / Z.T + D.T + B'li N + Y / Ö + D.T + D.T + Y / D.T + Ö + Z.T + Y / Ö + B'li N + D.T + Y / Z.T + Ö + B'siz N + Y / Ö + Z.T + B'siz N + Y (2'şer) cümle ve farklı öge dizilişlerinde birer tane 28 adet dört öğeden oluşan basit cümle yapısı tespit edilmiştir. Toplamda 121 adet dört ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Beş öge yapısında: Z.T + Ö + D.T + B'li N + Y (3) cümle, Z.T + Z.T + Ö + D.T + Y / Ö + B'li N + Z.T + D.T + Y (2) cümle ve farklı öge dizilişlerinde birer tane 20

adet beş ögeden oluşan basit cümle yapısı tespit edilmiştir. Toplamda 27 adet beş ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Altı öge yapısında: Farklı öge dizilişlerinde birer tane 4 adet altı ögeden oluşan basit cümle yapısı tespit edilmiştir.

Sait Faik hikâyelerinde fazla oranda içinde fiilimsi bulunduran basit cümleler kullanmıştır. Fiilimsilerin kullanımı ile cümle uzunluğu artmış ve birçok durum ifade edilmeye çalışılmıştır.

*** İç içe birleşik cümle yapısındaki ögelerin çeşitliliği ve sayısına göre analizi:**

Tek öge yapısında: Belirtisiz nesne yapısında 15 adet cümle vardır. Tek öge yapısının sadece belirtisiz nesneden oluşmasının sebebi ise Sait Faik'in konuşma cümlelerinde yüklemi düşürerek kullanmasından kaynaklanmaktadır.

İki öge yapısında: B'siz N + Y (30) cümle, Z.T + Y (3) cümle, Ö + B'siz N (1) cümle, toplamda 34 adet cümle yapısı tespit edilmiştir.

Üç öge yapısında: B'siz N + Y + B'siz N (18) cümle, Z.T + B'siz N + Y (6) cümle, D.T + B'siz N + Y (2) cümle, Ö + Y + B'siz N / Ö + B'li N + Y / Z.T + Y + B'siz N / Ö + B'siz N + Y (1'er) cümle, toplamda 30 adet üç ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Dört öge yapısında: Ö + B'siz N + Y + B'siz N (6) cümle, Ö + D.T + B'siz N + Y (2) cümle ve farklı cümle yapılarında birer tane 9 adet dört ögeden oluşan iç içe birleşik cümle yapısı tespit edilmiştir. Toplamda 17 adet dört ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Beş öge yapısında: Ö + Z.T + B'siz N + Y + B'siz N (2) cümle, Ö + D.T + Z.T + B'siz N + Y / Z.T + D.T + B'siz N + Y + B'siz N / Z.T + Z.T + B'siz N + Y + B'siz N / Z.T + D.T + Z.T + B'siz N + Y (1'er) cümle, toplamda 6 adet beş ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Altı öge yapısında: Z.T + Z.T + Ö + B'siz N + Y + B'siz N (1) cümle yapısı tespit edilmiştir.

Sekiz öge yapısında: Z.T + Ö + Z.T + Z.T + D.T + B'siz N + Y + B'siz N (1) cümle yapısı tespit edilmiştir.

İç içe birleşik cümle yapısındaki ögelerin dizilişinde dikkat çeken unsur: Cümle içinde B'siz N + Y + B'siz N cümle yapısının sıklıkla tekrar etmesi olmuştur. Tekrar eden bu yapı Sait Faik'in hikâyelerinin ana yapısını oluşturmaktadır. Çünkü Sait Faik hikâyelerinde cümlenin ortasında "dedi" yapısında konuşma cümlelerini sıklıkla kullanmış ve bu cümle dizilişi onun karakteristik bir özelliği olmuştur. Böylece eserlerinde konuşma dilini sıklıkla kullandığını görmekteyiz.

*** Bağlı cümle yapısında, ki'li bağlı cümlelerdeki ögelerin çeşitliliği ve sayısına göre analizi:**

Tek öge yapısında: Yüklem yapısında oluşmuş (5) cümle tespit edilmiştir.

İki öge yapısında: D.T + Y (4) cümle, Z.T + Y (3) cümle, Ö + Y (2) cümle, B'siz + Y / B'li N + Y (1'er) cümle, toplamda 11 adet iki ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Üç öge yapısında: C.D.U + B'li N + Y / C.D.U + Ö + Y / Z.T + Ö + Y / Ö + D.T + Y / Z + D.T + Y (1'er) cümle, toplamda 4 adet üç ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Dört öge yapısında: C.D.U + B'li N + Z.T + Y / Ö + D.T + B'siz N + Y / Ö + Z.T + B'li N + Y / Z.T + B'li N + D.T + Y / D.T + Z.T + Z.T + Y (1'er) cümle, toplamda 5 adet dört ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Beş öge yapısında: D.T + Z.T + Z.T + Ö + Y (1) cümle tespit edilmiştir.

Altı öge yapısında: Z.T + Ö + D.T + Z.T + B'li N + Y (1) cümle yapısı tespit edilmiştir.

Geçmiş zamanlarda ki'li bağlı cümlenin kullanımı daha fazladır. Günümüz Türkçesinde bu cümle yapısını oturtmak daha zor olmuştur. Sadece bu yapıyı kullanmak adına zaman zaman metne uygun düşmeyen, zoraki anlatımlar oluşmuştur. Sait Faik'te hikâyelerinde ki'li bağlı cümleleri daha az kullanmıştır. Bunun yerine diğer bağlama edatları ile kurulan cümleleri tercih etmiştir.

***Bağlı cümle yapısındaki diğer bağlama edatlarıyla kurulan bağlı cümlelerdeki ögelerin çeşitliliği ve sayısına göre analizi:**

Tek öge yapısında: Y (5) cümle, toplamda 5 adet cümle yapısı tespit edilmiştir.

İki öge yapısında: Ö + Y (7) cümle, B'li N + Y (4) cümle, Y + C.D.U / C.D.U + Y / Z.T + Y (2'şer) cümle, D.T + Y / Z.T + B'li N / B'siz N + Y (1) cümle, toplamda 20 adet iki ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Üç öge yapısında: D.T + Z.T + Y (3) cümle, Ö + D.T + Y / C.D.U + Ö + Y / Ö + Y + C.D.U / Z.T + Y + C.D.U (2'şer) cümle, B'li N + Y + C.D.U / B'siz N + Y + C.D.U / D.T + B'siz N + Y / Ö + B'li N + Y / Z.T + Z.T + Y / Z.T + B'li N + Y / D.T + Ö + Y / Z.T + D.T + Y / Ö + Y + Z.T (1) cümle, toplamda 20 adet üç ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Dört öge yapısında: Z.T + D.T + Z.T + Y / C.D.U + Ö + B'li N + Y / D.T + B'li N + Y + C.D.U / Z.T + Ö + Y + C.D.U / Z.T + Z.T + Y + C.D.U / D.T + Z.T + B'siz N + Y / Z.T + B'li N + Y + C.D.U (1'er) cümle, toplamda 7 adet dört ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Beş öge yapısında: B'li N + Z.T + D.T + Y + C.D.U / Z.T + D.T + Ö + Y + C.D.U (1'er) cümle, toplamda 2 adet beş ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Altı öge yapısında: C.D.U + Z.T + Ö + Z.T + B'li N + Y, toplamda 1 adet cümle yapısı tespit edilmiştir.

***Sıralı cümle yapısında, bağımlı sıralı cümlelerdeki ögelerin çeşitliliği ve sayısına göre analizi:**

Tek öge yapısında: Y (23) cümle, D.T (1) cümle, toplamda 24 adet tek ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

İki öge yapısında: Ö + Y (7) cümle, D.T + Y (6) cümle, Z.T + Y (4) cümle, B'li N + Y / Ö + D.T / Y + B'li N / Z.T + B'siz N (1) cümle, toplamda 21 adet iki ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Üç öge yapısında: Ö + D.T + Y (5) cümle, Ö + B'li N + Y (3) cümle, Ö + Z.T + Y / Z.T + B'li N + Y / Z.T + Z.T + Y / B'li N + Z.T + Y (2'şer) cümle, C.D.U + D.T + Y / D.T + B'li N + Y / D.T + B'siz N + Y / Z.T + D.T + Y / Y + B'li N + C.D.U / Z.T + Ö + Y (1'er) cümle, toplamda 22 adet üç ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Dört öge yapısında: Ö + D.T + Z.T + Y (2) cümle, Ö + Z.T + Z.T + Y / Z.T + Ö + B'li N + Y / B'li N + Z.T + Ö + Y / Z.T + B'li N + Z.T + Y (1'er) cümle, toplamda 6 adet dört ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Beş öge yapısında: $\ddot{O} + D.T + Z.T + B'li N + Y$ (2) cümle, toplamda 2 adet beş ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

* **Sıralı cümle yapısında, bağımsız sıralı cümlelerdeki ögelerin çeşitliliği ve sayısına göre analizi:**

Tek öge yapısında: Yüklem yapısında oluşmuş (30) cümle yapısı \ddot{O} . (1) cümle, toplamda 31 adet tek ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

İki öge yapısında: $\ddot{O} + Y$ (22) cümle, $Z.T + Y$ (17) cümle, $B'li N + Y$ (11) cümle, $D.T + Y$ (8) cümle, $B'siz N + Y$ (5) cümle, $D.T + \ddot{O}$ (3) cümle, $C.D.U + Y$ (1) cümle, toplamda 67 adet iki ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Üç öge yapısında: $\ddot{O} + D.T + Y$ (7) cümle, $D.T + \ddot{O} + Y$ (6) cümle, $\ddot{O} + Z.T + Y$ (5) cümle, $Z.T + \ddot{O} + Y / \ddot{O} + B'li N + Y / Z.T + Z.T + Y / B'li N + D.T + Y$ (4'er) cümle, $Z.T + D.T + Y / B'li N + Z.T + Y$ (3'er) cümle, $D.T + B'li N + Y / D.T + B'siz N + Y / D.T + Z.T + Y / \ddot{O} + B'siz N + Y$ (2'şer) cümle, $B'siz N + Z.T + Y / Z.T + B'siz N + Y / Z.T + B'li N + Y$ (1'er) cümle, toplamda 51 adet üç ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Dört öge yapısında: $Z.T + D.T + Z.T + Y / Z.T + Z.T + D.T + Y$ (2'şer) cümle, $Z.T + Z.T + B'siz + Y / Z.T + B'li N + Z.T + Y / C.D.U + Z.T + Z.T + Y / C.D.U + D.T + Z.T + Y / C.D.U + Z.T + D.T + Y / Z.T + B'li N + D.T + Y / \ddot{O} + Z.T + D.T. + Y / \ddot{O} + D.T + B'li N + Y / \ddot{O} + Z.T + Z.T + Y / \ddot{O} + B'li N + Z.T + Y / Z.T + D.T + B'siz N + Y / Z.T + \ddot{O} + D.T + Y / \ddot{O} + D.T + Z.T + Y / C.D.U + \ddot{O} + B'siz N + Y$ (1'er) cümle, toplamda 18 adet dört ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Beş öge yapısında: $Z.T + \ddot{O} + D.T + Z.T + Y / \ddot{O} + Z.T + B'li N + Z.T + Y / Z.T + \ddot{O} + B'li N + Z.T + Y$ (1'er) cümle, toplamda 3 adet beş ögeli cümle yapısı tespit edilmiştir.

Altı öge yapısında: $C.D.U + \ddot{O} + Z.T + Z.T + D.T + Y$ (1) cümle yapısı tespit edilmiştir.

Yedi öge yapısında: $Z.T + \ddot{O} + D.T + Z.T + B'li N + D.T + Y$ (1) cümle yapısı tespit edilmiştir.

Sait Faik hikâyelerinde basit cümle yapısından sonra en fazla sıralı cümle yapısını kullanmıştır. Sıralı cümleleri noktalama işaretleri ile birbirinden ayırmıştır. Sıralı

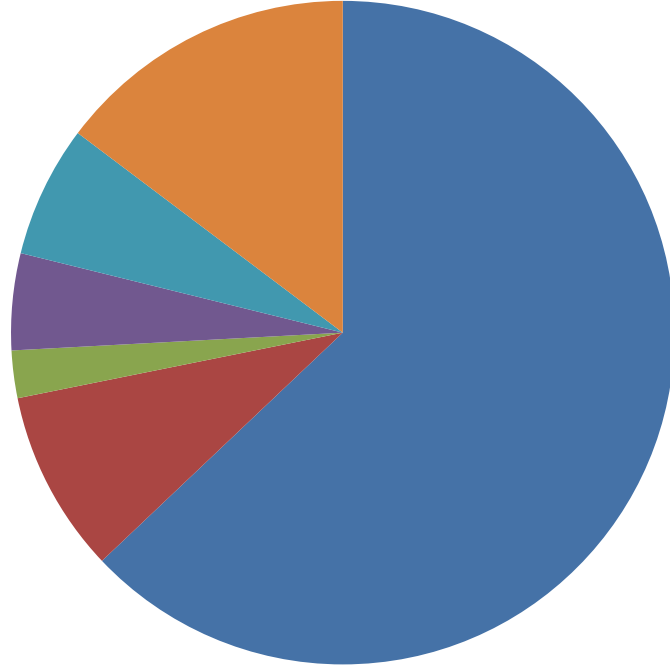
cümleler içinde ise aralarında bir öge ortaklığı bulunmayan bağımsız sıralı cümle yapısını tercih etmiştir.

Çalışma neticesinde incelenen hikâyelerdeki cümlelerin öge dizilişleri tablolar üzerinde çoktan aza doğru sıralanmıştır. Tablolardan elde edilebilecek veriler değerlendirildiğinde; Türkçe dilindeki cümle çeşitliliği ve yapıları hakkında fikir verdiği görülmektedir. İncelemeler, Türkçe dilinde en sık kullanılan cümle çeşitlerini göstermektedir. Ayrıca yapılan çalışmalar, en sık kullanılan öge dizilimlerinin de Özne-Yüklem-Nesne ve Özne-Nesne-Yüklem olduğunu göstermektedir. Bu öge dizilimleri Türkçe cümlelerin temel yapılarını oluşturmaktadır. Bu veriler, Türkçe dilinin yapısal özelliklerini anlamak için önemlidir ve dil öğrenenler için de faydalı bir kaynak teşkil etmektedir. Ayrıca, dilbilimcilerin Türkçe dilindeki cümle yapılarını daha ayrıntılı bir şekilde incelemesi için bir fikir vermektedir.

TOPLAM CÜMLE SAYISI	TOPLAM ÖGE SAYISI
1168	3125

CÜMLE ÇEŞİTLERİ	CÜMLE SAYISI		CÜMLE ÇEŞİTLERİ İÇİNDEKİ ÖGE SAYILARI TOPLAMI
Basit Cümle Yapısı	735	62,93%	2057
İç İçe Birleşik Cümle Yapısı	104	8,90%	285
Ki' li Bağlı Cümle Yapısı	27	2,31%	67
Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümle Yapısı	55	4,71%	149
Bağımlı Sıralı Cümle Yapısı	75	6,42%	159
Bağımsız Sıralı Cümle Yapısı	172	14,73%	408

YAPISINA GÖRE CÜMLELER

- 1. Basit Cümle - 735; 62,93%
- 2. İç İçe Birleşik Cümle - 104; 8,90%
- 3. Ki' li Bağlı Cümle - 27; 2,31%
- 4. Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümle - 55; 4,71%
- 5. Bağımlı Sıralı Cümle - 75; 6,42%
- 6. Bağımsız Sıralı Cümle - 172; 14,73%

Yapısına göre cümle türleri altı başlıkta incelenmiştir. Basit cümle yapısında **735 (62,93%)** adet cümle ve bu cümleler içerisinde toplamda **2057** adet öge tespit edilmiştir. Basit cümle, yapısına göre cümle çeşitleri içerisinde en fazla tekrar eden cümle yapısı olmuştur. Basit cümlelerin hikâyelerde diğer cümlelere oranla daha fazla tekrar etmesinin sebepleri arasında, yazarın kendi ruh halini şiirsel, samimi bir dille eserlerine yansıtmak istemesi ve konuşma dilini eserlerinde ustalıkla kullanmasından kaynaklanmaktadır.

Sait Faik hikâyelerinde yüklemi isim olan cümleleri basit cümle içerisinde fazlaca kullanmıştır. Yüklemi isim olan cümlelerde ek fiilin düşmesi, cümlelerin eksik cümle gibi algılanmasına sebep olabilir. Fakat bu cümleler eksik cümle değildir. İsim

cümlelerindeki bildirme eki “-dır” düşürülerek anlatıma doğallık kazandırılmıştır. Hikâyelerde hareketli durumları anlatmak ve hikâyelere akıcılık kazandırmak amacıyla da fiil cümleleri kullanılmıştır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere basit cümle sayısı diğer cümlelere oranla oldukça fazladır. Leyla Karahan, basit cümle sayısının diğer cümlelere oranla daha fazla olmasının sebebini şu şekilde açıklamıştır: “Yapısında zarf fiil, sıfat fiil, isim fiil veya bu tür kelimelerden yapılmış bir kelime grubu bulunan cümleler de basit cümledir. Çünkü bu kelime grupları yargı bildirmezler” (Karahan, 1999: 61). Karahan’ın açıklamasına istinaden içinde fiilimsi bulunan cümleler, basit cümle yapısında incelenmiştir.

Birleşik cümle yapısı içerisinde, iç içe birleşik cümle alt başlık olarak incelenmiştir. İç içe birleşik cümle yapısında **104 (8,90%)** adet cümle tespit edilmiş ve buna bağlı olarak da cümleler içerisinde **285** adet ögenin incelemesi yapılmıştır. Ulaşılan verilerden de anlaşıldığı üzere birleşik cümle yapısında oluşan cümleler basit cümleye oranla daha az kullanılmıştır.

Bağlı cümle yapısını, ki’li bağlı cümle ve diğer bağlama edatlarıyla kurulan cümleler olarak iki alt başlıkta inceledik. Ki’li bağlı cümle yapısında **27 (2,31%)** adet cümle tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak bu cümle yapısı içerisinde **67** adet ögenin incelemesi yapılmıştır. Diğer bağlama edatlarıyla kurulan cümleler içerisinde ise **55 (4,71%)** adet cümle ve bu cümleler içerisinde **149** adet ögenin incelemesi yapılmıştır. Verilerden de anlaşıldığı üzere diğer bağlama edatlarıyla oluşturulan cümleler, ki’li bağlı cümle yapısına oranla daha fazla kullanılmıştır. Bunun sebebi olarak, Sait Faik’in hikâyelerinde düşük cümle yapısını çokça kullanmış olması ve noktalama işaretlerinin onun için bir öneminin olmaması şeklinde açıklanmaktadır.

Sıralı cümle yapısı, bağımlı sıralı cümle ve bağımsız sıralı cümle olmak üzere iki alt başlıkta incelenmiştir. Bağımlı sıralı cümle yapısında öge ortaklığı bulunan **75 (6,42%)** adet cümle ve bu cümleler içerisinde **159** adet öge tespit edilmiştir. Bağımsız sıralı cümle yapısında ise öge ortaklığı bulunmayan **172 (14,73%)** adet cümle ve bu bağlamda **408** adet öge tespit edilmiştir. Bağımsız sıralı cümle yapısındaki cümle ve öge sayısı bağımlı cümle yapısındaki cümle ve öge sayısına oranla daha fazla kullanılmıştır.

CÜMLE ÇEŞİTLERİ	Y		Ö		B'li N		B'siz N		D.T		Z.T		C.D.U	
Basit Cümle Yapısı	731	35,54%	363	17,65%	168	8,17%	78	3,79%	274	13,32%	407	19,79%	36	1,75%
İç İçe Birleşik Cümle Yapısı	88	30,88%	22	7,72%	2	0,70%	130	45,61%	12	4,21%	31	10,88%	0	0,00%
Ki' li Bağlı Cümle Yapısı	26	38,81%	8	11,94%	5	7,46%	2	2,99%	11	16,42%	13	19,40%	2	2,99%
Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümle Yapısı	54	36,24%	20	13,42%	13	8,72%	4	2,68%	14	9,40%	24	16,11%	20	13,42%
Bağımlı Sıralı Cümle Yapısı	70	44,03%	25	15,72%	15	9,43%	2	1,26%	20	12,58%	26	16,35%	1	0,63%
Bağımsız Sıralı Cümle Yapısı	168	41,18%	65	15,93%	32	7,84%	5	1,23%	53	12,99%	79	19,36%	6	1,47%
ÖGE SAYILARI TOPLAMI	1137	36,38%	503	16,10%	235	7,52%	221	7,07%	384	12,29%	580	18,56%	65	2,08%

Cümle çeşitleri içerisinde basit cümle yapısında en fazla kullanılan öge, Türkçede cümle kuruluşunun önemli bir unsuru olan, temel ögeler içerisinde değerlendirilen **731 (35,54%)** adet öge ile *yüklem* olmuştur. Diğer bir temel öge çeşidi olan *özne* ise **363 (17,65%)** adet ile kullanım sıklığı fazla olan diğer bir ögedir. Fakat yardımcı ögeler içerisinde kullanım sıklığı en fazla olan öge ise **407 (19,79%)** adet ile *zarf tümleci* olmuştur. Burada dikkat çeken unsur özne ve zarf tümlecinin basit cümle yapısında birbirlerine yakın sayıda (**363-407**) kullanılması olmuştur. Zarf tümlecinden sonra cümlelerde **274 (13,32%)** adet *dolaylı tümleç*, sonrasında geçiş sıklığına göre *belirtili nesne* **168 (8,17%)** adet, *belirtisiz nesne* **78 (3,79%)** adet öge ve sonrasında *cümle dışı unsur* **36 (1,75%)** adet olarak incelenmiştir. Cümle dışı unsurun cümlelerde geçmesinin nedeni ise Sait Faik'in konuşma dilini eserlerine ustalıkla uygulamasından kaynaklanmaktadır.

Birleşik cümle yapısı içinde, iç içe birleşik cümle yapısında temel ögeler arasında en fazla miktarda **88 (30,88%)** adet *yüklem* kullanılmıştır. Cümlelerde *özne* ise **22 (7,72%)** adet, yükleme oranla cümlelerde özne daha az geçmektedir. İç içe birleşik cümle yapısında, yardımcı unsurlar geçiş sıklığına göre çoktan aza doğru; *belirtisiz nesne* **130 (45,61%)** adet, *zarf tümleci* **31 (10,88%)** adet, *dolaylı tümleç* **12 (4,21%)** adet, *belirtili nesne* **2 (0,70%)** adet incelenmiştir. İç içe birleşik cümle yapısında *cümle dışı unsur* kullanılmamıştır. Belirtisiz nesnenin iç içe birleşik cümle yapısı içerisinde daha fazla bulunmasının nedeni Sait Faik'in konuşma cümlelerinin tam ortasında “dedi” cümle yapısını sıklıkla kullanmasından kaynaklanmaktadır.

Bağlı cümle yapısı içinde, ki'li bağlı cümle yapısında temel ögeler kullanım sıklığına göre en fazla **26 (38,81%)** adet *yüklem*, sonrasında ise **8 (11,94%)** adet *özne* incelenmiştir. Yardımcı unsurlar geçiş sıklığına göre çoktan aza doğru; *zarf tümleci* **13 (19,40%)** adet, *dolaylı tümleç* **11 (16,42%)** adet, *belirtili nesne* **5 (7,46%)** adet, *belirtisiz nesne* **2 (2,99%)** adet, *cümle dışı unsur* **2 (2,99%)** adet incelenmiştir.

Bağlı cümle yapısının diğer bir unsuru olan, diğer bağlama edatlarıyla kurulan bağlı cümle yapısındaki cümlelerde temel ögelerin sıralanışı çoktan aza doğru; **54 (36,24%)** adet *yüklem*, **20 (13,42%)** adet *özne* incelenmiştir. Yardımcı unsurların kullanım sıklığına göre çoktan aza doğru sıralanışı; *zarf tümleci* **24 (16,11%)** adet,

cümle dışı unsur 20 (13,42%) adet, *dolaylı tümleç* 14 (9,40%) adet, *belirtili nesne* 13 (8,72%) adet, *belirtisiz nesne* 4 (2,68%) adet incelenmiştir.

Sıralı cümle yapısı içinde, bağımlı sıralı cümle yapısı temel ögeler kullanım sıklığına göre 70 (44,03%) adet *yüklem*, *özne* ise 25 (15,72%) adet incelenmiştir. Yardımcı unsurlar içinde cümlelerde geçiş sıklığına göre en fazla *zarf tümleci* 26 (16,35%) adet, *dolaylı tümleç* 20 (12,58%) adet, *belirtili nesne* 15 (9,43%) adet, *belirtisiz nesne* 2 (1,26%) adet, *cümle dışı unsur* 1 (0,63%) adet incelenmiştir.

Bağımsız sıralı cümle içerisinde temel ögelerin geçiş sıklığı çoktan aza doğru; 168 (41,18%) adet *yüklem*, 65 (15,93%) adet *özne* incelenmiştir. Yardımcı unsurlar arasında çoktan aza doğru; *zarf tümleci* 79 (19,36%) adet, *dolaylı tümleç* 53 (12,99%) adet, *belirtili nesne* 32 (7,84%) adet, *cümle dışı unsur* 6 (1,47%) adet ve *belirtisiz nesne* 5 (1,23%) adet incelenmiştir.

Sait Faik'in hikâyelerinde toplamda 3125 adet öge incelenmiştir. Bu cümleler içerisinde 1137 (36,38%) adet yüklem, 503 (16,10%) adet özne, 580 (18,56%) adet zarf tümleci, 384 (12,29%) adet dolaylı tümleç, 235 (7,52%) adet belirtili nesne, 221 (7,07%) adet belirtisiz nesne ve 65 (2,08%) adet cümle dışı unsur incelenmiştir. Sait Faik cümlelerinde öznenen çok yüklemi; dolaylı tümleçten çok zarf tümlecini kullanmayı tercih etmiştir.

Bütün bu incelemeler neticesinde, Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerinde Türkçenin yapısını ve imkânları ustalıkla kullandığını, doğal bir anlatım gücüne sahip olduğunu, oluşturduğu cümle ve cümle yapılarından anlaşılmaktadır. Sait Faik Türkçeyi günlük yaşamdaki doğal haliyle kullanmış, kıvrak ve canlı bir üslupla ifade etmiştir. Ayrıca anlatımında diyaloglara sıkça yer vermiş ve bu diyalogları cümlelerine ustaca uygulamıştır. Böylece getirdiği yeniliklerle durum hikâyesi denilince akla gelen önemli isimlerden biri olmuştur.

KAYNAKÇA

- Abasıyanık, S. F. (2023). *Biyografya*. 04 30, 2023 tarihinde Biyografya Web Sitesi: <https://www.biyografya.com/biyografi/12182> adresinden alındı
- Abasıyanık, S. F. (2009). *Bütün Eserleri*. İstanbul: YKY Yayınları.
- Alangu, T. (1965). *Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman*. İstanbul: Asaf Ertekin Yayınları.
- Alangu, T. (1956). *Sait Faik İçin*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Banġuoġlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Bilgegil, M. (1984). *Türkçe Dilbilgisi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Biyografya. (2023). 04 30, 2023 tarihinde <https://www.biyografya.com/biyografi/12182> adresinden alındı
- Bulak, Ş. (2020). Türkiye Türkçesinde Yapılarına Göre Cümleler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 35-52.
- Delice, H. İ. (2003). *Türkçe Sözdizimi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Demir, N. (2019). *Türkçe Cümle Bilgisi*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- Dizdaroġlu, H. (1976). *Tümce Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ediskun, H. (1999). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eker, S. (2006). *Çaġdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2004). *Başlangıcından Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçaġ Yayınları.
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak yayınları.
- Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Gülensoy, T. (1994). *Türkçe El Kitabı I*. Kayseri: Bizim Gençlik Yayınları.
- Hatipoġlu, V. (1982). *Türkçenin Söz Dizimi*. Ankara: Dil Tarih Coġrafya Fakültesi Yayınları.
- Hengirmen, M. (2006). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınları.

- Kara, S. (2012). Girişik Cümle Üzerine Bir İnceleme . *Electronic Turkish Studies* , 7/2, 643-648.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karahan, L. (1994). Türkçede Birleşik Cümle Problemi. *Türk Dili Dergisi* , 505, 19-23.
- Karahan, L. (2004). Türkçe'de Birleşik Cümle Problemi. *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)* (s. 36-42). Ankara: TDK Yayınları.
- Karahan, L. (1999). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2010). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2000). Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine. *Türk Dili Dergisi* , 583, 16-17.
- Karaörs, M. (1993). *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kutlu, M. (1968). *Saif Faik'in Hikaye Dünyası*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Mansuroğlu, M. (1955). *Türkçede Cümle Çeşitleri ve Bağlayıcıları*. Ankara: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı.
- Oktay, A. (1971). *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özkan, M., & Sevinçli, V. (2009). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: 3F Yayınları.
- Özkan, M., Esin, O., & Tören, H. (2001). *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Sözlüğü, T. E. (2023). *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Web Sitesi*. 04 30, 2023 tarihinde Sait Faik Abasıyanık: <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sait-faik-abasiyanik> adresinden alındı
- Şimşek, R. (1987). *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*. Trabzon: Şimşek Yayınları.
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Turan, Z. (1999). Cümlenin Yapısı ile İlişkilendirilen "Basit" ve "Birleşik" Kavramları Üzerine. *Türklük Bilim Araştırmaları* , 8.sayı.